

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ 1896-1922

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΤΖΑΓΚΑΡΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

A.M:0616

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: ΞΕΠΑΠΑΔΑΚΟΥ ΑΥΡΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΓΕΝΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΠΟ ΤΟ 1896 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1922.....	3
Η πορεία προς την Κρητική Πολιτεία.....	3
Αυτόνομη Κρητική Πολιτεία.....	4
Η ένταξη της Κρήτης στο ελληνικό κράτος και η έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου..	7
Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ... 9	
Οι πρώτες θεατρικές περιοδείες στην «αυγή» του εικοστού αιώνα.....	9
Ο θίασος Κων/νου Βεντούρα – Μέλπωσ Κωνσταντινοπούλου (1901-1902).....	11
Ο θίασος Αικατερίνης Βερώνη – Γεωργίου Γεννάδη (1901).....	12
Θεατρικές Ειδήσεις (1902-1903).....	14
Ο Ελληνικός Δραματικός θίασος του Κων/νου Βεντούρα (1907).....	14
Το θέατρο «Ορφεύς» και η περιοδεία της Ευαγγελίας Παρασκευοπούλου (1907).....	16
Η «γνωριμία» των Κρητικών με το μελόδραμα (1907).....	17
Ο θίασος «ανδρείκελων» του Χρήστου Κονιτσιώτη (1908).....	20
Ο θίασος του Νίκου Κυριακίδη (1908).....	22
Η Βασιλεία Στεφάνου στα Χανιά (1910).....	23
Ο θίασος της Φιλίας Πολιτάκη (1910).....	25
Ο θίασος των Θωμά Οικονόμου – Πάνου Καλογερίκου και τα «ανδρείκελα» του Κονιτσιώτη (1910).....	28
Νέα θεατρική αίθουσα και η επιστροφή της Βασιλείας Στεφάνου στα Χανιά (1911).....	29
Κουκλοθέατρο Ιωάννη Σαντορινιού στα Χανιά.....	31
Ο θίασος της Μαρίκας Κοτοπούλη – Μήτσου Μυράτ (1911).....	31
Ο θίασος της Αικατερίνης Βερώνη – Γεώργιου Γεννάδη (1912).....	34
Ο θίασος «Μένανδρος» (1912).....	36

Δραματικοί Διαγωνισμοί (1912).....	37
Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	37
Η περιοδεία του θιάσου του Ευτύχιου Βονασέρα (1919).....	37
Ο θίασος της Ειρήνης Βασιλάκη στο Ηράκλειο (1919-1920).....	44
Ο Μάριος Ροτζάιρο στην Κρήτη (1920).....	50
Παραστάσεις Φασουλή στο Ηράκλειο (1920).....	51
Καλλιτεχνικές ειδήσεις (1920).....	51
Ο θίασος των Πλέσσα – Κυπαρίσση (1920-1921).....	52
Αναγγελίες περιοδικών (1921).....	57
Ο θίασος των αδελφών Κόκκου (1921).....	57
Ο θίασος «Καλλιτεχνική Εταιρεία Σωτηρίας Ιατρίδου-Βεάκη- Χρ. Νέζερ» στην Κρήτη (1921-1922).....	63
Κατασκευή θεάτρου στο Ηράκλειο (1922).....	67
Ο θίασος Ροζαλίας Νίκα (1922).....	67
Ο θίασος Σμυρναίων προσφύγων (1922).....	68
ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ.....	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	73
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ.....	75
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ.....	82
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	86

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό την παρουσίαση της θεατρικής δραστηριότητας στην Κρήτη από το 1896 έως το 1922. Συγκεκριμένα, στοχεύει στο να παρουσιάσει τους ελληνικούς και ξένους περιοδεύοντες θιάσους, τις παραστάσεις που δόθηκαν εκεί και την πρόσληψη τους από τους δημοσιογράφους και το κοινό. Ουσιαστικά, είναι μια προσπάθεια συλλογής, καταγραφής και ανάλυσης των πηγών και των πληροφοριών, προκειμένου να εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα για τη θεατρική κίνηση στη νήσο.

Βασικά ερωτήματα, που επιχειρεί να απαντήσει είναι η ύπαρξη ή όχι γηγενής θεατρικής δραστηριότητας, το είδος των θιάσων που περιόδευαν στο νησί, το θεατρικό είδος και τα θεατρικά έργα που είχαν τη μεγαλύτερη απήχηση στο κοινό και στους δημοσιογράφους. Επίσης, εκείνη την περίοδο παρατηρείται η προσπάθεια καθιέρωσης θεατρικών ειδήσεων στις τοπικές εφημερίδες, όπου πέρα από την απλή ενημέρωση, επιχειρείται σταδιακά να ασκηθεί κριτική στις παραστάσεις και τα θεατρικά κείμενα. Το γεγονός αυτό δημιουργεί με τη σειρά του νέα ενδιαφέροντα ερωτήματα για το πώς αντιμετωπίζεται η θεατρική πράξη, τα θεατρικά κείμενα και το υποκριτικό ύφος από τους θεατές μιας περιοχής, που μέχρι εκείνη την εποχή δεν είχε άμεση πρόσβαση στις καλλιτεχνικές εξελίξεις της αθηναϊκής θεατρικής σκηνής και της ευρωπαϊκής.

Μεγάλος μέρος της εργασίας βασίστηκε στην εύρεση, συγκέντρωση και μελέτη των τοπικών εφημερίδων. Η πρωτογενής αυτή έρευνα «γεννούσε» πολλές φορές δυσκολίες και ερωτήματα. Αρχικά, οι εφημερίδες που ήταν προσβάσιμες και διαθέσιμες δεν κάλυπταν όλο το χρονικό διάστημα, που έπρεπε να ερευνηθεί. Δεύτερον, τα δημοσιεύματα έγραφαν πληροφορίες που ήταν αντιφατικές είτε σχετικά με τις ημερομηνίες των παραστάσεων είτε με το δραματολόγιο των θιάσων. Ένα ακόμη ζήτημα που προέκυπτε συχνά ήταν τα λάθη στα ονόματα των ηθοποιών, κυρίως στα μικρά ονόματα. Αυτό δημιουργούσε σύγχυση στην σύσταση των θιάσων και στη διανομή των ρόλων των θεατρικών έργων. Ενώ η μετάφραση των ξένων έργων και εξελληνισμός των ονομάτων των θεατρικών συγγραφέων καθιστούσε δύσκολη την ταύτιση πολλών θεατρικών έργων. Τέλος, τα περισσότερα άρθρα ήταν αρκετά σύντομα και περιορίζονταν στην αναγγελία της παράστασης, χωρίς να προσφέρουν περαιτέρω πληροφορίες.

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν και να απαντηθούν όσο το δυνατόν πληρέστερα και αποτελεσματικότερα τα ερωτήματα αυτά, η έρευνα στράφηκε προς άλλες πηγές. Αυτές ήταν βιογραφίες και απομνημονεύματα των καλλιτεχνών, που επισκέφθηκαν την Κρήτη, μελέτες και εργασίες που εξέταζαν την θεατρική κίνηση σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας το ίδιο χρονικό διάστημα, όπως επίσης, μελέτες σχετικά με τις θεατρικές εξελίξεις και τα θεατρικά ρεύματα που παρουσιάζονταν στο θεατρικό χώρο. Αν και οι περισσότερες αναφορές και πληροφορίες για την Κρήτη ή για περιοδείες εκεί ήταν ελλειπείς και ανεπαρκείς για την ασφαλή εξαγωγή συμπερασμάτων, συνέβαλαν στην σύγκριση και τεκμηρίωση ορισμένων πληροφοριών. Πολύ σημαντικό ρόλο για την κατανόηση και περιγραφή των ειδικών ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών, που επικρατούσαν στην κρητική κοινωνία «έπαιξαν» ιστορικά εγχειρίδια, που αναφέρονταν στην υπό εξέταση περίοδο.

Μεγάλο μέρος της έρευνας και κυρίως του πρωτογενούς υλικού, βασίστηκε στο αρχείο της βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων. Πέρα όμως απ' αυτό, σημαντικό μέρος της έρευνας έγινε στη Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου, στο Ιστορικό Μουσείο Ηρακλείου, στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και στη Βιβλιοθήκη του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στην αρχή της εργασίας παρουσιάζεται συνοπτικά το ιστορικό πλαίσιο και τα ιστορικά γεγονότα που σημαδεύουν την χρονική περίοδο, που εξετάζεται. Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι θεατρικές ειδήσεις και οι περιοδείες με χρονολογική σειρά. Το πρώτο κεφάλαιο, χωρίζεται σε υποκεφάλαια και αναφέρεται στα θεατρικά δρώμενα στα χρόνια της Κρητική Πολιτείας, ενώ το δεύτερο, που επίσης χωρίζεται σε υποκεφάλαια, καταγράφει τη θεατρική κίνηση στο νησί, στα χρόνια που ακολούθησαν, μετά την ένωση της Κρήτης με το ελληνικό κράτος μέχρι και τον Δεκέμβριο του 1922. Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται το ερασιτεχνικό θέατρο. Παρουσιάζει τις πληροφορίες για τις ερασιτεχνικές θεατρικές παραστάσεις και την υπάρξη ερασιτεχνικών θεατρικών ομίλων. Τέλος, ακολουθούν τα «συμπεράσματα». Πρόκειται για μια συνοπτική παρουσίαση της θεατρικής «διαδρομής» στην Κρήτη και για τα συμπεράσματα που προκύπτουν απ' όσα παρουσιάστηκαν και μελετήθηκαν στην εργασία.

1. Illustration: Η οδός 25ης Αυγούστου μετά την πυρπόλησή της το 1898.- Σταρίδα Λιάνα, *Η Λέσχη των Ευγενών του Χάνδακα*, Ηράκλειο, Δοκιμάκης, 2008,σ.137

ΓΕΝΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΠΟ ΤΟ 1896 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1922

Η πορεία προς την Κρητική Πολιτεία

Το 1896 είναι έτος-ορόσημο για την ιστορία της Κρήτης. Αν και το νησί αποκτάει τυπικά την αυτονομία του, έπειτα από 227 χρόνια, οι πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις δεν παύουν. Τα επόμενα χρόνια, η «κηδεμονία» των ευρωπαϊκών δυνάμεων, η διοίκηση του πρίγκιπα Γεωργίου Β΄ και η αντιπολίτευση με εξέχουσα μορφή το νεαρό πολιτικό, Ελευθέριο Βενιζέλο μετατρέπουν την Κρήτη στο κέντρο ενδιαφέροντος ολόκληρης της Ευρώπης. Σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, οι Κρητικοί εξεγείρονταν εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με αποκορύφωμα την επανάσταση, που ξέσπασε το 1895. Από το 1878 είχε αποφασιστεί με τη σύμβαση της Χαλέπας, ότι η Κρήτη θα αστυνόμευτο από Κρητικούς και ότι οι χριστινοί είχαν το δικαίωμα να γίνουν αξιωματικοί. Μερικά όμως χρόνια αργότερα, η καταπάτηση της σύμβασης από τον Σουλτάνο θα οδηγήσει σε βίαιες συγκρούσεις. Το 1896 η κατάσταση έχει οξυνθεί σημαντικά και οι σφαγές τόσο των χριστιανών όσο και των μουσουλμάνων έχουν αυξηθεί.

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν φαίνεται διαθετειμένη για μια ακόμη φορά να τηρήσει τους όρους του νέου Οργανισμού. Ενώ, το Ιανουάριο του 1897, οργανώνεται η Κρητική Χωροφυλακή με αρχηγό τον Άγγλο ταγματάρχη Μπορ, οι χριστιανοί δέχονται συνεχώς επιθέσεις. Η ελληνική κυβέρνηση με πρωθυπουργό, τον Θεόδωρο Δηλιγιάννη αποφασίζει να στείλει στόλο και στρατό, στηρίζοντας συνάμα την συγκρότηση επαναστατικών σωμάτων από τους κατοίκους του νησιού. Ο συνταγματάρχης και υπασπιστής του βασιλιά, Τιμόθεος Βάσσος, καταφθάνει το Φεβρουάριο μαζί με στρατό 1.500 ανδρών, για να διακηρύξει την κατάληψη της Κρήτης στο όνομα του Βασιλέως των Ελλήνων, Γεώργιο Α΄.¹

Η κίνηση αυτή όμως δεν βρίσκει σύμφωνους τους Ευρωπαίους, οι οποίοι προτείνουν στους Κρητικούς το καθεστώς αυτονομίας, μια πρόταση που επίσης δεν γίνεται δεκτή. Οι συγκρούσεις και οι μάχες εντείνονται, με τους Τούρκους να επιτίθενται με σφοδρότητα. Οι εξελίξεις και η ήττα της Ελλάδας στον ελληνοτουρκικό πόλεμο αναγκάζουν την πλευρά των Κρητικών να δεχτούν την πρόταση της αυτονομίας. Μέσα σε πέντε μήνες πραγματοποιούνται τρεις Γενικές Συνελεύσεις. Η τελευταία πραγματοποιείται στις 16 Οκτωβρίου στο Μελιδόνι², όπου η απόφαση της αυτονομίας λαμβάνεται ομοφώνως και τίθεται το ζήτημα της αναζήτησης εγνωσμένου κύρους Ευρωπαίου κυβερνήτη. Μέχρι την εύρεση του κατάλληλου προσώπου, την διοίκηση αναλαμβάνει μια πεντεμελής Εκτελεστική Επιτροπή, που την αποτελούν οι Ι. Ζαχαράκης, Ι. Σφακιανάκης, Γ. Μυλωνογιαννάκης, Ν. Γιαμαλάκης, Γ. Χατζηδάκης και ο Ε. Βενιζέλος.³

Η απόφαση της τρίτης Γενικής Συνέλευσης δεν σημάνει το τέλος των εχθροπραξιών, που στρέφονται ακόμη και εναντίον των διπλωματών των κατακτητών, όπως η δολοφονία του πρόξενου της Αγγλίας Λυσίμαχου Καλοκαιρινού στις 25 Αυγούστου του 1898⁴, η οποία προκαλεί την άμεση και σκληρότατη απάντηση της Αγγλίας, με τη φυλάκιση και τον απαγχονισμό των υποκινητών των γεγονότων. Οι σφαγές Ελλήνων και ορισμένων Άγγλων στρατιωτών στο Ηράκλειο από τους Τούρκους, οδηγούν τις Μεγάλες Δυνάμεις να ζητήσουν την αποχώρηση των τούρκικων στρατευμάτων.⁵ Το Νοέμβριο αποχωρούν τα τελευταία

¹ Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, Αθήνα, Βάνιας, 1993, σ. 321

² Θεοχάρης Δετοράκης, *Ιστορία της Κρήτης*, Αθήνα, 1987, σ. 397

³ Δετοράκης, ό.π., σ. 397-398

⁴ Δετοράκης, ό.π., σ. 398

⁵ Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, σ. 322

τουρκικά στρατεύματα και στις 9 Δεκεμβρίου 1898⁶ αποβαίνει στη νήσο ο πρίγκιπας Γεώργιος Β΄, δευτερότοκος γιός του Γεωργίου. Η περίοδος της Κρητικής Πολιτείας, που θα διαρκέσει έως το 1913, εκκινεί και τυπικά.

Αυτόνομη Κρητική Πολιτεία

Ο πρίγκιπας Γεώργιος καταφθάνει στα Χανιά, στις 9 Δεκεμβρίου 1898. Αν και ο Γεώργιος Β΄ είναι ο ύπατος αρμοστής, ο Σουλτάνος διατηρεί τα επικυριαρχικά δικαιώματα, ενώ οι Μεγάλες Δυνάμεις πλέον μετονομάζονται σε «Προστάτριες Δυνάμεις». Το τι ακριβώς σημαίνει το επίθετο «προστάτρια» είναι ακόμη ασαφές και αβεβαίο, το σίγουρο είναι πως οι τέσσερις δυνάμεις μοιράζουν τους νομούς της Κρήτης, αποκτώντας η καθεμία υπό την δικαιοδοσία της έναν νομό. Έτσι, οι Ιταλοί παίρνουν τα Χανιά, οι Ρώσοι το Ρέθυμνο, οι Άγγλοι το Ηράκλειο και οι Γάλλοι το Λασιθί.

Η σημασία της Κρήτης για τους Ευρωπαίους σχετίζεται μεταξύ άλλων με τη γεωγραφική θέση του νησιού. Η στρατηγική σημασία της θέσης του λειτουργεί αρνητικά για την ένωση του με την υπόλοιπη Ελλάδα. Τα συμφέροντα των χωρών αυτών στην βαλκανική χερσόνησο έχουν διαμορφωθεί έτσι, ώστε η πολυπόθητη για τους Κρητικούς, ένωση να διαταράσει τις γεωπολιτικές, οικονομικές επιδιώξεις και τις διακρατικές σχέσεις τους. Συγκεκριμένα, η Ρωσία είναι αρνητική στην ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, επειδή σ' αυτήν την περίπτωση θα χάσει τον έλεγχο του λιμανιού της Σούδας. Οι υπόλοιπες χώρες, όπως η Ιταλία, Γαλλία και Αγγλία, δεν μπορούν να στραφούν εναντίον της σύμμαχης τους χώρας και να προκαλέσουν αναταραχές στην περιοχή της Μεσογείου, που για χρόνια βρίσκεται στο κέντρο πολεμικών συγκρούσεων.

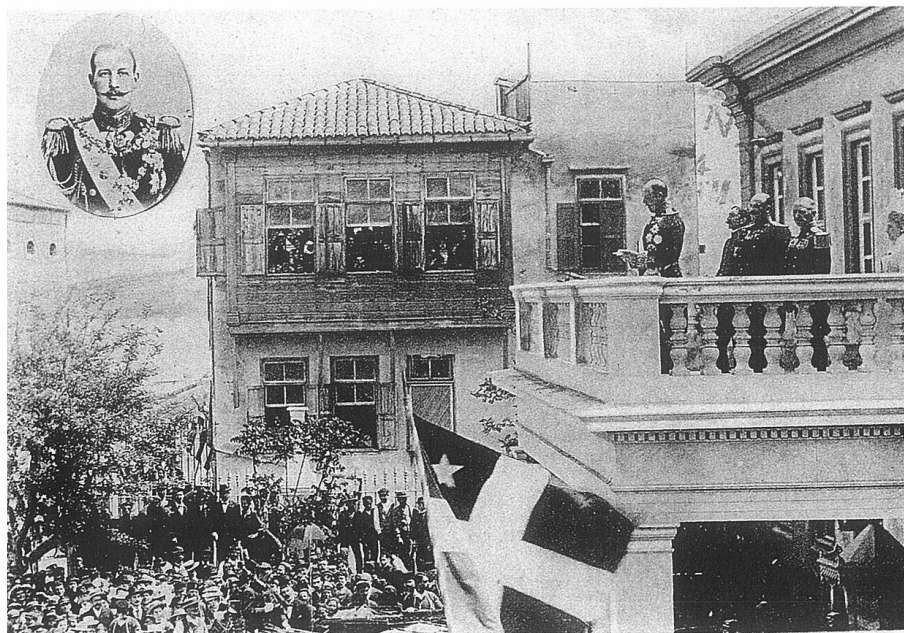
Παρά την εσκεμμένη ευρωπαϊκή αδιαφορία και κωλυσιεργία για το θέμα της ένταξης της Κρήτης στο ελληνικό κράτος, οι πιέσεις από το εσωτερικό δεν σταματούν. Έτσι μέχρι το 1904 ο ίδιος ο πρίγκιπας Γεώργιος επισκέπτεται τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και συνομιλεί με τους ηγέτες των κρατών αυτών. Οι επισκέψεις όμως αυτές δεν κατορθώνουν να αποφέρουν κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα για την επίλυση του προβλήματος, πέρα από ορισμένες ευνοϊκότερες μεταρρυθμίσεις, που έχουν ως απώτερο στόχο την προσωρινή καθυπόταξη των αντιδράσεων.

Η αποτυχία του Γεωργίου να πιέσει τους ξένους ηγέτες, η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ατομία του, προκαλεί την συσπείρωση των κατοίκων του νησιού. Οι τελευταίοι, τα προηγούμενα χρόνια, είχαν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην απελευθέρωση της Κρήτης από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Εξέχουσα μορφή του κρητικού λαού είναι ο Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936), ο οποίος ήδη από το 1901 εκθέτει τις απόψεις του σχετικά με τη διαχείριση του ζητήματος της ένωσης, στο Ηγεμονικό Συμβούλιο, ενώ ταυτόχρονα εκφράζει τη διαφωνία του απέναντι στη συγκεντρωτική συμπεριφορά του πρίγκιπα.⁷ Όπως ήταν επόμενο, ο τελευταίος απολύει τον Βενιζέλο από τη θέση του Συμβούλου της Δικαιοσύνης, που κατείχε μέχρι τότε.

Αυτή η σύγκρουση όμως αρχίζει να καταγράφεται στα φύλλα των εφημερίδων. Ο Γεώργιος και οι υποστηρικτές του δημοσιεύουν στον αθηναϊκό τύπο άρθρα προσβλητικά και συκοφαντικά για τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Από τη μεριά του, ο κρητικός πολιτικός δημοσιεύει άρθρα στον τοπικό τύπο, όπου διαβεβαιώνει ότι δεν σκοπεύει να υπονομεύσει την πριγκιπική πολιτική και δηλώνει την πρόθεση του να αποχωρήσει προς όφελος του εθνικού μετώπου της Κρήτης. Ο Γεώργιος Β΄ προκειμένου να αναχαιτίσει την αρνητική

⁶ Δετοράκης, *Ιστορία της Κρήτης*, ό.π., σ.438

⁷ Δετοράκης, *Ιστορία της Κρήτης*, ό.π., σ.441

2. Illustration: Χανιά, ανάκτορα. Ο Γεώργιος διαβάζει τη γνωστή προκήρυξη προς τον κρητικό λαό.- Ζέη Ελευθερία, Χώρος και Φωτογραφία Το Ηράκλειο από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Κρητική Πολιτεία, Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, 2005, σ. 181

δημοσιότητα και αρνούμενος να αναζητήσει συναινετική «οδό», λαμβάνει αυταρχικά μέτρα, όπως η απαγόρευση της ελευθεροτυπίας και οι διώξεις μελών της αντιπολίτευσης.⁸

Η απολυταρχική του συμπεριφορά, ο αποκλεισμός των Κρητών από τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων, η αδυναμία του στην εσωτερική διοίκηση και τα οικονομικά προβλήματα που συσσωρεύονται στην Κρητική Πολιτεία προκαλούν τη δυσαρέσκεια πολλών. Η δυσαρέσκεια αυτή πολύ γρήγορα εκφράζεται παίρνοντας αρχικά τη μορφή διχασμού και αργότερα επανάστασης κατά του Ύπατου αρμοστή. Όντως στις 10 Μαρτίου του 1905, ξεσπάει η Επανάσταση του Θερίσσου.

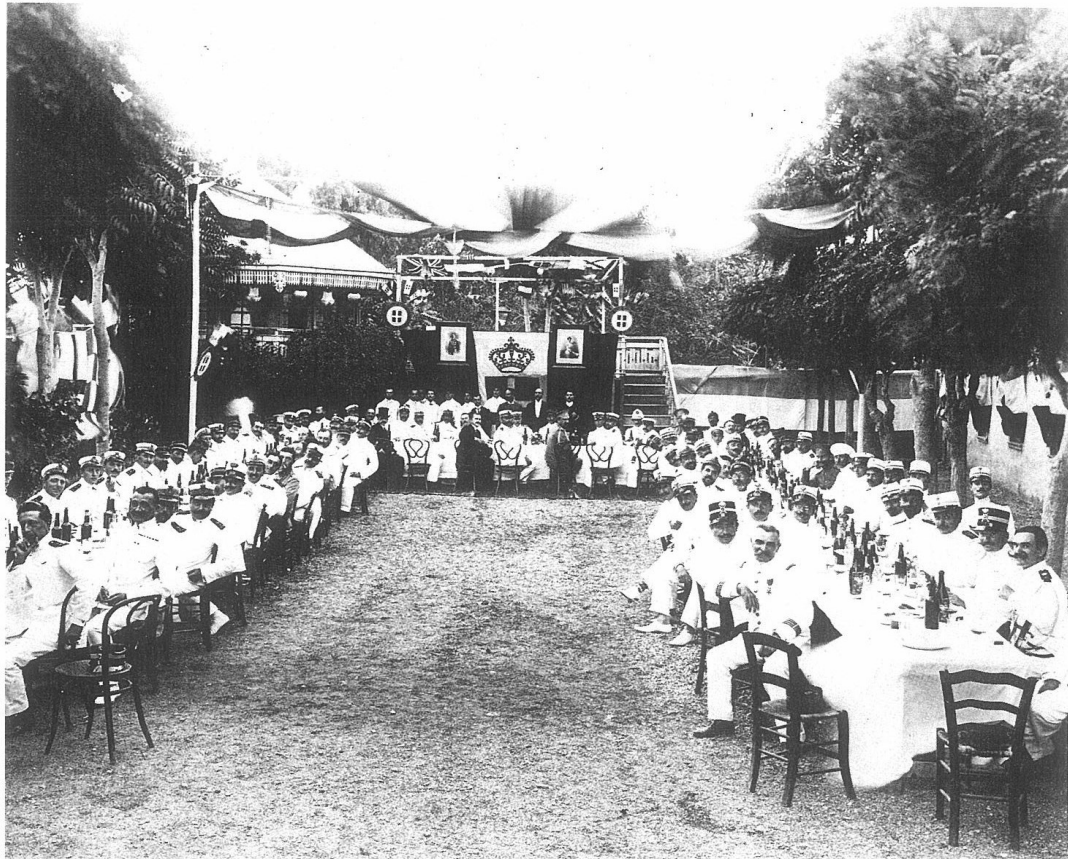
Όσοι έχουν συσπειρωθεί γύρω από το πρόσωπο του Βενιζέλου και έχουν σχηματίσει την «Ηνωμένη Αντιπολίτευση», δημοσιεύουν μια προκήρυξη στα τέλη του Φεβρουαρίου. Σε αυτό το κείμενο αιτούνται πέρα από την αλλαγή τακτικής στο ζήτημα της ένωσης και την αναθεώρηση του Συντάγματος της Κρήτης, ώστε να απαλλαγεί το νησί από το δεσποτισμό. Πριν από τη δημοσίευση του κειμένου της αντιπολίτευσης, έχουν προκηρυχθεί εκλογές για τις 20 Μαρτίου. Σύμφωνα με το ισχύον σύνταγμα, από τις εκλογές εκλέγονται 64 βουλευτές και 10 διορίζονται από τον Ύπατο αρμοστή. Η αντιπολίτευση καλεί τον λαό σε αποχή από τις εκλογές και συγκεντρώνεται στο χωριό Θέρισσο των Χανίων, όπου κηρύσσει ένοπλο αγώνα και την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Μέσα σε αυτό το κλίμα, ο Γεώργιος μένει μόνο με τον έλεγχο της Κρητικής Χωροφυλακής, ενώ από τις Μεγάλες δυνάμεις μόνο η Ρωσία τον υποστηρίζει στέλνοντας το ρώσικο πολεμικό «Χάρμπι» και βομβαρδίζοντας τις περιοχές που ελέγχουν οι επαναστάτες.

Έχοντας φτάσει η κατάσταση σε οριακό σημείο, αρχίζουν διαπραγματεύσεις ανάμεσα στους Ευρωπαίους πρόξενους και τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Η τελική συνάντηση πραγματοποιείται στις 2 Νοεμβρίου του 1905⁹ στην Αγία Μονή των Μουρνιών, όπου στην πραγματικότητα γίνονται δεκτοί οι όροι της επανάστασης. Αποφασίζεται η ίδρυση της Κρητικής Χωροφυλακής με νέο σχήμα, η οργάνωση της Κρητικής Πολιτοφυλακής με Έλληνες αξιωματικούς και την ανάκληση των ξένων στρατευμένων. Επίσης, ο νέος Ύπατος

⁸ Δετοράκης, *Η ιστορία της Κρήτης*, ό.π., σ. 444

⁹ Δετοράκης, ό.π., σ.448

αρμοστής θα μπορεί να διοριστεί από το βασιλιά της Ελλάδος, Γεώργιο Α', καθώς οι Μεγάλες Δυνάμεις του παραχωρούν το δικαίωμα αυτό. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα, ο Γεώργιος να υποβάλλει την παραίτησή του στις 12 Σεπτεμβρίου του 1906 και τη θέση του Έγπατου αρμοστή να αναλάβει ο Αλέξανδρος Ζαΐμης.

3. Illustration: Δεξίωση αξιωματικών των Προστάτριων Δυνάμεων στο Δημοτικό Κήπο των Χανίων, στις 24 Ιουνίου 1908-από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ.215

Η Κρητική Πολιτεία βρίσκεται πια ένα βήμα πριν τον τελικό της στόχο, δηλαδή την προσάρτησή της στο ελληνικό κράτος. Οι Μεγάλες Δυνάμεις αποσύρουν το μεγαλύτερο μέρος των στρατευμένων και ταυτόχρονα εγγυώνται ότι μέσα στον επόμενο χρόνο θα εκκενώσουν εντελώς το νησί, αφού εξασφαλιστεί η ασφάλεια των μουσουλμάνων κατοίκων. Το Σεπτέμβριο του 1908 γεγονότα όπως η προσάρτηση της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης από την Ελβετία και η προσάρτηση της Βουλγαρίας από την Ανατολική Ρωμυλία προκαλούν νέες αναταραχές στους Κρητικούς, που βλέπουν ότι το θέμα της ένωσης επιλύεται για τα υπόλοιπα κράτη της Βαλκανικής Χερσονήσου. Εκμεταλλευόμενοι την απουσία του Ζαΐμη, διοργανώνουν συγκέντρωση και εγκρίνουν λαϊκό ψήφισμα με το οποίο κυρήσσεται η ανεξαρτησία της Κρήτης και η ένωση της με την Ελλάδα.¹⁰ Το ψήφισμα υπογράφεται από τον πρόεδρο της Κρητικής Βουλής, Γεώργιο Παπαμαστοράκη και τα μέλη Πωλογεώργη και Μοδάτσο. Καταργείται το κρητικό σύνταγμα και εισάγεται το ελληνικό, ο Αλέξανδρος Ζαΐμης δεν επιστρέφει στην Κρήτη, καταργείται το καθεστώς αρμοστείας και σχηματίζεται προσωρινή διακομματική κυβέρνηση.

Παρά τις αντιδράσεις των Τούρκων, οι Μεγάλες Δυνάμεις μένουν αρχικά αμέτοχες. Δεν μπορούν ωστόσο να μην επέμβουν όταν στην Κρήτη υψώνεται η ελληνική σημαία. Η προσωρινή Κυβέρνηση παραιτείται, όμως η ελληνική σημαία παραμένει υψωμένη έως ότου την κατεβάσει το άγημα που αποστέλλουν οι Μεγάλες Δυνάμεις. Μετά απ' αυτά τα γεγονότα, την κυβέρνηση παραλαμβάνει μια τριμελής επιτροπή και μέσα σε έξι μήνες, αφού

¹⁰ Δετοράκης, *Η ιστορία της Κρήτης*, ό.π., σ. 452

μεσολαβεί μια βραχύβια κυβέρνηση με επικεφαλής τους Κ.Μ. Φουμή, Γ. Σκουλούδη και Αλ. Παπαχατζή, ο Ελευθέριος Βενιζέλος κερδίζει τις εκλογές. Όμως ούτε αυτό το κυβερνητικό σχήμα κρατάει πολύ, καθώς ο Βενιζέλος αναλαμβάνει την προεδρεία της ελληνικής κυβέρνησης, λόγω του κινήματος στο Γουδί.

Από το 1910 έως το 1912, οι Κρήτες βουλευτές δεν γίνονται δεκτοί στο ελληνικό κοινοβούλιο, παρά το γεγονός ο Ελευθέριος Βενιζέλος «κρατούσε τα ηνία» της κυβέρνησης. Η άρνησή του οφείλεται στην επιδίωξή του να κάμψει τυχόν αντιδράσεις τόσο της Τουρκίας όσο και των Μεγάλων Δυνάμεων. Αυτή η στάση του προκαλεί πάλι αντιδράσεις και επαναστατικές κινήσεις τον Ιανουαρίο του 1912. Τελικά, οι Κρήτες βουλευτές γίνονται δεκτοί με ενθουσιασμό στην ελληνική βουλή μετά το ξέσπασμα των Βαλκανικών Πολέμων, αν και η ένταξη τους αυτή πάλι δεν σημαίνει την τυπική ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Η ένταξη της Κρήτης στο ελληνικό κράτος και η έναρξη του Α΄ παγκοσμίου πολέμου

4. Illustration: Ύψωση της ελληνικής σημαίας στη νησίδα Αγίου Νικολάου στον όρμο της Σούδα την 1.2.1913, ημέρα της κατάργησης της τουρκικής επικυριαρχίας. Στη βάση ο Γενικός Διοικητής Κρήτης, Στέφανος Δραγούμης-από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ.315

Άφου ο Στέφανος Δραγούμης διορίζεται γενικός διευθυντής της Κρητικής Πολιτείας, το Φεβρουάριο του 1913 πραγματοποιείται τυπικά η ένωση της Κρήτης με την υπόλοιπη Ελλάδα. Ο Σουλτάνος ηττημένος από τους Βαλκανικούς πολέμους, παραιτείται από κάθε κυριαρχικό δικαίωμα και δέχεται τους όρους της ελληνικής πλευράς. Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος μαζί με τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο ταξιδεύουν στα Χανιά για την ανακήρυξη της ένωσης την 1^η Δεκεμβρίου του 1913.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων και την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η Κρήτη βρίσκεται για μια ακόμη φορά στο κέντρο του εθνικού και ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Τον Αύγουστο του 1914 ξεσπάει ο πόλεμος με αντιπάλους την Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία από τη μία πλευρά και από την άλλη τη Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Βουλγαρία και Τουρκία. Όταν έρχεται η στιγμή η Ελλάδα να επιλέξει «στρατόπεδο», ο τότε Πρωθυπουργός, Ελευθέριος Βενιζέλος θεωρεί ότι η Ελλάδα πρέπει να συνταχθεί με το πλευρό της Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας (Αντάντ), εφόσον όλα τα προηγούμενα χρόνια στάθηκαν «φιλικές» για τα ελληνικά συμφέροντα. Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, όμως υποστηρίζει ότι η χώρα πρέπει να κρατήσει ουδέτερη στάση. Ο πρωθυπουργός πιστεύοντας πως αυτή η πολιτική ευνοεί την θέση και τις σκοπιμότητες της Τουρκίας, αντιτάσσεται στη θέληση του Βασιλιά.

Η αντιπαράθεση αυτή παίρνει τη μορφή διχασμού και το 1916 ο Βενιζέλος με το ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη και άλλους επιφανείς πολιτικούς κατέπλευσαν για τα Χανιά. Εκεί ο Πρωθυπουργός μιλάει στο συγκεντρωμένο πλήθος, που ανάμεσά τους βρίσκονταν 20 χιλιάδες ένοπλοι από όλη την Κρήτη.¹¹ Σε αυτή την συγκέντρωση στο Πεδίον του Άρεως στα Χανιά, αποφασίζεται μέσω ψηφίσματος πως ο Βενιζέλος και ο Κουντουριώτης θα σχηματίσουν προσωρινή κυβέρνηση, με σκοπό να εναντιωθούν στην απόφαση του βασιλιά. Την επόμενη ημέρα φτάνει στην Κρήτη και ο στρατηγός Παναγιώτης Δαγκλής και σχηματίζουν την «Προσωρινή Κυβέρνηση της Τριανδρίας». Τα Χανιά γίνονται για λίγο η έδρα της προσωρινής κυβέρνησης μέχρι την αναχώρησή της για τη Θεσσαλονίκη στις αρχές του Οκτωβρίου και τον μετασχηματισμό της προσωρινής κυβέρνησης σε «Κυβέρνηση Εθνικής Αμύνης». Η Ελλάδα τάσσεται στο πλευρό των δυνάμεων της Αντάντ, που στο τέλος επικρατούν του πολέμου, θέτοντας έτσι τις βάσεις για την υπογραφή της συνθήκης των Σερβών το καλοκαίρι του 1920, που αναφέρεται στην «Ελλάδα των πέντε θαλασσών και των δύο ηπείρων».¹²

Το Νοέμβριο του 1920, ο Βενιζέλος χάνει τις εκλογές και την εξουσία αναλαμβάνει το Λαϊκό Κόμμα. Ο Βενιζέλος φεύγει για το Παρίσι και τον Σεπτέμβριο του 1922, συμβαίνει η Μικρασιατική Καταστροφή, όπου ο ελληνικός πληθυσμός των παραλίων της Μικράς Ασίας κνηγείται και εκδιώχνεται από τον τούρκικο στρατό. Η Κρήτη αποτελεί έναν από τους πρώτους προορισμούς των προσφύγων. Αν και σ'όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1910, η Κρήτη δέχεται πρόσφυγες από την Μικρά Ασία, τη Θράκη και τα Δωδεκάνησα, το 1923, ο αριθμός των προσφύγων, που έχει εγκατασταθεί στις τρεις μεγάλες πόλεις της Κρήτης, Ηράκλειο, Χανιά και Ρέθυμνο, φτάνει τους 28.821.¹³

¹¹ Τσίβης Δημ. Γιάννης, *Χανιά 1252-1940*, Αθήνα, Γνώσεις, 1993, σ. 296

¹² Τσίβης, ό.π., σ. 296

¹³ Ανδριώτης Νίκος, *Βενιζελισμός και πρόσφυγες στην Κρήτη*, Χανιά, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών Ελευθέριος Χ. Βενιζέλος, 2008, σ. 69

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Οι πρώτες θεατρικές περιόδους στην «αυγή» του εικοστού αιώνα

Στη διάρκεια αυτών των παραγμένων πολιτικά και κοινωνικά χρόνων, πολλοί θίασοι θέλησαν να επισκεφτούν την Κρήτη, για να δώσουν παραστάσεις. Οι πρώτες πληροφορίες μπορούν να αντληθούν από τον αθηναϊκό τύπο της εποχής. Η αθηναϊκή εφημερίδα *Εμπρός* αναφέρει στις 27 Ιουλίου του 1900 πως ο θίασος της μεγάλης πρωταγωνίστριας της εποχής, Ευαγγελίας Παρασκευοπούλου, πραγματοποιεί εμφανίσεις στα Χανιά, όπου η υποδοχή και η ανταπόκριση του κοινού είναι ιδιαιτέρως θερμή, καθώς η Παρασκευοπούλου είναι κατά το ήμισυ Κρητικά.¹⁴ Η ηθοποιός αναχωρεί από την Αθήνα στις 22 Ιουλίου του 1900 και οι παραστάσεις ανεβαίνουν στο Δημοτικό κήπο των Χανίων.¹⁵ Το Σεπτέμβριο όμως η Παρασκευοπούλου φυλακίζεται για χρέη. Ο ηθοποιός και μέλος του θιάσου, Θεόδωρος Ποφάντης, που έκλεισε τη συμφωνία με το θεατρώνη Βλαντή, αφήνει απλήρωτες οφειλές και υπογράφει έγγραφα, όπου η Παρασκευοπούλου εμφανίζεται ως υπεύθυνη γι αυτά. Μετά από δικαστήρια και νομικούς διακανονισμούς, η Παρασκευοπούλου αποφυλακίζεται και συνεχίζει την περιδεία της στο Ηράκλειο.¹⁶ Από τον πρώτο σταθμό της περιδείας της, την Κρήτη¹⁷, αποχωρεί στις 9 Ιανουαρίου του 1901, για να καταφθάσει στο νησί της Μυτιλήνης.¹⁸ Στο θίασο της Παρασκευοπούλου μεταξύ άλλων συμμετέχουν ο γνωστός ηθοποιός Νικόλαος Μέγγουλας και η Σαφώ Τιβερίου.¹⁹

Οι πληροφορίες για τη θεατρική ζωή στην Κρήτη από τον τοπικό τύπο ξεκινούν όμως από το 1901. Η χανιώτικη εφημερίδα *Πατρίς* στις 6 Ιανουαρίου προανγγέλει την απογευματινή παράσταση των ηθοποιών Σμαράγδας Ησαΐα²⁰ και Α. Χαλικιόπουλου. Το σύντομο δημοσίευμα καταγράφει τα έργα που θα παρουσιαστούν στο κοινό. Αυτά είναι το δράμα του Βενόστα *Σωματέμπορας*, η κωμωδία *Η επάνοδος του εραστού*, ενώ θα ερμηνευθεί και η μονωδία «Νάνι Νάνι» από την όπερα *Μάρκος Μπότσαρης* του συνθέτη Παύλου Καρρέρ. Η παράσταση ανεβαίνει στο Δημοτικό Θέατρο Κήπου, καθώς δεν υπάρχει θέατρο στα Χανιά εκείνη την εποχή. Η απουσία θεατρικών εγκαταστάσεων υποδηλώνει πως μέχρι εκείνη την χρονική περίοδο δεν υπήρξε η ανάγκη να διαμορφωθεί ένας χώρος, που θα φιλοξενούσε θεατρικές παραστάσεις υπό οποιεσδήποτε καιρικές συνθήκες.

Όμως, ένα δημοσίευμα λίγες μέρες αργότερα κάνει λόγο για την ύπαρξη «θεατρώνη» δηλαδή επιχειρηματία του θεάτρου. Στις 20 Ιανουαρίου, στην ίδια εφημερίδα δημοσιεύεται η ευχαριστήρια επιστολή του θιάσου «Σοφοκλής», χωρίς να υπάρχουν πληροφορίες ούτε για την σύσταση του θιάσου ούτε για το ρεπερτόριο του.

«Αξιότιμε κ. Συντάκτα της «Πατρίδος»,

Εκφράσατε σας παρακαλώ τας απείρους ευχαριστήσεις του θιάσου «Σοφοκλής» προς το ενταύθα αξιότιμον και φιλόμουσον κοινόν ως και εις τα μέλη της συσταθείσης επιτροπής της αναλαβούσης την εξόδου εισιτήριον προς κάλυψιν του χρέους, όπερ ώφειλε προς τον θεατρώνην κ. Πέτρον Παπαναστασίου, όστις σήμεραν επληρώθη μέχρις οβολού, παρά του οποίου και εξόφλησιν.»²¹

¹⁴ Εφ. *Εμπρός*, 27/07/1900, σ.3

¹⁵ Αλτουβά Αλεξία, *Ο Βενετισμός στη νεοελληνική θέατρο*, Αθήνα, Ηρόδοτος, 2013, σ. 566

¹⁶ Αλτουβά, *Ο Βενετισμός στη νεοελληνική θέατρο* ό.π., σ.566

¹⁷ Εφ. *Εμπρός*, 13/07/1900, σ.3

¹⁸ Εφ. *Εμπρός*, 12/01/1901, σ.4

¹⁹ Εφ. *Εμπρός*, ό.π., σ.4

²⁰ Η Σμαράγδα Ησαΐα υπήρξε θιασάρχης και περιόδευσε με το θιάσό της στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1902, όπου ανέβασε θεατρικά έργα του Ερρίκου Ίβεν. Έξαρχος Θόδωρος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»* Πρώτος Τόμος: Από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι του 1899, Αθήνα-Γιάννινα, Δωδώνη, 1995, σ.72

²¹ Εφ. *Πατρίς*, 20/01/1901, σ.4

Πρόκειται για τον ελληνικό δραματικό θίασο «Σοφοκλής», που τη δεκαετία του 1880 είχε ως βασικούς ηθοποιούς την Πολυξένη Σούτσα, σύζυγο του ηθοποιού Παντελή Σούτσα, το Δημ. Πίστη, Μέλπω Δρακοπούλου, Αικατερίνη Δρακοπούλου, Γ. Πετρίδης, Γ. Χρυσάφης.²² Στο ρεπορτόριο του θιάσου συνήθως συγκαταλέγονταν έργα των Victore Hugo, Molière, Eugène Labiche, Ιωάννη Ζαμπέλιου και Δημήτριου Βερναρδάκη. Είναι πολύ πιθανό ο θίασος να νοίκιασε ένα χώρο, που θα πληρούσε ορισμένες προϋποθέσεις ή να υπήρχε στα Χανιά ένας χώρος, όπου θα λειτουργούσε ως θέατρο. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις, όπου οι παραστάσεις στις επαρχιακές πόλεις δίνονταν στα καφενεία.

Το Μάιο του 1901, καταφθάνει παρισινός θίασος στα Χανιά. Ο αρθρογράφος γράφει εγκωμιαστικά σχόλια για τις φωνητικές ικανότητες των ερμηνευτών Γαβριέλλα Λαβών και Γ. Μαυρέλ, ενώ γράφει για το «αξιοθαύμαστο» ταλέντο του συγγραφέα και λιμπρετίστα Μάρκελλου Λεφέρεβ. Τα έργα που παρουσιάζονται στο Δημοτικό Κήπο των Χανίων είναι οι οπερέττες, *Οι γάμοι της Ιωαννέτας*, *Ο φόβος του Γρονθοκοπήματος* και *Εκείνας ας απατώσιν*. Φαίνεται ότι τα Χανιά διαθέτουν το ιδανικότερο κοινό για τις παραστάσεις ενός ξένου θιάσου. Εκείνη την περίοδο, τα Χανιά βρίσκονται υπό την προστασία της Ιταλίας. Παρότι η πόλη είναι πρωτεύουσα της Κρητικής Πολιτείας ουσιαστικά βρίσκεται υπό καθεστώς συλλογικής προστασίας των Άγγλων, Ρώσων, Γάλλων και Ιταλών. Οι Ευρωπαίοι στρατιωτικοί και διπλωμάτες είναι οι κατάλληλοι θεατές για γαλλικές οπερέττες και κωμωδίες γαλλικού βουλεβάρτου. Πέρα από τον ξένο πληθυσμό των Χανίων, υπάρχει και η ελληνική αστική τάξη που αν και μικρή, είναι συγκεντρωμένη στο κέντρο. Έχοντας υιοθετήσει ένα δυτικό τρόπο ζωής και διασκέδασης σε αντιδιαστολή με κάθε ανατολίτικο στοιχείο,²³ είναι εξίσου κατάλληλο κοινό για τον συγκεκριμένο θίασο. Σύμφωνα με το άρθρο, ο θίασος βρίσκεται περισσότερο από μια εβδομάδα στα Χανιά, ενώ τελειώνοντας ο αρθρογράφος γράφει πως είναι σίγουρος ότι οι παραστάσεις θα έχουν περισσότερη «λαμπρότητα» όταν το κοινό βεβαιωθεί για την ποιότητα και το επίπεδο τους.

²² Μπρεντάνου Κατερίνα, 2010, «Η θεατρική ζωή του Πειραιά (από την πρώτη παράσταση έως το 1922)», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθήνα, σ. 102

²³ Χαλκιαδάκης Γ. Εμμανουήλ, *Κρήτη, 1898-1913. Από την Αυτονομία στην Ένωση με την Ελλάδα. Πολιτική, κοινωνία και εκκλησία μέσα από τη φαινομενική Αυτονομία και το Ενωτικό Αίτημα*, Περιφέρεια Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης, 2013, σ. 96

5. Illustration: Η Ευαγγελία Παρασκευοπούλου στον ρόλο του Άμλετ-Αντρέας Δημητριάδης, Σαϊζπηριστής άρα περιττός. Ο ηθοποιός Νικόλαος Λεκατσάς και ο δύσβατος δρόμος της θεατρικής ανανέωσης στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2006, σ.121

Ο θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα - Μέλπω Κωνσταντινοπούλου (1901-1902)

Στα τέλη του Οκτωβρίου, ο Βεντούρας φτάνει στα Χανιά μαζί με την υψίφωνο Μέλπω Κωνσταντινοπούλου.²⁴ Ο δημοσιογράφος δεν δίνει περισσότερες πληροφορίες, αλλά αρκείται στο να τονίσει την καλλιτεχνική αξία του πρώτου και την πορεία και συνεισφορά της Κωνσταντινοπούλου στην ανάδειξη του κωμειδυλλίου στην ελληνική σκηνή.²⁵ Οι επόμενες πληροφορίες για την πορεία και το δραματολόγιο του θιάσου αντλούνται από δημοσιεύματα τον Νοέμβριο του 1901. Στις 24 Νοεμβρίου δίνεται η παράσταση *Τα Μαλλιά Κουβάρια* του Νικόλαου Λάσκαρη και στις 25 του μήνα, το κοινωνικό δράμα *Εύα* του Voss.²⁶ Φαίνεται πως ο θίασος μένει περισσότερο από ένα μήνα στην Κρήτη, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι Κρητικοί «αγκάλιασαν» τις παραστάσεις του.

Ο συντάκτης της εφημερίδας *Πατρίς* επιβεβαιώνει την επιτυχία του θιάσου με άρθρο του, την Πέμπτη 6 Δεκεμβρίου. Αναφέρει πως οι παραστάσεις του Βεντούρα έχουν πάντα επιτυχία. Επίσης, προαναγγέλει την παράσταση του δράματος *Ο Μέγας Γαλεότος (El Gran*

²⁴ Εφ. *Πατρίς*, 22/10/1901, σ.3

²⁵ Η Μέλπω (Μελπωμένη) Κωνσταντινοπούλου υπήρξε μέλος του πρώτου ελληνόφωνου θιάσου όπερας, με το όνομα Ελληνικός Μελοδραματικός θίασος, που συστήθηκε από τον βαθύφωνο Αντώνιο Λάνδη και περιόδευε τόσο στο εσωτερικό της Ελλάδας όσο και σε ελληνικές κοινότητες του εξωτερικού. Ξεπαπαδάκου Αύρα, *Πάυλος Καρρέρ*, Αθήνα, Fagotto Books, 2013, σ.221

²⁶ Εφ. *Πατρίς*, 24/11/1901, σ.3

Galeoto) του José Eshegaray, που παίζεται το ίδιο βράδυ και την παράσταση με τον τίτλο *Πεθερά* του P.F. Dumanoir και A. Denperry, που είναι προγραμματισμένη για τις 8 του μήνα. Στις 8 Δεκεμβρίου, ο δημοσιογράφος της *Πατρίς* γράφει τις εντυπώσεις του από την παράσταση και τονίζει την εμπορική της επιτυχία.

«Ο Μέγας Γαλεότος επαίχθη μετ' εξαίρετου και μοναδικής επιτυχίας, επέσπασαν δε οι ηθοποιοί την ειλικρινή εκτίμησιν του ακροατηρίου. Καί η κ. Κωνσταντινοπούλου ως Θεοδώρα, καί ως Ιουλιανός ο κ. Βεντούρας και ως Ερνέστος ο κ. Παπαστεφάνου, και η κ. Σταματοπούλου και όλοι γενικώς οι λαβόντες μέρος, υπεδύθησαν μετά ζηλευτής τέχνης τα μέρη των. Ανάγκη να επαναληφθή το τοσούτον διδακτικόν έργον τούτο. Απόψε η *Πεθερά*.»²⁷

Η θεατρική κίνηση στα Χανιά συνεχίζεται και τον Ιανουάριο του 1902. Στην εφημερίδα *Νέα Έρευνα* αναφέρεται ότι την Πέμπτη 24 Ιανουαρίου δίνεται η τελευταία ευεργετική παράσταση για τον ηθοποιό Παναγιώτη Σταματόπουλο.²⁸ Η παράσταση είναι η κωμωδία *Το ταξίδι του κυρίου Περισσών* (*Le voyage de M. Perrichon*) του Eugène Labiche, στο Δημοτικό Κήπο.

«Η τελευταία παράστασις.

Την προσεχή Πέμπτην δίνεται η τελευταία παράστασις εν τω θεάτρω του Δημοτικού Κήπου ευεργετική του κ. Σταματοπούλου. Θέλει δοθή η έξοχος τετράπρακτη κωμωδία του Γάλλου κωμωδιογράφου Labiche *Το ταξίδι τού κυρίου Περισσών*. Το καλλιτεχνικόν τάλαντον του κ. Σταματοπούλου δεν έχει ανάγκην διαφημίσεων και πιστεύομεν ότι η κοινωνία μας αθρόα θα μεταβή όπως τιμήση την ευεργετικήν του συμπαθούς ηθοποιού και αποχαιρετιστήριον εν ταυτώ παράστασιν εν η ως εκ του παιζομένου έργου, καταφαίνεται πάσα η υποκριτική τέχνη του κ. Σταματοπούλου αποσπώσα άπλετον τον γέλωτα.»²⁹

Το Φεβρουάριο δημοσιεύεται η είδηση πως ο θίασος της Μέλπως Κωνσταντινοπούλου, που είχε φιλοξενηθεί πριν λίγο καιρό στα Χανιά, θα περιοδεύσει στο Ρέθυμνο, με σκοπό να δώσει λίγες παραστάσεις.³⁰ Στη μικρή στήλη της εφημερίδας *Νέα Έρευνα*, τα «Μικρά νέα» δεν αναγράφεται ούτε το όνομα του Βεντούρα ούτε κάποιο άλλο στοιχείο. Στο Ρέθυμνο, ενδεχομένως ο θίασος να παρουσιάζει παραστάσεις των έργων, που ανέβασε και στον προηγούμενο σταθμό του, δυστυχώς όμως δεν υπάρχουν περαιτέρω πληροφορίες.

Ο θίασος Αικατερίνης Βερώνη- Γεωργίου Γεννάδη (1901)

Έχοντας περιοδεύσει το Φεβρουάριο του 1901 στη Ερμούπολη της Σύρου, το καλοκαίρι στην Πάτρα και το Πύργο Ηλείας, ο θίασος της Αικατερίνης Βερώνη και του Γεωργίου Γεννάδη κάνει μια στάση δυο μηνών στην Αθήνα. Από εκεί το Νοέμβριο του ίδιου έτους επισκέπτεται τον επόμενο σταθμό της περιοδείας της, την Κρήτη.³¹ Η Βερώνη υπήρξε μια από τις πιο σημαντικές και λαμπρές πρωταγωνίστριες της εποχής. Εξίσου σημαντικός ηθοποιός ήταν ο σύζυγος και συμπρωταγωνιστής της, Γεώργιος Γεννάδης, έχοντας ερμηνεύσει μεταξύ άλλων τον ομώνυμο ρόλο στο έργο *Οθέλλος* του William Shakespeare και το ρόλο του κόμη Ιπτανάφ στην *Φαιδώρα* του Victorien Sardou.³²

²⁷ Εφ. *Πατρίς*, 08/12/1901, σ.3

²⁸ Εφ. *Νέα Έρευνα*, 22/01/1902, σ.3

²⁹ Εφ. *Νέα Έρευνα*, ό.π.

³⁰ Εφ. *Νέα Έρευνα*, 05/02/1902, σ.2

³¹ Αλτουβά, *Ο Βενετισμός στη νεοελληνική θέατρο*, ό.π., σ.361

³² Θα αποχωρήσει οριστικά από το θεατρικό σανίδι το 1920, όπως και η Βερώνη. Όμως η σταδιακή του απομάκρυνση είχε αρχίσει από το 1913 λόγω της απογοήτευσης από την κυριαρχία της επιθεώρησης στην ελληνική σκηνή. Εκτός από ηθοποιός, έγραψε το θεατρικό έργο «Οι αριστοκράτες μας», ενώ στα τελευταία χρόνια της ζωής του υπήρξε νομάρχης της Χίου. Έξαρχος, ό.π.,σ. 92.

Στην αρχή της περιοδείας του στην Κρήτη, ο θίασος κάνει «στάση» στο Ηράκλειο και αποτελείται μεταξύ άλλων, από τους Κωνσταντίνο Χέλμη, Γεώργιο Πετρίδη, Νίκο Χαλκιοπούλο και Ν. Ζάνο.³³ Η έναρξη των παραστάσεων γίνεται στις 28 Νοεμβρίου του 1901 με το γαλλικό θεατρικό έργο *Φαιδώρα*. Οι παραστάσεις συνεχίζονται με το θέατρο να είναι γεμάτο κόσμο και την Βερόνη να αποδεικνύεται σύμφωνα με τον τύπο βασίλισσα της ελληνικής σκηνής. Η κριτική της ηρακλειώτικης εφημερίδας *Αλήθεια* που αναδημοσιεύει η *Πατρίς* εκθειάζει το θίασο.

Το δημοσίευμα γράφει μεταξύ άλλων:

«[...]Το θέατρον ήταν κατάμεστον θεατών αμφοτέρων των φύλων σπενσάντων να θαυμάσωσι και ιδίοις όμμασι την τοσούτω περιφημισμένην Ελληνίδα καλλιτέχνηδα. Όντως δε η κ. Αικατερ. Βερόνη απέδειξε, μυριστήν ταύτη φοράν, ότι είνε η βασίλισσα της Ελλην. Σκηνής, υποκριθείσα μετ' απαραμίλλου τέχνης και επιτυχίας το πρόσωπον της Φαιδώρας. Αλλά καί ο κ. Γεννάδης υπεκρίθη απταίστως τον κόμητα Ιπανώφ, επισπάσας επανειλημμένως την επιδοκμασίαν των θεατών. Επίσης καί οι λοιποί ηθοποιοί κατά το μάλλον και ήττον έπαιζαν λαμπρά τα μέρη των. Την εσπέραν της Πέμπτης εδόθη η *Διονυσία* του Δουμά, διδαχθείσα και αυτή μετά μεγάλης επιτυχίας. Εν τω δράματι τούτω ελάβομεν αφορμήν να θαυμάσωμεν πλην των ανωτέρω, τον επίσης δεδοκμασμένον ηθοποιόν κ. Πετρίδην ως πατέρα της Διονυσίας. Εις τας δυο παιχθείσας μικράς κωμωδίας εξετιμήθη αρκούντως και ο κωμικός κ. Χέλμης, μολονότι δεν τω παρέσχον αύται στάδιον να επιδείξη το τάλαντόν του, ως καλού κωμικού της Ελληνικής Σκηνής.

Εν γένει όλος ο θίασος είνε κάλλιστα κατηρτισμένος και ανώτερος πάντων όσοι μέχρι τούδε επεσκέφθησαν την πόλιν μας

ΣΗΜ. Αλλά μίαν παράκλησιν και ημείς εντεύθεν πρός την κ. Βερόνη. Να μη μας ξεχάση, τελειώνουσα εις το Ηράκλειον τας παραστάσεις της.»³⁴

6. Illustration: Ο ηθοποιός Γεώργιος Γεννάδης-Έξαρχος Θόδωρος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες», Τόμος Πρώτος : Από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι το 1899, Αθήνα-Γιάννινα, Δωδώνη, 1995, σ. 92*

Αργότερα, ο θίασος περιοδεύει στα Χανιά, όπως αναφέρεται στις εφημερίδες. Δίνει την τελευταία του παράσταση στο Δημοτικό Θέατρο Κήπου (όπως ονομάζεται), την προηγούμενη ήμερα, δηλαδή στις 21 Μαρτίου 1902 με την παρουσίαση επί σκηνής του έργου *Άτιμοι* του Gerolamo Rovetta και την τρίτη πράξη της τραγωδίας *Φάουστα* του Δημήτριου Βερναρδάκη.³⁵ Ο αρθρογράφος επαινεί την παιδεία, την εργατικότητα και το ταλέντο της Βερόνη, που «κατέχει αναμφισβήτως τα σκήπτρα, ως πρωταγωνίστρια της Ελληνικής Σκηνής»³⁶ και ταυτόχρονα υποστηρίζει ότι η παρουσία του Γεννάδη στο ελληνικό θέατρο συμβάλλει στην πρόοδο της θεατρικής τέχνης στην Ελλάδα. Τελειώνοντας το

³³ Ελευθερίου Μάνος, *Το θέατρο στην Ερμούπολη του Εικοστού αιώνα, (θέατρο- μουσική-παιδεία- κοινωνική ζωή)* Πρώτος Τόμος: 1901-1903, Σύρος, Δήμος Ερμούπολης, 1993, σ. 39

³⁴ Εφ. *Πατρίς*, 01/12/1901, σ.3

³⁵ Εφ. *Κήρυξ*, 22/ 03/1902, σ.2

³⁶ Εφ. *Κήρυξ*, ό.π.

εγκωμιαστικό άρθρο αναφέρει την παρουσία του ηθοποιού Γεώργιου Πετρίδη, που επίσης «κοσμεί» αυτόν τον εξαιρετικό θίασο. Οι υποκριτικές επιδόσεις της Αικατερίνης Βερόνη στο συγκεκριμένο ρόλο είχαν σχολιαστεί και στο παρελθόν, καθώς το 1893 η Βερόνη και η Ευαγγελία Παρασκευοπούλου ανέβασαν το ίδιο έργο, δίνοντας την δυνατότητα στους κριτικούς της εποχής να «γνωρίσουν» δυο διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις, με την πρώτη πρωταγωνίστρια να ερμηνεύει με μέτρο και τεχνική.³⁷

Θεατρικές Ειδήσεις (1902-1903)

Η επόμενη καλλιτεχνική εκδήλωση που είναι καταγεγραμμένη στο τύπο είναι η συναλία της υψίφωνου Αθηνάς Ρουσσάκη-Γερμανού. Η υψίφωνος και μέλος του «Ελληνικού Μελοδράματος» δίνει μια συναυλία στο Δημοτικό Θέατρο Κήπου στις 30 Οκτωβρίου και άλλη μία στις 2 Νοεμβρίου.³⁸ Έπειτα από την Αθηνά Ρουσσάκη-Γερμανού, την καλλιτεχνική ψυχαγωγία των Χανιωτών αναλαμβάνει ο θίασος του Ευάγγελου Παντόπουλου. Ο μεγάλος πρωταγωνιστής μένει στο νησί, προκειμένου να δώσει 15 παραστάσεις στο χώρο του Δημοτικού Θεάτρου Κήπου. Αν και δεν αναφέρεται η ακριβής ημερομηνία έναρξης των παραστάσεων, ωστόσο όταν γράφεται η στήλη των «Κοινωνικών», έχουν ήδη δοθεί ορισμένες παραστάσεις, κατά τις οποίες η προσέλευση του κοινού υπήρξε μεγάλη, όπως αναφέρεται.³⁹ Η είδηση τελειώνει με την «παράκληση» να μείνει ο θίασος για περισσότερες από τις 15 προγραμματισμένες παραστάσεις. Το αν εισακούσθηκε η εν λόγω επιθυμία είναι άγνωστο, καθώς δεν υπάρχει κάποιο άλλο άρθρο στις χανιώτιες εφημερίδες, όπου να καταγράφεται η ημερομηνία αναχώρησης ή η ημερομηνία της τελευταίας παράστασης. Τα επόμενα πέντε χρόνια η μόνη πληροφορία που υπάρχει είναι πως τον Οκτώβριο του 1903, ο γνωστός σαιξπηριστής ηθοποιός Νικόλαος Λεκατσάς περιοδεύει στην Κρήτη, χωρίς όμως δικό του θίασο. Ο Νικόλαος Λεκατσάς δίνει παραστάσεις μονολόγων ή αποσπασμάτων έργων, έχοντας μαζί του στην σκηνή ερασιτέχνες ηθοποιούς.⁴⁰

Ο Ελληνικός Δραματικός θίασος του Κωνσταντίνου Βεντούρα (1907)

Το 1907, η σκηνή του Δημοτικού Θεάτρου Κήπου φιλοξενεί τον ηθοποιό, Κωνσταντίνο Βεντούρα, παλιό γνώριμο για τους Χανιώτες, καθώς έχει επισκεφτεί την πόλη πριν από έξι χρόνια. Ο Ελληνικός Δραματικός θίασος φτάνει την Πέμπτη 15 Μαρτίου του 1907⁴¹. Ο θίασος αποτελείται από την νεαρή ηθοποιό Νίτσα Μουστάκα, τον Νίκο Κυριακίδη, την Χαρίκλεια Κυριακίδη, τον Κωνσταντίνο Μουστάκα, που υπήρξε ηθοποιός του Βασιλικού Θεάτρου⁴² και τον κωμικό Δημήτρη Καζούρη.⁴³ Τα δημοσιεύματα της εφημερίδας *Λευκά Όρη*, με τίτλο «Θεατρικά» γράφουν ότι η έναρξη των παραστάσεων πραγματοποιείται στις 17 Μαρτίου, με την κωμωδία του κλασσικού ρεπερτορίου *Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι* του William Shakespeare. Η Νίτσα Μουστάκα και ο Νίκος Κυριακίδης ερμηνεύουν τους πρωταγωνιστικούς της *Στρίγγλας* (Κατερίνα) και του Πετρούκιου, αντίστοιχα.⁴⁴ Στις 28 Μαρτίου, δίνεται η παράσταση *Η Τιμή* του γερμανού θεατρικού συγγραφέα Hermann Sudermann, που γράφτηκε το 1889. Πρόκειται για ένα κοινωνικό δράμα, που λίγα χρόνια πριν είχε παιχτεί στην Γερμανία και γνώρισε μεγάλη επιτυχία. Η εφημερίδα δημοσιεύει μια μικρή κριτική, όπου εξαιρεί τον πρωταγωνιστή, Νίκο Κυριακίδη.

³⁷ Γεωργοπούλου Βαρβάρα, *Η θεατρική κριτική στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*, Α' τόμος, Αθήνα, Αιγόκερως, 2008, σ.24

³⁸ Εφ. *Κήρυξ*, 01/11/1902 σ.2

³⁹ Εφ. *Κήρυξ*, 22/11/1902 σ.2

⁴⁰ Δημητριάδης Αντρέας, *Σαιξπηριστής άρα περιτός*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2006, σ.128

⁴¹ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 15/03/1907, σ.2

⁴² Έξαρχος, *Ελληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»*, ό.π, σ. 192

⁴³ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 16/03/1907, σ.2.

⁴⁴ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 15/03/1907, σ.2

«Προχθές Τρίτην εδιδάχθη από της σκηνής του Δημοτικού Θεάτρου Κήπου το έξοχον κοινωνικόν δράμα του μεγάλου Γερμανού φιλοσόφου Σούδερμαν η *Τιμή*. Η επιτυχία του ήτο τελεία, διότι τον δύσκολον ρόλον του Ροβέρτου Χαϊνέκε υπεκρίθη μετά μεγάλης δυνάμεως και τέχνης ο διαπρεπής καλλιτέχνης κ. Νίκος Κυριακίδης, όστις ιδίως εν τη Γ' πράξει ήτον έξοχος, συναρπάσας τό κοινόν διά της απαίστου απαγγελίας του και των φυσικωτάτων σκηνικών του, και το οποίον εξεράγη εις ατελεύτητα χειροκροτήματα, επανειλημμένως δε εκάλεσε τον καλλιτέχνην επί σκηνής.»⁴⁵

Το άρθρο τελειώνει με την αναγγελία της κωμωδίας του Alexandre Bisson, *Μπαλ- Μασκέ*, που παίζεται στις 30 του Μαρτίου, την ημέρα που δημοσιεύεται η παραπάνω κριτική.

Ο Βεντούρας και οι συνεργάτες απασχολούν με την θεατρική τους παρουσία την καλλιτεχνική ζωή των Χανίων και τον Απρίλιο. Φαίνεται όμως ότι την συμπάθεια και το θαυμασμό των θεατών έχει κερδίσει ο Νίκος Κυριακίδης με τις ερμηνείες του σε διαφορετικά, ύφους και είδους, έργα.⁴⁶ Το επόμενο έργο, που ανεβάζει ο Ελληνικός Δραματικός Θίασος στις 11 Απριλίου είναι *Η Τανάλια*, κοινωνικό έργο που πραγματεύεται το ζήτημα του γάμου και του διαζυγίου, θέμα που μοιάζει ιδιαίτερα προκλητικό για το κρητικό κοινό των αρχών του 20^{ου} αιώνα.⁴⁷ Ο κριτικός αποκαλεί το έργο ως «βαθεία κοινωνική μελέτη» για ένα σημαντικότατο ζήτημα, που αφορά κάθε κοινωνία. Η παράσταση αρέσει στους θεατές, ενώ ξεχωρίζει η ερμηνευτική δεινότητα και φυσικότητα της Νίτσας Μουστάκα στον πρωταγωνιστικό ρόλο της Ειρήνης.⁴⁸ Στις 12 Απριλίου, ανεβαίνει το αγγλικό έργο *Γκάρρετ*, με πρωταγωνιστή στον ομώνυμο ρόλο τον Νίκο Κυριακίδη. Για μια ακόμη φορά, τόσο ο Κυριακίδης όσο και ο υπόλοιπος θίασος ικανοποιούν απόλυτα τις απαιτήσεις του πολυπληθούς κοινού, που τους παρακολουθεί.⁴⁹

Η θετική εντύπωση, που έχει προκαλέσει στην τοπική κοινωνία ο θίασος του Βεντούρα γίνεται αισθητή επίσης από την πρόταση, που του απευθύνει ο συλλόγος «Ιερός Λόχος». Αν και δεν υπάρχουν πληροφορίες για το είδος αυτού του συλλόγου είναι πιθανό να σχετίζεται με το στράτευμα «Ιερός Λόχος», που ιδρύθηκε κατά τη διάρκεια της Κρητικής Επανάστασης. Ο σύλλογος προτείνει να δοθεί μια παράσταση, τα έσοδα της οποίας θα δοθούν για την ίδρυση Κρητικού Σκοπευτηρίου. Ο θίασος ανταποκρίνεται θετικά και ανεβάζει το θεατρικό έργο του Σπυρίδωνος Περεσιάδη, *Εσμέ η Τουρκοπούλα*, πατριωτικό ειδύλλιο που γράφτηκε το 1896, ενώ στα διαλείμματα απαγγέρονται τα ποιήματα «Ο Κανάρης» και «Ο Επαίτης Καπετάνιος», από τον Κωνσταντίνο Βεντούρα και το Νίκο Χριστουλάκη, αντίστοιχα.⁵⁰ Η επιλογή του έργου αλλά και των ποιημάτων δεν είναι καθόλου τυχαία, καθώς όλα έχουν έντονα πατριωτικό χαρακτήρα. Δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός πως η Κρήτη βρίσκεται ακόμη σε καθεστώς αυτονομίας, που όμως ελέγχεται έστω και διακριτικά πια, από τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις της εποχής. Ταυτόχρονα όμως, οι Κρητικοί δεν έχουν πάψει να επιθυμούν και να πιέζουν με κάθε μέσο για την ένωση με την υπόλοιπη Ελλάδα, πιέσεις που οδήγησαν στην επανάσταση του Θερισσού δύο χρόνια πριν και στην αντικατάσταση του Ύπατου αρμοστή. Όπως ήταν φυσικό, μια παραστάση με πατριωτικό χαρακτήρα και ελληνοπρεπές περιεχόμενο προκαλεί το ενδιαφέρον των Χανιωτών και την εκτίμηση του τύπου, που κάνει λόγο για θεατρική νίκη σχετικά με την σκηνική αναπαράσταση του έργου.⁵¹ Ο θίασος διακόπτει τις παραστάσεις του περίπου στις 14 Απριλίου, λόγω της Μεγάλης Εβδομάδας και επανέρχεται την εβδομάδα του Πάσχα. Αυτές είναι και οι τελευταίες πληροφορίες για την επιτυχημένη περιοδεία του Ελληνικού Δραματικού Θιάσου στα Χανιά, που όπως τονίζαν τα δημοσιεύματα δεν άφησε σε καμία περίπτωση ασυγκίνητο το θεατρόφιλο κοινό.

⁴⁵ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 30/03/1907, σ.3

⁴⁶ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 06/04/1907, σ.3

⁴⁷ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 13/04/1907, σ.3

⁴⁸ Εφ. *Το Σύνταγμα*, ό.π.

⁴⁹ Εφ. *Νέα Έρευνα*, 14/04/1907, σ.3

⁵⁰ Εφ. *Νέα Έρευνα*, ό.π., σ.2

⁵¹ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 19/04/1920, σ.3

Το θέατρο «Ορφεύς» και η περιοδεία της Ευαγγελίας Παρασκευοπούλου (1907)

Τα στοιχεία που αντλούνται από τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο των Χανίων για τις θεατρικές παραστάσεις την υπόλοιπη χρονιά του 1907 είναι αρκετά αποσπασματικά. Ωστόσο στις 15 Ιουνίου, η στήλη «Θεατρικά» της εφημερίδας *Το Σύνταγμα* γράφει πως ο θίασος του Θεοδόση Πεταλά δίνει παραστάσεις στο θέατρο «Ορφεύς» από το Σάββατο 9 Ιουνίου,

«Από του παρελθόντος Σαββάτου έκαμεν έναρξιν των παραστάσεων του εν τω θέατρο «Ορφεύς» ο υπό τον κ. Πεταλάν θίασος, όστις περιλαμβάνει εκλεκτούς ηθοποιούς. Εδόθη είς την πρώτην παράστασιν το έργο της Τόσκας του Σαρδού, του οποίου η επιτυχία ήτο λαμπρά. Εξακολουθούσι δε αι παραστάσεις και συρρέει αρκετός κόσμος τακτικώς.»⁵²

Το σημαντικό σ' αυτήν την είδηση είναι πως για πρώτη φορά αναφέρεται συγκεκριμένο θέατρο, που φιλοξενεί έναν επαγγελματικό και περιοδεύοντα θίασο, παρόλο που στο μέλλον δεν ξαναεμφανίζεται αυτό το όνομα θεάτρου.

Τον Ιούλιο, η περιοδεία της Ευαγγελίας Παρασκευοπούλου συμπεριλαμβάνει μεταξύ των διαφόρων σταθμών της και τα Χανιά. Ανάμεσα στο δραματολόγιο του θιάσου της συγκαταλέγεται και το κλασσικό πλέον κωμειδύλλιο του Δημήτριου Κορομηλά, *Η τύχη της Μαρούλας*, με συμπρωταγωνιστή τον Παναγιώτη Λαλαούνη. Το δημοσίευμα σημειώνει πως αν και οι ηθοποιοί ανταπεξέρχονται ικανοποιητικά στους ρόλους, το κοινό δεν είναι μαζικό. Το 1889 ανεβαίνει για πρώτη φορά *Η τύχη της Μαρούλας* από τον θίασο «Μένανδρο» με τους κριτικούς να επαινούν το νέο θεατρικό είδος, που θα συμβάλλει στην ακμή του ελληνικού θεάτρου.⁵³ Αν και το είδος του κωμειδυλλίου έχει οδηγηθεί σε παρακμή από το τέλος του προηγούμενου αιώνα λόγω της εμφάνισης νέων θεατρικών ειδών όπως η επιθεώρηση και το δραματικό ειδύλλιο, είχε γνωρίσει μεγάλη επιτυχία ως η πρώτη θεατρική έκφραση ελληνικού νατουραλισμού με τον Δημήτριο Κορομηλά και τον Δημήτριο Κόκκο να θεωρούνται εκπρόσωποι του.

Στο ίδιο άρθρο όπου γράφονται οι εντυπώσεις των κρητικών από το έργο του Κορομηλά, προαναγγέλεται η βραδυνή παράσταση της αγγλικής κωμωδίας του Thomas Brandon, *Η Θεία του Καρόλου (The aunt of Charles)*⁵⁴ Η τελευταία θεατρική είδηση για το 1907 είναι ακόμη πιο σύντομη και ασαφής. Την 1η Σεπτεμβρίου ανακοινώνεται πως η παράσταση του θεατρικού έργου *Η Κασσιανή* του Αριστεΐδη Ν. Κυριακού θα ανέβει για πρώτη φορά ενώπιον του κρητικού κοινού στο Δημοτικό Θέατρο Κήπου.⁵⁵ Ωστόσο, δεν έχουν βρεθεί πληροφορίες ούτε για το θίασο που το ανεβάζει ούτε για τη συμμετοχή του κοινού στο ανέβασμα του νεοελληνικού δραματικού έργου. Ουσιαστικά, είναι η δραματοποίηση του τροπάριου της Κασσιανής από τον συγγραφέα και δημοσιογράφο Κυριακό.

⁵² Εφ. *Το Σύνταγμα*, 15/06/1907, σ. 3

⁵³ Γεωργοπούλου, *Η θεατρική κριτική στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*, ό.π.,σ.26

⁵⁴ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 05/07/1907, σ.3

⁵⁵ Εφ. *Νέα Έρευνα* 01/11/1907, σ. 3

Η «γνωριμία» των Κρητικών με το μελόδραμα (1907)

Το Νοέμβριο του 1907, το «Ελληνικό Μελόδραμα» επισκέπτεται πιθανόν για πρώτη φορά το Ηράκλειο. Ο θίασος αποτελείται μεταξύ άλλων από τον τενόρο, Νίκο Μωραΐτη, την σοπράνο Στέλλα Κοκκίνη και τον διευθυντή ορχήστρας και συνθέτη Διονύσιο Λαυράγκα. Ιμπρεσάριος του θιάσου είναι ο Κωνσταντίνος Βεντούρας, που φροντίζει τις συνθήκες υπό τις οποίες θα εμφανιστεί ο θίασος.⁵⁶ Ο συνθέτης περιγράφει στα απομνημονεύματά του πως ήταν η πόλη του Ηρακλείου την εποχή της επίσκεψης του θιάσου.

«Το Ηράκλειο ήταν μισοκαμένο και αναστατωμένο από τις πυρκαγιές που οι Τούρκοι έβαλαν πριν φύγουν από κεί, η προσωρινή όμως διοίκηση των Άγγλων της κατοχής έβαλε κάποια τάξη. Μερικές οικοδομές άρχισαν να επισκευάζονται, το εμπόριο άρχισε βαθμιαία να ζωηρεύει και η κίνηση της πολιτείας να παίρνει κάποια όψη ηρεμίας και αυτοπεποίθησης. Σημειωτέον, ότι το Ηράκλειο είναι ο κυριότερος εμπορικός λιμένας εξαγωγής του νησιού σε λάδι, κρασί, εσπεριδοειδή και άλλα.»⁵⁷

Γύρω στις 20 Νοεμβρίου, το «Ελληνικό Μελόδραμα» δίνει την πρώτη του παράσταση σε μια μεγάλη παράγκα, που έχει διαμορφωθεί ούτως ώστε να έχει δύο σειρές για θεωρεία και μια πλατεία χωρισμένη στη μέση, αριστερά για τους άνδρες και δεξιά για τις γυναίκες. Αν και ο θεατρώνης, δηλαδή ο καφετζής, κυρ- Παναγιώτης, είχε διαβεβαιώσει τον Λαυράγκα, πως τα δελτία για τις συνδρομές θα γίνουν ανάρπαστατα, η πραγματικότητα είναι τελείως διαφορετική. Οι θεατές είναι ελάχιστοι και δεν έχουν την παραμικρή ιδέα τι είδους θέατρο πρόκειται να παρακολουθήσουν. Στα απομνημονεύματά του, ο Λαυράγκας αναφέρει ότι η όπερα ήταν για τους Ηρακλειώτες «terra incognita». Γι αυτό το λόγο, το κοινό ρωτάει αν τα τραγούδια της παράστασης θα διαρκέσουν ως το τέλος και αν κάποια στιγμή οι ηθοποιοί θα μιλήσουν κανονικά, ώστε να γίνουν κατανοητοί.⁵⁸ Όπως είναι φυσικό μετά από μια τέτοια αρνητική αντιμετώπιση, ο θίασος βρίσκεται χρεωμένος.

⁵⁶ Αύρα Ξεπαπαδάκου, *Παύλος Καρρέρ*, ό.π., σ. 397

⁵⁷ Διονύσιος Λαυράγκας, *Τα απομνημονεύματά μου*, Αθήνα, Γκοβόστης Εκδοτική Α.Β.Ε.Ε, 2009, σ. 193

⁵⁸ Λαυράγκας, ό.π., σ.194

No. 30 — Costume de Messara — Candia-Crete

Kiki, Sthaidis, Fotogr., Candia-Crete

17. Costume Crétois.
Égypte, Athènes.

7. Illustration: Κρητικές ενδυμασίες του νομού Ηρακλείου - Ζέη Ελευθερία, *Χώρος και Φωτογραφία Το Ηράκλειο από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Κρητική Πολιτεία*, Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, 2005, σ. 313

Λόγω της κακοκαιρίας αλλά και του χρόνου, που χρειάζεται ώστε να κανονιστεί η περιοδεία του θιάσου στα Χανιά, οι ηθοποιοί παραμένουν στο Ηράκλειο και δίνουν τέσσερις σχολικές παραστάσεις της ελληνικής όπερας του Παύλου Καρρέρ, *Μάρκος Μπότσαρης*.⁵⁹ Πρόκειται για όπερα με θέμα τον ήρωα, Μάρκο Μπότσαρη και τον αγώνα του εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που τον οδηγεί στο θάνατο.⁶⁰ Η όπερα αυτή είναι ιδανική επιλογή για την Κρήτη εκείνης της περιόδου, καθώς έχει μόλις απελευθερωθεί από τον οθωμανικό ζυγό και μια όπερα με εθνικό περιεχόμενο, κεντρικό ήρωα έναν αγωνιστή της ελληνικής επανάστασης, στοιχεία από την ελληνική παράδοση και τη χριστιανική ορθόδοξη θρησκεία δεν μπορεί να μην συγκινήσει τους Κρητικούς και να μην τονώσει την εθνική τους συνείδηση και υπερηφάνεια.

Όταν η κακακαιρία σταματάει και οι πωλήσεις των συνδρομών για τις παραστάσεις του θιάσου είναι ικανοποιητικές, ο θιάσος ξεκινάει για τα Χανιά. Οι παραστάσεις της όπερας *Ερνάνη* του Giuseppe Verdi ανεβαίνουν στο βουλευτήριο της Κρητικής Πολιτείας, στο Δημοτικό Κήπο.

⁵⁹ Λαυράγκας, *Τα απομνημονεύματά μου*, ό. π., σ. 195

⁶⁰ Ξεπαπαδάκου, *Παύλος Καρρέρ*, ό. π., σ. 290-291

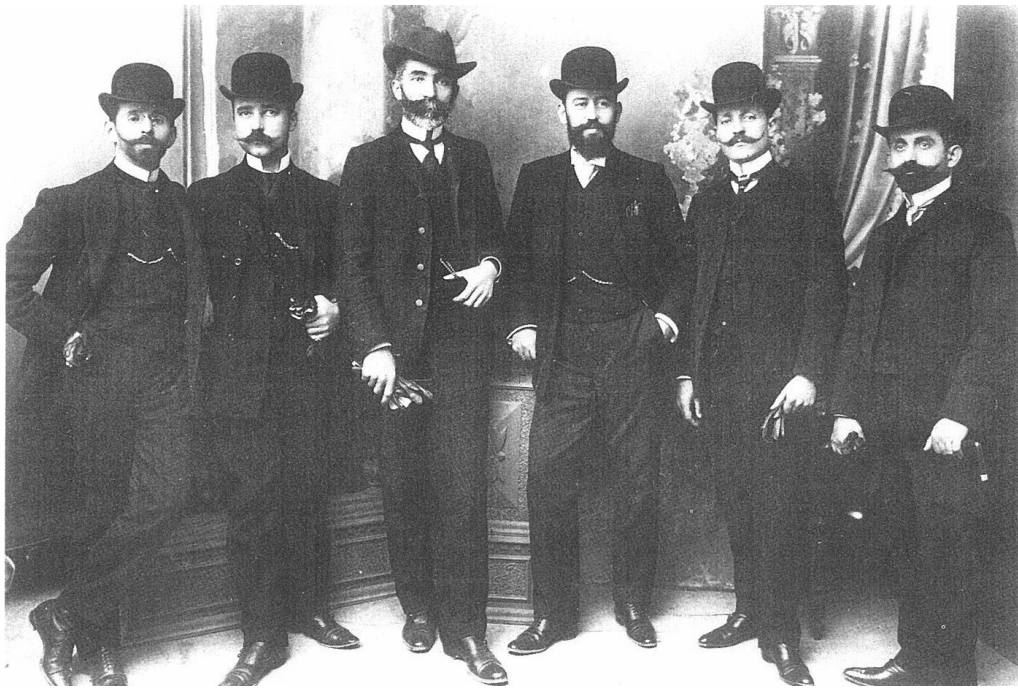
8. **Illustration:** Αστή κυρία και δεσποινίδες των Χανίων-από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ.286

Ο Λαυράγκας δίνει μια κατατοπιστική περιγραφή του χώρου. Συγκεκριμένα, γράφει:

«Τα Χανιά δεν είχαν ακόμα αποκτήσει το κανονικό θέατρό τους. Ένα αρχαίο κτίριο μέσα στον δημοτικό κήπο, που χρησίμευε ως βουλευτήριο της Κρητικής Πολιτείας, στέγαζε επίσης και τους κατά καιρούς περιοδεύοντες θιάσους που ενέσκηπταν στην πόλη. Η εξέδρα του προεδρείου μετατρεπόταν σε παλκοσένικο, τα υπόγεια σε καμαρίνια, η ορχήστρα ήταν τοποθετημένη όπως όπως, και έτσι βουλευόταν όσο γινόταν καλύτερα.»⁶¹

Οι παραστάσεις όπερας έχουν εκ διαμέτρου αντίθετη αντιμετώπιση στα Χανιά. Όπως γράφει άλλωστε ο ίδιος ο Λαυράγκας, η πλειονότητα του κοινού πέρα από τους πολιτικούς της Κρητικής Πολιτείας, είναι Ιταλοί στρατιωτικοί, αξιωματικοί, υπαξιωματούχοι, ναύτες και στρατιώτες της Ιταλικής Κατοχής, καθώς η οριστική αποχώρηση των οποίων γίνεται ένα χρόνο αργότερα. Η παρουσία των Ιταλών θεατρόφιλων είναι αναμενόμενη, διότι αφενός το θεατρικό είδος της όπερας είναι εξαιρετικά «οικείο» στους Ιταλούς και αφετέρου, η συγκεκριμένη όπερα είναι ένα εξαιρετικά γνωστό ιταλικό έργο.

⁶¹ Λαυράγκας, *Τα απομνημονεύματά μου*, ό.π.,σ.196

9. **Illustration:** - Αστοί των Χανίων - από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ. 291

Η θεατρική έναρξη του 1908 στην Κρήτη γίνεται με την παρουσία ενός ιταλικού μελοδραματικού θιάσου. Ο θίασος δίνει τις παραστάσεις του στο χώρο «Ακταίον» στην προκουμαία των Χανίων, κάθε βράδυ.⁶² Όπως και στην περίπτωση των παραστάσεων του «Ελληνικού Μελοδράματος» οι Ιταλοί αξιωματικοί, διπλωμάτες, πρόξενοι κι η νεοσύστατη τάξη των αστών είναι το πιο πιστό και συνεπές κοινό αυτού του μελοδραματικού θιάσου. Στην συγκεκριμένη είδηση, το αξιοσημείωτο είναι ο χώρος που θα «φιλοξενήσει» τον θίασο. Ο χώρος, που ονομάζεται «Ακταίον», αναφέρεται πρώτη φορά στα θεατρικά δημοσιεύματα. Αν και ο τύπος δεν αναφέρει το όνομα του θιάσου, πιθανότατα να πρόκειται για το ιταλικό μελοδραματικό θίασο L. Bellobono με συντελεστές τη M. Agguccini (υψίφωνος), A. de Revers (υψίφωνος), Giovanni Martino (βαθύφωνος) και διευθυντές ορχήστρας τους Στέφανο Βαλτετσιώτη και R. Andreoli. Ο βρισκόταν από το Νοέμβριο του 1907 έως τον Ιανουάριο του 1908 στην Ερμούπολη της Σύρου, όπου παρουσίασε τα έργα όπως *La Μποέμ (La Bohème)* του Giacomo Puccini, *Τραβατόρε (Travatore)* και *Ριγολέττο (Rigoletto)* του Verdi.⁶³

Ο θίασος «ανδρείκελων» του Χρήστου Κονιτσιώτη (1908)

Ένα μήνα μετά, στο νησί καταφθάνει θίασος «ανδρείκελων». Στις 28 Φεβρουαρίου, στην εφημερίδα *Υψηλά Λευκά Όρη* δημοσιεύεται η είδηση ότι στο «Ακταίον», το ζυθοπωλείο του Αντώνη Παπαδάκη, δίνει τις παραστάσεις του ο θίασος «ανδρείκελων» του Χρήστου Κονιτσιώτη, ο οποίος αποκαλείται «ο βασιλεύς της γελωτοθεραπείας.»⁶⁴

Όμως τι είναι ο θίασος «ανδρείκελων»; Πρόκειται για κουκλοθέατρο με τρισδιάστατες φιγούρες, που άρχισαν να εμφανίζεται τον 19ο αιώνα και οι ρίζες του εντοπίζονται στην Ιταλία⁶⁵. Με βασικό στοιχείο τον αυτοσχεδιασμό και τον αυθορμητισμό,

⁶² Εφ. *Υψηλά λευκά Όρη*, γενάρης 1908, σ.2

⁶³ Ελευθερίου Μάνος, *Το θέατρο στην Ερμούπολη του Εικοστού αιώνα, (θέατρο- μουσική-παιδεία- κοινωνική ζωή)* Τρίτος Τόμος: 1907-1912, Σύρος, Δήμος Ερμούπολης, 1998, σ. 82

⁶⁴ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 28/2/1908, σ. 2

⁶⁵ Θόδωρος Χατζηπανταζής, *Από τον Νείλου μέχρι του Δουνάβεως*, Τόμος Β1: Το χρονικό της ανάπτυξης του ελληνικού επαγγελματικού θεάτρου στο ευρύτερο πλαίσιο της Ανατολικής Μεσογείου, από την ίδρυση του ανεξάρτητου κράτους ως τη Μικρασιατική Καταστροφή, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012, σ. 200-201

το κουκλοθέατρο μαζί με το «θέατρο Σκιών» ξεκίνησε ως είδος λαϊκής ψυχαγωγίας και καλλιτεχνικής έκφρασης. Εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1860 σαν θέατρο δρόμου, όπου πλανόδιοι και ερασιτέχνες έπαιζαν κωμικά σκετς χρησιμοποιώντας τις μαριονέτες τους.⁶⁶ Αργότερα εμφανίζονται τα όνοματά των δυο βασικών ηρώων, του Φασουλή και του υπηρέτη του, Περικλέτου. Οι δυο τους μαλώνουν συνεχώς, καθώς ο Περικλέτος εξαπατάει το αφεντικό του συστηματικά κι εκείνος τον ξυλοφορτώνει.⁶⁷

Στην Ελλάδα, το κουκλοθέατρο πέρασε μέσα από διαφορετικά στάδια μέχρι την εποχή του θιάσου του Χρήστου Κονιτσιώτη. Πολλοί χαρακτήρες του μεταβλήθηκαν και σύντομες ιστορίες τροποποιήθηκαν, έτσι ώστε να προσελκύσουν το ελληνικό κοινό. Ο Περικλέτος με τα χρόνια προσαρμόστηκε στην ελληνική πραγματικότητα και εν τέλει «εξαφανίστηκε». Ο Φασουλής άρχισε να συμβολίζει τον Έλληνα εκείνης της εποχής μέσα όμως από μια κωμική «ματιά». Πλέον, ο ήρωας του κουκλοθεάτρου συχνάζει στα καφενεία, βρίζει, σχολιάζει τα πολιτικά δρώμενα, μπλέκεται σε καυγάδες και αυτοπαρουσιάζεται ως σκληρός και «μάγκας», προσπαθεί να γλυτώσει συνεχώς από τον σπιτονοικοκύρη και τα χρέη του, ενώ ταυτόχρονα ερωτοτροπεί με την κόρη του τελευταίου.

Ο Χρήστος Κονιτσιώτης θα δώσει ένα διαφορετικό ύφος σε αυτό το λαϊκό θέαμα. Όντας ικανότατος στον χειρισμό της τρισδιάστατης φιγούρας, έπαψε να χρησιμοποιεί τις μαριονέτες του Φασουλή και δημιούργησε καινούργιες, όπως αυτές του Γιακουμή και του Ζαχαρία, για να καταλήξει σε έναν μονόφθαλμο ήρωα, τον Πασχάλη. Ακόμη σταμάτησε να στηρίζεται στον αυτοσχεδιασμό και αποστήθισε γνωστά και επιτυχημένα αποσπάσματα θεατρικών έργων, που αυτή τη φορά ερμηνεύονταν από τις τρισδιάστατες κούκλες του. Κάποια από αυτά τα έργα ήταν οι κωμωδίες *Τρεις γαμβροί και μια νύφη* του Ανδρέα Νικολάρας, *Ο εραστής της σελήνης*, η *Μαργαρώ η Μενιδιάτισσα* του Baxton, έργο που διασκευάστηκε από τον «Ελληνικό Δραματικό Θίασο Αθηνών Ν. Καρδοβίλλη», *Ο Φιάκας* του Δημοσθένη Μισιτζή, *Αγαθόπουλος ο Ξηροχωρίτης*, διασκευή της κωμωδίας *Monsieur de Pourceaugnac* του γάλλου Molière. Από το ρεπερτόριο του δεν έλειπαν και τα δράματα, όπως *Έρωτος και Ραδιουργία (Kabale und Liebe)* του Γερμανού Friedrich Schiller, *Αρματολοί και κλέπται* του Χριστόφορου Σαμαρτζίδα και *Κασσιανή και Ακύλας* του Αλέξανδρου Σταματιάδη. Πέρα από τον αυτοσχεδιασμό και την αποστήθιση του λογοτεχνικού λόγου, ο Κονιτσιώτης χρησιμοποιούσε την προφορική καθαρεύουσα γλώσσα.⁶⁸

Έπειτα από τις «μεταρρυθμίσεις» στο ύφος και στο είδος των παραστάσεων, το κουκλοθέατρο έπαψε να εκφράζει τα λαϊκά στρώματα και να αποτελεί λαϊκό είδος σκηνικής τέχνης. Με ρεπερτόριο που μοιάζει με αυτά των μεγάλων θεάτρων της Αθήνας έγινε αποδεκτό από το αστικό κοινό και οι παραστάσεις του Κονιτσιώτη είχαν επιτυχία στην Αθήνα. Όμως, με το πέρασμα των ετών, το είδος αυτό του θεάτρου έφθινε και άρχισε να παρακμάζει, σε αντίθεση με το «Θέατρο Σκιών». Η παρακμή του μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι έχασε την σχέση και την άμεση επαφή με το κόσμο, που αποτελούσε μέχρι τότε πηγή έμπνευσης και πιστό κοινό του, κυρίως για λόγους οικονομικούς. Παράλληλα πλέον, στόχευσε σε ένα κοινό διαφορετικής ταξικής και οικονομικής θέσης, που μπορεί να διασκέδαζε με την πρωτοτυπία των αλλαγών του Κονιτσιώτη, αλλά είχε την οικονομική δυνατότητα και την κοινωνική συνήθεια να επισκέπτεται τα θέατρα και να παρακολουθεί τους θιάσους με τις μεγάλες πρωταγωνίστριες και τα όμορφα και μεγαλοπρεπή κοστούμια.

Αυτή είναι εν συντομία η ιστορία του θεατρικού είδους, που παρουσιάζει ο Χρήστος Κονιτσιώτης στους Χανιώτες το 1908. Σύμφωνα με τις εφημερίδες, οι παραστάσεις του έχουν μεγάλη επιτυχία και τα σχόλια είναι διθυραμβικά για το ταλέντο του.

⁶⁶ Χατζηπανταζής, ό. π., σ. 203

⁶⁷ Χατζηπανταζής, *Από τον Νείλον μέχρι του Δουνάβεως*, ό. π., σ. 202.

⁶⁸ Χατζηπανταζής, ό. π., σ. 210

«Απίστευτος συρροή εκλεκτού κόσμου και δη εκ του ωραίου φύλου, συγκεντρώνεται εις τας παραστάσεις του αμίμητου και ευφυολόγου κ. Χρ. Κονιτσιώτου όπου με τα έξοχα αυτά ανδρείκελά του έχει τρελλάνει όλον τον κόσμο. Από νωρίς όλες οι θέσεις κατειλημμένα [...]»⁶⁹

Στη συνέχεια ο αρθρογράφος ενημερώνει τους αναγνώστες του για την κομοσυρροή και τους συμβουλεύει να καταφθάνουν στο ζυθοπωλείο του Αντώνη Παπαδάκη, όσο το δυνατόν νωρίτερα για να βρουν θέση. Στις 20 Μαρτίου η παράσταση του θιάσου «ανδρείκελων» χωρίζεται σε τρία διαφορετικά μέρη. Στο πρώτο μέρος, παρουσιάζονται στο κοινό «Διάφοροι Χοροί υπό Ισπανών Αξιωματικών, Υπαξιωματικών και Στρατιωτικών», το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει την παράσταση *Τα έργα του Σατανά* και τέλος την μόνοπρακτη κωμωδία *Ο χαρτοπαίκτης* του Μιχαήλ Χουρμούζη. Ο αρθρογράφος τονίζει τη θεαματικότητα των σκηνικών και των κοστουμιών, κυρίως του δεύτερου έργου. Αναφέρει την παρουσία σκελετών και νεκροταφείων, απαραίτητα στοιχεία για την ολοκληρωμένη αναπαράσταση του θεατρικού κειμένου.⁷⁰ Οι Χανιώτες περνούν όλο το Μάρτιο του 1908 και πιθανόν ορισμένες ημέρες του Απριλίου «συντροφιά» με τις παραστάσεις «ανδρείκελων», καθώς ήταν η μόνη θεατρική δραστηριότητα στα Χανιά, εκείνη την περίοδο.

Ο θιάσος του Νίκου Κυριακίδη (1908)

Μετά από τον Κονιτσιώτη περιοδεύει στο νησί ο θιάσος του Νίκου Κυριακίδη. Έχοντας περάσει ένας χρόνος, από την τελευταία φορά που επισκέφτηκε το νησί και αφού άφησε εξαιρετικές εντυπώσεις, επιστρέφει τώρα ως επικεφαλής θιάσου. Στον τύπο, ανακοινώνεται το Μάιο πως τα Χανιά είναι μέσα στους προγραμματισμένους σταθμούς της περιοδείας και αναμένεται να μείνει για πενήντα παραστάσεις.⁷¹ Το πότε ακριβώς φθάνει στο νησί δεν είναι σίγουρο, ωστόσο τον Ιούλιο ο Νίκος Κυριακίδης, η Χαρίκλεια Κυριακίδη, η Νίτσα Μουστάκα, ο Σπύρος Μηλιάδης μαζί με τον υπόλοιπο θιάσο βρίσκονται στα Χανιά και έχουν αρχίσει τις παραστάσεις.

Στις 12 Ιουλίου ο Νίκος Κυριακίδης και η Νίτσα Μουστάκα, επίσης γνωστή στο χανιώτικο θεατρικό κοινό, ερμηνεύουν τους πρωταγωνιστικούς ρόλους στο έργο *Ζωζέττα* των Gavault-Charvey και στις 13 Ιουλίου παρουσιάζουν επί σκηνής την πασίγνωστη πλέον *Γκόλφω* του Σπυρίδωνος Περεσιάδη.⁷² Η επόμενη παράσταση, που είναι καταγεγραμμένη στις τοπικές εφημερίδες, είναι *Η Τιμή (Die Ehre)* του Hermann Sudermann και παίζεται στις 26 Ιουλίου με τον Νίκο Κυριακίδη στο ρόλο του Ροβέρτου,⁷³ έργο που έχει ερμηνεύσει ενώπιον των κρητικών και πριν ένα χρόνο, στη διάρκεια της περιοδείας του θιάσου Βεντούρα.

Στις στήλες των θεατρικών ειδήσεων δεν αναφέρεται αν έχει εισπρακτική επιτυχία η όχι ο θιάσος, όμως σε κάθε δημοσίευμα «υμνείται» το ταλέντο των ηθοποιών του θιάσου και επισημαίνεται η υποχρέωση του θεατρόφιλου κοινού να στηρίζει τους καλλιτέχνες, που το τιμούν με την παρουσία τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το απόσπασμα από την στήλη των θεατρικών της εφημερίδας *Υψηλά Λευκά Όρη*, όπου αναγγέλεται το έργο *Η τιμή*. Ο αρθρογράφος ολοκληρώνει την στήλη του γράφοντας:

«[...]Ιδίως η κοινωνία μας οφείλει να υποστηρίξει τον διαπρεπή Καλλιτέχνη Κον Ν. Κυριακίδη, όστις προσπάθησε να διακόψει την πληκτική μονοτονία μας, εργασθείς άοκνος καθ' όλη την ενταύθα περίοδο διδάξας τα νεώτερα έργα της Ελληνικής και ξένης φιλολογίας. Το Σάββατο λοιπόν πρέπει πάντες να θαυμάσωμεν, να χειροκροτήσωμεν και υποστηρίξωμεν τον Καλλιτέχνην, ως Ροβέρτον εν τη τιμή ευχόμενοι αυτό όπως συντόμως μας επισκεφθή την

⁶⁹ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 20/03/1908, σ.2

⁷⁰ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, ό.π.

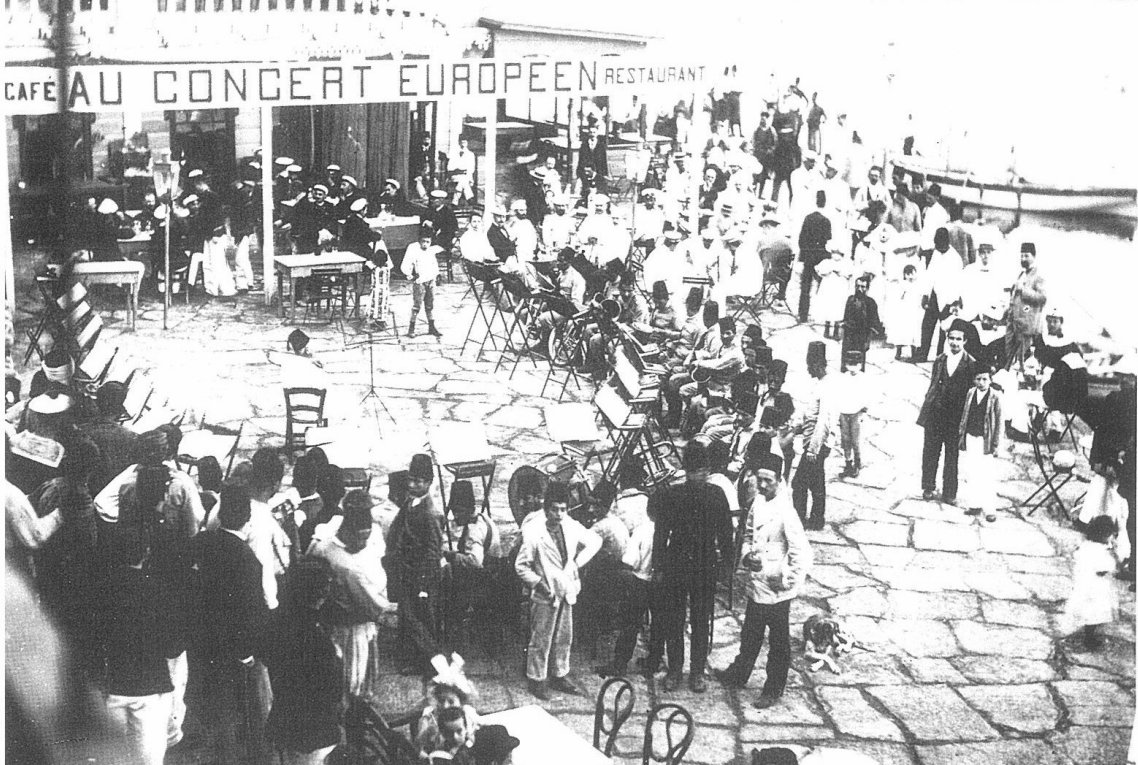
⁷¹ Εφ. *Κήρυξ*, 11/05.1908, σ.3

⁷² Εφ. *Το Σύνταγμα*, 11/07.1908, σ.3

⁷³ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 15/07/1908, σ.3

χειμερινή περίοδο»⁷⁴.

Όμως το απόσπασμα αυτό δεν είναι απολύτως αληθές σχετικά με τη «μονοτονία». Στο ίδιο τεύχος υπάρχει η είδηση ότι ο θίασος «ανδρείκελων» του Δημήτρη Δάλλα δίνει παραστάσεις σ' ένα καφενείο. Στις 20 Ιουλίου ανεβαίνει το τετράπρακτο δράμα *Το ναγάιον της πτωχής Μαρίας* του Δημήτρη Μαριδάκη⁷⁵, με το καφενείο του Γεώργιου Λεκάκη να είναι γεμάτο, ενώ δεν είναι λίγοι εκείνοι που στέκονται όρθιοι, προκειμένου να παρακολουθήσουν την κωμωδία. Ο δημοσιογράφος τονίζει ότι το κοινό του Δάλλα αποτελείται από τις καλύτερες οικογένειες της πόλης και ενημερώνει τους αναγνώστες ότι οι παραστάσεις ολοκληρώνονται μέσα στην τρέχουσα εβδομάδα.⁷⁶ Φαίνεται ότι το θέατρο «ανδρείκελων» αγκαλιάζεται με θέρμη από τους κατοίκους.

10. Illustration: Ορχήστρα σε μαγαζί από το φρούριο του Φιρκά.- από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ.293

Η Βασιλεία Στεφάνου στα Χανιά (1910)

Η θεατρική κίνηση των Χανίων για το 1910 ξεκινάει ιδιαίτερα νωρίς. Την Παρασκευή 5 Φεβρουαρίου του 1910, οι εγχώριες εφημερίδες γράφουν για την επικείμενη άφιξη της ηθοποιού Βασιλείας Στεφάνου, η οποία θα λάβει μέρος στις παραστάσεις του θιάσου του Βεντούρα, που βρίσκεται ήδη στα Χανιά.⁷⁷ Τα υπόλοιπα μέλη του θιάσου είναι ο Νίκος Βέλμος, η Τάνια Βέλμου, ο Ν. Βαρβέρης, η Νίτσα Δημητρίου και ο Επαμεινώνδας Χέλμης.⁷⁸ Η Βασιλεία Στεφάνου (1875-;) είναι γνωστή πρωταγωνίστρια του Βασιλικού Θεάτρου από το 1902. Ξεκινώντας από το θίασο του Δημήτρη Κοτοπούλη (πατέρας της Μαρίκας Κοτοπούλη), έπαιξε στην πρώτη ελληνική επιθεώρηση, *Λίγο απ' όλα* του Μίκιου Λάμπρου. Ενώ, είναι η πρώτη ηθοποιός που ερμήνευσε τον ρόλο της Γκόλφως στο ομότιτλο δραματικό

⁷⁴ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, 24/07/1908, σ.3

⁷⁵ Μαγουλιώτης Αποστόλος Ν., 1997, «Ιστορία του Νεοελληνικού κουκλοθεάτρου- Φασουλής», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, σ.302

⁷⁶ Εφ. *Υψηλά Λευκά Όρη*, ό.π., σ.3

⁷⁷ Εφ. *Λευκά Όρη*, 05/02/1910, σ.2

⁷⁸ Εφ. *Νέα Έρευνα*, 19/02/1910, σ.2

ειδύλλιο.⁷⁹ Στο Βασιλικό Θέατρο έμεινε περίπου για επτά χρόνια, όπου έπαιζε σε σημαντικά έργα, όπως *Τα στηρίγματα της κοινωνίας* του Henrik Ibsen το 1902, ερμηνεύοντας το ρόλο της δεσποινίδος Βέρνικ, το 1903 έπαιξε στην τριλογία της *Ορέστειας* του Αισχύλου σε σκηνοθεσία του Θωμά Οικονόμου, έχοντας το ρόλο της Κασσάνδρας και το 1906 πρωταγωνίστησε στο έργο του Δημήτρη Βερναρδάκη, *Μερόπη*. Επίσης ενδιαφέρουσα και σημαντική ήταν κι η καριέρα της μετά την αποχώρηση της από το Βασιλικό Θέατρο. Έπαιξε στο θεατρικό έργο *Μόννα Βάννα* του Βέλγου συμβολιστή Maurice Maeterlinck στο θέατρο «Αθήναιον» το 1909. Ένα χρόνο αργότερα δημιούργησε το δικό της θίασο και περιόδευσε, παίζοντας ρόλους όπως εκείνος του Όμπερον απο το *Όνειρο Θερινής Νυκτός* του William Shakespeare.⁸⁰

Πρίν ακόμη ξεκινήσουν οι παραστάσεις στο Δημοτικό Θέατρο Κήπου, δηλαδή στο Βουλευτήριο της Κρητικής Πολιτείας, οι δημοσιογράφοι σχολιάζουν το ταλέντο της Στεφάνου, γράφοντας πως ο Βασιλιάς Γεώργιος Α' την έχει συγχαρεί πολλές φορές για τις ερμηνευτικές ικανότητες. Ενώ δηλώνουν χαρούμενοι για την ευκαιρία να το εξακριβώσουν κι αυτοί, όπως συνέβη με τους Ηρακλειώτες θεατές. Από αυτό το σύντομο σχόλιο στην εφημερίδα *Νέα Έρευνα* συμπεραίνεται πως η Στεφάνου είχε περιοδύσει στο Ηράκλειο πιθανότατα την ίδια χρονική περίοδο με το θίασο του Βεντούρα. Η θέση της όμως στο Βασιλικό Θέατρο της Ελλάδος δεν σηματοδοτεί μόνο το μέγεθος και την ποιότητα του υποκριτικού της ταλέντου αλλά έχει και ένα άλλο πιο ουσιώδη συμβολισμό. Στο λαό της «αυτόνομης» Κρήτης δίνεται η εντύπωση πως αναπτύσσεται ένας στενός δεσμός με τα επίσημο θεατρικό φορέα της Ελλάδας. Η Κρήτη δεν είναι απομονωμένη από τις θεατρικές εξελίξεις, αλλά γίνεται κοινωνός τους, όχι μόνο με ιδιωτικούς θιάσους αλλά και με ηθοποιούς, που τους έχει υπό την σκέπη του το κράτος.

11. Illustration: Ο ηθοποιός Νίκος Βέλμος- Έξαρχος Θόδωρος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»*, Τόμος Πρώτος : Από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι το 1899, Αθήνα-Γιάννινα, Δωδώνη, 1995, σ. 174

Αν και ορισμένες εφημερίδες, όπως ο *Κήρυξ* και το *Σύνταγμα* προαναγγέλουν ως ημερομηνία έναρξης των παραστάσεων την 11η Φεβρουαρίου,⁸¹ η εφημερίδα *Νέα Έρευνα*, που κυκλοφορεί στις 19 Φεβρουαρίου, αναφέρει ως ημερομηνία πρεμιέρας το Σάββατο 13 Φεβρουαρίου, ενώ σε αντίθεση με τα δημοσιεύματα των προηγούμενων ημερών, γράφει ότι θιασάρχης είναι η Βασιλεία Στεφάνου.⁸² Η πρεμιέρα πραγματοποιείται με το δράμα του Émile Fabre, *Ο σαθρός οίκος*, έργο που συμπεριλαμβάνοταν και στο δραματολόγιο του Βασιλικού Θεάτρου. Την ίδια μέρα ο θίασος ανεβάζει επί σκήνης και την κωμωδία *Ένα*

⁷⁹ Έξαρχος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»*, ό.π., σ. 103

⁸⁰ Θα συνεργαστεί με την Εταιρία Ελληνικού Θεάτρου με διευθυντή τον θεατρικό συγγραφέα Μιλτιάδη Λιδωρίκη, παίζοντας σε έργα του Γρηγορίου Ξενόπουλου και του Ουίλιαμ Σαίξπηρ και το 1921 θα ενταχθεί στο θίασο Βέακη-Νέζερ. Έξαρχος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»*, ό.π., σ. 104

⁸¹ Εφ. *Κήρυξ*, 09/02/1910, σ.3

⁸² Εφ. *Νέα Έρευνα*, 19/02/1910 σ. 2

φλυτζάνι τσάι του Alf. Bilhaud. Η πρεμιέρα του θιάσου και της πολυσυζητημένης ηθοποιού έχει απήχηση στον κόσμο και στις εφημερίδες, που εκφράζονται θετικά για όλα τα μέλη του θιάσου.⁸³

Την ίδια επιτυχία και κοσμοσυρροή έχει και η δεύτερη παράσταση. Στις 14 Φεβρουαρίου ανεβάζουν το ιταλικό δράμα *Η Φρόνη* του Riccardo Di Castelvecchio (1814-1894).

«[...]Την Κυριακήν παρεστάθη *Η Φρόνη* ήτις εξετρέλανε κυριολεκτικώς τους θεατάς. Το δράμα τούτο αρχαίας ελληνικής υποθέσεως, με τας μεγαλοπρεπείς αμφιέσεις των υποκριτών επέτυχε πληρέστατα, οι δε θεαταί ακαταπαύστως εξέσπων εις χειροκροτήματα[...].»⁸⁴

. Στις 16 Φεβρουαρίου, παίζεται η κωμωδία των Pierre Veber και Maurice Hennequin, *20 μέρες στο φρέσκο* με την ανάλογη απήχηση στο κοινό. Τέλος, ανακοινώνεται πως την Πέμπτη 18 Φεβρουαρίου δίνεται ευεργετική παράσταση υπέρ του συλλόγου των Κυριών «Παραμυθία», όμως δεν υπάρχουν περισσότερα στοιχεία.⁸⁵

Ο θιάσος «θα διαμορφώσει» την θεατρική ζωή της Κρήτης και τον Μάρτιο, αν και αυτή τη φορά τα «φώτα θα πέσουν» και στους υπόλοιπους συντελεστές του. Πλέον στις εφημερίδες αναφέρεται το όνομα του Νίκου Κυριακίδη, γνωστού από τις συχνές περιοδείες του στην Κρήτη. Στις 16 του μήνα, ο Νίκος Κυριακίδης πρωταγωνιστεί στο «νεωτεριστικό»⁸⁶ έργο του Σπύρου Μελά, *Ο Γυιός του Ίσκιου*. Εκείνες τις ημέρες, ανεβαίνει με πρωταγωνίστρια την Βασιλείου και το έργο *Το στοιχείο του Πύργου*, γερμανικό δράμα του Αυστριακού, Franz Grillparzer, που ανήκει στο ρεπερτόριο του Βασιλικού Θεάτρου. Ο δημοσιογράφος του *Συντάγματος* ασκεί σύντομη κριτική και στις δυο αυτές παραστάσεις, μέσα από τη στήλη «Θεατρικά» στις 19 Μαρτίου. Αρχικά, σχολιάζει την σκηνική αναπαράσταση του έργου του Σπύρου Μελά. Ο δημοσιογράφος θεωρεί πως το ανέβασμα χαρακτηρίζεται από επιτυχία με τους ηθοποιούς και κυρίως τον Κωνσταντινίδη να αποδίδουν άριστα στους χαρακτήρες των ρόλων τους. Όμως διατυπώνει ορισμένες ενστάσεις για το θεατρικό κείμενο του Μελά.

«Επίσης το εσπέρας της παρελθούσης Τρίτης, τιμητική εσπερίδα του ηθοποιού κ. Νικολάου Κυριακίδου, παρεστάθη το δράμα του δημοσιογράφου κ. Σπύρου Μελά, *Ο γιος του Ίσκιου* αλλ' εκρίθη ως ακατάλληλον προς παράστασιν, τόσον δια τας εν αυτώ περιεχομένας παραβόλους ιδέας και αρχάς όσον και διά την γλώσσαν του, ήτις δεν είναι καθόλου επαινετή [...].»⁸⁷

Σ' αυτό το σημείο ο δημοσιογράφος αναφέρεται στις νιτσεικές αντιλήψεις που υπάρχουν στο κείμενο, ενώ δεν είναι ευχαριστημένος από τη γλώσσα, που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας. Φαίνεται ότι το έργο του Μελά δεν θεωρήθηκε σωστή επιλογή, εφόσον έχει επιδράσεις από τα αισθητικά ρεύματα του νατουραλισμού και του συμβολισμού, ενώ ο συγγραφέας δεν παραλείπει να ασκήσει έντονη κοινωνική κριτική μέσα από τους χαρακτήρες του, επηρεασμένος από τον Ibsen. Αναφορικά με το έργο *Το στοιχείο του Πύργου*, δηλώνει ικανοποιημένος με το αποτέλεσμα, με μοναδική «παραφωνία» τα σκηνικά, που τα χαρακτηρίζει ελλειπή σε σχέση με τις ανάγκες του έργου.

Ο θιάσος της Φιλίας Πολιτάκη (1910)

Το καλοκαίρι του 1910 τελειώνει με την παρουσία του θιάσου της ηθοποιού του Βασιλικού Θεάτρου, Φιλίας Πολιτάκη. Η ηθοποιός με τους συνεργάτες της κάνει πρεμιέρα το Σάββατο 14 Αυγούστου και έχει προγραμματίσει να δώσει 15 παραστάσεις στο Θέατρο Δημοτικού

⁸³ Εφ. *Νέα Έρευνα*, ό. π.

⁸⁴ Εφ. *Νέα Έρευνα*, 19/02/1910 σ. 2

⁸⁵ Εφ. *Νέα Έρευνα*, 19/02/1910 σ. 2

⁸⁶ Εφ. *Κήρυξ*, 13/03/1910, σ.3

⁸⁷ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 19/03/1910 σ.2

Κήπου.⁸⁸ Στην εφημερίδα *Το Σύνταγμα*, ο δημοσιογράφος σχολιάζει τον αριθμό των παραστάσεων, γράφοντας ότι η επιλογή του αριθμού, έγινε «για να μην κορεστεί το κοινό». Όμως η περίοδος χαρακτηρίζεται από έντονη θεατρική κίνηση, διότι η πόλη έχει γεμίσει με αυτοσχέδια και ερασιτεχνικά κουκλοθέατρα. Απ' ότι φαίνεται η περιοδεία του Χρήστου Κονιτσιώτη και οι παραστάσεις του Δημήτρη Δάλλα άρεσαν πολύ στους Χανιώτες και τους έχουν επηρεάσει καλλιτεχνικά. Τα αυτοσχέδια κουκλοθέατρα βρίσκονται στο Δημοτικό Κήπο και προσελκύουν αρκετό κόσμο. Την ίδια περίοδο εμφανίζεται άλλη μια σκηνή κουκλοθέατρου, που στήνεται στο δρόμο ενός καφενείου της προκυμαίας (πιθανόν πρόκειται για το καφενείο που έδινε τις παραστάσεις του ο Κονιτσιώτης) και λειτουργεί ανταγωνιστικά για το κουκλοθέατρο του Δημοτικού Κήπου, που αναγκάζεται να σταμάτησει τις παραστάσεις. Η τελευταία απόπειρα να στηθεί κουκλοθέατρο γίνεται στην πλατεία των Χανίων. Όμως η αστυνομία παρεμβαίνει, διότι η σκηνή εμποδίζει την κυκλοφορία του κόσμου.⁸⁹

Πέρα από τους θιάσους «ανδρείκελων», ο θίασος της Φιλίας Πολιτάκη βρίσκεται στις επιλογές του φιλότεχνου κοινού, όπως μας πληροφορεί η εφημερίδα *Κήρυξ*, από τις 31 Αυγούστου. Στις 9 Σεπτεμβρίου, ο θίασος ανεβάζει την παράσταση *Ο Προσωπάρχης* των Αl. Bisson και F. Carré στο Δημοτικό Κήπο υπέρ των ηθοποιών Περικλή Θησέως και της Πολυξένης Παυλάτου.⁹⁰ Ο θίασος μένει στα Χανιά και τον Οκτώβριο, δίνοντας παραστάσεις που προσελκύουν το ενδιαφέρον του τύπου. Στις 17 Οκτωβρίου παρουσιάζει στη σκηνή του Δημοτικού Κήπου, στην αίθουσα του Βουλευτηρίου, τη *Μήδεια* του Ευριπίδη. Με αφορμή την αρχαία τραγωδία, ο δημοσιογράφος της εφημερίδας *Λευκά Όρη* κάνει λόγο για την ιδιοφυΐα των αρχαίων ελλήνων δημιουργών και το ποσό συμβάλλουν αυτά τα έργα στην ενίσχυση του εθνικού φρονήματος, βασική ανάγκη για το κουρασμένο πολιτικά και εθνικά «μετέωρο» λαό της Κρήτης.

«Είναι λυπηρόν ότι το ακατάληπτον της αρχαίας γλώσσας δεν επιτρέπει να παρασταθώσι πρωτοτύπως τα αριστουργήματα ταύτα, καί πάντοτε αι μετάφρασεις όσον αριστοτεχνικά και πισταί και αν είναι, δεν αποτελούν παρά την σκιάν της εικόνας. Υπάρχουν έργα, τα οποία δεν δύναται τις να θίξη χωρίς να προκληθούν άτοπα, διότι τα πνεύματα τα οποία τα παρήγαγον, συναπεκόμισαν μεθ' εαυτών το μυστικόν της ωραιότητός και τελειότητος των[...].»⁹¹

Σ' αυτό το απόσπασμα, ο δημοσιογράφος θίγει ακόμη ένα σοβαρό ζήτημα για την αναπαράσταση των αρχαίων τραγωδιών στη σύγχρονη Ελλάδα, το ζήτημα της γλώσσας. Από το 1895 είχε ιδρυθεί από τον Γεώργιο Μιστριώτη «Η υπέρ της διδασκαλίας αρχαίων δραμάτων Εταιρεία»⁹², με σκοπό το ανέβασμα των αρχαίων ελληνικών έργων στην αρχαία ελληνική γλώσσα. Η ίδρυση θα συμβάλει στην ανάπτυξη της διαμάχης των δημοτικιστών και καθαρευουσιάνων. Στα χρόνια που θα ακολουθήσουν οι παραστάσεις των αρχαίων δραμάτων θα γίνουν πεδίο γλωσσικών πειραματισμών αλλά και αντιπαραθέσεων μεταξύ των διανοούμενων της εποχής. Βασικός πρωταγωνιστής θα είναι ο Μιστριώτης, ενώ από την απέναντι πλευρά θα βρίσκονται αρκετοί, μεταξύ των οποίων ο Γεώργιος Σουρής, ο Γρηγόριος Ξενόπουλος και ο Κωνσταντίνος Χρηστομάνος. Ο δημοσιογράφος ωστόσο του *Κήρυκα* δεν τοποθετείται με σαφήνεια επί του θέματος, από τη μια πλευρά αναγνωρίζει την αδυναμία του νεοελληνικού κοινού να κατανοήσει την αρχαία ελληνική γλώσσα, από την άλλη όμως πιστεύει ότι καμία μετάφραση δεν μπορεί να φτάσει την ομορφιά του αρχαίου κειμένου. Στην συνέχεια ο αρθρογράφος τονίζει την σημασία της σκηνογραφίας στη παράσταση και αναφέρεται στην ερμηνείας της πρωταγωνίστριας.

«Ο σεβασμός του ιδιώματος δεν αρκεί πάντοτε, ως εν τη Μηδία, δια να παραγάγη τα

⁸⁸ Εφ. *Κήρυξ*, 17/08/1910, σ.2

⁸⁹ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 20/08/1910, σ.3

⁹⁰ Εφ. *Κήρυξ*, 08/09/1910, σ.4

⁹¹ Εφ. *Λευκά Όρη*, 22/10/1910, σ.3

⁹² Σιδέρης Γιάννης, *Το Αρχαίο Θέατρο στη Νέα Ελληνική Σκηνή Α' 1871-1932*, Ίκαρος, Αθήνα, χ.χ., σ. 113

αποτελέσματα εις τα οποία αποβλέπει ο συγγραφέας, η εικόν είναι η σπουδαία. Το θέλημα φυσικά καταστρέφεται, εάν η σκηνογραφία, ο διάκοσμος, αι ενδυμασία δεν αναπαραστήσουν την μυθολογικήν εποχήν, καθ' ήν οι φυσικοί νόμοι ούτως ανατρέπονται, ώστε μια μήτηρ θυσιάζει εις την απιστίαν του συζύγου της την μητρικήν στοργήν και δεν διατάζει να διατρήσῃ δι' εγχειριδίου την καρδίαν των τέκνων της. Ο ρόλος ούτος είναι τοσούτως δύσκολος καθόσον σήμερον θεωρούμεν εκφύλους τας γυναίκας, αίτινες έχουν το θάρρος, δι' οιονδήποτε λόγο, να εγκαταλείπουν τα τέκνα των, τα οποία δεν δύνανται να ζήσουν άνευ της βοήθειας των. Ούτως η Ιουλία Πολιτάκη κατέβαλεν μεγάλας προσπάθειας δια να παίξῃ τον ρόλον της Μήδειας, αίτινες προσπάθειαι ελήφθησαν υπ' όψει, εν τοις χειροκροτήμασιν όταν αρθείσης της αυλαίας, ενεφανίσθη απαθής προ τών αθών θυμάτων του ασπόνδου μίσους. Το κοινόν, ούχ ήττον παρηκολούθησε μετά προσοχής όλον το δράμα, διότι ήτο έργον του Ευριπίδου.»⁹³

Στην συνέχεια, ο ίδιος αρθρογράφος σχολιάζει την παράσταση του έργου, *Καταστροφή* του Bernstein, που πραγματεύεται την ιστορία ενός χαρτοπαίκτη και πώς ο εθισμός του στα χαρτιά οδηγεί στην ηθική, οικονομική και φυσική του καταστροφή. Η Φιλία Πολιτάκη και η Ιουλία Πολιτάκη απέδωσαν με επιτυχία τους ρόλους του, ενώ ο δημοσιογράφος αμφιβάλλει για τη φυσικότητα και το ρεαλισμό της σκηνης, όπου ο κεντρικός ήρωας, Robert, σκέφτεται να αυτοκτονήσει.

«[...]Η σκηνή αυτή δεν φαίνεται πολύ φυσική, διότι εκείνος που σκέπτεται να αυτοκτονήσει δεν ομιλεί συνήθως. Αλλά μη λησμονώμεν, ότι ευρισκόμεθα εις το θέατρον όπου οι δραματικοί συγγραφείς επιτρέπουσιν εις εαυτούς να εξέρχονται της αληθείας ή να την εξωγκώνουν διά να παραγάγουν περισσότερα αποτελέσματα και η ελευθερία αυτή είναι τόσο μάλλον ευτυχής καθόσον πρόκειται να εξευτελισθή το χαρτοπαίγνιον και θα ηδύνατο τις να μεταχειρισθή πολλά μέσα διά να χτυπήσῃ το πάθος τούτο και να καταπνίξῃ, διότι ο θάνατος του είναι η ζωή της κοινωνίας.»⁹⁴

Τέλος σχολιάζει την ευεργετική παράσταση του θιάσου, *Πατρική Κατάρρα*, που την ακολούθησε ο κωμικός μονόλογος *Τρίχας* του Ιωάννη Δεληκατερίνη και κέρδισε το ενδιαφέρον του κοινού. Ο δημοσιογράφος αναφέρει πως τα έσοδα της παράστασης δόθηκαν για την ίδρυση σχολείου στην περιοχή της Χαλέπας και πως η ανταπόκριση του κοινού δείχνει την σπουδαιότητα της διάδοσης της εθνικής ιδέας και παιδείας στην Κρήτη.⁹⁵

12. Illustration: Ο σκηνοθέτης Πάνος Καλογερίκος- Έξαρχος Θόδωρος, Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες», Τόμος Πρώτος : Από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι το 1899, Αθήνα-Γιάννινα, Δωδώνη, 1995, σ. 107

⁹³ Εφ. Λευκά Όρη, 22/10/1910, σ. 3

⁹⁴ Εφ. Λευκά Όρη, ό.π.

⁹⁵ Εφ. Λευκά Όρη, ό.π.σ.3

Ο θίασος των Θωμά Οικονόμου - Πάνου Καλογερίκου και τα «ανδρείκελα» του Κονιτσιώτη (1910)

Μέχρι το τέλος του 1910 δυο ακόμη θίασοι απασχολούν την κοινωνική και καλλιτεχνική ζωή των Χανίων. Αρχές Δεκεμβρίου, ο Χρήστος Κονιτσιώτης περιοδεύει ξανά με το θίασο των ανδρείκελων, ο κόσμος τιμάει τις παραστάσεις του Κονιτσιώτη, που δίνονται στο καφενείο ενός ξενοδοχείου.⁹⁶ Στις 25 Δεκεμβρίου, κάνει πρεμιέρα ο δεύτερος θίασος. Ο θίασος των σκηνοθετών και ηθοποιών Θωμά Οικονόμου⁹⁷ και Πάνου Καλογερίκου.⁹⁸ Οι παραστάσεις του θιάσου αγκαλιάζονται από το κοινό αρχικά, όμως αργότερα το ενδιαφέρον του κόσμου αρχίζει να φθίνει. Η θεατρική δράση και πορεία του Οικονόμου δεν φαίνεται να εκτιμήθηκε ιδιαίτερα από τους Κρητικούς. Η εφημερίδα *Το Σύνταγμα* γράφει στις 31 Δεκεμβρίου, πως η τελευταία παράσταση του θιάσου ματαιώθηκε, διότι παρευρέθησαν μόλις 50 θεατές. Στο τέλος, ο δημοσιογράφος δίνει τη δική του εξήγηση γιατί λίγοι περιοδεύοντες θίασοι καταφέρνουν να κάνουν επιτυχία.

«[...]Είνε παράδοξος, ότι οι κατά καιρούς επισκεπτόμενοι την πόλιν μας θίασοι σπανίως έκαμαν επιτυχίας. Τινές δεν κατωρθώνουν να εκλέξουν τα κατάλληλα έργα διά τον τόπον έργα, άλλοι δέ πάλι ανέρχονται εις την σκηνήν εντελώς απaráσκευοι.»⁹⁹

Η θέση αυτή φαντάζει αρκετά μονομερής και υποκειμενική, άλλωστε ελάχιστα δημοσιεύματα στη συγκεκριμένη εφημερίδα και εν γένει στο εγχώριο τύπο κάνουν λόγο για απροετοίμαστους θιάσους, εμφανώς ακάτεργαστα έργα και άτεχνες ερμηνείες. Συνήθως, τα σχόλια είναι θετικά και δημιουργούν την εντύπωση πως υπάρχει ένας αριθμός κόσμου που παρακολουθεί με θέρμη και ικανοποίηση τις περιοδείες των θιάσων, των οποίων τα περισσότερα μέλη είναι καταξιωμένα και γνωστά πρόσωπα στην θεατρική ζωή της Αθήνας. Επίσης, ο δημοσιογράφος αρκείται να μιλήσει για ακατάλληλα έργα για την Κρήτη, χωρίς να το επεξηγή. Αυτό το επιχείρημα πιθανόν να ισχύει για έργα όπως *Ο Γυιός του Ισκιου*, που είχε επιρροές από τον γερμανό φιλόσοφο Nietzsche και Ρώσους αναρχικούς θεωρητικούς. Τέτοια έργα είναι δύσκολο να αγγίζουν ένα κοινό, που μόλις έχει απελευθερωθεί από τον οθωμανικό ζυγό, είναι αγρότες, με μικρό ποσοστό πρόσβασης στη μόρφωση και που παλεύουν ακόμη για την υπεράσπιση της εθνικής τους ταυτότητας και της κρατικής τους υπόστασης. Για όλους αυτούς τους λόγους, το θέατρο και ειδικότερα τα σύγχρονά τους έργα δεν αποτελούν προτεραιότητα για την κοινωνική πλειοψηφία των Κρητών, αλλά απευθύνονται στην νεοδιαμορφωθείσα αστική τάξη, στους ευγενείς και αξιωματούχους, που όμως είναι μειοψηφία.

⁹⁶ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 10/12/1910, σ.5

⁹⁷ Ο Θωμάς Οικονόμου ήταν ηθοποιός, με θεατρικές σπουδές στην Ευρώπη και εργάστηκε ως σκηνοθέτης και δάσκαλος στο Βασιλικό Θέατρο και στο Θέατρον Ωδείου. Αυτό όμως που τον καθιστά σημαντικό στην εξέλιξη του όρου του σκηνοθέτη στην ελληνική θεατρική σκηνή, ήταν η θέλησή του να μεταλαμπαδεψει την πείρα του στους νέους ηθοποιούς, δείχνοντας κατά τη διάρκεια των προβών πολλές φορές ο ίδιος πώς θα έπρεπε να ερμηνευθεί κάποιος ρόλος. Θέλησε να δημιουργήσει παραστάσεις με θιάσους νέων μορφωμένων ηθοποιών, που θα δούλευαν ως αρμονικό σύνολο, μακριά από τη βεντετοκρατούμενη λογική της εποχής του. Γλυτζουρής Αντώνης, *Η σκηνοθετική τέχνη στην Ελλάδα : Η ανάδυση και εδραίωση του σκηνοθέτη στο νεοελληνικό θέατρο*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτη, 2011, σ.144-146

⁹⁸ Ο Πάνος Καλογερίκος, ως σκηνοθέτης και δάσκαλος της υποκριτικής τέχνης, εργάστηκε σε σχολές όπως αυτή της Εταιρείας Ελληνικού Θεάτρου και εστίασε το καλλιτεχνικό του ενδιαφέρον στην επιστημονική μόρφωση των ηθοποιών, υποστηρίζοντας ότι ο σκηνοθέτης πρέπει να προέρχεται από τον χώρο των ηθοποιών κι ότι αποτελεί το θεατρικό τρίπτυχο μαζί με τον συγγραφέα και τον ηθοποιό. Γλυτζουρής, ό.π., σ.156

⁹⁹ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 31/12/1910, σ. 3

Νέα θεατρική αίθουσα και η επιστροφή του θιάσου της Βασιλείας Στεφάνου στα Χανιά (1911)

Το 1911, το θέατρο εδραιώνεται με ένα πιο συστηματικό και επίσημο τρόπο στην ζωή των Χανιωτών. Στις 4 Μαρτίου εγκαινιάζεται η πρώτη εβδομαδιαία θεατρική στήλη στην εφημερίδα *Το Σύνταγμα*, με τον τίτλο «Θεατρική Επιθεώρησης» και υπογράφεται από τον αρθρογράφο Εμ. Ροδ. Σ' αυτό το πρώτο άρθρο, ο δημοσιογράφος αναφέρει μια σημαντική είδηση για τις θεατρικές συνθήκες της Κρήτης. Ο φιλολογικός σύλλογος «Χρυσόστομος» εγκαινιάζει μια αίθουσα, που θα λειτουργεί ως θέατρο. Ο δημοσιογράφος ευχαριστεί τον πρόεδρο του συλλόγου για το «περικαλές θέατρο».

Ο πρώτος θίασος που φιλοξενεί το νέο θέατρο των Χανίων είναι αυτός της Βασιλείας Στεφάνου, που είχε επισκεφτεί το νησί πριν από ένα χρόνο. Το Σάββατο 26 Φεβρουαρίου, ο θίασος ανεβάζει αρχικά το έργο *Διά το χρήμα* του συγγραφέα Ιωάννη Δεληκατερίνη.¹⁰⁰ Ο αρθρογράφος ασκεί κριτική τόσο στο θεατρικό κείμενο όσο και στην σκηνική του αναπαράσταση. Θεωρεί ότι το έργο του Δεληκατερίνη είναι σύγχρονο και ρεαλιστικό, καθώς δείχνει τα αρνητικά της μετανάστευσης στην Αμερική, που εκείνη την περίοδο βρίσκεται σε άνθηση, (στις εφημερίδες υπάρχουν διαφημίσεις πλοίων που υπόσχονται ασφαλές ταξίδι προς την άλλη άκρη του Ατλαντικού) και την πτώση των ηθικών αξιών.

«[...]Η δοθείσα την εσπέραν του παρελθόντος Σαββάτου πρώτη παράστασις τού θιάσου με το έξοχον και διδακτικώτατον έργον *Διά το χρήμα* του διαπρεπούς λογογράφου του *Αστεως* κ. Ι. Δεληκατερίνη επέτυχε θαυμασίως και εφάνη αληθώς αντάξιον των προσδοκιών των θεατών. Απόδειξις τούτου τα ραγδαία χειροκροτήματα και η επανειλημμένη επί της σκηνης πρόσκλησις των ηθοποιών. Η υπόθεσις του έργου επιτυχής και σύγχρονος, -υποδεικνύουσα τα κακά της εις Αμερικην μεταναστεύσεως και καυτηριάζουσα την σημερινήν έκλυσιν των κοινωνικών ηθών, με λόγους δια τας αδαμαντίνους και ισχυράς φύσεις - η πλοκή καλή και η εκτέλεσις αρίστη. Αληθώς δε μόνον εις αχαρακτήριστους θεατάς δεν θα ήρρεσεν υφ' όλας τας απόψεις το επίκαιρον έργον τούτο και η εκτέλεσις αυτού, και θα ήτο ευχής έργον εάν επαναλαμβάνετο η διδασκαλία αυτού[...]»¹⁰¹

Η δεύτερη παράσταση είναι η κωμωδία *Ο Πειρασμός* του Γρηγορίου Ξενόπουλου, κύριου εκπροσώπου του αστικού δράματος. Ο δημοσιογράφος-κριτικός δεν έχει την ίδια άποψη για το δεύτερο έργο, πιστεύει ότι το κείμενο του Ξενόπουλου παρουσιάζει αρκετές ατέλειες και προβλήματα, που όμως «καλύφθηκαν» από τις εξαιρετικές ερμηνείες των ηθοποιών. Συγκεκριμένα, ξεχωρίζει την ερμηνεία της Βασιλείας Στεφάνου στο ρόλο της χωριατοπούλας υπηρέτριας, τις ερμηνείες των Νίτσ. Σχοινά, Σοφ. Ταβουλαρίδου, Σοφ. Χαλκιοπούλου στους ρόλους των δεσποινίδων, του Νίκου Χαλκιοπούλου και του Επαμεινώνδα Χέλμη, που απέδωσε με επιτυχία την ζακυνθινή προφορά, ώστε να θυμίσει τον κωμικό Κωνσταντίνο Σαγιώρ στα *Παναθήναια* του 1908, τις ετήσιες θεατρικές εκδηλώσεις.¹⁰² Ο *Πειρασμός* ανέβηκε για πρώτη φορά επί σκηνης το 1910, με πρωταγωνίστρια την Κυβέλη. Όπως το έργο αμφισβητήθηκε από το δημοσιογράφο της κρητικής εφημερίδας, με τον ίδιο τρόπο αμφισβητήθηκε πολλές φορές από τους κριτικούς των αθηναϊκών εντύπων. Το κείμενο αντιμετωπίστηκε ως μια κωμωδία με στοιχεία φάρσας χωρίς ιδιαίτερο περιεχόμενο, εντούτοις η πορεία του στο ελληνικό θέατρο απέδειξε ότι είναι ένα διαχρονικό έργο, αγαπητό στο θεατρικό κοινό.¹⁰³

Όμως, η παράσταση που ξεχωρίζει είναι αυτή του έργου *Η Κρήτη Παλαιούσα* του κρητικού Αντώνη Βορεάδη, που υπήρξε αγωνιστής για την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, δημοσιογράφος και ο πρώτος νομάρχης του Ρεθύμνου. Όπως «μαρτυρά» ο τίτλος,

¹⁰⁰ Εφ.Το Σύνταγμα, 04/03/1911, σ.2

¹⁰¹ Εφ.Το Σύνταγμα, ό.π.

¹⁰² Εφ.Το Σύνταγμα, ό.π.

¹⁰³ Γεωργοπούλου, *Η θεατρική κριτική στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*, ό.π., σ.303

το έργο αναφέρεται στους αγώνες της Κρήτης για την απελευθέρωση και την ένωση με την Ελλάδα. Ο δημοσιογράφος χωρίς να κρύβει την εκτίμησή του στο πρόσωπο του Βορεάδη, γράφει πως το έργο είναι ανώτερο από κάθε κριτική και αναφέρει ότι δόθηκε ανθοδέσμη στον συγγραφέα και εκφωνήθηκε λόγος προς τιμήν του. Αναφορικά με την παράσταση, θεωρεί ότι ο Χέλμης ενσάρκωσε με επιτυχία τον ήρωα Κοντολέοντα, όπως κι η Βασιλεία Στεφάνου το ρόλο της Σοφίας Δο Μολίν, ενώ διακρίθηκαν και τα υπόλοιπα μέλη του θιάσου, όπως οι Π. Γεωργόπουλος, Πλεμενίδης, Χαλκιάπουλος.

«[...]Εν τούτοις συγχαίροντες από καρδιάς τον ερίτιμον κ. Αντ. Βορεάδη, τον τόσον επιτυχώς δραματοποιήσαντα μίαν σελίδα της δραματικής Κρητικής Ιστορίας, διερμηνεύομεν την επιθυμίαν πολλών όπως επαναληφθή το έργον τούτο το τόσον συγκινήσαν και δικαίως καταχειροκροτηθέν.»¹⁰⁴

Την επόμενη εβδομάδα, ο θιάσος συνεχίζει τις παραστάσεις του στην αίθουσα του συλλόγου «Χρυσόστομου», που λειτουργεί πλέον ως θέατρο. Μια από τις παραστάσεις που ανεβάζει, είναι η επιθεώρηση *Παναθήναια* του δημοσιογράφου Γεώργιου Τσοκόπουλου και του Μπάμπη Αννινου. Όμως το έργο δεν είναι πολύ καλή επιλογή για το κοινό της Κρήτης, αφού ορισμένες σκηνές θεωρούνται αρκετά τολμηρές για τα τοπικά ήθη, σύμφωνα με τις εφημερίδες. Τα έργα του Αριστείδη Ν. Κυριάκου, *Η Κασσιανή* και η *Μαρία Πενταγιώτισσα* έχουν μεγαλύτερη αποδοχή από τους θεατές, με το θίασο να αποσπά θετικά σχόλια για τις ερμηνείες.

Στις 12 Μαρτίου ανεβαίνει το θεατρικό έργο *Κρήτη στεφανομένη*, που κι αυτό αναφέρεται στους αγώνες του κρητικού λαού εναντίον των Τούρκων κατακτητών. Ο κριτικός του *Συντάγματος*, που υπογράφει το άρθρο με το αρχικό γράμμα Ρ., τονίζει την συμβολή του συγγραφέα Καλλιγιάννη στην ανάπτυξη της κρητικής φιλολογίας και ξεχωρίζει την πρώτη και την τρίτη πράξη για την μεγαλοπρέπειά τους.¹⁰⁵ Ο συγγραφέας χειροκροτείται από το κοινό, ενώ του δίνεται ανθοδέσμη ως ένδειξη συγχαρητηρίων και θαυμασμού. Ο δημοσιογράφος, έχοντας εστιάσει την κριτική του στην πορεία του συγγραφέα, δεν σχολιάζει την επίδοση του θιάσου σ' αυτήν την παράσταση,

Αντιθέτως, είναι πιο αναλυτικός όσο αναφορά την παράσταση της σατιρικής επιθεώρησης *Ο κομήτης του Χάλεϋ* του Έλληνα κωμωδιογράφου, Τίμου Μωραϊτίνη. Το έργο αποτελείται από μικρά αυτοτελή κωμικά επεισόδια, που λαμβάνουν χώρα την τελευταία νύχτα πριν την καταστροφή του κόσμου, από τον κομήτη Χάλεϋ.

«[...]Οι ηθοποιοί οι κ. κ. Πλεμενίδης, Χέλμης και Α. Γεωργόπουλος άριστα έπαιξαν τα μέρη των. Επίσης δέ και αί κυρία Ταβουλαρίδου, αμίμητος ιδίως ως τσιγκάνα, και η δεσποινίς Σχοινιά έπαιξαν πολύ καλά.[...]»¹⁰⁶

Την Κυριακή 13 Μαρτίου ανεβαίνει στην αίθουσα «Χρυσόστομος» η παράσταση *Τα ορφανά της Βενετίας* του Charles Garand, που αναφέρεται στη βαρβαρότητα των Ενετών κατακτητών. Η Στεφάνου δείχνει στους δημοσιογράφους τη θεατρική της γνώση και τεχνική, παίζοντας δύο ρόλους.¹⁰⁷

Έπειτα από λίγες μέρες φαίνεται ότι το ενδιαφέρον το κοινού για το θίασο αρχίζει να μειώνεται αισθητά. Ο *Κήρυξ* γράφει στις 29 Μαρτίου ότι οι θεατές είναι πλέον λιγосτοί και φέρνει ως παράδειγμα την παράσταση του έργου *Μωρά Παρθένος* του Henri Bataille, την Πέμπτη 24 Μαρτίου. Το παρακολούθησαν λίγοι θεατές, αν και οι ερμηνείες των

¹⁰⁴ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 04/03/1911, σ.2

¹⁰⁵ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 18/03/1911, σ. 2

¹⁰⁶ Εφ. *Το Σύνταγμα*, ό.π.

¹⁰⁷ Εφ. *Το Σύνταγμα*, ό.π.

πρωταγωνιστριών Στεφάνου και Σχοινά ήταν επιτυχημένες.¹⁰⁸ Προφανώς, έπειτα απο περίπου ένα μήνα στα Χανιά, το θεατρικό κοινό, όντας περιορισμένο αρχίζει να κουράζεται και να αδυνατεί να παρακολουθήσει τις παραστάσεις του θιάσου, που πιθανόν επαναλαμβάνονται.

Κουκλοθέατρο Ιωάννη Σαντορινιού στα Χανιά (1911)

Το καλοκαίρι του 1911, οι Κρητικοί έχουν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν τις παραστάσεις κουκλοθέατρου. Στην προκυμαία, έξω από ένα καφενείο ο Ιωάννης Σαντορινιός δίνει τις παραστάσεις του μαζί με τις μαριονέττες του. Σύμφωνα με τις πληροφορίες, αρκετός κόσμος παρακολουθεί και διασκεδάζει με αυτό το λαϊκό είδος θεάτρου κάθε βράδυ. Από τα δημοσιεύματα, οι παραστάσεις θιάσων ανδρείκελων φαίνεται ότι βρίσκονται αρκετά ψηλά στις προτιμήσεις του κοινού σε σχέση με τις παραστάσεις των «έμψυχων» θιάσων. Αυτό ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι ως λαϊκό είδος ακόμη, το εισιτήριο είναι πιο φθηνό, το χιούμορ περισσότερο κατανοητό και προσφιλές στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Άρα το κοινό στο οποίο απευθύνεται είναι πολύ πιο μαζικό και δεν μπορεί να εξαντληθεί εύκολα.

Ο θιάσος των Μαρίκας Κοτοπούλη- Μήτσου Μυράτ (1911)

Το δεύτερο μισό της χρονιάς δεν κυλάει τόσο θετικά για τα θεατρικά δρώμενα των Χανίων, καθώς οι επαφές του φιλολογικού συλλόγου «Χρυσόστομος» με θιάσους της Αθήνας δεν ευδοκιμούν.¹⁰⁹ Χαρακτηρικό παράδειγμα είναι η περίπτωση του θιάσου της νεαρής τότε Μαρίκας Κοτοπούλη. Σύμφωνα με τον τοπικό τύπο, από τις 8 Δεκεμβρίου ο θιάσος της βρίσκεται σε περιοδεία στο Ηράκλειο,¹¹⁰ όμως φαίνεται ότι ο θιάσος της Μαρίκας Κοτοπούλη στις 7 Δεκεμβρίου δίνει παράσταση στο Δημοτικό Θέατρο Ζακύνθου «Ουγκό Φώσκολος», ανεβάζοντας το έργο του Γρηγόριου Ξενόπουλου, *Στέλλα Βιολάντη*.¹¹¹ Η ημερομηνία άφιξης του θιάσου από τη Ζάκυνθο στο Ηράκλειο δεν είναι εξακριβωμένη, παρόλ'αυτά οι παραστάσεις του θιάσου εκεί ολοκληρώνονται το πρώτο δεκαήμερο του Ιανουαρίου, σύμφωνα με τις εφημερίδες της Ζακύνθου. Στις 20 Δεκεμβρίου δημοσιεύεται επιστολή υπογεγραμμένη από την ίδια την Κοτοπούλη, όπου αναφέρει ότι οι ηθοποιοί του θιάσου δέχονται να περιοδεύσουν στα Χανιά για 10-15 παραστάσεις αν εξασφαλίσουν τα μισθολόγια τους, τα έξοδα μετακινήσεων, τα ποσοστά επί των παραστάσεων, τα ποσοστά του βεστιαρίου και τα έκτακτα έξοδα παραστάσεων 500 φράγκων

«Κύριε Ξενουδάκη,

Αί εδώ παραστάσεις μας λήγουν το πρώτον δεκαήμερον του μηνός Ιανουαρίου οπότε δυνάμεθα να υπάγωμεν εις Χανιά δια 10-15 παραστάσεις διδομένας καθ' εκάστην και με χρηματικήν εξασφάλισιν δι' έξοδα μεταβάσεως, μισθολόγιον ηθοποιών, ποσοστά έργων, ποσοστά βεστιαρίου και έκτακτα έξοδα φράγκων πεντακοσίων (500) δι' εκάστην παράστασιν παρακαλώ δε όπως μοι απαντήσετε όσον το δυνατόν ταχύτερα, διότι επείγομαι να δώσω απάντησιν εις Αθήνας.

Μεθ' υπολήψεως,
Μαρίκα Κοτοπούλη.»¹¹²

Δυστυχώς, για την θεατρική ζωή των Χανίων οι απαιτήσεις του θιάσου δεν είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν από το «Χρυσόστομο». Συνεπώς, το φιλοθεάμον κοινό των Χανίων δεν θα

¹⁰⁸ Εφ. *Κήρυξ*, 29/03/1911, σ. 4

¹⁰⁹ Εφ. *Λευκά Όρη*, 11/11/1911, σ.3

¹¹⁰ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 10/02/1912, σ3

¹¹¹ Μουσμούτης Διονύσης Ν., *Το θέατρο στην πόλη της Ζακύνθου 1860-1953* ΤΟΜΟΣ Β' 1901-1915, Αθήνα, Μπάστας, 1999, σ.194

¹¹² Εφ. *Κήρυξ*, 20/12/1911, σ.2

έχει την ευκαιρία να γνωρίσει το ταλέντο της Μαρίκας Κοτοπούλη.

Ωστόσο, η θεατρική παρουσία της Μαρίκας Κοτοπούλου στο Ηράκλειο δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητη. Στις 22 Ιανουαρίου του 1912, ο κριτικός και λογοτέχνης Άριστος Καμπάνης αναφέρει σε δημοσιεύμα του στην τοπική εφημερίδα *Νέα Εφημερίς* ότι ο θίασος της Κοτοπούλη ανέβασε ήδη δυο έργα στο Ηράκλειο, την *Ηλέκτρα* του Hugo von Hofmannsthal και την *Ορέστεια* του Αισχύλου.¹¹³ Ο Καμπάνης εκθειάζει την ελληνίδα ηθοποιό για τις ερμηνείες της, που μπορούν να «μεταφέρουν» νοερά το κοινό στην εποχή των αρχαίων τραγικών συγγραφέων.

Ο φιλόλογος και συγγραφέας Αγησίλαος Σ. Καραμπάσης γράφει το Φεβρουάριο του 1912 ένα εγκωμιαστικό άρθρο για την Κοτοπούλη και τις παραστάσεις της. Η πρώτη παράσταση στο Ηράκλειο είναι η *Άννα Καρένινα* του Leo Tolstoy (Λέων Τολστόι), όπου η ερμηνεία της Κοτοπούλη είναι «τέλεια». Σύμφωνα με τον κριτικό, η μεγάλη πρωταγωνίστρια, φύσει ευαίσθητη και ευφυέστατη, δίνει πάντοτε εξαιρετικές ερμηνείες. Πέρα όμως από το μεγάλο της ταλέντο, κατά τον συγγραφέα, είναι μια γυναίκα εντυπωσιακή όπου μπορεί να παρασύρει με τη φυσική της παρουσία, το βλέμμα της, τη φωνή και το εκτόπισμά της πάνω στην σκηνή τους θεατές και να προκαλέσει συγκίνηση, ακόμη και στους πιο σοβαρούς. Ο Καραμπάσης, αφού επαινέσει το ήθος της, ανακαλεί την παλαιότερη ερμηνεία της στο ρόλο της Ηλέκτρας στην όμοτιτλη τραγωδία του Hugo von Hofmannsthal, όπου απέδειξε το σπάνιο ταλέντο της ως τραγωδός. Όπως ήταν λογικό, σχολιάζεται και ο θίασος που την συνοδεύει, τα μέλη του οποίου ήταν οι Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου, Λουδοβίκος Λούης, Αγάθη Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωγίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Πάνος Ταβουλάρης, Χαρίκλεια Ταβουλάρη, Χ. Τσερτίνη.¹¹⁴ Ο αρθρογράφος ωστόσο ξεχωρίζει τον Μήτσο Μυράτ, τόσο για την ερμηνευτική του ζωντάνια όσο για την συμπάθεια που εμπνέει στην τοπική κοινωνία.

¹¹³ Ηλιάδης Φ., *Μαρίκα Κοτοπούλη*, Αθήνα, Δωρικός, 1996, σ.154-155

¹¹⁴ Μουσμούντης Διονύσης, *Το θέατρο στην πόλη της Ζακύνθου, 1860-1953*, ό.π., σ.195

13. Illustration: Η Μαρίκα Κοτοπούλη ως Ηλέκτρα- Ηλιάδης Φ.,
Μαρίκα Κοτοπούλη, Αθήνα, Δωρικός, 1996, σ.84

Ο θιάσος έδωσε 30 παραστάσεις, οι οποίες θα μείνουν αξέχαστες στο Ηράκλειο, γι αυτό κι ο Καραμπάσης ευχαριστεί τον καθηγητή του λυκείου «Κοραή», Ι. Τζοβενή, που μεσολάβησε ώστε να περιοδεύσει ο θιάσος Κοτοπούλη-Μυράτ στην Κρήτη. Ενώ, θεωρεί μεγάλη τιμή το ανέβασμα του έργου *Με κάθε θυσία* της Πετρούλας Ψηλορείτη, ψευδώνυμο της Γαλάτειας Καζαντζάκη. Το έργο πραγματεύεται την ιστορία ενός πολιτικού και της γυναίκας του, της Ρίτας, που αναγκάζεται να εκπορνευτεί, ώστε να βοηθήσει τον συζυγό της να ξεχρεώσει και να ανέλθει κοινωνικά. Το γράψιμο της Γαλάτειας Καζαντζάκη χαρακτηρίζεται από ρεαλισμό και ψυχογραφική ικανότητα. Άλλα έργα, που επίσης έκαναν εντύπωση στον αρθρογράφο είναι το *Σαν τα φύλλα* του Guiseppe Giacosa, *Ο Κλέπτης* του Henry Bernstein και *Ο Αντίπαλος* του Richard Capes. Αν και σε γενικές γραμμές, το δραματολόγιο του θιάσου απέσπασε θετικότερες κριτικές, υπήρξαν κάποια έργα που κρίθηκαν ως ακατάλληλα.

«[...]Υπό του θιάσου όμως Κοτοπούλη εδόθησαν και έργα τινά πολύ ανοικτά, σόκιν ως λέγουν, τα οποία δύνανται μεν να δίδονται εις αναπτυγμένας κοινωνίας και αποδεικνύουν μίαν φιλολογικὴν τάσιν και εξέλιξιν σύγχρονον, αλλά διά την κοινωνίαν μας, ήτις δεν είναι και τόσον ανεπτυγμένη και ήτις διέρχεται μεταβατικὴν τινά κατάστασιν, δεν χτυπούν καλά στο αυτί και τολμώμεν να είπωμεν μετά θάρρους, ότι, αντί να ωφελήσουν, βλάπτουν. Γυναίκες και δεσποινίδες ημιαναπτυγμένοι ή ήκιστα ανεπτυγμένοι διδάσκονται ουχί αγαθά και ηθικά, όταν

ορθά κοφτά βλέπουν και ακούουν την ασημοσύνη ομιλούσαν και παίζουν και γελῶσαν[...]»¹¹⁵

Ο ισχυρισμός αυτός φαίνεται να επιβεβαιώνεται σε αρκετές περιπτώσεις θεατρικών έργων, των οποίων είτε το περιεχόμενο διαθέτει προκλητικές ιδέες και αντιλήψεις για τα ήθη του κρητικού κοινού είτε η μορφή του θεατρικού κειμένου είναι διαφορετική από τα έργα που έχουν συνηθίσει να παρακολουθούν.

Ο θίασος των Αικατερίνης Βερώνη- Γεώργιου Γεννάδη (1912)

Το Μάιο, στην πόλη των Χανίων βρίσκεται ο θίασος της Αικατερίνης Βερώνη και του Γεώργιου Γεννάδη. Αν και στα τέλη Μαΐου, είχε ανακοινωθεί ότι η πρεμιέρα θα γινόταν με το έργο *Άγνωστος* του Γάλλου συγγραφέα Alexandre Bisson,¹¹⁶ τελικά η πρεμιέρα γίνεται με την κωμωδία *Ντέιβιντ Γκάρρικ* του άγγλου δραματουργού William Meskery στις 2 Ιουνίου, με το Γεννάδη στον πρωταγωνστικό ρόλο. Το έργο *Άγνωστος* ανεβαίνει στην σκηνή του Δημοτικού Θεάτρου του κήπου την Κυριακή 3 Ιουνίου.¹¹⁷ Το δημοσίευμα στην εφημερίδα *Κήρυξ* αναφέρει πως η σκηνή πλέον φωτίζεται από ηλεκτρικό ρεύμα και καλεί την τοπική κοινωνία να στηρίξει τον θίασο και κυρίως τον Γεώργιο Γεννάδη, καθώς ο πατέρας του υπήρξε Γενικός πρόξενος των Χανίων επί Τουρκοκρατίας και αργότερα αγωνίστηκε για την απελευθέρωση της Κρήτης και την ένωσή της με την Ελλάδα.¹¹⁸

Λίγες μέρες μετά την έναρξη των παραστάσεων, ο τύπος γράφει διθυραμβικές κριτικές για το θίασο αλλά κυρίως για την Αικατερίνη Βερώνη.

«Όσον προχωρούν αι παραστάσεις του λαμπρού θιάσου μας τόσο αυξάνει και ο θαυμασμός και η μεγάλη εκτίμηση, απάσης της ημετέρας κοινωνίας, ην κυριολεκτικώς κατέκτησε. Θρίαμβος της Ελληνικής τέχνης δύναται αδιάστακτως να ονομασθή η αριστοτεχνική ηθοποιία της Εθνικής μας τραγωδού κ. Αικ. Βερώνη. Προσωποποιεί τας ηρωίδας των μεγάλων συγγραφέων και η μεγάλη τέχνη της τας εξιδανικεύει. Εν τη υποκρίσει της αγνώστου αναδείχθη υπέροχος. Κρατήσασα επί ώρας ολοκλήρους δέσμιοι το ακροατήριον, εις το οποίον μετέδιδε τας συγκινήσεις της, και απέσπα δάκρυα και συνεκλόνηζε τας ψυχάς και τας ηγμάλωτιζεν. Αντάξια της μεγάλης φήμης της δικαίως απέκτησε τον τίτλον της εθνικής τραγωδού, δυνάμενη το γράφομεν μετ' εθνικής υπερηφανείας να παραβληθή προς τας κορυφάς της παγκοσμίου τέχνης. Αλλά και ο κ.Γεννάδης μετά πολλής τέχνης και φυσικώτατα υπεκρίθη όλους τους ρόλους, και απεδείχθη άξιος της φήμης του. Επίσης και τα λοιπά μέλη του λαμπρού τούτου θιάσου δεν υστέρησαν ποσώς.»¹¹⁹

Οι παραστάσεις ολοένα κερδίζουν την εμπιστοσύνη και το θαυμασμό του κόσμου, που σπεύδει να τις παρακολουθήσει. Μέσα σε αυτό το θετικό κλίμα, ο θίασος παρουσιάζει έργα ξένου και ελληνικού ρεπερτορίου. Σύμφωνα με τις εφημερίδες, ανεβαίνουν ο *Θθέλλος* του William Shakespeare, η *Νιόβη* του Harry Paulton, *Βάσανος γυναικός (Le supplice d' une femme)* των Émile de Girardin και Alexandre Dumas (fils)¹²⁰, ο *Μαραθώνιος Δρόμος* του Τίμου Μωραϊτίνη, ο *Αρχισιδηρουργός* του Georges Ohnet, στις 16 Ιουνίου η *Κυρία με τις Καμέλιες* του Al.Dumas (fils)¹²¹, στις 24 Ιουνίου ο *Αγαπητικός της Βοσκοπούλας* του Δημητρίου Κορομηλά και στις 25 Ιουνίου, το έργο ο *Κολοτρώνης ή ο Γέρωσ του Μωρηά* του Ποταμιάνου.¹²²

¹¹⁵ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 10/02/1912, σ.3

¹¹⁶ Εφ. *Κήρυξ*, 29/05/1912, σ.4

¹¹⁷ Εφ. *Κήρυξ*, 05/06/1912, σ.4

¹¹⁸ Εφ. *Κήρυξ*, ό.π.

¹¹⁹ Εφ. *Κήρυξ*, 12/06/1912, σ.3

¹²⁰ Βασιλάκου - Σταματοπούλου Χρυσόθεμις,1990, « Το ελληνικό θέατρο στην Κωνσταντινούπολη το 19ο αιώνα», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθήνα, σ.179

¹²¹ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 15/06/1912, σ.3

¹²² Εφ. *Κήρυξ*, 26/06/1912, σ.4

Στις 28 Ιουνίου δίνεται η τιμητική παράσταση του Γεωργίου Γεννάδη, ο αρθρογράφος που την αναγγέλει, εστιάζει στην σχέση του ηθοποιού με την Κρήτη και την συνεισφορά του πατέρα του στους αγώνες του νησιού για ελευθερία, προκειμένου να προτρέψει τους συμπολίτες του να τιμήσουν τον πρωταγωνιστή και το θίασό του, που όπως αλλωστε γράφει είναι «υποχρέωσις»¹²³ τους. Στο ίδιο άρθρο κοινοποιείται και το πρόγραμμα της παράστασης, που περιλαμβάνει την κωμωδία *Ένα φλυτζάνι τσάι* που είχε παιχθεί και στο παρελθόν στα Χανιά, το δράμα *Ιωσίας ο ακτοφύλαξ* των Μ. Fournier και Η. Meyer και τέλος το ποίημα «Κανάρης» του Αχιλλέα Παράσχου, με εθνικό περιεχόμενο.¹²⁴

Στις 4 Ιουλίου, η Αικατερίνη Βερώνη, ο Γεώργιος Γεννάδης και οι συνεργάτες τους δίνουν την τελευταία τους παράσταση, το έργο είναι *Η Κυρία με τις Καμέλιες*. Πριν την τελευταία παράσταση, ο τύπος εκφράζεται ακόμη μια φορά κολακευτικά για την συμβολή της στην εθνική θεατρική σκηνή και το ταλέντο της Αικατερίνης Βερώνη, καθώς όπως γράφει είναι η μοναδική που έχει αναγνωριστεί από ξένους καλλιτέχνες και κριτικούς.¹²⁵ Φαίνεται πως οι παραστάσεις αρέσουν στο κοινό, αν και τον τύπο της εποχής απασχολούν ορισμένα παρατράγουδα όπως, η αταξία των καθισμάτων μέσα στο χώρο του θεάτρου, για την οποία κάποια εφημερίδα θεωρεί υπεύθυνο τον Γεννάδη,¹²⁶ και τα καπέλα ορισμένων θεατών που εμποδίζουν την θέαση των παραστάσεων από τους υπόλοιπους, οι οποίοι στέλνουν επιστολές στον τύπο.¹²⁷

Λίγες μέρες μετά την αναχώρηση του θίασου, δημοσιεύεται ένα άρθρο με τίτλο «Η θεατρική τέχνη» του Jacques Hornsteins. Ο αρθρογράφος αναφέρεται στη σημασία του θεάτρου κατά την αρχαιότητα, που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι οικονομικά αδύναμοι είχαν δωρεάν είσοδο στις θεατρικές παραστάσεις. Γράφει πως το θέατρο, έχοντας γεννηθεί από την αρχαία ελληνική θρησκεία δεν έχασε το λατρευτικό και μεγαλοπρεπή χαρακτήρα του.¹²⁸ Θεωρεί ότι στις μέρες του, όμως το θέατρο έχει επηρεαστεί από τις αντιλήψεις της ανατολής, γι αυτό αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως τόπος διασκέδασης. Στην ουσία, όμως η θεατρική τέχνη στοχεύει στην καλλιέργεια του πνεύματος, της εθνικής συνείδησης και στην κοινωνική κριτική.

«Το θέατρον, ούτως εννοούμενον, εξήσκησε σωτηρίαν επίδρασιν επί μακρόν επί του πνεύματος και των ηθών του Ελληνικού λαού. Σήμερον επιζητείται η αναβίωσις των ωραίων εκείνων παραδόσεων. Ούτως επιβάλλεται να ενθουρνείται πας θίασος, ο οποίος φροντίζει να επιτύχη το αποτέλεσμα τούτο. Ανακινείν το ζήτημα τούτο σημαίνει ομιλείν περί του θίασου Γεννάδη-Βερώνη, ο οποίος δικαιολογεί την πανελλήνιον φήμην του, τόσον διά τα εκλεκτά στοιχεία, εξ ων αποτελείται, όσον και διά το πρόγραμμά του. Εις το θέατρον, όπως και εις όλα τα ελεύθερα επαγγέλματα, το κυριωδέστερον εχέγγυον της επιτυχίας είναι η κλίσις. Το προσόν δε τούτο καθιστά αληθείς καλλιτέχνας τον δημοφιλή Γεώργιον Γεννάδην και την αξιοθαύμαστον τραγωδόν Αικατερίνην Βερώνη. Χωρίς υπερβολήν, καθίστανται κύριοι του κοινού, το οποίον κρατούν υπό το θέλητρον του ρόλου των, διότι γνωρίζουν καλώς να συνταυτίζωνται με τα πρόσωπα, τα οποία παριστάνουν. Οποιαδήποτε και αν είναι ταύτα, είτε ο Γκάρικ, είτε ο ακτοφύλαξ Ιωσίας, είτε ο γέρον του Μοργιά, παρά τω Γεννάδη ο ηθοποιός εξαφανίζεται πρό του παρισταμένου προσώπου. Η αυτή δε ακριβώς εντύπωσις παρήχθη εν ημίν διά της κ. Βερώνη εν τοις αριστουργήμασι του ελληνικού και αλλοδαπού θεάτρου.»¹²⁹

Φαίνεται ότι αυτός ο θίασος άφησε πολύ καλές εντυπώσεις στους δημοσιογράφους. Κάνοντας επιλογές έργων κρητικών συγγραφέων, ενισχύοντας την εθνική συνείδηση και ελληνική ταυτότητα ενός λαού, που βρίσκεται ακόμη στο κέντρο των γεωπολιτικών

¹²³ Εφ. *Κήρυξ*, 26/06/1912, σ.3

¹²⁴ Εφ. *Κήρυξ*, ό. π.

¹²⁵ Εφ. *Κήρυξ*, 03/07/1912, σ.3

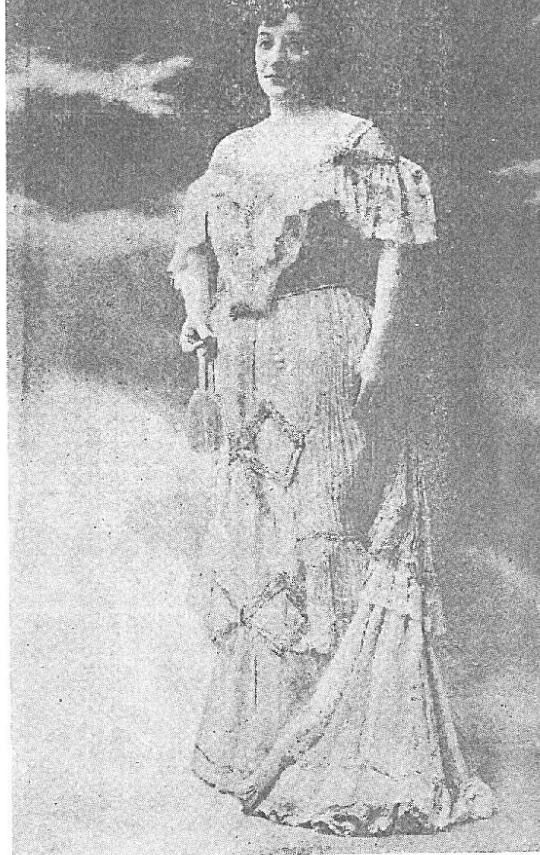
¹²⁶ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 29/06/1912, σ.3

¹²⁷ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 22/06/1912, σ. 1

¹²⁸ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 06/07/1912, σ.2

¹²⁹ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 06/07/1912, σ.2

εξελίξεων, ενώ ταυτόχρονα έπαιξε έργα σημαντικά για τη διεθνή θεατρική τέχνη, όπως ο *Οθέλλος*, χωρίς να καταφύγει σε «προκλητικά» θεατρικά κείμενα, που δεν θα μπορούσαν να δεχθούν και να κατανοήσουν οι Κρητικοί, όπως συνέβη με άλλους θιάσους. Η κατανόηση των ειδικών χαρακτηριστών του ντόπιου πληθυσμού και των κοινωνικών συνθηκών ήταν το στοιχείο της επιτυχίας του.

14. Illustration: Η ηθοποιός Αικατερίνη Βερόνη ως Μαργαρίτα Γκωτιέ στο έργο *Κυρία με τις Καμέλιες* του Alexandre Dumas (fils) - Συλλογικό έργο, *Αικατερίνη Βερόνη*, Αθήνα, 1953, σ. 25

Ο θίασος «Μένανδρος» (1912)

Στις 23 Αυγούστου ο ελληνικός δραματικός θίασος «Μένανδρος» του Διονυσίου Ταβουλάρη κάνει πρεμιέρα με επιτυχία, όπως γράφεται στις εφημερίδες, στην αίθουσα του φιλολογικού συλλόγου «Χρυσόστομος» στα Χανιά.¹³⁰ Ο δραματικός θίασος «Μένανδρος» ιδρύθηκε από τον Διονύσιο Ταβουλάρη το 1871, με αρχικά μέλη τους Σοφία Ταβουλάρη, Σπυρίδωνα Ταβουλάρη, Πολυξένη Σούτσα, Παντελή Σούτσα, Μιχαήλ Αρνωτάκη, Πέτρο Λαζαρίδη, Ελένη Αρνωτάκη, Αικατερίνη Μαρκεσίνη, Ανδρέα Μαρκεσίνη, Αθανάσιο Σίσυφο, Αντώνιο Τασσόγλου, Κριμαία Αλταβέλλη, Ανδρέα Νικολάρα, Δημοσθένη Νέρη και Σοφία Νέρη.¹³¹ Αν και οι πρώτες παραστάσεις δεν είχαν την αναμενόμενη επιτυχία, ο θίασος εξελίχθηκε σε έναν από τους πιο επιτυχημένους και γνωστούς θιάσους. Σ' αυτό συνετέλεσε το γεγονός ότι πολύ συχνά περιόδευε όπου υπήρχε ελληνισμός όπως στην Κωνσταντινούπολη και τη Ρουμανία.

¹³⁰ Εφ. *Το Σύνταγμα*, 24/08/1912, σ.4

¹³¹ Βασιλάκου - Σταματοπούλου, « Το Ελληνικό θέατρο στην Κωνσταντινούπολη το 19ο αιώνα», ό.π., σ.513

Δραματικοί Διαγωνισμοί (1912)

Οι πληροφορίες για τους υπόλοιπους μήνες του 1912 είναι ελάχιστες έως μηδαμινές. Στις 21 Αυγούστου δημοσιεύονται οι όροι των δραματικών διαγωνισμών από την «Εταιρεία Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων».

«Επιθυμούσα να ενθαρρύνη την παραγωγήν των πρωτοτύπων μονοπράκτων έργων, τόσοσ χρήσιμων εις τας σκηνικάς ανάγκας του θεάτρου και τόσοσ συντελεστικών εις την ανάπτυξιν της ερασιτεχνίας, προκηρύσσει διαγωνισμόν μονοπράκτων πρωτοτύπων, μη παρασταθέντων ποτέ από σκηνης και μη δημοσιευθέντων, έργων, ανηκόντων εις πάντα τα είδη της θεατρικής τέχνης, ήτοι εις το δράμα, την κωμωδίαν, την φάρσαν, το ειδύλλιον, τα κωμικά παίγνια κ.λ.π. Εξαιρουμένων μόνο των εχόντων και μουσικήν διασκευήν, οίον κωμειδουλλίων και άλλων τοιούτων ομοειδών [...]»¹³²

Το δημοσίευμα υποδηλώνει ότι έστω και με ένα φαινομικά αδιάφορο τρόπο, η θεατρική παιδεία και συγγραφή αρχίζει να κατακτά «έδαφος» στην συνείδηση των Κρητικών, δείχνοντας ότι η ερασιτεχνική και όχι μόνο συγγραφή θεατρικών έργων μπορεί να κριθεί από λογοτέχνες και επιτυχημένους ηθοποιούς και να επιβραβευθεί. Όμως, από το συγκεκριμένο απόσπασμα φαίνεται πως οι δραματικοί διαγωνισμοί εστιάζουν αποκλειστικά στο θεατρικό κείμενο και στη λογοτεχνική του αξία, ενώ τα θεατρικά είδη, που περιλαμβάνουν μουσικά στοιχεία δεν μπορούν να διαγωνιστούν. Στην Αθήνα οι δραματικοί διαγωνισμοί είχαν ξεκινήσει πολλά χρόνια νωρίτερα. Το 1851 διοργανώνονται οι πρώτοι ποιητικοί αγώνες με πρωτοβουλία και χρηματοδότηση ενός πλούσιου και μορφωμένου εμπόρου, του Δημητρίου Ράλλη.¹³³ Το ρόλο του «κριτή» αναλαμβάνει το πανεπιστήμιο και εξ αρχής δηλώνεται η τακτική, που οφείλει να ακολουθήσει στην κριτική. Τα έργα που υποβάλλονται πρέπει να είναι σύμφωνα με την κυρίαρχη ηθική και ιδεολογία, να μην αμφισβητούν την εξουσία. Πρέπει να είναι σε ποιητικό λόγο και όχι σε πεζό, καθώς πιστεύεται ότι η πεζογραφία δεν ενθαρρύνει την στροφή προς το «ιδεώδες». Τα θεατρικά έργα θεωρούνται υποκατηγορία της ποίησης, οπότε δεν γίνεται ιδιαίτερη αναφορά σ' αυτά. Τα πρώτα δραματικά έργα θα διαγωνισθούν το 1854 χωρίς να τραβήξουν την προσοχή των κριτικών. Το 1910 οι συνθήκες και τα κριτήρια για τους δραματικούς διαγωνισμούς έχουν αλλάξει. Πλέον, τα θεατρικά έργα κρίνονται όχι μόνο για την λογοτεχνική τους αξία αλλά και για την σκηνική τους παράσταση, χωρίς γλωσσικούς και ιδεολογικούς περιορισμούς, ενώ οι επαγγελματικοί θίασοι συνεργάζονται με τους νέους συγγραφείς.¹³⁴ Φτάνοντας το 1912, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι ευνοούν την συγγραφή πατριωτικών έργων, με αποτέλεσμα στους δύο από τους τρεις δραματικούς διαγωνισμούς (ένας απο αυτούς είναι εκείνος της «Εταιρείας Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων») να διαγωνίζονται κυρίως πατριωτικά δράματα.

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΈΝΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η περιοδεία του θιάσου του Ευτύχιου Βονασέρα (1919)

Το Φεβρουάριο του 1917 ο γνωστός ηθοποιός και μέλος του θιάσου της Sarah Bernhardt, Αχιλλέας Μαδράς φαίνεται ότι δίνει μια σειρά διαλέξεων στην πόλη του Ηρακλείου,¹³⁵ συμβάλλοντας έτσι στην διάδοση της θεατρικής τέχνης και παιδείας στην Κρήτη. Από το

¹³² Εφ.Κήρυξ, 21/08/1912, σ.4

¹³³ Πετράκου Κυριακή, *Οι θεατρικοί Διαγωνισμοί (1870- 1925)*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1999, σελ 19.

¹³⁴ Πετράκου, ό.π.,σ.123

¹³⁵ Εφ. Νέα Εφημερίς, 25/02/1917, σ.3

1919 όμως, η θεατρική κίνηση στην Κρήτη γίνεται ακόμη πιο έντονη και οι εφημερίδες έχουν σχεδόν καθημερινά πληροφορίες για τους περιοδεύοντες θιάσους. Στις 17 Μαρτίου, αναγγέλεται ότι σε λίγες μέρες θα περιοδεύσει στο Ηράκλειο, ο θίασος του Ευτύχιου Βονασέρα.¹³⁶ Ο θίασος σκοπεύει να δώσει 20 προγραμματισμένες παραστάσεις και αποτελείται μεταξύ άλλων, από τον κωμικό Θεμιστοκλή Νέζερ, τον Τηλέμαχο Λεπενιώτη, την Ελένη Καμπότη, τον Αθανάσιο Μαρίκο, τον Β. Ζήνωνα, τον Άγγελο Βάζα, τον Δημήτριο. Συράκο, το Νίκο Χαλκιοπούλου, τη Βάσω Δημοπούλου, τη γνωστή υψίφωνο Βρυσούλα Παντοπούλου, τη Ζηνοβία Παρασκευοπούλου, τη Ζ. Συρράκου, τη Μαρίκα Βάζα, την Ε. Κουκουδάκη, τη Μ. Λύτρα, τη Μ. Λεπενιώτου, τη Μ. Νέζερ, την Α. Σταματοπούλου, την Ι. Σταματοπούλου, τη Σοφία Χαλκιοπούλου, τον τενόρο Νίκο Χατζηλουκά και ένα τριμελές ρώσικο μπαλέτο.¹³⁷ Ο «πολυσύνθετος» και πολυ-διαφημισμένος αυτός θίασος φτάνει στα Χανιά γύρω στις 12 Απριλίου.¹³⁸

«Ευρισκόμεθα εις την ευχάριστον θέσιν να αναγγείλωμεν εις το Κοινόν ότι με την πρώτη ευκαιρίαν αφικνείται εις την πόλιν μας θίασος άριστα κατηρτισμένος διά να δώση σειράν παραστάσεων. Επί κεφαλής του θιάσου είναι μία αληθής κορυφή του Ελληνικού θεάτρου, ο κ. Ευτύχιος Βονασέρας εις των κυριωτέρων μελών του θιάσου Δος Κοτοπούλη εις τον οποίον ειργάζετο έως προχθές. [...]»¹³⁹

Η πρεμιέρα της περιοδείας του στο Ηράκλειο γίνεται στο θέατρο «Πολυθέαμα» στις 2 Μαΐου, με το έργο *Πολιτικός Θάνατος (La morte civile)* του Ιταλού συγγραφέα Paolo Giacometti.¹⁴⁰ Η πρώτη κριτική για την παράσταση, έτσι όπως δημοσιεύεται στην πρώτη σελίδα εφημερίδας του Ηρακλείου, είναι θετική. Ο κριτικός επαινεί τον θιασάρχη, Ευτύχιο Βονασέρα για την ερμηνεία του στον πρωταγωνιστικό ρόλο, το Ροδόλφο, καθώς μπόρεσε να αποδώσει εξαιρετικά όλη τη γκάμα των συναισθημάτων του χαρακτήρα. Από τους υπόλοιπους ηθοποιούς αναφέρονται, για τις καλές ερμηνευτικές ικανότητες τους, ο Αθανάσιος Μαρίκος στο ρόλο του Αββά, ο Ζήνων στο ρόλο του γιατρού και η Σταματοπούλου στο ρόλο της Έμμας.¹⁴¹

¹³⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/03/1919, σ.1.

¹³⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 21/03/1919, σ.4

¹³⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/04/1919, σ.4

¹³⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/03/1919, σ.1.

¹⁴⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 02/05/1919, σ.4

¹⁴¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 04/05/1919, σ.1

15. Illustration: Ο Ευτύχιος Βονασέρας- Αντρέας Δημητριάδης, Σαιζπηριστής άρα περιττος. Ο ηθοποιός Νικόλαος Λεκατσάς και ο δύσβατος δρόμος της θεατρικής ανανέωσης στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, 2006, σ.113

Στις 3 Μαΐου, ανεβαίνει η παραστάση *Μωρό μου (Mon bébé)* του Maurice Hennequin, στον τύπο μαζί με την κριτική της παράστασης αναγγέλεται ότι στις 5 Μαΐου παρουσιάζονται πάλι ενώπιον του κοινού τα έργα *Μωρό μου* και *Πολιτικός Θάνατος* με τιμές μειωμένες για τις οικογένειες. Η κριτική για το θίασο δεν είναι ιδιαίτερα εγκωμιαστική. Ο κριτικός αναγνωρίζει ότι κωμικά έργα, όπως αυτό, δεν κερδίζουν το κοινό και ούτε προκαλούν το γέλιο για τη φιλολογική τους αξιά αλλά για την σκηνική τους αναπαράσταση, γι αυτό κι εστιάζει την κριτική του στις ερμηνείες των ηθοποιών. Ο Αθανάσιος Καβάδας ξεχωρίζει από τον υπόλοιπο θίασο, διότι μένει προσηλωμένος στο ρόλο του καθ' όλη τη διάρκεια της παράστασης, θετική εντύπωση κάνει κι η Λίζα Καβάδα. Επίσης, ο κριτικός θεωρεί πως η νεαρή ηθοποιός Ζηνοβία Παρασκευοπούλου αδικείται λόγω του μικρού ρόλου και της περιορισμένης δράσης της. Ο διευθυντής του θιάσου δεν «γλυτώνει» από τα αρνητικά σχόλια, καθώς ο θίασος δεν φαίνεται αρκετά καταρτισμένος, σε αντίθεση με όσα λέγονταν και με όσα ο ίδιος είχε υποσχεθεί.¹⁴²

Στις 6 Μαΐου ανεβαίνει το έργο του Sudermann, *Τιμή*. Ο κριτικός Γ. Μ. θεωρεί πως το θεατρικό κείμενο, που χαρακτηρίζεται από κλαστικότητα, δεν χρειάζεται κριτική, γι αυτό και στο άρθρο του ασχολείται με την απόδοση του θιάσου, και ειδικότερα του Ευτύχιου Βονασέρα. Θεωρεί ότι η συμβολή του Βονασέρα είναι σημαντικότερη στην ανάπτυξη και αναμόρφωση του θεάτρου. Το παίξιμο του θιασάρχη, ωστόσο φέρει στοιχεία της παλιά υποκριτικής σχολής και του ρομαντισμού. Η παράσταση απέδειξε ότι ο Βονασέρας γνωρίζει πολύ καλά το έργο και το ρόλο του, μιας και είναι ο πρώτος ηθοποιός που το ανέβασε στην αθηναϊκή σκηνή. Αν και το υποκριτικό του ύφος κυριάρχησε στην παράσταση, ο κριτικός αναγνωρίζει ότι ο θίασος αποτελείται από αξιόλογους ηθοποιούς και τελειώνει το άρθρο λέγοντας « είναι ασφαλώς από τα λίγα θεατρικά γκρουπ που μας ήρθαν. »¹⁴³ Η κριτική αυτή φαίνεται ότι ασχολείται με το θέμα του υποκριτικού ύφους πολύ πιο ουσιαστικά και

¹⁴² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 05/05/1919, σ.4

¹⁴³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/05/1919,σ.1.

μελετημένα σε σχέση με τις προηγούμενες κριτικές που έχουν δημοσιευθεί κατά καιρούς. Ήδη από την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα, στο νεοελληνικό θέατρο έγιναν τα πρώτα βήματα εδραίωσης του νατουραλισμού με την προσπάθεια εισαγωγής των θεατρικών έργων του Henrik Ibsen, όπως οι *Βρυκόλακες*. Ο δημοσιογράφος θεωρεί πως ο ρομαντισμός, ως καλλιτεχνικό κίνημα, ανήκει πλέον στο παρελθόν της θεατρικής τέχνης, γνωρίζει τις καλλιτεχνικές εξελίξεις της αθηναϊκής σκηνής και την προσπάθεια εισαγωγής πιο ρεαλιστικών τρόπων ερμηνείας, γι αυτό και εστιάζει την κριτική του στο παίξιμο του Βονασέρα, που το θεωρεί ξεπερασμένο.

Στις 8 Μαΐου δίνεται η *Επιθεώρησης του 1918*, που σημειώνει εμπορική επιτυχία. Το κοινό χειροκροτάει με ενθουσιασμό τις σκηνές, που αναφέρονται στα τρέχοντα πολιτικά γεγονότα, όπως η προσάρτηση της Κύπρου¹⁴⁴ και ζητάει την επανάληψη της παράστασης, επιθυμία που τελικά πραγματοποιείται.¹⁴⁵ Το θεατρικό είδος και η παράσταση αυτή αποσχολεί και στη συνέχεια τον τύπο και το κοινό που σπεύδει σε κάθε ανέβασμά της να την παρακολουθήσει. Στο πρωτοσέλιδο της *Νέας Εφημερίδος* δημοσιεύεται άρθρο, όπου υποστηρίζεται η άποψη πως η επιθεώρηση δεν έχει κάποια σχέση με την τέχνη, αλλά είναι περισσότερο ένας είδος που στοχεύει στην ικανοποίηση και τέρψη των αισθήσεων του κοινού, που πιθανώς έχει κουραστεί από τα έργα που απαιτούν οξυμένη αντίληψη και στοχεύουν στη διάνοια.¹⁴⁶

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Το θεατρικόν αυτό είδος το οποίον δεν έχει καμία απολύτως σχέσιν με την Τέχνην όσιν με την στιγμιαίαν ικανοποίησιν των αισθήσεων είναι ένα προϊόν που επέβαλλον, η κουρασμένη από τον αγώνα αντίληψις. Το δράμα απεσύρθη ευγενώς θλιμμένον και αφήκε την θέσιν του εις την επιθεώρησιν και το Κομεντί και την Οπερέτταν. Το ίδιο έκαμε και το Μελόδραμα. Έτσι το κοινόν, τουλάχιστον, το Ελληνικόν, αθροάν πηγαίνει σε κάθε επιθεώρησιν και εσχάτως μάλιστα περισσότερον όσον και αν ηλαττώθη η σάτυρά των και τα αστεία των δικαιολογούν πληρέστατα την έκφρασιν ότι πηγαίνει στο θέατρον για να «δροσισθή». Όμως μιλώντας κανείς για τα πρόσωπα που μας φέρνουν κάθε τόσο κι εδώ την εξέλιξιν αυτήν του Θεάτρου, και ειδικά για την προσχεσινήν Επιθεώρησιν δεν μπορούμε παρά να εκφράσωμεν τας καλύτερας εντυπώσεις που άφηκαν η δις Παρασκευοπούλου και οι δροσερές φωνές των δίδων, Άννας και Λέλας Σταματοπούλου και της Κας Καβάδα. Το χαριτωμένο Σμυρνιαώτικο τραγούδι το οποίον τόσον επίκαιρα παρενεβλήθη και όλα τα άλλα πρόσωπα που λυπούμεθα γιατί ο μικρός μας χώρος μας επιτρέπει να εκταθώμεν.»¹⁴⁷

Σε κάθε περίπτωση η *Επιθεώρησης 1918* είναι έργο που παίζεται πιο συχνά απ' όλα, ακόμη και με διπλές παραστάσεις την ίδια μέρα.

Στις 9 Μαΐου παίζεται η κομεντί των 3 πράξεων *Το Κουρέλι* του Dario Niccodemi για πρώτη φορά στο Ηράκλειο, στο θέατρο «Πολυθέαμα». Στο έργο αυτό, το ενδιαφέρον τράβηξαν οι γυναίκες ηθοποιοί και κυρίως η Παρασκευοπούλου, της οποίας η ερμηνεία υπήρξε αντάξια της θετικής φήμης του θιάσου, αλλά υπήρξε και αντάξια της παλιότερης ερμηνείας της Μαρίκας Κοτοπούλη στον ίδιο ρόλο.¹⁴⁸ Στις 14 Μαΐου παίζεται η παράσταση η *Στρίγγλα που έγινε αρνάκι* του Shakespeare, με τη Λίζα Καβάδα στον πρωταγωνιστικό ρόλο. Μια ακόμη παράσταση του θιάσου, είναι *Ο Ενοχος* του Richard Voss¹⁴⁹, που είχε παιχτεί παλιότερα στα Χανιά. Τα σχόλια για το έργο αλλά και για την παράσταση είναι θετικά, με τον Αθανάσιο Μαρίκο να ερμηνεύει επιτυχημένα τον πρωταγωνιστικό ρόλο, πλαισιωμένος από εξίσου καλές και δυνατές ερμηνείες.

Ο θίασος ανεβάζει στις 20 Μαΐου την οπερέτα σε τρεις πράξεις *Ο πρίγκηψ και Σ.ι.α.*

¹⁴⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 11/05/1919, σ.3

¹⁴⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 12/05/1919, σ.3

¹⁴⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 14/05/1919, σ.3

¹⁴⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 14/05/1919, σ.3

¹⁴⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 11/05/1919, σ.3

¹⁴⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 15/05/1919, σ.3

του συνθέτη Σπυρίδωνος Λεπενιώτη.¹⁵⁰ Η οπερέτα αποσπά διθυραμβικές κριτικές, με τους ηθοποιούς να ανταποκρίνονται άριστα στις απαιτήσεις του έργου και με τη μουσική του Λεπενιώτη να «δέχεται» θερμά συγχαρητήρια από τον τύπο.

«Χθές το εσπέρας επαίχθη μετά μεγίστης επιτυχίας υπό του Θιάσου η προαγγελθείσα οπερέττα *Πρίγκηψ και Σία*. Η εντύπωσις υπήρξεν άριστη. Η επιτυχία απάντων των ηθοποιών είναι ανωτέρα πάσης περιγραφής. Θερμά συγχαρητήρια απευθύνομεν και εις τον μουσικοσυνθέτην αυτής κ. Σπ. Λεπενιώτην, όστις διά της μοναδικής τέχνης του κατόρθωσε να μας αποδώση μίαν εικόνα της Αθηναϊκής ζωής, ολοζώντανη δε την Εθνικήν μας μουσικήν. Αύριον θα καταχωρήσωμεν αναλυτικήν του έργου κριτικήν. Επαναλαμβάνεται κατά γενικήν του κοινού απαίτησιν το αυτό έργον.»¹⁵¹

Ο θίασος συνεχίζει να εμπλουτίζει το δραματολόγιο του με νέα θεατρικά έργα και στις 22 Μαΐου παρουσιάζουν επί σκηνής το δράμα *Ο Τυχοδιώκτης* του Γάλλου συγγραφέα, Alfred Carus (1858-1922). Η παράσταση δεν αποτελεί εξαίρεση, καθώς κι αυτή αποσπά θετικά σχόλια. Εκτός από το κείμενο του Carus, που χαρακτηρίζεται ως «εν από τα ωραιότερα της Γαλλικής Φιλολογίας»¹⁵², η σκηνική του εκτέλεση θεωρείται άριστη, με το Βονασέρα, την Παρασκευοπούλου και το ζεύγος Καβάδα να κερδίζουν τις εντυπώσεις. Η παράσταση επαναλαμβάνεται λόγω της εμπορικής της επιτυχίας και στις 29 Μαΐου.¹⁵³

Ο Βονασέρας εντυπωσιάζει συνεχώς το κοινό και τους κριτικούς με το ταλέντο του. Στις 24 Μαΐου δίνεται υπέρ του τιμητική παράσταση. Η κριτική, που υπογράφεται απο τον Γ.Μ. αναφέρει ότι ο Βονασέρας ενσάρκωσε με απόλυτη επιτυχία τον άγγλο ηθοποιό Έντμουντ Κην, στο έργο *Ο ηθοποιός Κην (Keen, ou Désordre et Génie)* του Alexandre Dumas.

«Εις το φόρτε του ο καλός μας Τεχνίτης προχθές το βράδυ. Και μόνον ένας Βονασέρας πράγματι μπορούσε να μιλήσει και να μεταδώσει τόσο αυθεντικά τα λόγια του Κην. Εικοσιπέντε χρόνων εργασία ευσυνείδητη στη σκηνή έβγαине από το στόμα του συγκεντρωμένη στα λίγα λόγια που εσφάλιζαν όλες τες πίκρες όλα του τα βάσανα μα και όλες τες δόξες και τες χαρές και τους ενθουσιασμούς της Μποέμικής ζωής του ηθοποιού. Και το κοινόν μας την ησθάνθη και την έζησε την ζωήν αυτήν κάτω από την τεχνικήν του υπόκρισιν το βράδυ εκείνο.

Ήταν λυπημένος ο ευσυνείδητος ηθοποιός γιατί τα φτωχά μέσα του Θεάτρου μας δεν του επέτρεπον να φτάξη το περιβάλλον του έργου όπως αυτός ήθελε και όπως απήτει το έργον. Εν τούτοις μπορούμε να τον βεβαιώσουμε ότι τίποτε δεν έλειπε γιατί αυτός υπήρξε όχι μοναχά εκτέλεσις αλλά και περιβάλλον»¹⁵⁴

Στις 25 Μαΐου παίζεται το έργο *Μήπως έχετε τίποτα να δηλώσετε;*¹⁵⁵ των Pierre Veber και Maurice Hennequin, που όπως γράφεται στις εφημερίδες είναι ακατάλληλο για τις δεσποινίδες. Στις 27 Μαΐου στην απογευματινή παράσταση επαναλαμβάνεται η οπερέττα *Ο Πρίγκηψ και Σ.ι.α*, στη βραδυνη παίζεται η κωμωδία *Ο Μακαρίτης Τουπινέλ* του Alexandre Bisson.¹⁵⁶ Λίγες μέρες αργότερα, παρουσιάζεται μια ακόμη οπερέτα *Ο Τρουμπετιέρης*. Αν και η εν λόγω οπερέτα είχε ανακοινωθεί ότι θα ανέβει στις 27 Μαΐου¹⁵⁷, η παράσταση δίνεται τελικά στις 31 Μαΐου μέσα σ' ένα κατάμεστο θέατρο.¹⁵⁸ Το έργο έκανε θετική εντύπωση στους δημοσιογράφους, αφενός για την μουσική του και αφετέρου για την εκτέλεση του από τον ηθοποιούς, ξεχωρίζοντας θετικά τον Λεπενιώτη, και τις Λεπενιώτη, Καβάδα, Βάζα, Άννα και Λέλας Σταματοπούλου. Η μόνη αδυναμία της παράστασης ήταν η τρίτη πράξη του έργου,

¹⁵⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 21/05/1919, σ.4

¹⁵¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 21/05/1919, σ.1

¹⁵² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 24/05/1919, σ.4

¹⁵³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 29/05/1919, σ.4

¹⁵⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 26/05/1919, σ.1

¹⁵⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 25/05/1919,σ.4

¹⁵⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 27/05/1919, σ.4

¹⁵⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

¹⁵⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 31/05/1919,σ.4

που χαρακτηρίστηκε άτονη, έστω κι αν η παρουσία του Λεπενιώτη μπόρεσε να καλύψει αυτήν την αδυναμία.¹⁵⁹

Εφόσον οι παραστάσεις έχουν επιτυχία στο θεατρικό κοινό, ο θιάσος επαναλαμβάνει κάποιες παραστάσεις, όπως την παράσταση *Ο ηθοποιός Κην* και ταυτόχρονα προσθέτει όλο και περισσότερα έργα στο ρεπερτόριό του, όπως την κωμωδία *Η ξεχωριστή κρεββατοκάμαρα* (*Chambre à part*) του Pierre Veber. Στις 4 Ιουνίου ανεβαίνει η γαλλική κωμωδία *Η επιστροφή του Ασώτου*¹⁶⁰ (*Le retour de l' enfant prodigue*) του André Gide και στις 8 του μήνα παίζεται *Ο αρχισιδηρουργός* (*Le maître de forges*) του Georges Ohnet, ως τιμητική παράσταση για τον ηθοποιό του θιάσου, Αθανάσιο Μαρίκο.¹⁶¹

Το έργο όμως, που προκαλεί την προσοχή του τοπικού τύπου είναι αυτό του Oscar Wilde, *Σαλώμη*. Η παράσταση δίνεται στις 11 Ιουνίου κι είναι τιμητική υπέρ της Ζηνοβίας Παρασκευοπούλου, η οποία αποσπά εξαιρετικά σχόλια από τον αρθρογράφο το εντύπου *Νέα Εφημερίς*, γράφοντας ότι κατάφερε να αποδώσει τα συναισθήματα της ηρωίδας με αλληλουχία και αληθοφάνεια. Το ίδιο ικανοποιημένος είναι ο αρθρογράφος από τις ερμηνείες των Αθ. Μαρίκου ως Τετράρχη, της Λύτρα ως Ηρωδιάδας και του Ζήνωνος ως του νέου Σύρου. Ο μόνος ηθοποιός που δεν μπόρεσε να μεταδώσει τα συναισθήματα και να αποδώσει τον χαρακτήρα του ρόλου του ήταν ο Βάζας, που ερμήνευσε τον Προφήτη Ιωάννη.¹⁶² Αυτή την φορά η κριτική ασχολείται με τα κουστούμια και τον σκηνικό διάκοσμο της παράστασης, τα οποία κρίνει ως μεγαλοπρεπή και επιτυχημένες επιλογές. Τελειώνοντας την κριτική του, ο δημοσιογράφος σχολιάζει την μετάφραση του Ιωάννη Πολέμη, καθώς πιστεύει ότι μειώνει την καλλιτεχνική αξία του κειμένου του Wilde, που, όπως φαίνεται έκανε θετική εντύπωση στο δημοσιογράφο και το κοινό.

«Χωρίς πνοήν, χωρίς ευφυΐαν, παρακολουθή κανείς στίχους ωχρούς χωρίς τέλος. Κρίμα στην ωραΐαν εντύπωσιν που μας είχεν αφήσει ο μέγας Wilde»

Οι παραστάσεις του θιάσου ανεβαίνουν στο θερινό θέατρο του Ηρακλείου και συνεχίζουν να προσελκύουν το κοινό. Μεταξύ των παραστάσεων παρουσιάζεται κι η τιμητική του ζεύγους Καβάδα με το έργο *Σοκαλάτα* του Paul Gavault.¹⁶³ Λόγω της θερινής περιόδου, οι παραστάσεις δίνονται στο θερινό θέατρο του Ηρακλείου, ενώ νέες αφίξεις καλλιτεχνών όπως του Λάμπρου και της Βάσως Δημοπούλου στις αρχές Ιουνίου δίνουν την ευκαιρία στο θιάσο να παίξει νέα έργα και στο κοινό να τα παρακολουθήσει. Οι νέες παραστάσεις θα είναι *ο Έρωσ αγρυπνεί* των Robert de Fleurs και Gaston Arman de Caillavet στις 18 Ιουνίου¹⁶⁴ και *Το Αριστερό Χέρι* του Pierre Veber στις 19 Ιουνίου¹⁶⁵. Η νεαρή ηθοποιός, Βάσω Δημοπούλου, φαίνεται ότι κάνει θετική εντύπωση στο κοινό και στους κριτικούς με την πρώτη κιόλας εμφάνιση, ανανεώνοντας το ήδη μεγάλο ενδιαφέρον του κοινού για το θιάσο του Βονασέρα.

Έχοντας ξεκινήσει δυναμικά τη θερινή σεζόν και έχοντας κτίσει μια σχέση εκτίμησης και εμπιστοσύνης για την καλλιτεχνική του αξία με το κοινό, ο θιάσος δίνει σχεδόν καθημερινά παραστάσεις. Κάποια από τα νέα θεατρικά έργα που παρουσιάζει στην σκηνή του θερινού θεάτρου είναι η κωμωδία *Σφύρα Παρτένζα* του Alexandre Bisson, *ο Κλέφτης* του Bernstein, το γαλλικό έργο *Ερωτική περιπέτεια*, η οπερέτα *Υπνοβάτης* του Θεόφραστου Σακελλαρίδη και η γαλλική στρατιωτική οπερέττα *Mam'zelle Nitouche* του Florimond Hervé, που είχε παιχτεί πρώτη φορά το 1908 υπό την διεύθυνση ορχήστρας του Θεόφραστου

¹⁵⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 02/06/1919, σ.1

¹⁶⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 04/06/1919, σ.4

¹⁶¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 07/06/1919, σ.1

¹⁶² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 14/06/1919, σ.1

¹⁶³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 15/06/1919, σ.4

¹⁶⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 18/06/1919, σ.4

¹⁶⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/06/1919, σ.4

Σακκελαρίδη με το θίασο του Αντώνη Νίκα¹⁶⁶ και τέλος το δράμα *Άγνωστος* του Alexandre Bisson.

Πλέον οι εφημερίδες δεν αφιερώνουν ιδιαίτερο χώρο στις στήλες τους για τις παραστάσεις του θιάσου. Στις 21 Ιουλίου, ο θίασος ανεβάζει το θεατρικό έργο *Γέρων Λεμπονάρ* (*Le Père Lebonnard*) του Jean Aicard, με το Ευτύχιο Βονασέρα να κρατάει το ενδιαφέρον των θεατών αμείωτο, αλλά και όλο το θίασο να ερμηνεύει με επιτυχία τους ρόλους του.¹⁶⁷ Στις 24 Ιουλίου ανεβαίνει η παράσταση *Μονμάρτη*. Οι Δημοπούλου, Λάμπρου, Μαρίνος, Νέζερ και Σταματοπούλου απέδωσαν του ρόλους του με επιτυχία, όμως φαίνεται πως το αδύναμο σημείο της παράστασης ήταν τα σκηνικά, που όπως τόνισε ο αρθρογράφος της στήλης «Σύντομα» απουσιάζαν από την σκηνή, για να συμπληρώσει στη συνέχεια πως τα σκηνικά είναι σημαντικός συντελεστής επιτυχίας μιας παράστασης.¹⁶⁸

Στην συγκεκριμένη παράσταση η μόνη παραφωνία δεν ήταν η έλλειψη σκηνικών, αλλά και τα καθίσματα των θεατών στην πλατεία. Στην ίδια εφημερίδα δημοσιεύεται μια επιστολή από ένα θεατή.

«Αγαπητέ κ. Διευθυντά,

Με την μέθοδο της καρέκλας – παρ’ ολίγον να είπω του «Παπά», - οι θεατρώναί μας μπορούν να καυχηθούν πως τα καταφέρνουν μια χαρά. Αφού πωλούν εισιτήρια διακεκριμένης (:) θέσεως αριθμούμενα από το 1, η καρέκλα παρεμβαίνουσα λίαν σκανδαλωδώς καί ενθαρρυνομένη από την βλακώδη ανοχή των κυρίων διακεκριμένων, εξελίσσεται ένθεν της πλατείας του θεάτρου εις μακρούς και πολλούς στίχους ούτως ώστε ο ευτυχέστερος διακεκριμένος κύριος δεν έχει πραγματικόν αριθμόν καθισμάτων ουχί ελάσσονα του 500.

Κατ’ αυτόν τόν τρόπον τείνει να καταργηθή όχι μόνον η πρώτη θέσις αλλά και η δευτέρα και η τρίτη, αφού εις ολίγων ποδών απόστασιν από της εισόδου του θεάτρου βλέπει κανείς διακεκριμένους.

Και τώρα θα ήμουν περίεργος, αγαπητέ μου κ. Διευθυντά, να μου λύσετε μίαν απορία. Πού μπορεί κανείς να αναζητήσει τους «αδιακριτούς»; Επί της σκηνής ή εις την είσοδον του θεάτρου;

Ένας.....διακεκριμένος.»¹⁶⁹

Ο θεατής της παράστασης φαίνεται ότι ενοχλήθηκε επειδή δεν τηρήθηκε η ταξική διακύμανση της αίθουσας. Οι εύποροι θεατές έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την παράσταση, εξασφαλίζοντας εισιτήρια κοντά στη σκηνή, ενώ οι θεατές που ανήκουν στα χαμηλότερες κοινωνικές τάξη μπορούν να παρακολουθήσουν τις παραστάσεις από τις τελευταίες θέσεις της πλατείας του θεάτρου. Επίσης, αυτή η επιστολή, που στρέφεται κατά του διευθυντή του θεάτρου, δείχνει με ένα αρκετά άμεσο τρόπο την απήχηση και τη μαζικότητα των παραστάσεων του Βονασέρα και των συνεργάτων του μετά από δυο μήνες παραμονής στην Κρήτη.¹⁷⁰

Μέχρι το τέλος Ιουλίου παίζονται άλλα δυο έργα. Στις 27 Ιουλίου, ο θίασος επιλέγει να ανεβάσει την οπερέτα *Η Κρητικοπούλα*¹⁷¹ σε μουσική του Σπύρου Σαμάρα και λιμπρέτο των Πολύβιου Δηματρακόπουλου και Νικολάου Λάσκαρη. Πρόκειται για την ιστορία της Αρετής, μιας νεαρής Κρητικοπούλας που ντύνεται άντρας προκειμένου να βοηθήσει στον αγώνα κατά της Ενετοκρατίας. Το έργο γράφτηκε μετά την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα και θεωρείται ότι πηγή έμπνευσης υπήρξαν οι αγώνες των Κρητών μετά την απελευθέρωσή τους από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το έργο παρουσιάστηκε για φορά

¹⁶⁶ Σειραγάκης Μανώλης, *Το ελαφρό μουσικό θέατρο στη μεταπολεμική Αθήνα*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2009, σ. 67

¹⁶⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 23/07/1919, σ.1

¹⁶⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 26/07/1919, σ.1

¹⁶⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 26/07/1919, σ.1

¹⁷⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

¹⁷¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 27/07/1919, σ.1

από το θίασο του Απόστολου Κονταράτου, στις 30 Μαρτίου 1916 στο Δημοτικό Θέατρο Αθηνών, σε σκηνοθεσία του Μιλτιάδη Λιδωρίκη και διεύθυνση της ορχήστρας και της μαντολινάτας της Μουσικής Ακαδημίας του ίδιου του συνθέτη.¹⁷² Αν και για την παράσταση της οπερέτας στην Κρήτη, δεν υπάρχουν πληροφορίες για τις εντυπώσεις του κοινού και των δημοσιογράφων, είναι εύκολο να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα πως η παράσταση κι ο θίασος θα κέρδισαν ακόμη περισσότερο την εκτίμηση των Κρητικών, που θα αισθάνθηκαν ότι οι αγώνες τους στο πρόσφατο παρελθόν δεν έχουν ξεχαστεί αλλά έχουν εμπνεύσει τους υπόλοιπους Έλληνες. Η δεύτερη παράσταση δίνεται με πρωτοβουλία των αξιωματικών προς όφελος των ορφανών του πολέμου. Το έργο είναι η *Μονομαχία* του Henri Lavedan και ανεβαίνει στην σκηνή στις 29 Ιουλίου του 1919.¹⁷³

Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, η τελευταία παράσταση είναι *Ο Γέρον Λεμπονάρ*. Η παράσταση, που είναι και ευεργετική υπέρ της Λύτρα ανεβαίνει επί σκηνής την 1η Αυγούστου.¹⁷⁴ Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ότι οι ηθοποιοί θα αποχωρήσουν κατά πάσα πιθανότητα την επόμενη μέρα, δηλαδή στις 2 του μήνα. Στις 3 Αυγούστου, γράφεται στον τύπο πως οι ηθοποιοί επιθυμούν πριν φύγουν να ευχαριστήσουν την τοπική κοινωνία που τους στήριξε όλους αυτούς του μήνες και να ζητήσουν συγγνώμη για οποιαδήποτε προβλήματα δημιουργήθηκαν, λόγω του χώρου του θεάτρου και της απειρίας του διευθυντή του.¹⁷⁵ Ο δημοσιογράφος καταλήγει στην παραδοχή ότι από δω και πέρα η κοινωνική ζωή του Ηρακλείου θα επιστρέψει στην ανία.

Η αλήθεια είναι πως στους επόμενους μήνες στις στήλες των εφημερίδων διατυπώνεται πολλές φορές το ερώτημα αν κάποιος θίασος πρόκειται να επισκεφτεί το Ηράκλειο, για να πάψει να κυριαρχεί η μονοτονία και η πλήξη στο θεατρόφιλο κοινό.¹⁷⁶ Η απορία των δημοσιογράφων διαρκεί μέχρι τις 19 Νοεμβρίου, όταν ένα μέρος του θίασου της Βασιλάκη φτάνει στο Ηράκλειο.¹⁷⁷ Ο Νίκος Κυριακίδης με τη σύζυγό του και το ζεύγος Καβάδα φτάνουν στο Ηράκλειο, με σκοπό να κανονίσουν το χώρο που θα παίξουν και να διαφημίσουν τις παραστάσεις τους. Αν και οι συνδρομές γίνονται ανάρπαστες, οι ηθοποιοί πρέπει να αντιμετωπίσουν τον τοπικό μουσικό σύλλογο, που χρησιμοποιεί εκείνη την περίοδο το θέατρο για τις μουσικές του εκδηλώσεις. Σύμφωνα με δημοσιεύματα, ο σύλλογος δεν είναι πρόθυμος αρχικά να στηρίξει οικονομικά το θίασο, προσφέροντας κάποιες διευκολύνσεις όπως, καθίσματα και παροχή ηλεκτρικού ρεύματος. Αργότερα, ο ίδιος ο σύλλογος, με επιστολή του στο τύπο, αρνείται ότι κάτι τέτοιο ισχύει και δεσμεύεται ότι θα βοηθήσει ώστε να βελτιωθούν οι εγκαταστάσεις του θεάτρου και να αρχίσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερο οι παραστάσεις.¹⁷⁸

Ο θίασος της Ειρήνης Βασιλάκη στο Ηράκλειο (1919-1920)

Ολόκληρος ο θίασος της Βασιλάκη φτάνει την 1η Δεκεμβρίου και δημοσιεύονται τα ονόματα των ηθοποιών, που την πλαισιώνουν. Οι ηθοποιοί που καταφτάνουν είναι το ζεύγος Βασιλάκη, η Λουκίσση, η Πέτρου, το ζεύγος Βάζα, το ζεύγος Βονασέρα με τις κόρες του, το ζεύγος Σύλβα, η Χαλκιοπούλου, η Κοντολέων, ο Θεοδωρίδης, ο Μπάρκας, ο Καζούρης, ο Ξύδης, ο Καραγιώργος, ο Μαρίκος Αθανάσιος και ο μουσικός Καββαδίας.¹⁷⁹ Ο θίασος κάνει πρεμιέρα με το θεατρικό έργο *Σιμόνη* του Eugène Brieux στις 4 Δεκεμβρίου.¹⁸⁰

¹⁷² Δοντάς Νίκος (επιμ), *Η Κρητικοπούλα, Σπυρίδων Φιλίσκος Σαμάρας [1861-917]*, Πρόγραμμα Εθνικής Λυρικής Σκηνής, 2011, σ. 9

¹⁷³ Εφ. *Νέα Εφημερίς* 28/07/1919, σ.4

¹⁷⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 01/08/1919, σ.1

¹⁷⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 03/08/1919, σ.1

¹⁷⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 09/11/1919, σ.2

¹⁷⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/11/1919, σ.2

¹⁷⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 23/11/1919, σ.3

¹⁷⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 01/12/1919, σ.2

¹⁸⁰ Το έργο αναφέρεται στην ιστορία της νεαρής Σιμόν (Λίζα Καβάδα) η οποία ζει με τον πατέρα της, Δε

Ο αρθρογράφος θεωρεί ότι η επιλογή του έργου είναι λανθασμένη. Έχοντας δει το έργο παλαιότερα με την Κοτοπούλη, εκτιμά πως σε γενικές γραμμές η πρωταγωνίστρια δεν μπόρεσε να αποδώσει το δράμα της ηρωίδας, ενώ αρκέστηκε στο να κάνει γκριμάτσες χωρίς να υπάρχει εσωτερικότητα.

«Υπάρχει δε μία συνοχή δράσεως η οποία δεν έλαμψε καθ' όλον. Ωρισμένοι σκηναί δίδουν την ευκαιρίαν της αναδείξεως. Εγένετο κάθε προσπάθεια αλλά το αποτέλεσμα δεν επήλθε. Αρχικώς η εκλογή ήτο ατυχής. Είναι έργα που μόνον μια Μαρίκα μπορεί να κρατήσει εις το ύψος των. Το τελευταίο καλοκαίρι, το αυτό δράμα, μου ε γνώρισεν ωραίαν συγκίνησην γιατί η Μαρίκα που το έπαιζεν είχε τα υπέροχα εκείνα «ζεστ» που ταράσσουν χωρίς λόγια.»¹⁸¹

Το ίδιο αρνητική είναι η κριτική του για τους υπόλοιπους ηθοποιούς, γράφοντας πως υπήρξε «σκηνική ακαλαισθησία» στην σκηνή όπου ο πατέρας της ηρωίδας πέφτει. Επίσης, η διανομή των ρόλων ήταν εσφαλμένη, διότι ο ηθοποιός που υποδύθηκε τον πατέρα του Μισέλ ήταν σχεδόν συνομήλικος με εκείνον, γεγονός που δεν έκανε καμία προσπάθεια να αποκρύψει. Στο τέλος, ο αρθρογράφος γράφει πως περίμεναν πολλά και ελπίζουν στο μέλλον να αλλάξει αυτή η πρώτη αρνητική εντύπωση.¹⁸²

Στην πορεία των παραστάσεων, ο θίασος κερδίζει την εκτίμηση του κοινού και των δημοσιογράφων. Η δεύτερη παράσταση ήταν ο *Προσωπάρχης* των ΑΙ. Bisson και Fr. Carré¹⁸³ στις 5 Δεκεμβρίου. Οι ηθοποιοί ανταποκρίνονται επάξια στους ρόλους τους, με το ζεύγος Κυριακίδη και την Καβάδα να κάνουν τις καλύτερες ερμηνείες. Στις 7 Δεκέμβρη ανεβαίνουν δυο παραστάσεις. Αρχικά, παίζεται η γνωστή και στο κρητικό κοινό *Τύχη της Μαρούλας* και έπειτα το έργο του Paul Bourget, *Ο Μικρός Λόρδος*. Παρότι το θεατρικό κείμενο δεν αρέσει ιδιαίτερα λόγω των μακροσκελών διαλόγων, η σκηνική αναπαράσταση καλύπτει τις αδυναμίες του κειμένου. Η Βασιλάκη πέρα από τις υποκριτικές της ικανότητες στο πρωταγωνιστικό ρόλο δείχνει και τα φωνητικά της χαρίσματα.¹⁸⁴ Στις 8 Δεκεμβρίου επαναλαμβάνεται η *Τύχη της Μαρούλας* στην απογευματινή παράσταση και στη βραδινή ανεβάζουν την κωμωδία ηθών *Γαμβρός του κ. Πουαριέ (Le Gendre de m. Poirier)* των γάλλων Émile Augier και Jules Sandeau. Τα σχόλια του τύπου ήταν θετικά και για τις δυο παραστάσεις. Η παράσταση του ελληνικού έργου αρέσει περισσότερο από τον συγκεκριμένο θίασο, σε σύγκριση με τις παραστάσεις του έργου από άλλους θιάσους. Αυτοί που κλέβουν τις εντυπώσεις είναι ο Δημήτρης Καζούρης που ενσαρκώνει εξαιρετικά το ρόλο του, με την ερμηνεία του να είναι ανώτερη από την αντίστοιχη του Νέζερ και η Βασιλάκη. Στην δεύτερη παράσταση, ξεχωρίζουν ο Μαρίκος, η Βασιλάκη, η Καβάδα, ο Βάζας καθώς παίζει καλύτερα απ' όλους.¹⁸⁵ Έχοντας αντιστρέψει πλήρως την αρνητική εντύπωση της πρεμιέρας και αποκτήσει πλέον το θαυμασμό της τοπικής κοινωνίας, ο θίασος παρουσιάζει συνεχώς νέα έργα.

Σειρά έχει το έργο *οι Μυλωνάδες*, διασκευή μιας παλιάς ιταλικής κωμωδίας, που παίζεται στις 10 Δεκεμβρίου.¹⁸⁶ Η περιοδεία του θιάσου στο Ηράκλειο συνεχίζεται με την ηθογραφική σάτυρα του Τίμου Δεπάστα «*Τζιότικο Ραβαΐσι*» στις 12 Δεκεμβρίου και την

Σερζάκ (Νίκο Κυριακίδη), μια ήσυχη ζωή. Τα πράγματα θα ανατραπούν όταν η νεαρή κοπέλα ερωτευτεί τον Μισέλ Μινιέ (Σύλβας). Λίγο πριν την πρόταση γάμου, ο Μισέλ μαθαίνει από τον πατέρα του πως ο θάνατος της μητέρας της νεαρής κοπέλας δεν οφείλεται σε ατύχημα αλλά δολοφονήθηκε από το, σύζυγο της και πατέρα της Σιμόν. Γι' αυτό και ο πατέρας του Μισέλ (Μαρίκος) αρνείται να δώσει την συγκατάθεση του. Η Σιμόνη συγκρούεται με τον πατέρα της, ο οποίος αναγκάζεται να ομολόγησει την αλήθεια, προκαλώντας τη φρίκη στην κόρη του, που αποφασίζει να αρνηθεί το Μισέλ. Ο τελευταίος όμως επιμένει να την παντρευτεί χωρίς την πατρική ευχή. Η λύση δίνεται από τον ίδιο τον Δε Σερζάκ. (*Νέα Εφημερίς*, 06/12/1919, σ.1)

¹⁸¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 06/12/1919, σ.1

¹⁸² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π., σ.2

¹⁸³ Μπρεντάνου, «Η θεατρική ζωή του Πειραιά (από την πρώτη παράσταση έως το 1922)», ό.π., σ.319

¹⁸⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/12/1919, σ.2

¹⁸⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 10/12/1919, σ.2

¹⁸⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 12/12/1919, σ.2

επιθεώρηση *Σινεμά-Καμπαρέ* του Πολύβιου Δημητρακόπουλου, που απέσπασε θετικές κριτικές, κυρίως για τις φωνητικές δυνατότητες των πρωταγωνιστριών του όπως, η Βασιλάκη, η Καββαδά, η Σύλβα, η Βάζα και η Λουκίσση.¹⁸⁷ Στις 17 Δεκεμβρίου¹⁸⁸ ανεβαίνει η κωμωδία *Κάτι Ξέρω* του Radolf Kneisel¹⁸⁹, όπου αναδεικνύεται το υποκριτικό ταλέντο της Λουκίσση και στις 16 Δεκεμβρίου *Η επιστροφή του Ασώτου* του Αριστομένη Προβελέγγιου με τους ηθοποιούς να ανταποκρίνονται θετικά στις απαιτήσεις των ρόλων τους και των θεατών.¹⁹⁰

Την περίοδο, που ανεβαίνουν οι παραπάνω παραστάσεις, ο θίασος της Βασιλάκη έχει αρχίσει τις πρόβες για την οπερέτα *La Poupée*(*La Poupée*) του Edmond Audran. Ο τύπος φροντίζει να ενημερώσει τον κοινό για την υπόθεση του έργου αλλά και για το πόσο μεγάλη τιμή και χαρά θα είναι για την πόλη του Ηρακλείου το ανέβασμα μιας οπερέτας, ενώ κάνει έκκληση στο Μουσικό Σύλλογο του Ηρακλείου να βοηθήσει το θίασο σε ό,τι χρειαστεί σχετικά με τα μουσικά όργανα.¹⁹¹ Βέβαια δεν είναι η πρώτη φορά που θα παρουσιάζεται στην ηρακλειώτικη σκηνή μια οπερέτα. Μέχρι να ανέβει η πολυδιαφημισμένη και αναμενόμενη οπερέτα, στις 18 Δεκεμβρίου δίνεται η παράσταση *Στο τηλέφωνο*, όπου ο Αθανάσιος Μαρίκος κερδίζει τις εντυπώσεις με τη μελετημένη προσέγγιση του ρόλου του¹⁹² και η μονόπρακτη κωμωδία *Πώς μιλούμε τ' Αγγλικά;* του Tr. Bernard¹⁹³ Όσο οι εφημερίδες αναρωτιούνται γιατί αργεί να ανέβει το έργο *La Poupée*, ο θίασος επαναλαμβάνει επιτυχημένα έργα όπως η επιθεώρηση *Σινεμά-Καμπαρέ* και παρουσιάζει το ελληνικό του ρεπερτόριο. Στις 21 και 22 Δεκεμβρίου παρουσιάζονται επί σκηνής δυο ελληνικά έργα, *ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας* του Δημητρίου Κορομηλά και *η Λύρα του γερω-Νικόλα* του Δημητρίου Κόκκου.¹⁹⁴

Η «πολυπόθητη» παράσταση της οπερέτας *La Poupée* πραγματοποιείται στις 23 Δεκεμβρίου και όπως είναι φυσικό, οι δημοσιογράφοι δεν μπορούν να μην σχολιάσουν το σκηνικό αποτέλεσμα. Η γαλλική οπερέτα αφηγείται την ιστορία ενός νεαρού καλόγερου, του Λανσελότ, ο οποίος για να λάβει την κληρονομιά του θείου του πρέπει να παντρευτεί. Προκειμένου να βρεθεί μια λύση, το συμβούλιο του μοναστηρίου αποφασίζει να επισκεφτεί ο νεαρός Λανσελότ ένα εργαστάσιο, το «Πουπέ», που κατασκευάζει γυναικείες κούκλες, οι οποίες φαίνονται σαν πραγματικές. Θα αγοράσει μια από αυτές, θα την παρουσιάσει στο θείο του και θα κληρονομήσει την περιουσία. Το μπέρδεμα δημιουργείται, όταν ο νεαρός ήρωας ερωτεύεται την κούκλα που αγόρασε, η οποία όμως είναι πραγματική κοπέλα.

Η παράσταση δίνεται σε ένα ασφυκτικά γεμάτο θέατρο με το κοινό να χειροκρατάει κατενθουσιασμένο στο τέλος της.¹⁹⁵

«[...]Όσοι περίμεναν το εξαιρετικόν το έλαβαν, απ' αρχής μέχρι τέλους. Και ήτο αληθώς η πρώτη βραδεία, που ο θίασος παρουσιάσθη εις το ύψος του. Επι κεφαλής ετέθη το ζεύγος Βασιλάκη. Η Θιασαρχίνα, χωρίς καμίαν σχετικότητα, επαρουσίασε μιαν *Πουπέ* εξαιρετική. Δεν εκόπιασε καθόλου δια τούτο. Η σανίδα της Ελληνικής οπερέτας γνωρίζει πολλούς θριάμβους της. Εξαιρετικώς όμως προχθές επέτυχε ν' αρπάσει όλας τας ευκαιρίας που υπάρχουν εις την οπερέταν αυτήν, διά να παρουσιάση όλην την χαριτωμένην τέχνην της- και να σκορπίση τον ενθουσιασμόν που παρετηρήθη, από όλους. Από τον ενθουσιασμόν αυτόν, ας πάρη το ιδικόν του μέρος και ο κ. Βασιλάκης.[...]

¹⁸⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/12/1919,σ.2

¹⁸⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς* ό.π.

¹⁸⁹ Μπρεντάνου, «Η θεατρική ζωή του Πειραιά (από την πρώτη παράσταση έως το 1922)», ό.π., σ.319

¹⁹⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 18/12/1919,σ.1

¹⁹¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/12/1919,σ.2

¹⁹² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 20/12/1919, σ.2

¹⁹³ Μπρεντάνου,«Η θεατρική ζωή του Πειραιά (από την πρώτη παράσταση έως το 1922)», ό.π., σ.319

¹⁹⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 22/12/1919,σ.2

¹⁹⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 25/12/1919,σ.2

¹⁹⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 25/12/1919,σ.1

Στη συνέχεια ο δημοσιογράφος-κριτικός «Ψ» (Ι. Θεοδωρίδης) της *Νέας Εφημερίδος* σχολιάζει τα υπόλοιπα μέλη του θιάσου. Ο Μπάρκας υπήρξε εξαιρετικός ως Λανσελότ, τονίζοντας την αγνότητα του χαρακτήρα του. Στην επιτυχία της παράστασης συνέβαλαν επίσης οι ηθοποιοί Ξύδης, Μαρίκος, τα κοστούμεια και τα σκηνικά, που ταίριαζαν με τις ανάγκες της οπερέτας. Η μοναδική «παραφωνία» εντοπίζεται από τον κριτικό στην ορχήστρα, όπου υπήρχε κάποια «έλλειψις»¹⁹⁷, που όμως δεν επισκίασε το άρτιο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα. Η συγκεκριμένη παράσταση παίζεται άλλες δυο φορές με εξίσου μεγάλη επιτυχία.¹⁹⁸

Στις 28 Δεκεμβρίου παρουσιάζεται για πρώτη φορά σε κρητική σκηνή, το κωμειδύλλιο *Το τέλος της Μαρούλας* του Δημητρίου Κόκκου. Το θεατρικό έργο αποτελεί τη συνέχεια του έργου του Δημητρίου Κορομηλά *Η τύχη της Μαρούλας*. Η Ειρήνη Βασιλάκη και ο Δημήτρης Καζούρης ερμηνεύουν τους πρωταγωνιστικούς ρόλους,¹⁹⁹ ενώ την ίδια μέρα, ανεβαίνει το θεατρικό έργο *ο Άνθρωπος που σκότωσε (L' homme qui assassina)*²⁰⁰ του Claude Farrere. Η χρονιά του 1919 κλείνει θεατρικά με την επανάληψη της επιθεώρησης *Σινεμά-Καμπαρέ* στις 30 Δεκεμβρίου και τον Μπάρκα να αποδεικνύεται ικανότατος στο χορό και τις Σύλβα, Καβάδα και Βασιλάκη εξαιρετικές στην πρόζα αλλά και στο τραγούδι.²⁰¹

Το 1920 ξεκινάει με την αναγγελία της συναυλίας του τενόρου Καραγιάν, ο οποίος για πρώτη φορά επισκέφεται την Κρήτη. Η συναυλία δίνεται στις 4 Ιανουαρίου και τον γνωστό τενόρο συνοδεύουν η Ειρήνη Βασιλάκη και ο Νίκος Κυριακίδης.²⁰² Η παράσταση όμως που εγκαινιάζει την νέα χρονιά είναι τα *Παναθήναια του 1918* των Άννινου-Τσοκόπουλου, την ημέρα της Πρωτοχρονιάς. Αν και εκείνη την ημέρα το θέατρο είναι γεμάτο από κόσμο, φαίνεται ότι οι ηθοποιοί δεν ενθουσιάζουν το κοινό με τον τρόπο που ερμηνεύουν τα «ωραία»²⁰³ τραγούδια της παράστασης, με εξαίρεση τις Βασιλάκη, Καβάδα, Σύλβα. Στις 3 Ιανουαρίου ανεβαίνει το ελληνικό θεατρικό έργο του συγγραφέα και δημοσιογράφου με το ψευδώνυμο “Ψ”, Ι. Θεοδωρίδης, *Η θεατρίνα*, όπου λαμβάνει μέρος και ο ίδιος. Σειρά έχει ο *Αρχισιδηρουργός* του Ohnet, με τον Νίκο Κυριακίδη να ερμηνεύει τον ρόλο του Philippe Derblay, στις 5 Ιανουαρίου. Τα σχόλια των εφημερίδων είναι θετικά για το σύνολο του θιάσου, ενώ γράφεται πως πλέον η Ειρήνη Βασιλάκη έχει κερδίσει την συμπάθεια της τοπικής κοινωνίας.²⁰⁴

Στις 8 Ιανουαρίου παίζεται η ευεργετική παράσταση υπέρ της Ειρήνης Βασιλάκη με την οπερέτα *Μαμζέλ Νιτούς (Mam'zelle Nitouche)*. Στο πρωτοσέλιδο της *Νέας Εφημερίδας* ανακοινώνεται η παράσταση και δημοσιεύεται η φωτογραφία της πρωταγωνίστριας, ενώ επαινείται η εργατικότητα και η καλλιτεχνική της ευσυνειδησία.²⁰⁵ Η κριτική της ευεργετικής παράστασης δεν μπορεί να είναι τίποτα άλλο παρά εγκωμιαστική. Η σκηνική εκτέλεση του έργου κρίνεται ως άρτια με τη Βασιλάκη να θεωρείται ικανή να συμπεριληφθεί στην πρώτη γραμμή των Ελληνίδων πρωταγωνιστριών.²⁰⁶

¹⁹⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

¹⁹⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 29/12/1919, σ.2

¹⁹⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 27/12/1919, σ.3

²⁰⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 28/12/1919, σ.2

²⁰¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 01/01/1920, σ.1

²⁰² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

²⁰³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 03/01/1920, σ.2

²⁰⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/01/1920, σ.2

²⁰⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/01/1920, σ.1

²⁰⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 10/01/1920, σ.3

16. Illustration: Η ηθοποιός
Ειρήνη Βασιλάκη - Εφ. *Νέα*
Εφημερίς, 08/01/1920, σ.1

Στις 10 Ιανουαρίου, ο θίασος επιλέγει να παρουσιάσει το θεατρικό έργο *Σωπέν* (*Le Chopin*) των Henri Kéroul και Albert Barré, που ενώ χαρακτηρίζεται ως ένα από τα ωραιότερα έργα του είδους του, ο τύπος επισημαίνει ότι είναι ακατάλληλο για τις δεσποινίδες. Στις 13 Ιανουαρίου ανεβαίνει η παράσταση *Μαριονέττες* του Wolf προς τιμήν του ζεύγους Καβάδα. Η παράσταση δεν έχει τη αναμενόμενη μαζικότητα, αλλά η κριτική είναι θετική. Συγκεκριμένα, η Καβάδα ως Φερνάνδη και ο Βάζας ως Δε Μοντλάρ απέδωσαν τους ρόλους του με ακρίβεια, όπως άλλωστε και ο Βασιλάκης ως Νεζερόλ. Αυτός όμως που αποσπά τα θετικότερα σχόλια είναι ο Αθανάσιος Μαρίκος στο ρολό του Φερνέ.²⁰⁷

Στις 14 Ιανουαρίου, δίνεται το έργο *Διαζύγιο* του γάλλου θεατρικού συγγραφέα Sardou και στις 17 Ιανουαρίου ανεβάζουν το θεατρικό έργο *Καιμένος ο Πέτρος* του Felice Cavallotti, με τον Νίκο Κυριακίδη στον πρωταγωνιστικό ρόλο. Σύμφωνα με τις εφημερίδες πρόκειται για ένα έργο, που ανήκει στις αθηναϊκές επιτυχίες της εποχής. Το έργο αφηγείται την ιστορία ενός καμπούρη, του Πέτρου, που είναι ερωτευμένος με μια νέα και όμορφη κοπέλα. Εκείνη όμως αγνοεί τα συναισθήματα του Πέτρου και παντρεύεται ένα άλλον άντρα, που είναι χαρτοπαίκτης. Αυτός του ο εθισμός θα οδηγήσει τη νεαρή κοπέλα στο να τον χωρίσει και στο τέλος να παντρευτεί τον Πέτρο, που έχει ενάρετο χαρακτήρα. Το 1907, ο δημοσιογράφος του «Νουμά», Λ. Σιγανός είχε γράψει ένα άρθρο, όπου χαρακτήριζε το έργο ανήθικο, καθώς ο κεντρικός ήρωας χρησιμοποιεί την αρετή ως μέσο για να μειώσει τους υπόλοιπους κι όχι ένα «φυσικό προτέρημα».²⁰⁸ Ωστόσο τα σχόλια του τύπου ήταν θετικά για την συγκεκριμένη παράσταση.

«Ο κ. Κυριακίδης εις την τιμητική του με τον *Καιμένον τον Πέτρον* μας προσέφερε μίαν καλλιτεχνικήν και φιλολογικήν απόλαυσιν, Τον ρόλον του Πέτρου τέλεια ψυχολογημένον και μελετημένον τον ανεβίβασε στο ύφος που τον θέλει ο συγγραφεύς του. Η κ. Βασιλάκη εις τον ρόλον της Ανίτας μας έδωσε ένα τύπον ήρεμος τραγικόν διά την εκτέλεσιν του οποίου αξίζει θερμότατα συγχαρητήρια όπως και ο κ. Μαρίκος ο πάντοτε συμπαθής και ευσυνείδητος εργάτης της Σκηνης.»²⁰⁹

Στις 18 Ιανουαρίου δημοσιεύεται ένα άρθρο όπου αναφέρει ότι θίασος πρόκειται αποχωρήσει από το Ηράκλειο την επόμενη μέρα, είδηση που όπως αποδείχθηκε δεν ίσχυε. Το σημαντικό όμως στο κείμενο αυτό είναι η κριτική, που ασκεί ο δημοσιογράφος στην καλλιτεχνική και οικονομική στήριξη του κοινού απέναντι στους θιάσους και στους ηθοποιούς, που περιοδεύουν στην πόλη τους. Φαίνεται πως οι θεατές δεν έχουν τιμήσει μέσω

²⁰⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 15/01/1920, σ.3

²⁰⁸ Χασάπη-Χριστοδούλου Ευσεβία, *Τάσεις ανανέωσης στο ελληνικό θέατρο: Ο Νουμάς και τα περιοδικά της Αριστεράς (1903-1931)*, Αθήνα, Ζήση, 2012, σ.115

²⁰⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/01/1920, σ.2

της παρουσίας το θίασο της Βασιλείας Στεφάνου, όπως θα όφειλαν, γι αυτό το λόγο δημοσιεύεται αυτό το άρθρο.

«Τώρα πιά ο θίασος ετελείωσε τας παραστάσεις συνδρομής και δεν υπολείπεται ή χρονικόν διάστημα μικρότατον από την ημέραν της αναχωρήσεώς του. Δεν θα περάσουν σαρανταοκτώ ώραι από την στιγμήν που θα φύγη ο θίασος και η καλή μας πόλις, το νοικοκυρεμένο Κάστρο θα αναλάβη την νυσταλέαν επαρχιοτικότητά του. Τώρα όμως που έχομε τον θίασον και μπορούμε να περνούμε δύο ώρες συγκεντρώσεως εις το θέατρον, υπάρχουν οι αιώνιοι παραπονιάρηδες που θέλουν καλά και σώνει για να ευχαριστηθούν όλους τους διακεικρμένους δραματικούς και κωμικούς της ελληνικής σκηνης συγκεντρωμένους πάνω στο πάλκο, για να καταδεχθούν να μειδιάσουν ή να συγκινηθούν. Δεν σκέπτονται όμως ότι με συνδρομή 500 δραχμών καθ' εσπέραν που με τας απαραίτητους αργίας τρίς της εβδομάδος κατεβαίνει μόνο 275 δραχμάς, δεν πρέπει να χουν την αξίωσιν ούτε να έλθη εις το μέλλον άλλος θίασος, αλλ' ούτε και οι υπάρχοντες ηθοποιοί να παίζουν με όρεξιν προ των κενών καθισμάτων. Αλλά το ζήτημα αυτό θέλει μεγαλύτερη συζήτησι από την επιτρεπομένην εις τον στενόν χρόνον της στηλίτσας αυτής, και έτσι την αφήνομεν.»²¹⁰

Στις 19 Ιανουαρίου δίνεται σε απογευματινή παράσταση η *Μαζμέλ Νιτούς (Mam'zelle Nitouche)* και σε βραδυνή ο *Αρχισιδηρουργός*, που έχουν εισπρακτική επιτυχία.²¹¹ Στις 20 Ιανουαρίου ανεβάζουν την τιμητική παράσταση υπέρ του ζεύγους Βάζα, με το θεατρικό έργο *Αντίζηλος* του Richard Sheridan.²¹² Καθώς η περιοδεία του θίασου οδεύει προς το τέλος, οι

17. Illustration: Ο ηθοποιός Αθανάσιος Μαρίκος-Έξαρχος Θόδωρος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»*, Τόμος Πρώτος: Από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι το 1899, Αθήνα-Γιάννινα, Δωδώνη, 1995, σ.97

τιμητικές παράστάσεις αυξάνονται. Επόμενη είναι η τιμητική υπέρ του Αθανάσιου Μαρίκου με το θεατρικό έργο *Ανακριτής* στις 24 Ιανουαρίου. Λίγες μέρες πριν την παράσταση ο τύπος ενημερώνει το κοινό για τις κριτικές που έχει λάβει παλαιότερα το υποκριτικό ταλέντο του Μαρίκου.

Οι κριτικές που καταγράφονται είναι ιδιαίτερα εγκωμιαστικές, όπως αυτή του Τιμολέοντος Σταθόπουλου. Ο κριτικός αποκαλεί τον ηθοποιό, ζωντανό στύλο του Θεάτρου και τον μετριοφρονέστερο των Ελλήνων ηθοποιών. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η άποψη του δημοσιογράφου και συγγραφέα Ζαχαρία Παπαντωνίου που τον αποκαλεί «τον άνθρωπο με το λαστιχένιο πρόσωπο», εννοώντας ότι είναι ικανός να αποδώσει κάθε συναίσθημα μέσω των εκφράσεων του προσώπου του. Το άρθρο κλείνει με την πληροφορία πως ο Αθανάσιος Μαρίκος ήταν ο αγαπημένος ηθοποιός του Βασιλιά Γεωργίου του Α'.²¹³ Λίγο πριν από την έναρξη της παράστασης, εμφανίζεται ένας γιατρός και μιλάει για το ιατρικό ζήτημα, που παρουσιάζεται μέσω του θεατρικού κειμένου, τονίζοντας τα στοιχεία ρεαλισμού του έργου.

²¹⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 18/01/1920, σ.3

²¹¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 21/01/1920, σ.3

²¹² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/01/1920, σ.2

²¹³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 22/01/1920, σ.2

Η τελευταία τιμητική παράσταση είναι το δράμα *Ναύτης Βαμπρούστ* και ανεβαίνει το απόγευμα στις 25 Ιανουαρίου υπέρ των Μπάρκα, Χαλκιοπούλο και Ξύδη.

«Δύο λέξεις εισέτι διά μίαν τιμητικὴν. Ἐρχονται αυθορμητῶς ἀφοῦ πρόκειται περὶ τοῦ κ. Μπάρκα, τοῦ κ. Ξύδη καὶ τοῦ κ. Χαλκιοπούλου, - καλλιτεχνῶν οὐχὶ μεγαλοσχημῶν δι' ὃ καὶ συμπαθεστάτων.

Ὁ πρῶτος εἶναι κατερεῖστας πρῶτης γραμμῆς. Καὶ αὐτὴ ἡ υπερβολὴ τοῦ κ. Μπάρκα, ἔχει μὴ ἀπαράμιλλη φυσικότητα. Αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν στέκεται παρὰ σε ολίγους- καὶ ἀν ἔλειπε ἀπὸ τοῦ πολύμορφου θιάσου ἀσφαλῶς δὲν θὰ εβλέπαμεν οπερέτταν.

Ὁ κ. Ξύδης ὁμοίως ἔχει συναθροίσῃ με τὰς εμφανίσεις τοῦ, πολλὰς συμπάθειας καὶ ἡ τριάς αὐτὴ με τὸν κ. Χαλκιοπούλον παλαιὸν γνωστὸν κωμικόν, θὰ προσφέρῃ ὡς τιμητικὴν τῆς ἑνῆ ωραιότατο δράμα τὸν *Ναύτη Βαμπρούστ* τὴν Κυριακὴν τὸ ἀπόγευμα. Θὰ εἶναι ματινέ - καὶ τούτο ἀκόμη ξεχωριστὸν - εἰς τιμητικὴν - καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι το κοινόν θὰ τιμῆσῃ ἀφοῦ ἐξεχώρισεν τοὺς τρεῖς αὐτοὺς καλλιτέχνας καὶ τὴν τιμητικὴν τῶν.»²¹⁴

Το βράδυ τῆς 25ης Ιανουαρίου, ὁ θίασος παίζει τὴν ἀνατολίτικη οπερέττα *Χόρχε-Αγάς: Λεμπλεμιπιτζής Χορ-Χορ αγάς (Leblebidji Hor-hor Aga)* τοῦ Ἀρμένιου Dikran Tchouhadjian²¹⁵, ἔπειτα ἀπὸ σχεδόν δυο μῆνες προβῶν. Ἡ παράσταση χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἐπιτυχία τόσο τῶν ἠθοποιῶν ὅσο καὶ τοῦ διεθυντῆ τῆς ορχήστρας Καββαδία. Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία παράσταση τοῦ θιάσου στὸ Ηράκλειο. Ἐπειτα, ὁ θίασος περιοδεύει στὸ Ρέθυμνο, ὅπου δίνονται 8 προγραμματισμένες παραστάσεις, Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη καταγεγραμμένη πληροφορία γιὰ παραστάσεις επαγγελματικῆς θιάσου στὴν πόλιν τοῦ Ρεθύμνου.²¹⁶ Τὸ Ηράκλειο θὰ ἀργήσει νὰ ἀποκτήσῃ πάλι σταθερὴ θεατρικὴ δραστηριότητα.

Στις 5 Μαρτίου δημοσιεύεται στὸ ἡμερήσιο τύπο πὼς ὁ θίασος τοῦ Ταβουλάρη, «Ἑλληνικὴ Οπερέττα», ἀναμένεται νὰ περιοδεύσῃ στὰ Χανιά καὶ στὸ Ηράκλειο. Δυστυχῶς ἡ πληροφορία αὐτὴ δὲν επαληθεύεται, καθὼς δὲν δημοσιεύονται κατόπιν περισσότερα στοιχεῖα. Ἡ ἐπόμενη θεατρικὴ εἶδηση ἐντοπίζεται στὶς 29 Μαρτίου στὴν *Νέα Εφημερίς*, ὅπου γράφεται ὅτι ὁ ὄμιλος ἠθοποιῶν ὑπὸ τὴν Εἰρήνη Βασιλάκη ἔχει ἐπισκεφτεῖ τὸ Ηράκλειο, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στὸ Ρέθυμνο τὶς προηγούμενες μέρες καὶ ἀργότερα θὰ ἐπισκεφτεῖ τὰ Χανιά.²¹⁷ Ὁ ὄμιλος αὐτός, ἀποτελούμενος ἀπὸ τὸ ζεύγος Βάζα καὶ Καβάδα καὶ τὸν Ἀθανάσιο Μαρῖκο, πρόκειται νὰ δώσῃ ἀπογευματινὴ παράσταση με δυο κωμωδίες στὶς 29 Μαρτίου, ἐνῶ τοὺς ζητήθηκε νὰ δώσουν μιὰ συναυλία στὶς 31 Μαρτίου, ἡ ὁποία θὰ περιλαμβάνει τὰ πλεονεκτήματα τραγούδια τῆς θεατρικῆς σεζὸν τῶν Ἀθηνῶν.²¹⁸

Ὁ Μάρκος Ροτζάιρο στὴν Κρήτη (1920)

Τέλη Μαΐου, ὁ ἠθοποιὸς Μάρκος Ροτζάιρο περιοδεύει στὴν Κρήτη. Πρῶτος σταθμὸς τῆς περιοδείας τοῦ εἶναι τὰ Χανιά, ὅπου μένει γιὰ ἐπτὰ παραστάσεις, σειρά ἔχει ἡ πόλιν τοῦ Ρεθύμνου. Οἱ παραστάσεις τοῦ στὸ Ηράκλειο κάνουν πρεμιέρα στὶς 3 Ιουνίου στὸ θέατρο «Πολυθέαμα».²¹⁹ Τὸ πρόγραμμα τῶν παραστάσεων περιλαμβάνουν κωμωδίες, τραγούδια, δίστιχα, μιμήσεις, χορευτικὰ καὶ ἐναλλαγές κοστούμια. Στις 6 Ιουνίου δίνει πάλι παράσταση στὸ ἴδιο θέατρο.

«Ἀπόψε στὸ Πολυθέαμα ὁ κ. Ροτζάιρον μας ετοιμάζει νέες ἐκπλήξεις ἑνῆ ἐκλεκτοῦ καὶ νέου προγράμματος ποὺ θὰ μας καταπλήξῃ ὅλους. Κοστούμια, νέα, δίστιχα τραγούδια, κωμωδίες, χοροὶ καὶ πρὸ πάντων αἱ ἠλαττωμένα τιμαὶ θὰ συγκεντρώσουν πολὺ κόσμον. Ἡ παράστασις θ' ἀρχίσῃ

²¹⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 24/01/1920, σ.2

²¹⁵ Seiragakis E. (2014), *LEBLEBIDJI HOR-HOR AGA, AGLORIOUS OTTOMAN DEDDLER*, ἀπὸ <https://www.academia.edu/>, (τελευταία πρόσβαση στὶς 03/02/2016)

²¹⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 30/01/1920, σ.3

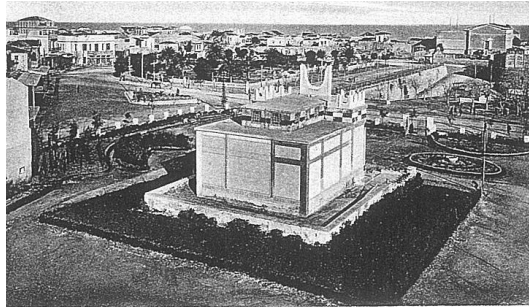
²¹⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 21/03/1920, σ.4

²¹⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 29/03/1920, σ.2

²¹⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 03/06/1920, σ.3

στας 9 και 3/4, θα συνοδεύσουν δε αυτήν η πανίστρια δίσ Λίνα Ντεκόλ και ο Πολωνός βιολινίστας κ. Γκρίμπεργκ»²²⁰

Ο Ροτζάιρο αποχαιρετά το Ηράκλειο μετά τα μέσα Ιουνίου, δίνοντας την τελευταία του παράσταση για φιλανθρωπικό σκοπό.²²¹

Άποψις Ηρακλείου Κρήτης-Πλατεία Τριών Καμαρών
Vue de Candio-Crète. - Place de Trois Kamars

18.Illustration: Άποψις Ηρακλείου Κρήτη. Πλατεία Τριών Καμαρών-Ελευθερία Ζέη, Χώρος και Φωτογραφία Το Ηράκλειο από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Κρητική Πολιτεία, Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, 2005, σ.215

Παραστάσεις του Φασουλή στο Ηράκλειο (1920)

Το Ιούλιο η μόνη θεατρική συντροφιά των Ηρακλειωτών είναι ο γνωστός τους πια Φασουλής. Όπως άλλωστε έχει αποδειχθεί είναι πολύ λαοφιλής στην Κρήτη, ειδικά στα Χανιά, όπου οι παραστάσεις του είναι μαζικές. Στο Ηράκλειο, οι παραστάσεις του Φασουλή και του υπηρέτη Πασχάλη δίνονται κάθε βράδυ στις Τρεις Καμάρες (σημερινή πλατεία Ελευθερίας).²²² Πολλές φορές, οι παραστάσεις εμπνέονται από τα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα. Για παράδειγμα, το γεγονός της κατάληψης της Ανδριανούπολης, τον Ιούλιο του 1920. Γι αυτό, στις 20 Ιουλίου, η παράσταση του κουκλοθεάτρου του αναπαριστά την κατάληψη της Ανδριανούπολης από τον ελληνικό στρατό.²²³ Οι παραστάσεις του Φασουλή και του υπηρέτη του συνεχίζονται σίγουρα μέχρι τα μέσα Αυγούστου,²²⁴ γεγονός που δείχνει ότι έχουν εισπρακτική επιτυχία και το κοινό τις παρακολουθεί κάθε βράδυ. Σε μια θερινή περίοδο που κανένας άλλος θίασος δεν επισκέφτηκε το Ηράκλειο, ο Φασουλής υπήρξε η μόνη λύση για την θεατρική ψυχαγωγία των κατοίκων.

Καλλιτεχνικές ειδησεις (1920)

Οι ίδιες συνθήκες προμηνύονται και για το φθινόπωρο του 1920. Στο πρωτοσέλιδο της *Νέας Εφημερίδος* ο αρθρογράφος «Ψ» (Ι.Θεοδωρίδης)²²⁵ κάνει λόγο για το ενδεχόμενο να μην μεταβεί κανένας θίασος στο Ηράκλειο και στις προσπάθειες ορισμένων επιφανών Ηρακλειωτών να έρθουν σε επαφή με θιασάρχες των Αθηνών, αλλά οι απαντήσεις, που λαμβάνουν είναι αόριστες. Στο ενδεχόμενο και τη φήμη να περιοδεύσει κάποιο «μπουλουκι», ο αρθρογράφος είναι αρνητικά διακείμενος, διότι όπως γράφει, την προηγούμενη χρονιά η περιοδεία «μπουλουκιού» άφησε ανικανοποίητο το κοινό και τους ηθοποιούς, χωρίς όμως να αναφέρει περισσότερες πληροφορίες για τη σύσταση του «μπουλουκιού» ή για το πότε ακριβώς περιόδευσε στο Ηράκλειο. Το θέατρο έχει αρχίσει να

²²⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 06/06/1920, σ.2

²²¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 11/06/1920, σ.2

²²² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/07/1920, σ.2

²²³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 20/07/1920, σ.2

²²⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 12/08/1920, σ.2

²²⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/09/1920, σ.2

γίνεται απαραίτητος τρόπος ψυχαγωγίας για το κοινό του Ηρακλείου, που το αποζητά, προκειμένου να μην πλήξει. Οι θεατρόφιλοι έχουν πλέον διαμορφώσει συγκεκριμένες απαιτήσεις από τις θεατρικές παραστάσεις και τους περιοδεύοντες θιάσους, καθώς γίνεται σταδιακά ένα «έμπειρο» θεατρικό κοινό, που φαίνεται να ικανοποιείται από πρόχειρα προετοιμασμένες και στημένες παραστάσεις. Μέσα στην προεκλογική περίοδο του Σεπτεμβρίου, η καλλιτεχνική διέξοδος είναι οι παραστάσεις του Ρουσσάκη με τα ταχυδακτυλουργικά του τεχνάσματα και οι συναυλίες που θα δώσει ο τενόρος Μιχαήλ Κοφινιώτης, που όμως δεν καταφέρνουν να συγκεντρώσουν πολύ κόσμο.²²⁶

Ο θίασος των Πλέσσα-Κυπαρίσση (1920-1921)

Η επόμενη άφιξη επαγγελματικού θιάσου στην Κρήτη ανακοινώνεται στις 18 Νοεμβρίου και πρόκειται για το θίασο Κυπαρίσση-Πλέσσα.²²⁷ Η πρεμιέρα του θιάσου γίνεται με το ανέβασμα της οπερέτας *Μαντάμ ντέ Τεμπέ* του Franz Lehár. Στις 24 Νοεμβρίου, οι Ηρακλειώτες παρακολουθούν τη γαλλική κωμωδία ο *Αρλεκίνος*, στις 26 Νοεμβρίου παρουσιάζουν για πρώτη φορά στο κοινό του Ηρακλείου την ελληνική οπερέτα του Νίκου Χατζηαποστόλου, *Ερωτευμένοι*, που είχε σημειώσει μεγάλη επιτυχία στην Αθήνα. Ο Νικόλαος Πλέσσας υποδύεται τον Μπάρμπα-Γιώργο, η Ξένη Πλέσσα υποδύεται το ρόλο της Κατίνας, ενώ στην παράσταση συμμετέχει και η Σωσώ Κανδύλη.²²⁸

Μια μέρα μετά την παρουσίαση της παραπάνω οπερέτα, στο τύπο δημοσιεύεται κριτική για το έργο και την παράσταση.²²⁹ Η οπερέτα του Χατζηαποστόλου αρέσει στο κοινό, γι αυτό και επαναλαμβάνεται στις 27 Νοεμβρίου. Ο αρθρογράφος σχολιάζει τους ηθοποιούς του θιάσου, αρχίζοντας από τη νεαρή ηθοποιό Σωσώ Κανδύλη, που με κάθε παράσταση ενθουσιάζει τον κόσμο με το ταλέντο της και την πειθαρχημένη φωνή της. Το κωμικό ταλέντο του Πλέσσα δεν μπορεί να μείνει ασχολίαστο, καθώς όπως γράφεται μια γκριμάτσα του προσώπου του αρκεί για να προκαλέσει το γέλιο, ενώ η ικανότητά του να κάνει αστεία και τα πιο αδύναμα έργα τον κατατάσσει στην πρώτη σειρά των κωμικών. Εξίσου, θετικές εντυπώσεις για την παρουσία τους πάνω στην σκηνή και τη φωνή τους προκάλεσαν ο Σπύρος Μπάρτζος και η Ξένη Πλέσσα, μάλιστα ο δημοσιογράφος προβλέπει ότι η Πλέσσα θα γίνει μεγάλη ηθοποιός. Το άρθρο κλείνει με θετικά σχόλια για την άρτια, αν και μικρή, ορχήστρα του διευθυντή και συνθέτη Δημοσθένη Ζάττα και με την δέσμευση ότι στο μέλλον θα αναφερθεί στα υπόλοιπα μέλη του θιάσου, κρίνοντας και τις επικείμενες παραστάσεις.

Έχοντας περάσει μόλις 10 ημέρες από την άφιξη του, ο θίασος Κυπαρίσση-Πλέσσα έχει δώσει σε γενικές γραμμές θετικά δείγματα γραφής από τις πρώτες επιλογές του ρεπερτορίου του και τα σκηνικά τους αναβέσματα, ωστόσο ο τύπος εξακολουθεί να είναι διστακτικός και να προσδοκά περισσότερα. Ο θίασος ανεβάζει την οπερέτα *Μοντέρνα Καμαριέρα* του Νίκου Χατζηαποστόλου, που παραστάθηκε για πρώτη φορά το 1916 από το θίασο του Γιάννη Παπαϊωάννου και αποτελεί την πρώτη σκηνική εμφάνιση έργου του Χατζηαποστόλου. Η *Κυρία του αριθμ.23* του Alexandre Bisson και ο *Αρχιτσιγγάνος* του Kálmán ανεβαίνουν στις 2 Δεκεμβρίου,²³⁰ ενώ στην συνέχεια παρουσιάζεται η οπερέτα *Ερωσ Ατσιγγάνων* του Franz Lehár.

Η πρώτη ουσιαστικά θετική κριτική για το θίασο συνολικά δημοσιεύεται στις 4 Δεκεμβρίου.

²²⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 26/09/1920, σ.2

²²⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/11/1920, σ.2

²²⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 26/11/1920, σ.2

²²⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 27/11/1920, σ.2

²³⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 01/12/1920, σ.2

«Ο *Έρωτας Τσιγγάνων* μετά την *Τετραπέρατην*, προπάντων όμως μετά την αξιοθρήνητον εκείνην *Κυρία του αριθμ.23*, ήλθε ν'ανατρέψη εξ ολοκλήρου την εσφαλμένην ίσως αντίληψιν ότι ελληνικός θίασος είναι αδύνατον να εμφανισθή εν συνόλω μελετημένος. Δεν γνωρίζομεν εάν η εκτέλεσις της προχθές εσπέρας ωφείλετο εις εξαιρετικήν προπαρασκευήν και μελέτην, εκείνο όμως το οποίον γενικώς ανεγνωρίσθη είναι η ευσυνειδησία μετά της οποίας εις έκαστος και όλοι μου εκράτησαν τους ουχί ευκόλους ομολογουμένως ρόλους του *Τσιγγάνικου Έρωτος*.[...]»²³¹

Έπειτα η κριτική αναφέρεται στους πρωταγωνιστές της παράστασης αρχίζοντας με την ηθοποιό, Σωσώ Κανδύλη. Η ηθοποιός ήταν εξαιρετική τόσο στα σόλα όσα και στα ντουέττα της είτε με τον Μπάρτζο είτε με τον Λούλουδα. Η ερμηνεία της Ξένης Πλέσσα χαρακτηρίζεται ως χαριτωμένη και γεμάτη ζωντάνια. Ο Πλέσσας ήταν ξεκαρδιστικός, όπως απαιτούσε ο ρόλος του. Τέλος η μουσική διεύθυνση της μικρής αλλά ικανότατης ορχήστρας του μαέστρου Ζάττα απέδιδε τη μουσική του Lehár, όπως έπρεπε. Όπως ήταν λογικό η παράσταση άρεσε στο κοινό, που πλέον έχει περισσότερες απαιτήσεις από το θίασο των Κυπαρίση-Πλέσσα.

Μετά από την εισπρακτική και καλλιτεχνική επιτυχία της οπερέτας του Franz Lehár, ανεβαίνει η γαλλική φάρσα *το Χαστούκι* των Georges Feydeau και Maurice Desvallières. Στις 5 Δεκεμβρίου το απόγευμα επαναλαμβάνεται η παράσταση *Έρωτας των Ατσιγγάνων* για τους μαθητές και τις μαθήτριες των ιδιωτικών σχολείων και η *Μοντέρνα Καμαριέρα* του Νίκου Χατζηαποστόλου. Στις 7 Δεκεμβρίου παίζεται το έργο η *Τετραπέρατη* στην απογευματινή παράσταση και στη βραδυνή επαναλαμβάνεται ο *Έρωτας των Ατσιγγάνων*.²³² Απ'ότι φαίνεται η βιεννέζικη οπερέτα κέρδισε τους Ηρακλειώτες, γι'αυτό και επαναλαμβάνεται συχνά, ταυτόχρονα όμως είναι ένα καλά μελητημένο έργο, που επιτρέπει στους ηθοποιούς να ασχοληθούν και να μελετήσουν καινούργια έργα για το δραματολόγιο του θιάσου τους. Έτσι, στις 9 Δεκεμβρίου ανεβάζουν τη νέα ελληνική οπερέτα του Νίκου Λάσκαρη και του Δημοσθένη Ζάττα με το όνομα *Εκκεντρικές Ενωμοτίες*.²³³

Έχοντας πλέον εξασφαλίσει την οικονομική στήριξη του κοινού (συνδρομές), ο θίασος δίνει απογευματινές παραστάσεις είτε για τους μαθητές είτε για τους στρατιώτες της τοπικής φρουράς με μειωμένες τιμές, όπως στις 10 Δεκεμβρίου με το ανέβασμα της οπερέτας του Lehár, *Εύθυμη χήρα (Die lustige Witwe)*.²³⁴ Στις 11 Δεκεμβρίου ανεβάζει την οπερέτα *Εύα* του Lehár, γνωστός πια στο κοινό, στις 12 επαναλαμβάνει την ελληνική οπερέτα του Θ. Συνοδινού, η *Τετραπέρατη* και στις 13 Δεκεμβρη σειρά έχει η οπερέτα *Αγνή Σουζάννα* του Gilbert.²³⁵ Ταυτόχρονα προετοιμάζει νέες παραστάσεις ελληνικών και ξένων έργων, τις οποίες ανακοινώνει στον τύπο, ζητώντας την οικονομική συνδρομή των θεατών. Αυτές οι οπερέττες είναι *Ο Σοκολατένιος Στρατιώτης (Der Tapfere Soldat)* του Strauss, *Ο Αρχιαπίγγανος* του Kálmán Emmerich, *Στα Παραπήγματα* του Θεόφραστου Σακελλαρίδη, *Βαλεντίνος* του Ναπολέοντα Λαμπελέτ, *Πριγκίπισσα Τζάρντα (Die Csárdásfürstin)* του Lehár, *Θεατρίνοι* του Κυπαρίση, *Δακτυλογράφος* του Δημοσθένη Ζάττα, *το Κοριτσάκι* του Αστεριάδη και η όπερα *Περούζι* του Θεόφραστου Σακελλαρίδη.²³⁶

Στις 16 Δεκεμβρίου έχουμε άλλη μια επανάληψη οπερέτας, την *Μοντέρνα Καμαριέρα* του Νίκου Χατζηαποστόλου. Οι συχνές επαναλήψεις των έργων προκαλούν δυσαρέσκεια στο θεατρόφιλο κοινό, που αρχίζει να κουράζεται και να απογοητεύεται από αυτές. Η απάντηση σ' αυτά τα σχόλια δίνεται μέσα από ένα σύντομο άρθρο της *Νέα Εφημερίδος*. Εκφράζοντας αρχικά το θαυμασμό για την εργατικότητα και την ευσυνειδησία του θιάσου και αναγγέλοντας την παράσταση *το Κοριτσάκι*, ο αρθρογράφος επιχειρεί να απαντήσει στα σχόλια και γράφει ότι η μουσική παιδεία δεν μπορεί να κατακτηθεί μόνο με μια παράσταση

²³¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 04/12/1920, σ.3

²³² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 05/12/1920, σ.2

²³³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 09/12/1920, σ.4

²³⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 10/12/1920, σ.2

²³⁵ Μπρεντάνου, «Η θεατρική ζωή του Πειραιά (από την πρώτη παράσταση έως το 1922)» ό.π., σ. 368

²³⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 12/12/1920, σ.2

των μουσικών έργων, αλλά απαιτούνται περισσότερες. Γι αυτό, κατά τον αρθρογράφο, οι περιοχές που διακρίνονται για τη μουσική τους και καλλιτεχνική τους μόρφωση έχουν παρακολουθήσει πολλές φορές και με προσοχή τα «διδαγμένα έργα».²³⁷

Η παράσταση του *Κοριτσάκι* δεν κερδίζει τις εντυπώσεις για το θεατρικό κείμενο του Ξενοπούλου ούτε και για τη μουσική του Αστεριάδη. Όμως, η σκηνική αναπαράσταση από το θίασο και το ταλέντο του Νικόλαου Πλέσσα ανεβάζει το επίπεδο της παράστασης. Στις 19 Δεκεμβρίου παίζεται η οπερέτα *Οι ερωτευμένοι* του Νίκου Χατζηαποστόλου, όπου ο Πλέσσας κερδίζει τις εντυπώσεις του κοινού με το κωμικό του ταλέντο, η Ξένη Πλέσσα δίνει μια «ζωντανή» ερμηνεία και οι Μπάρτζος, Κανδύλη και Αφεντάκης ανταποκρίνονται επάξια στους ρόλους τους.²³⁸ Στις 20 Δεκεμβρίου επαναλαμβάνονται οι *Εκκεντρικές Ενωμοσίες* του Ζάττα και του Λάσκαρη ως απογευματινή παράσταση, που αρέσει πολύ στο κοινό και το βράδυ ο *Κόμης του Λουξεμβούργου*.²³⁹ Καινούργια παράσταση δίνεται στις 21 Δεκεμβρίου, πρόκειται για την οπερέτα *Στα Παραπήγματα* των Νικόλαου Λάσκαρη και Θεόφραστου Σακελλαρίδη. Η ελληνική οπερέτα των Σακελλαρίδη και Λάσκαρη αποσπά θετικότερα σχόλια και χαρακτηρίζεται ως « η ομορφότερη ελληνική οπερέτα », ενώ ολόκληρος ο θίασος αποσπά εγκωμιαστικές κριτικές. Η συγκεκριμένη οπερέτα γράφεται το 1914 και η υπόθεση της διαδραματίζεται μέσα σε περιβάλλον επιστράτευσης και πολέμου. Ο εθνικιστικός και милитарιστικός χαρακτήρας της οπερέτας δε μπορεί παρά να συγκινήσει τόσο τους Αθηναίους του 1914 όσο και τους Κρητικούς του 1920, καθώς η εθνικιστική έξαρση, που χαρακτηρίζει όλη την δεκαετία του 1910, έχει φτάσει στο απόγειό της με την έναρξη της μικρασιατικής εκστρατείας το 1919.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται πάλι παλαιότερες παραστάσεις. Στις 22 του μήνα σημειώνεται άλλη μια επανάληψη του έργου του Jean Gilbert, *Η Αγνή Σουζάννα* και στις 23 ο *Έρωτας Ατσιγγάνων* και το *Κοριτσάκι* στην απογευματινή παράσταση.²⁴⁰ Στις 24 Δεκεμβρίου δίνεται στην απογευματινή παράσταση η οπερέτα *Στα Παραπήγματα* και το βράδυ η επιθεώρηση *Ο Γύρος του Κόσμου*, που για πρώτη φορά εμφανίζεται στις στήλες των θεατρικών νέων για τον συγκεκριμένο θίασο.²⁴¹

Πλησιάζοντας πρωτοχρονιά του 1921, ο θίασος κοντεύει να ολοκληρώσει την περιοδεία του στο Ηράκλειο και σχεδιάζει να μεταβεί στα Χανιά για δέκα παραστάσεις. Η είδηση αυτή δεν χαροποιεί τους Ηρακλειώτες, οι οποίοι μέσω του τύπου ζητούν από το θίασο να παραμείνει στο Ηράκλειο σε όλη τη διάρκεια των εορτών και να πραγματοποιήσει 10 νέες παραστάσεις, τις οποίες οι Ηρακλειώτες είναι διατεθειμένοι να στηρίξουν μέσω συνδρομών.²⁴² Οι Πλέσσας και Κυπαρίσσης δημοσιεύουν επιστολή στον τύπο στις 25 Δεκεμβρίου.

«Κύριε Διευθυντά,

Δια της παρούσης μας εκφράζομεν την άπειρον ευγνωμοσύνην μας προς το ευγενές κοινόν του Ηρακλείου, δια την ένθερμον υποστήριξιν ής ετύχομεν παρ' αυτού.

Δηλούμεν δε ότι η επιθυμία και ημών ήτο και είναι όπως μη αναχωρήσωμεν κατά τας αγίας αυτάς ημέρας εκ τής φιλοξένου πόλεώς σας και ούτω συμβάλλομεν και ημείς εις την χαράν των αγίων αυτών ημερών, υποσχόμενοι, εάν οι ευγενείς υποστηρικταί μας θέλουσι και πάλιν να ανανεώσουν την συνδρομήν δι' 8 μόνον παραστάσεις, καθότι επειγόμεθα να αναχωρήσωμεν δια Θεσσαλονίκην μετά της οποίας είμεθα συμβεβλημένοι διά συμβολαίου, να παραμείνωμεν διδάσκοντες τα εξής νέα έργα, ήτοι το αριστούργημα του Κάλμαν, ο *Αρχιατσίνγγανος*, οπερέττα εις πράξεις 3, τον *Βαλεντίνο* του εν Λονδίνο Έλληνοσ μουσουργού Λαμπελέτ,

²³⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 18/12/1920, σ.3

²³⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 22/12/1920, σ.2

²³⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς* ό.π.

²⁴⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 23/12/1920, σ.3

²⁴¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 24/12/1920, σ.4

²⁴² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 22/12/1920, σ.4

οπερέττα εις πράξεις τρείς, την *Δακτυλογράφον* οπερέττα εις πράξεις τρεις και την *Πριγκίπισσα της Τζάρντα*, οπερέττα. Εκ δε των παλαιών την *Εύαν*, τον *Κόμητα του Λουξεμβούργου* και *Εύθυμη Χήρα*.

Οι παραστάσεις συνδρομής λήγουν την ερχομένην Δευτέραν 28 Δ/βρίου, και προκειμένου να παραμείνη ο θίασος παρακαλούμεν όπως μέχρι της ελευσομένης Κυριακής έχομεν τας νέας δηλώσεις συνδρομής προς εξασφάλισιν των 8 παραστάσεων όπως μη αναχωρήση ο θίασος.

Μεθ' υπολήψεως

Ν. ΠΛΕΣΣΑΣ

Σ. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ»²⁴³

Με αυτή την κίνηση, ο θίασος κερδίζει ακόμη περισσότερο την εκτίμηση των κατοίκων, καθώς δείχνει ότι δεν είναι αγνώμων, αλλά αναγνωρίζει την οικονομική και καλλιτεχνική στήριξη του κοινού όλο αυτό το διάστημα. Ωστόσο είναι πλέον σαφές ότι οι θεατρόφιλοι πρέπει να δείξουν έμπρακτα την υποστήριξή τους και να συνδράμουν οικονομικά, ώστε ο θίασος να παραμείνει στο Ηράκλειο.

19. Illustration: Η ηθοποιός Σωσώ Κανδύλη-Έξαρχος Θόδωρος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»*, Τόμος Πρώτος : Από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι το 1899, Αθήνα-Γιάννινα, Δωδώνη, 1995, σ. 299

Στις 27 Δεκεμβρίου ανεβαίνουν δύο παραστάσεις *Οι ερωτευμένοι* και η *Μοντέρνα Καμαριέρα* και στις 28 Δεκεμβρίου δίνεται για πρώτη φορά η παράσταση της οπερέτας των τριών πράξεων η *Πριγκίπισσα της Τζάρντας* του Emmerich Kálmán.²⁴⁴ Η καινούργια οπερέτα φαίνεται ότι αρέσει στο κοινό, παρά την έλλειψη των σκηνικών.

«Η τόση προθυμία ην απέδειξεν η κοινωνία Ηρακλείου εις την νέαν συνδρομήν των οκτώ παραστάσεων του θιάσου Πλέσσα-Κυπαρίσση αποδεικνύει την εκτίμησιν ης απολαύει ο ούτος εν Ηρακλείω. Πρέπει να ομολογηθή ότι πρώτην φοράν έρχεται εις την πόλιν μας θίασος τόσοσν πειθαρχικώς οργανωμένος και με τόσην προθυμίαν και αγάπην προς το έργον του.

Την προχθεςινήν οπερέταν *Πριγκίπισσαν Τζάρνταν* με την ωραία μουσικήν της και την σκηνικήν δυσκολίαν παρ' όλην την έλλειψιν των σκηνικών μέσων, κατώρθωσαν να μας την παρουσιάσουν εκτάκτως ωραία χάρις στην κ. Σωσώ Κανδύλη και κ. Ξένην Πλέσσα που ως πάντοτε ευσυνείδητες αρτίστες παρουσιάζουν το ρόλο τους πάντα άρτια, και εις τους κ. Ν. Πλέσσα, Λούλουδα και Μπάρτζον, ο πρώτος με την εκλεκτήν κωμική του δύναμη και οι δύο άλλοι με την ωραία φωνή τους. Για την εκτέλεσιν της *Πριγκίπισσας Τζάρντας* οφείλεται στο θίασο το μεγαλύτερο μπράβο από όλη τη θεατρική περίοδο.»²⁴⁵

²⁴³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 25/12/1920, σ. 3

²⁴⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 27/12/1920, σ.3

²⁴⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 30/12/1920, σ.2

Η πρώτη παράσταση των νέων συνδρομών δίνεται στις 30 Δεκεμβρίου και το έργο είναι η *Εύθυμη Χήρα* του Lehár.²⁴⁶ Η επόμενη παράσταση είναι η *Πρωτοχρονιάτικη Επιθεώρηση*, η οποία ανεβαίνει την παραμονή Πρωτοχρονιάς, εκτός συνδρομών και προγραμματισμού.²⁴⁷

Το νέο έτος ξεκινάει θεατρικά με το θίασο των Κυπαρίσση-Πλέσσα να επαναλαμβάνει την οπερέτα *Έρωτας Ατσιγγάνων* την Πρωτοχρονιά, όπως και στις 2 Ιανουαρίου,²⁴⁸ ενώ την ίδια μέρα ανεβάζει και την κωμωδία του Thomas Brandon *Η Θεία του Καρόλου*.²⁴⁹ Στις 5 Ιανουαρίου παρουσιάζουν την τιμητική του Νικόλαου Πλέσσα με την οπερέτα του Leo Bard, *Μαντάμ ντε Τεμπέ*. Σειρά έχει η τιμητική της ηθοποιού Σωσώ Κανδύλη, που δίνεται στις 8 του μηνός. Προτού παρουσιαστούν αυτές οι δυο παραστάσεις επί σκηνής, ο αρθρογράφος εκφράζει με βεβαιότητα την άποψη ότι το θέατρο θα είναι γεμάτο, εφόσον οι ηθοποιοί έχουν αγαπηθεί από το κοινό, το οποίο φυσικά θα τους τιμήσει.²⁵⁰

Οι δυο τελευταίες παραστάσεις του θιάσου του Κυπαρίσση-Πλέσσα δίνονται στις 10 Ιανουαρίου. Η απογευματινή παράσταση είναι ο *Σοκαλατένιος Στρατιώτης* και η βραδινή είναι η τιμητική της Ξένης Πλέσσα με την οπερέτα *Αρχιτσιγγάνος*. Ο θίασος φεύγει από το Ηράκλειο στις 11 του μήνα, έχοντας για επόμενο σταθμό της περιοδείας του τα Χανιά, προτού ταξιδέψει για τη Θεσσαλονίκη. Ο θίασος αυτός έμεινε δυο μήνες στο Ηράκλειο. Στην αρχή οι θεατές και οι δημοσιογράφοι υπήρξαν διστακτικοί, με τα περισσότερα μέλη του θιάσου. Όμως, οι καλά μελετημένες και προβαρισμένες παραστάσεις, όπως και η εργατικότητα των ηθοποιών εκτιμήθηκε από το φιλόμουσο και θεατρόφιλο κοινό της Κρήτης. Οι θεατές ήρθαν σε συστηματική επαφή με το θεατρικό είδος της οπερέτας μέσα σ' αυτούς του δυο μήνες. Όπως αποδεικνύει η διάρκεια της περιοδείας, ο αριθμός και η συχνότητα των παραστάσεων, αλλά και τα σχόλια των δημοσιογράφων ο θίασος και τα έργα του άρεσαν στο κοινό. Είναι γεγονός πως πολύ συχνά υπήρχαν επαναλήψεις στο πρόγραμμα του θιάσου. Παρόλ' αυτά το ρεπερτόριο διέφερε από εκείνα των άλλων θιάσων, καθώς δεν υπήρχαν έργα όπως ο *Αγαπητικός της Βοσκοπούλας*, η *Τύχη της Μαρούλας*, με άλλα λόγια θεατρικά έργα, που ήταν εξαιρετικά επιτυχημένα και αγαπητά στην Αθήνα, άρα θα ήταν σίγουρες επιτυχίες και στη Κρήτη, όπου άλλωστε είχαν ξαναπαιχτεί. Το δραματολόγιο του θιάσου περιελάμβανε κυρίως ελληνικές και ξένες οπερέτες, που ίσως κάτω από άλλες συνθήκες δύσκολα θα τις παρακολουθούσαν οι Κρητικοί ή δεν θα είχαν καμία ευκαιρία να τις γνωρίσουν. Όπως φαίνεται η οπερέτα κέρδισε τους θεατές, με το εύθυμο περιεχόμενό της, την ανάλαφρη διάθεση της και το κοσμοπολίτικο περιβάλλον, αλλά και η ελληνική οπερέτα προκάλεσε πολύ θετικές εντυπώσεις, καθώς η αναπαράσταση επί σκηνής της αθηναϊκής αστικής τάξης, η αντίθεσή της με τα λαϊκά στρώματα και τα ελληνικά στοιχεία που υπήρχαν στη μουσική άρεσαν στο θεατρικό κοινό μιας απομακρυσμένης επαρχιακής πόλης.

Η περιοδεία του θιάσου στην Κρήτη δεν ολοκληρώνεται, αλλά συνεχίζεται στα Χανιά. Ο θίασος, που στον τύπο τώρα αναφέρεται ως «Θίασος Πλέσσα - Κανδύλη» κάνει πρεμιέρα εκεί στις 12 Ιανουαρίου με την *Μαντάμ ντε Τεμπέ*, στην αίθουσα του θεάτρου «Χρυσόστομος», ενώ η δεύτερη τους παράσταση *Έρωτας Ατσιγγάνων* παίζεται στις 13 Ιανουαρίου.²⁵¹ Όπως αναφέρει ο τύπος, οι παραστάσεις εξ αρχής έχουν εισπρακτική επιτυχία, ωστόσο η παραμονή τους στα Χανιά είναι σύντομη. Έτσι στις 18 Ιανουαρίου μετά την παράσταση του *Αρχιτσιγγάνου*,²⁵² ο θίασος φεύγει για τη Θεσσαλονίκη, όπου έχει προγραμματισμένες παραστάσεις.²⁵³

²⁴⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

²⁴⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 31/12/1920, σ. 2

²⁴⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 02/12/1921, σ.2

²⁴⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 02/01/1921, σ.2

²⁵⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/01/1921, σ.2

²⁵¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 14/02/1921, σ.2

²⁵² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/02/1921, σ.2

²⁵³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 20/01/1921, σ.2

Αναγγελίες περιοδειών (1921)

Η επόμενη μεγάλη θεατρική είδηση δημοσιεύεται στις 14 Φεβρουαρίου και αναγγέλει ότι σε λίγο καιρό η γνωστή Ελληνίδα ηθοποιός Κυβέλη θα περιοδεύσει στα Χανιά, έχοντας προγραμματίσει ήδη 20 παραστάσεις.²⁵⁴ Αυτή όμως δεν είναι η μόνη ευχάριστη είδηση για τους φιλότεχνους Κρητικούς. Δέκα μέρες μετά την αναγγελία για το θίασο της Κυβέλης δημοσιεύεται η πληροφορία ότι το σωματείο «Απόλλων» έχει έρθει σε επαφή με την οπερέτα «Αφεντάκη» των Νίκου και Έλλης Αφεντάκη, η οποία πρόκειται να φτάσει στην Κρήτη μετά από περιοδεία στη Σμύρνη, ενώ την οριστική επισφράγιση της συμφωνίας την έχει αναλάβει ο Αλέκος Κυπαρίσσης.²⁵⁵ Ο ενθουσιασμός, που συνοδεύει κάθε τέτοια είδηση δείχνει την ανάγκη των Κρητικών για το θέατρο και εν γένει για ψυχαγωγία σε καιρούς, που φαινομενικά η κοινωνία αρχίζει να μεταβαίνει σε μια περίοδο ομαλότητας και σταθερότητας. Όμως, αυτό το κλίμα ομαλότητας θα διαταραχθεί σύντομα, λόγω της Μικρασιατικής Καταστροφής και το κύμα μεταναστών που θα καταφθάσουν στο νησί, ζητώντας αλληλεγγύη και βοήθεια.

Ο θίασος των αδελφών Κόκκου (1921)

Αρχές του Ιουνίου ξεκινούν οι συζητήσεις, ώστε ένας νέος θίασος να βρεθεί στο Ηράκλειο. Πρόκειται για το θίασο των Νίνας και Φρόσως Κόκκου, κόρες των ηθοποιού Νικόλαου και Ανθίπης Κόκκου. Ο Νικόλας Κόκκος, ως διευθυντής του θιάσου είναι αυτός, που έρχεται σε επαφή με τους τοπικούς φορείς για να κανονιστούν οι λεπτομέρειες και να πωληθούν οι συνδρομές για 20 παραστάσεις.²⁵⁶ Ο τύπος φροντίζει να ενημερώνει συνεχώς το κοινό για την ανάγκη οικονομικής στήριξης του θιάσου, και την εξασφάλιση των συνδρομών,²⁵⁷ διαφορετικά ο θίασος δεν θα περιοδεύσει στην Κρήτη, λόγω οικονομικής δυσχέρειας. Τελικά ο θίασος φτάνει στο Ηράκλειο την 1η Ιουνίου, όπου δίνει τις παραστάσεις του στο θερινό θέατρο «Πολυθέαμα».²⁵⁸ Παράλληλα με την αναμονή και την προετοιμασία των παραστάσεων των αδελφών Κόκκου, οι κάτοικοι των Χανίων διασκεδάζουν με τις παραστάσεις του Φασουλή στο «Ακταίον»²⁵⁹.

Η πρεμιέρα του θιάσου γίνεται στις 3 Ιουλίου με το δράμα του Alexandre Dumas (fils), *Διονυσία (Denise)*, την επόμενη μέρα ανεβαίνει ένα θεατρικό έργο, εντελώς διαφορετικού είδους, η φάρσα *Μήπως σας ενοχλώ ή η φωνή του Αίματος*.²⁶⁰ Με αυτές τις δυο παραστάσεις, ο θίασος παρουσιάζει την εικόνα ενός καταρτισμένου και εργατικού θιάσου, χωρίς ακόμη να υπάρχει πιο σφαιρική και αναλυτική κριτική στον ημερήσιο τύπο. Στις 6 Ιουλίου, παίζεται η κωμωδία το *Γεφυράκι*, με τις δυο πρωταγωνίστριες να δίνουν πολύ καλές ερμηνείες.

«Την Τρίτην το βράδυ δόθηκεν η ευκαιρία εις το θεατρικόν κοινόν του Ηρακλείου να συμπληρώση τας εντυπώσεις του και να εκδηλώση την εκτίμησίν του προς τους φιλότιμους καλλιτέχνες του θιάσου Αδελφών Κόκκου.

Εδόθη η λεπτοτάτη και χαριτωμένη κωμωδία το *Γεφυράκι*. Η δεσποινίς Νίνα Κόκκου ως Λίνα θαυμασία στο ρόλο της με μια δυνατή και αβίαστη φυσικότητα που συγκράτησε το ενδιαφέρον του κοινού σε μιά εύθυμη και ευχάριστη παρακολούθηση. Κι η δεσποινίς Φρόσω Κόκκου στο ρόλο της Ελένης Ντυμουλέν μπόρεσε να αποδώσει όλο το σκληρό χαρακτήρα της ζηλιάρας γυναικάς με την πεισματάρικη κακοκεφαλιά και το συμφεροντολογικό αίσθημα.

²⁵⁴ Εφ.Νέα Εφημερίς, 14/02/1921, σ.2

²⁵⁵ Εφ.Νέα Εφημερίς, 25/02/1921, σ.2

²⁵⁶ Εφ.Νέα Εφημερίς, 10/06/1921, σ.2

²⁵⁷ Εφ.Νέα Εφημερίς, 17/06/1921, σ.3

²⁵⁸ Εφ.Νέα Εφημερίς, 01/07/1921, σ.3

²⁵⁹ Εφ.Νέα Εφημερίς, 15/06/1921, σ.3

²⁶⁰ Εφ. Νέα Εφημερίς, 03/07/1921,σ.2

Ο κ. Χριστοφορίδης ο ευσυνείδητος και δυνατός αυτός εργάτης της ωραίας τέχνης κράτησε αβίαστα και φυσικά όλο το δύσκολο ρόλο του με τη νοικοκυρεμένη επιτηδειοσύνη του ο δέ κ. Αμηνάς αν και λίγο ακράτητος στις κινήσεις του που οι κυματισμοί των περνούν τα όρια του επιτρεπομένου στην τέχνην, μας έδωκε αρκετά καλή εικόνα του Ροζέν με την αδύνατη ψυχή και την ευματάβλητη αισθηματικότητα.

Ο θίασος τώρα ετοιμάζεται για τας Επιθεωρήσεις που θα αρχίσουν την προσεχή εβδομάδα. Σήμερα το βράδυ δίδεται το Ερωτικό μάθημα.»²⁶¹

Στις πρώτες κριτικές, ο θίασος κάνει θετική εντύπωση, χωρίς όμως να προκαλεί ακόμη ιδιαίτερα θερμά σχόλια.

Στις 7 Ιουλίου παρουσιάζουν την κωμωδία *Δουράν και Δουράν (Durand & Durand)*²⁶² των Maurice Ordonneau και Albin Valabrègue και στις 8 Ιουλίου ανεβάζουν την κωμωδία *Ερωτικό μάθημα*, που αποσπά τις πιο θερμές κριτικές μέχρι εκείνη τη στιγμή. Ο αρθρογράφος της *Νέας Εφημερίδος* γράφει στη στήλη «Θεατρικά» πως στον θίασο αξίζει ένα μεγάλο μπράβο, διότι η σκηνική εκτέλεση του έργου υπήρξε άρτια, με τους νεοαφιχθέντες ηθοποιούς Ελένη Βρυώνη και Νίκο Παρασκευά να συμπληρώνουν άριστα το καλλιτεχνικό σύνολο. Μετά και το ανέβασμα της αμερικάνικης κωμωδίας *Το μωρό μου (Baby Mine)* της Margaret Mayo, δημοσιεύεται ένα κείμενο στις 11 του μήνα, όπου αναφέρεται στις δυο τελευταίες παραστάσεις. Σύμφωνα με το κείμενο οι παραστάσεις αυτές, αν και ήταν εξαιρετικές καλλιτεχνικά με τις αδελφές Κόκκου και όλο το θίασο να αναδεικνύουν το ταλέντο τους και την εργατικότητα τους, δεν κατάφεραν να προσελκύσουν το θεατρικό κοινό.

«Δεν ξέρομεν αν οι συχνοί νυκτερινοί πυροβολισμοί των δυο τελευταίων ημερών εγένοντο αιτία ώστε πλείσται οικογένειαι να μην εξέλθουν την νύκτα διά το θέατρον, και να χάσουν αυτές τις ωραίες απολαύσεις το βέβαιον όμως είναι ότι τόσον το *Ερωτικό μάθημα* η λεπτή και χαριτωμένη αυτή κωμωδία όσο και το *Για τη αγάπη της* το δυνατό και θαυμάσιο αυτό έργον του Πράγα εδιδάχθησαν προ κοινού σχετικώς δυσαναλόγου προς την αρτιότητα των έργων αλλά και προς την ευσυνηδεισίαν του λαμπρού αυτού θιάσου[...]

Το έπομενο έργο του θιάσου, που ανεβαίνει στις 11 Ιουλίου²⁶⁴, είναι το *Ένστικτον* του Henri Kistemaekers, στο οποίο συμμετέχουν η Ανθήπη Κόκκου και ο Νικόλαος Κόκκος. Η παράσταση αποσπά θερμά σχόλια, εστιάζοντας στις ερμηνείες των ηθοποιών, που αποδεικνύονται για μια ακόμη φορά εργατικοί και ικανοί ηθοποιοί.²⁶⁵ Ο Νικόλαος Κόκκος συγκινεί το κοινό, ερμηνεύοντας ένα δύσκολο ρόλο και η Ανθήπη Κόκκου καταφέρνει να αποδώσει το πνεύμα και την ουσία του έργου. Ο θίασος ανεβάζει το γνωστή επιθεώρηση *Σινεμα Καμπαρέ* του Πολύβιου Δημητρακόπουλου στις 15 Ιουλίου και συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό θεατών.²⁶⁶ Η επιτυχία της επιθεώρησης είναι τέτοια που θα την επαναλάβουν και μάλιστα θα την εμπλουτίσουν με καινούρια 9 νούμερα, ώστε να κρατηθεί αμείωτο το ενδιαφέρον του κοινού.

Άλλη μια επιλογή του θιάσου είναι το θεατρικό έργο *Κουρέλι* του Niccodemi. Η παράσταση, που ανεβαίνει στις 18 Ιουλίου, αποσπά θετικά σχόλια για ολόκληρο το θίασο, με την Νίνα Κόκκου να ξεχωρίζει και να θεωρείται ανερχόμενη μεγάλη πρωταγωνίστρια. Το αν το κοινό ήταν πολυπληθές ή όχι δεν αναφέρεται αλλά το άρθρο τελειώνει με το παρακάτω ερώτημα.

«[...]Επιτρέπεται να αφήνεται η ευκαιρία της καλλιτεχνικής αυτής ευχαριστήσεως και να

²⁶¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/07/1921, σ.2

²⁶² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/07/1921, σ.2

²⁶³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 11/07/1921, σ.3

²⁶⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

²⁶⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 13/07/1921, σ.3

²⁶⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 15/07/1921, σ.2

Πιθανότητα αυτό το ερώτημα θέλει να δείξει πως οι Ηρακλειώτες δεν επέλεξαν να παρακολουθήσουν την θεατρική παράσταση, τουλάχιστον όχι στο βαθμό που αναλογούσε στην καλλιτεχνική της αξία, κατά τον αρθρογράφο.

Στις 19 Ιουλίου επιλέγουν το έργο του Γρηγορίου Ξενόπουλου *Ο Πειρασμός*.²⁶⁸ Στις 20 Ιουλίου ανεβαίνει στην σκηνή του θεάτρου «Πολυθέαμα», η παράσταση *ο Ηθοποιός Γκάρικ*. Ο Νικόλαος Κόκκος παίζει τον άγγλο ηθοποιό και και η Νίνα Κόκκου υποδύεται τη νεαρή Βιολέττα. Στις 21 Ιουλίου, οι Ηρακλειώτες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν το έργο *Ο Νυκτοφύλαξ* του Sacha Guitry. Στην ανακοίνωση της εφημερίδας γράφονται ιδιαίτερα εγκωμιαστικά σχόλια για το έργο, όπως «το γλυκό αυτό αριστουργηματάκι»²⁶⁹, προσπαθώντας λογικά να προσελκύσουν περισσότερους θεατές στην παράσταση.

Ο θίασος αυτός προσπαθεί συνεχώς να εμπλουτίζει το ρεπερτόριό του είτε με κωμικά είτε με δραματικά έργα. Στις 22 Ιουλίου ανεβάζει το θεατρικό έργο *Το Τέλος του Κόσμου* του L. Jacoby, στις 23 Ιουλίου ανεβάζει το έργο του Γρηγορίου Ξενόπουλου, *Οι φοιτηταί*,²⁷⁰ στις 24 Ιουλίου παίζεται η κλασική κωμωδία του Shakespeare, *η Στρίγγλα που έγινε αρνάκι* και στις 25 το δραματικό έργο *Ο Γέρον Λεμπονάρ* του γάλλου δραματουργού Jean Aicard.²⁷¹ Στη συνέχεια, δίνονται οι παραστάσεις *Σαν τα Φύλλα*²⁷² του Giuseppe Giacosa με την Νίνα Κόκκου και η επιθεώρηση *Σινεμά Καμπαρέ*.²⁷³ Ο Ιούλιος κλείνει με νέες παραστάσεις, όπως την κωμωδία Louis Verneuil, *Πάρε με Ανδριάννα μου*²⁷⁴, που αρέσει στο κοινό του Ηρακλείου και με την επιθεώρηση *Πανόραμα* του Μωραϊτίνη²⁷⁵

Ο θίασος εκείνες τις ημέρες αναγγέλλει την πρόθεσή του να μείνει για άλλες είκοσι παραστάσεις στο Ηράκλειο, αν υπάρξουν οι απαραίτητες οικονομικές συνδρομές. Ο τύπος δεν ξεχνάει να τονίζει πως χωρίς το θίασο, η ζωή των κατοίκων θα ήταν ανιαρή, χωρίς κάποια ευχαρίστηση. Οι παραστάσεις συνεχίζονται με το θεατρικό έργο *Φερνάνδη* του Victorien Sardou, ο αρθρογράφος της *Νέας Εφημερίδος* το θεωρεί στομφώδες, εντούτοις φαίνεται ότι άρεσε στο κοινό, που γέμισε το θέατρο «Πολυθέαμα»²⁷⁶. Το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου συνεχίζεται με σημαντικά έργα όπως η τετράπρακτη κωμωδία *Ρουβίκωνα*²⁷⁷ του Edward Bourdet²⁷⁸, που θεωρείται ακατάλληλο για τις δεσποινίδες, τις *Κούκλες*²⁷⁹ του έλληνα θεατρικού συγγραφέα Πολύβιου Δημητρακόπουλου, την παράσταση του έργου *Νιόβη*²⁸⁰ του Άγγλου Harry Paulton. Το έργο που σχολιάζεται όμως είναι *ο Επίσκοπος και Σία* (Giovanni Episcopo) του Gabriele D' Annunzio. Η παράσταση δίνεται στις 8 Αυγούστου, με τον πρωταγωνιστή, Νίκο Παρασκευά, να ερμηνεύει πλησιάζοντας «στην τελειότητα της υποδύσεως». Καλοί και πιστοί στον χαρακτήρα του ρόλου είναι επίσης η Φρόσω Κόκκου, η Στέλλα Χριστοφορίδου, ο Χριστοφορίδης, ο Χαλκιάπουλος και ο Αμηράς. Σύμφωνα με δημοσίευμα, το έργο κέντρισε την προσοχή του κοινού σ' όλη τη διάρκεια της παράστασης, προκαλώντας του συγκίνηση, γι' αυτό και το καταχειροκρότησε στο τέλος.²⁸¹

²⁶⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 20/07/1921, σ.2

²⁶⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 18/07/1921, σ.3

²⁶⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 21/07/1921, σ.2

²⁷⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 25/07/1921, σ.3

²⁷¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 24/07/1921, σ.3

²⁷² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 27/07/1921, σ.2

²⁷³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 28/07/1921, σ.2

²⁷⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 29/07/1921, σ.2

²⁷⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 31/07/1921, σ.3

²⁷⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 03/08/1921, σ.3

²⁷⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 04/08/1921, σ.2

²⁷⁸ Πεζοπούλου Γιούλη, 2004, «Το θέατρο στην Κωνσταντινούπολη 1900-1922», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, σ.710

²⁷⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 05/08/1921, σ.3

²⁸⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 06/08/1921, σ.3

²⁸¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 10/08/1921, σ.2

Στο δραματολόγιο του θιάσου συμπεριλαμβάνεται κι άλλο ένα έργο του Γάλλου Georges Feydeau, *Ο ιατρός των Γυναικών*, που ανεβαίνει στην σκηνή στις 10 Αυγούστου.²⁸² Δυο μέρες μετά οι θεατές παρακολουθούν το θεατρικό δράμα *Τρικυμίες* του Ισπανού δραματουργού Lopez.²⁸³ Αμφότερες οι παραστάσεις δέχονται θετικά σχόλια για την ευσυνειδησία του θιάσου και για την καλλιτεχνική αξία των θεατρικών κειμένων. Το επόμενο θεατρικό έργο προκαλεί ιδιαίτερα τους θεατρόφιλους Κρητικούς. Αυτό είναι το *Σχολείο των Κοκοτών (L' école des cocottes)* των Paul Armont και Marcel Gerbidon. Ενώ η αντίστοιχη παράσταση είχε επιτυχία στην αθηναϊκή θεατρική ζωή, στο Ηρακλείο δεν «συναντάει» την ίδια αποδοχή από το κοινό.

«Προχθές επαίχθη το *Σχολείο των Κοκοτών* των συγγραφέων Αρμόνα και Γερμιπόν που είχε τόσην επιτυχία εις τας Αθήνας.

Με μεγάλη επιτυχίαν υπεδύθησαν τούς ρόλους των, οι πάντοτε φιλότιμοι και συμπαθείς καλλιτέχναι του Θεάτρου δίδες Κόκκου, κ. κ. Ν. Παρασκευάς, Αμηράς, Χριστοφορίδης, Κολυβάς. Γενικώς, το έργον επαίχθη μεσπανίαν επιτυχίαν. Δυστυχώς όμως τα τόσα κενά καθίσματα που παρουσιάσθησαν κείνο το βράδυ στο θέατρο απετέλεσαν μιαν ασχήμια που εβάρυνε όλους τους Ηρακλειώτας. Το έργο όμως αυτό δεν είναι καθόλου ακατάλληλο όπως ίσως ενομίσθη από πολλούς[...]²⁸⁴

Ο θίασος συνεχίζει να ανεβάζει διάφορα θεατρικά είδη, κάνοντας γρήγορες εναλλαγές ρεπερτορίου. Στις 15 Αυγούστου ανεβάζει το θεατρικό έργο του Γερμανού Hermann Sudermann, *Μάγδα*²⁸⁵, ενώ στις 16 του μηνός επιλέγουν να παρουσιάσουν ξανά την κωμωδία *Μήπως σας ενοχλώ ή η φωνή του αίματος*.²⁸⁶ Αν και έχει προαναγγείλει και προετοιμάζει νέα θεατρικά έργα, ο θίασος ανεβάζει για μια ακόμη φορά το «αδικημένο» και «παρεξηγημένο» από το κοινό, έργο *Σχολείων Κοκοτών*, που όμως δεν έχει πάλι την αποδοχή του κοινού. Ο αρθρογράφος εμφανίζεται αυστηρός και επικριτικός με όσους συμπατριώτες του δεν παρακολουθούν τις παραστάσεις του θιάσου.

«Προχθές επαναλήφθη το *Σχολείον των Κοκοτών* το ωραίον και λεπτόν έργον των Αρμόντ και Γερμιπόν με μεγάλη επιτυχία.

Και την φοράν όμως αυτήν απεδείχθη ότι ο κόσμος δεν αρέσκειται στα λεπτά ψυχολογικά έργα, που διδάσκουν τόσα πράγματα, παρά σ' εκείνα που προκαλούν τα γέλοια ή είναι γεμάτα από χοντροκαμωμένες συγκινήσεις ή τραγικότητες[...]²⁸⁷

Το επόμενο έργο είναι η κωμωδία του Feydeau, *Ο κύριος με τα κομμένα...*, που παίζεται στις 18 Αυγούστου²⁸⁸ και χαρακτηρίζεται από τον τύπο ως ακατάλληλο για τις δεσποινίδες. Παρόλ' αυτά, οι εφημερίδες επισημαίνουν πως το κείμενο διαθέτει ενδιαφέρουσα πλοκή και οι ηθοποιοί ανταποκρίνονται με επιτυχία στους ρόλους τους.

Μετά απο σειρά ξένων θεατρικών έργων, ο θίασος ανεβάζει δυο ελληνικά θεατρικά έργα. Αυτά είναι η *Μονάκριβη*²⁸⁹ του Γρηγόριου Ξενόπουλου, που όμως ως θεατρικό κείμενο δεν ενθουσιάζει τους θεατές. Δεύτερο είναι το γνωστό θεατρικό έργο *Γκόλφο* του Σπυρίδωνος Περεσιάδη, όπου συμμετέχει ολόκληρος ο θίασος. Αν και έχει ανακοινωθεί η παράσταση *τα Χαμίνια*, ηθογραφική σάτιρα του Ιωάννη Δεληκατερίνη, τελικά λόγω ασθένειας της Ανθίπης Κόκκου ανεβαίνει η παράσταση *Φαιδώρα (Fedora)* του Γάλλου δραματουργού Victorien Sardou.²⁹⁰

²⁸² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 13/08/1921, σ.3

²⁸³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 14/08/1921, σ.3

²⁸⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 15/08/1921, σ.3

²⁸⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/08/1921, σ.2

²⁸⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 18/08/1921, σ.3

²⁸⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/08/1921, σ.3

²⁸⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 20/08/1921, σ.3

²⁸⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 21/08/1921, σ.3

²⁹⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 22/08/1921, σ.3

Είναι εμφανές πως οι φάρσες του γάλλου Georges Feydeau αρέσουν στο κοινό, έτσι ο θίασος παρουσιάζει επί σκηνής ένα ακόμη έργο του, τον *Ράπη των γυναικών*. Έπειτα, παίζεται η «ακατάλληλη» τρίπρακτη κωμωδία των Mariani και Tedeschi, *Ο Παράδεισος του Μωάμεθ*, που απέσπασε θετικά σχόλια από τις εφημερίδες²⁹¹ και στις 28 Αυγούστου ανεβαίνει ο *Αγαπητικός της Βοσκοπούλας* του Δημήτριου Κορομηλά,²⁹² δίνοντας την ευκαιρία στους θεατές να δουν όλο το θιάσο εν δράσει. Στις 29 Αυγούστου το ρεπερτόριο αλλάζει και παίζεται ο *Σαμψών* του Γάλλου Herni Bernstein.²⁹³

Αφού έχουν περάσει σχεδόν δυο μήνες στο Ηράκλειο, ο θίασος καταφεύγει ορισμένες φορές σε επαναλήψεις θεατρικών έργων, που σημείωσαν επιτυχία, όπως ο *Παράδεισος του Μωάμεθ*, η *Γκόλφω*, ο *Αγαπητικός της Βοσκοπούλας* και τις επιθεωρήσεις *Σινεμά-Καμπαρέ*²⁹⁴ και *Πανόραμα*, εμπλουτισμένες συνεχώς με νέα νούμερα. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι επαναπαύεται αλλά παρουσιάζει και νέα έργα όπως *Το αγαπημένο ανδρόγυνο* του Wolf, που όμως οι ντόπιοι είχαν ξαναδεί δυο χρόνια πριν με το θιάσο του Ευτύχιου Βονασέρα, όπως γράφεται στον τύπο.²⁹⁵ Ένα έργο, που δεν έχει ξαναδεί το κοινό, είναι *Το ένσαρκον άγαλμα* του Luigi Cicconi, που παίζεται στις 6 Σεπτεμβρίου και αποσπά πολύ καλές κριτικές, κυριώς για τις ερμηνείες των Ανθίπης Κόκκου, Νικόλαου Κόκκου, Χριστοφορίδη και Φρόσως Κόκκου.²⁹⁶

Στις 9 Σεπτεμβρίου ο θίασος στεγάζεται πλέον στο χειμερινό θέατρο του Ηρακλείου. Η χειμερινή θεατρική περίοδος ξεκινάει με το έργο *Πριγκίπισσα της Βαγδάτης* του Alexandre Dumas (fils) και ακολουθούν η *Ανάμεικτη επιθρεώρησις* και η κωμωδία του Νικόλαου Ι. Λάσκαρη, *Μαλλιά Κουβάρια* στις 10 και 11 Σεπτεμβρίου, αντίστοιχα.²⁹⁷ Οι παραστάσεις του θιάσου συνεχίζουν να περιλαμβάνουν έργα, εν πολλοίς άγνωστα στο θεατρικό κοινό, όπως το *Δικαίωμα ο έρωσ* του Αυστριακού κοινωνιολόγου και στοχαστή Simon Maximilian Südfeld, που το υπογράφει με το ψευδώνυμο, Max Nordau, αλλά και την αθηναϊκή επιθεώρηση *Παπαγάλος* του σεναριογράφου και στιχουργού Αντώνη Βώττη, που επίσης παρουσιάζεται για πρώτη φορά σε κρητική σκηνή.²⁹⁸

Στις 16 Σεπτεμβρίου παίζεται η πρώτη τιμητική παράσταση του θιάσου προς τιμή της πρωταγωνίστριας Φρόσως Κόκκου και είναι η παράσταση *Λευκός Γάμος* του Jules Lemaître. Οι ερμηνείες των ηθοποιών, όπως άλλωστε και το ίδιο το θεατρικό έργο αρέσουν στο κοινό, κάνοντας τον αρθρογράφο της στήλης «Θεατρικά» της *Νέα Εφημερίδος* να γράψει για μια επιτυχημένη και συγκινητική παράσταση.²⁹⁹ Η επόμενη τιμητική παράσταση είναι της Νίνας Κόκκου. Μια μέρα πριν το ανέβασμα της παράστασης *Βασίλισσα Σαββά* του Marco Praga, ο τύπος δημοσιεύει μια σύντομη κριτική για το θεατρικό ταλέντο της Νίνας Κόκκου. Ο δημοσιογράφος διαβλέπει σε αυτή χαρακτηριστικά που θα την βοηθήσουν να φτάσει ψηλά ως ηθοποιός και θεωρεί ότι το μόνο αρνητικό της είναι πως δεν διαθέτει ακόμη την «ηρεμία της μελέτης»,³⁰⁰ εννοώντας μάλλον την συστηματική δουλειά και έρευνα πάνω στον εκάστοτε ρόλο. Πάντως ο δημοσιογράφος ξεκαθαρίζει πως η θεατρική της παρουσία δεν θα ξεχαστεί από την Κρητικούς, καθώς είναι δεδομένο ότι θα συνεχίσει να αποσχολεί το ελληνικό θέατρο. Γι αυτό και προτρέπει το κοινό να δείξει την εκτίμηση και το σεβασμό, που τρέφει για τη νεαρή καλλιτέχνη.

²⁹¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 28/08/1921, σ.2

²⁹² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

²⁹³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 29/08/1921, σ.3

²⁹⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/09/1921, σ.3

²⁹⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 03/09/1921, σ.3

²⁹⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 07/09/1921, σ.3

²⁹⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 11/09/1921, σ.2

²⁹⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 12/09/1921, σ.3

²⁹⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 18/09/1921, σ.3

³⁰⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 19/09/1921, σ.3

Η επόμενη ευεργετική παράσταση είναι το τετατράπρακτο δράμα *Η ψυχοκόρη* (ή/και *ο λήσταρχος Κρικέλας*) του Ιωάννη Βότσαρη, διασκευή του θεατρικού έργου η *Χιονάτη* του Brieux. Η παράσταση δίνεται υπέρ του Χριστοφορίδη και ο τύπος δεν ξεχνάει ούτε σ' αυτή την περίπτωση να τονίσει την καλλιτεχνική προσφορά του συγκεκριμένου καλλιτέχνη στην τοπική κοινωνία και στα θεατρικά δρώμενα.³⁰¹ Η παράσταση αυτή είναι εισπρακτική επιτυχία και λίγες μέρες αργότερα ο ηθοποιός ευχαριστεί δημόσια τον κόσμο για τη στήριξη και την τιμή, που του κάνει να παρευρίσκεται στο θέατρο τη βραδιά της τιμητικής του παράστασης.³⁰² Όμως, το κλίμα αλλάζει εντελώς στην επόμενη τιμητική παράσταση.

Στις 29 Σεπτεμβρίου δίνεται η παράσταση *Ρωμαίος και Ιουλιέττα* του Shakespeare, προς τιμήν της Ανθίπης Κόκκου. Την ημέρα της παράστασης υπάρχουν στο τύπο κολακευτικά σχόλια για το «αριστούργημα»³⁰³ του άγγλου συγγραφέα και τους «ιεροφάντες» του θιάσου. Το άρθρο που δημοσιεύεται στο τύπο την πρώτη Οκτωβρίου, περιγράφει με ιδιαίτερα γλαφυρό τρόπο την εντύπωση που έκανε το κλασσικό έργο.

«Προχθές βράδυ δόθηκε η τιμητική της κ. Ανθίπης Κόκκου. Όλος ο κόσμος...αηδίασε σε βαθμό αποκρουστικό. Η ωραιότερα εκδήλωση της κρίσεως του κοινού ήταν η πεντάρα που πέταξε κάποιος στην τελευταία πράξη τη στιγμή που κλειούσαν η αυλαία. Είναι περίεργοι μερικοί διευθυνταί θιάσων να στερούνται της στοιχειώδους ψυχολογικής αντιλήψεως δια το κοινόν πρό του οποίου παίζουν. Δεν υπήρχον έργα νεώτερα σαν το αποψινό που διάλεξεν ο κ.Αμηράς για την τιμητικήν του, παρά ξέθαψαν σκονισμένα τετράδια σαχλαναλάτων μεσαιωνικών ερώτων που μπορούν ν' απασχολούν μόνον τους καραγκιόζηδες και τους φασουλήδες με τους Αρμάνδους; Ευτυχώς το αποψινό έργο, έργο τελευταίο, νεωτεριστικό και πρωτότυπο θα μας κάμη να ξεχάσωμε κάπως την προχθεσινοβράδυνη απογοήτεσι του κ. Ρωμαίου και της Δίδος Ιουλιέττας.»³⁰⁴

Αυτές οι αντιδράσεις προκαλούν εντύπωση, καθώς ο *Ρωμαίος και Ιουλιέττα* θεωρείται αριστούργημα του κλασσικού θεάτρου. Όμως το πρόβλημα των Κρητικών είναι πως το έργο αναφέρεται στη μεσαιωνική εποχή, δεν είναι ένα σύγχρονο έργο, γι αυτό ο αρθρογράφος γράφει για «σκονισμένα τετράδια σαχλαναλάτων μεσαιωνικών ερώτων», που μάλιστα θα αφορούσαν το κουκλοθέατρο. Είναι γεγονός πως ο θιάσος έχει συνηθίσει το κοινό σε θεατρικά έργα σύγχρονων συγγραφέων, όπως αυτά του Dario Niccodemi, του Georges Feydeau, του Γρηγορίου Ξενόπουλου και σε επιθεωρήσεις. Όμως η αντίδραση του κοινού και κυρίως η αρνητική κριτική του δημοσιογράφου προκαλεί απορία και έκπληξη στον σύγχρονο αναγνώστη. Φαίνεται ότι τα πρώτα χρόνια του επαγγελματικού θεάτρου και της κριτικής, η τελευταία λειτουργεί μ' ένα τρόπο πιο μονοδιάστατο και υποκειμενικό. Η έλλειψη παιδείας και συστηματικής «επαφής» με λογοτεχνικά κείμενα και ρεύματα επηρεάζει τον τρόπο που οι θεατές αντιμετωπίζουν τα θεατρικά κείμενα, ενώ δεν είναι σε θέση ακόμη να εντοπίσουν το διαχρονικό τους περιεχόμενο και τις λογοτεχνικές τους αρετές. Επίσης, η πιθανόν βεβιασμένη ανάγκη των Κρητικών να γίνουν κοινωνοί των σύγχρονων αισθητικών και θεατρικών ρευμάτων, δεν τους επέτρεπε να αξιολογήσουν και να εκτιμήσουν έργα του κλασσικού ρεπερτορίου, που τα ρούχα τους και τα σκηνικά τους παρέπεμπαν στο παρελθόν.

Ευτυχώς για τον θίασο, αλλά και για το κοινό η επόμενη παράσταση η *Άγνωστος* του Alexandre Bisson ικανοποιεί την τοπική κοινωνία που επιβραβεύει την επιλογή του έργου και τις ερμηνείες των αδελφών Κόκκου, Αμηρά, Παρασκευά, Χαλκιάπουλο.³⁰⁵ Η τιμητική παράσταση του Νίκου Παρασκευά δίνεται στις 6 Οκτωβρίου και το έργο είναι *Ο κύριος Μπεβερλαί* του Georges Berg και του Louis Verneuil.³⁰⁶ Μέρες πριν ανέβει το έργο,

³⁰¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 24/09/1921, σ.3

³⁰² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 30/09/1921, σ.3

³⁰³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 29/09/1921, σ.3

³⁰⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 01/10/1921, σ.2

³⁰⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 03/10/1921, σ.3

³⁰⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 05/10/1921, σ. 3

διαφημίζεται ως ένα αριστούργημα, γεμάτο ενδιαφέρον, ποικιλία συναισθημάτων και ταυτόχρονα τονίζεται η καλλιτεχνική αξία και η ευσυνειδησία του εν λόγω ηθοποιού. Το σκηνικό ανέβασμα αυτού του «πρωτότυπου έργου»³⁰⁷ προσελκύει αρκετούς θεατές, που μένουν ευχαριστημένοι από τις ερμηνείες των μελών του θιάσου.

Η αποχαιρετιστήρια παράσταση πραγματοποιείται στις 8 Οκτωβρίου. Είναι η τιμητική παράσταση υπέρ των ηθοποιών Ηρακλή Χαλκιάκου και Τασίας Αλκαίου. Σύμφωνα με τις εφημερίδες, το πρόγραμμα της παράστασης περιλαμβάνει τρία μόνοπρακτα και δυο απαγγελίες, χωρίς να δίνεται κάποια πιο συγκεκριμένη πληροφορία.³⁰⁸ Στις 9 Οκτωβρίου ο θίασος των αδελφών Κόκκου αποχωρεί από το Ηράκλειο και τις επόμενες μέρες η διεύθυνση του θιάσου στέλνει ένα ευχαριστήριο κείμενο³⁰⁹, όπου εκφράζει την ευγνωμοσύνη του για την στήριξη των φιλότεχνων Κρητικών.

Ο θίασος αυτός παρουσίασε στους Ηρακλειώτες μεγάλη ποικιλία έργων, ρισκάροντας πολλές φορές και ανεβάζοντας έργα που θεωρήθηκαν προκλητικά, ώστε να απαγορευτεί η είσοδος στις ανύπαντρες γυναίκες. Στη διάρκεια των τριών μηνών υπήρξαν παραστάσεις που δεν τράβηξαν την προσοχή του κοινού και άλλες που προκάλεσαν δυσμενή σχόλια, με αποκορύφωμα την παράσταση *Ρωμαίος και Ιουλιέττα*. Οι επιλογές που δικαιώθηκαν ήταν οι κωμωδίες, οι επιθεωρήσεις και εν γένει τα έργα που είχαν γραφτεί σχετικά πρόσφατα και δεν φάνταζαν ως υπερβολικά «παλιά» και «ξεπερασμένα» για τους θεατές. Το κρητικό κοινό αναζητούσε ο,τιδήποτε μπορούσε να το φέρει σε επαφή με τις εξελίξεις στην Αθήνα και στην Ευρώπη, με σκοπό να νιώσει, πιθανώς ισότιμο κομμάτι με τη αθηναϊκή σκηνή.

Ο θίασος «Καλλιτεχνική Εταιρεία Σωτηρίας Ιατρίδου-Βεάκη-Χρ. Νέζερ» στην Κρήτη (1921 - 1922)

Στις 12 Δεκεμβρίου του 1921, ο θίασος των Αίμιλιου Βεάκη, Χριστόφορου Νέζερ και Σωτηρίας Ιατρίδου φτάνει στα Χανιά. Ο θίασος με την ονομασία «Καλλιτεχνική Εταιρεία Σωτηρίας Ιατρίδου-Βεάκη-Χρ. Νέζερ», αφού δίνει στις 7 Οκτωβρίου την παράσταση *Άμλετ* στο θέατρο «Απόλλωνα» της Αθήνας,³¹⁰ ξεκινάει την περιοδεία του στη Μυτιλήνη, την Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και στη συνέχεια περιοδεύει στην Κρήτη, αρχίζοντας από την πόλη των Χανίων.

Η πρέμiera του θιάσου πραγματοποιείται στις 12 Δεκεμβρίου με την κλασική γαλλική κωμωδία *Ο Φιλάργγυρος* του Molière.

«Από χθές ήρχισε τας παραστάσεις τους ο αφιχθείς εν τη πόλει μας δραματικός θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ με το έξοχον έργος ο *Φιλάργγυρος*.

Η εντύπωση του κοινού εκ της πρώτης παραστάσεως υπήρξεν άριστη. Ο θίασος είναι τελείως κατηρτισμένος και θα συνεχίση τας παραστάσεις του με εκλεκτά έργα.»³¹¹

Ο θίασος συνεχίζει τις παραστάσεις του στην αίθουσα του συλλόγου «Χρυσόστομος». Στις 17 Δεκεμβρίου ανεβάζει την κωμωδία *Πάρε με Ανδριάννα μου*³¹². Όσο ο θίασος βρίσκεται στα Χανιά, η ηρακλειώτικη εφημερίδα *Νέα Εφημερίς* δημοσιεύει πως θα

³⁰⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/10/1921, σ.3

³⁰⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

³⁰⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 13/10/1921, σ.3

³¹⁰ Σιδέρης Γιάννης, *Ιστορία του νέου ελληνικού θεάτρου 1794-1944*, Τόμος Δεύτερος, Αθήνα,Καστανιώτη, 2000, σ.15

³¹¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 14/12/1921, σ.2

³¹² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/12/1921, σ.2

μεταβεί στο Ηράκλειο στις 11 Ιανουαρίου για 20 προγραμματισμένες παραστάσεις.³¹³ Γι αυτό το λόγο, θα προηγηθεί ο Αθανάσιος Καβάδας, ως απεσταλμένος στις 29 Δεκεμβρίου, με σκοπό να αρχίσει η πώληση των συνδρομών σε γνωστό ζαχαροπλαστείο της πόλης και να κανονιστούν οι περαιτέρω λεπτομέρειες.³¹⁴

Παρά τις προετοιμασίες για την υποδοχή των ηθοποιών και την έναρξη των παραστάσεων στο Ηράκλειο, ο θίασος συνεχίζει κανονικά να ψυχαγωγεί τους Χανιώτες. Στις 4 Ιανουαρίου δίνεται τιμητική παράσταση υπέρ του Χριστόφορου Νέζερ, με το ανέβασμα της φάρσας *Μια τρελλή ιδέα* του von Friedrich.³¹⁵ Στις 8 Ιανουαρίου ο θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ παρουσιάζει την τραγωδία *Οιδίπους Τύραννος*,³¹⁶ παράσταση την οποία είχε ανεβάσει και στην Κωνσταντινούπολη. Στην Πόλη κορυφαίοι του Χορού ήταν οι Αντώνης Γιαννίδης, Μιχάλης Κουνελάκης, το ρόλο του Εξάγγελου ερμήνευσε ο Γιαννούλης Σαραντίδης, μετέπειτα σκηνοθέτης, ενώ μέλος του χορού ήταν ο Γιώργος Βακαλόπουλος.³¹⁷ Καθώς ο θίασος δεν μπορεί να έχει μαζί του τα μέλη του χορού καθ' όλη τη διάρκεια της περιοδείας, σε κάθε κανούργιο σταθμό της αναζητάει νέους, που θα μπορούσαν να απαρτίσουν το σώμα του Χορού. Έτσι, στην Κρήτη εμφανίζεται ως Α' Κορυφαίος του Χορού ο νεαρός Αλέξης Μινωτής, ο οποίος από την τρίτη παράσταση και έπειτα αναλαμβάνει το ρόλο του Εξαγγέλου.³¹⁸

Ο θίασος αναχωρεί από τα Χανιά στις 12 Ιανουαρίου με ατμόπλοιο και φτάνει στο Ηράκλειο το πρωί της επόμενης μέρας.³¹⁹ Στις 14 του μήνα ανεβάζει το πρώτο του θεατρικό έργο για το κοινό του Ηρακλείου. Πρόκειται για το δράμα *Οι κατακτηταί* του Charles Méte, που είχε παιχτεί τρεις φορές στα Χανιά.

20. Illustration: Ο ηθοποιός Αμιλίος Βεάκης - Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 02/02/1922, σ. 2

«Ο θίασος Ιατρίδου-Βεάκη-Νέζερ έδωσε χθες το βράδυ το αριστούργημα του Σάρλ Μερέ *Οι κατακτηταί*.

Ο κ. Βεάκης εις τον ρόλον του Μπράντον υπήρξε οίος ανεμένετο, κατατήσας το Κοινόν εις έντονον προσοχήν προς ένα ευσυνείδητον τεχνίτην της Σκηνης. Ο συγγραφεύς δεν μπορούσε να εύρη καλύτερο απ' αυτόν ερμηνευτήν των στοχασμών του και των αρχών τας οποίας διά του έργου του υποστηρίζει.

Από πολλών ετών και όταν λόγοι επαγγελματικής φύσεως τον είχαν θέση εις δεύτερους μεταξύ των πρώτων ρόλου, μας ήτο γνωστόν ότι του κ. Βεάκη η θέσις ήτο και είναι εκεί που μας παρουσιάσθη χθές βράδυ εις τους «Κατακτητάς» διά να διακαιώση άλλως και την περί αυτού κρατούσαν φήμην ότι είναι πρώτος μεταξύ των πρώτων εργάτης της Ελληνικής Σκηνης.

³¹³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 04/12/1921, σ.3

³¹⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 31/12/1921, σ.2

³¹⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 05/01/1922, σ.2

³¹⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/01/1922, σ.2

³¹⁷ Γιάννης Σιδέρης, *Το αρχαίο θέατρο στη νέα ελληνική σκηνή 1817-1932*, ό.π. σ. 286-287

³¹⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π

³¹⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 13/01/1922, σ.2

Η δεσποινίς Ιατρίδου και Ιωάννα Μπράντον απέδωσε μετά περιστής τέχνης και χάριτος τον μικρόν αλλά δύσκολον ρόλον της.

Ο κ. Συριώτης ως Μπελμόν με την συντετριμμένη φυσιογνωμία αλλά και με την σταθερότητα την οποίαν έχει όποιος αγαπά, υπήρξε λίαν φιλότιμος εις την ερμηνείαν του ρόλου του, του οποίου ήτο κάτοχος.

Οι κ. κ. Σπηλιόπουλος και Καλογερόπουλος πολύ φιλότιμα και ευσυνείδητα υπεδύθησαν τον ρόλον των παιδιών των οσιπλούτων επιχειρηματιών.

Εν τω συνόλω και το έργον και οι ερμηνευταί τούτου υπερήρσαν.»³²⁰

Στις 16 Ιανουαρίου επαναλαμβάνεται το θεατρικό έργο του Μéré στην απογευματινή παράσταση και στη βραδυνή ανεβαίνει η κωμωδία *Ο Φιλάργυρος (L' Avare ou l' École du mensonge)* του Molière.³²¹ Όπως γράφεται στον τύπο, την ίδια μέρα γιορτάζεται στο Δημοτικό Θέατρο Αθηνών η τριακοσιοστή επέτειος του θανάτου του Molière, γεγονός που καθιστά την παράσταση ακόμη πιο ενδιαφέρουσα.

«[...]Αί δύο δοθείσες μέχρι τούδε παραστάσεις του θάσου εις την πόλιν μας επί δυο διαφόρων έργων δράματος και κωμωδίας έδωκεν εις το θεατρόφιλον κοινόν της πόλεως μας την ευκαιρίαν να κρίνη περί του αρτιοτάτου καταρτισμού εις τα δραματικά και κωμικά έργα.

Το κοινόν μας είμαθε βέβαιοι ότι θα υποστηρίξη τον θίασον αναλόγως της αξίας του και της ευσυνειδησίας των ηθοποιών, μεθ' ης παίζουσι ουτοί τους ρόλους των[...]»³²²

Έχοντας αποσπάσει διθυραμβικές κριτικές, ο θίασος ακολουθεί το ίδιο ρεπερτόριο, που παρουσίασε και στα Χανιά. Στις 20 Ιανουαρίου ανεβάζουν την κωμωδία του von Friedrich, *Μια τρελλή ιδέα*³²³ τ. Στις 21 του μηνός, οι θεατρόφιλοι του Ηρακλείου έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ένα ακόμη θεατρικό έργο του Γάλλου κωμωδιογράφου Molière, τον *Κατά Φαντασίαν Ασθενή (Le Malade imaginaire)*.³²⁴ Τα υπόλοιπα έργα που παίζονται μέχρι το τέλος Ιανουαρίου είναι η *Ζηλιάρα (Jalouse)*³²⁵ του Alexandre Bisson ο *Οθέλλος*³²⁶ του Shakespeare όπου το ρόλο του Ιάγου ερμηνεύει ο Πάνος Καλογερίκος³²⁷, το δράμα *Ο τρελλός Κατάδικος*³²⁸ της Carmen Sylva, η κωμωδία *Πώς μιλούμε τ' Αγγλικά*³²⁹ του Tr. Bernard, ο *Ταρτούφος (Tartuffe ou l' Imposteur)*³³⁰ του Molière, το δράμα *Χιονάτη*³³¹ (*La Blanchette*) του Brioux, η *Μονομαχία Κυριών (Le Bataille de Dames)*³³² των Eugène Scribe και Eugène Legouvé και ο *Άμλετ* του Shakespeare³³³.

³²⁰ Εφ.Νέα Εφημερίς, 15/01/1922, σ.3

³²¹ Εφ.Νέα Εφημερίς, 16/01/1922, σ.2

³²² Εφ.Νέα Εφημερίς, ό.π.,σ.2

³²³ Εφ. Νέα Εφημερίς, 20/01/1922, σ.2

³²⁴ Εφ. Νέα Εφημερίς, 21/01/1922, σ.2

³²⁵ Εφ. Νέα Εφημερίς, 22/01/1922, σ. 3

³²⁶ Εφ. Νέα Εφημερίς ό.π.

³²⁷ Γλυτζουρή, *Η σκηνοθετική τέχνη στην Ελλάδα : Η ανάδυση και εδραίωση του σκηνοθέτη στο νεοελληνικό θέατρο* ό.π ,σ.512

³²⁸ Εφ. Νέα Εφημερίς, 26/01/1922, σ.2

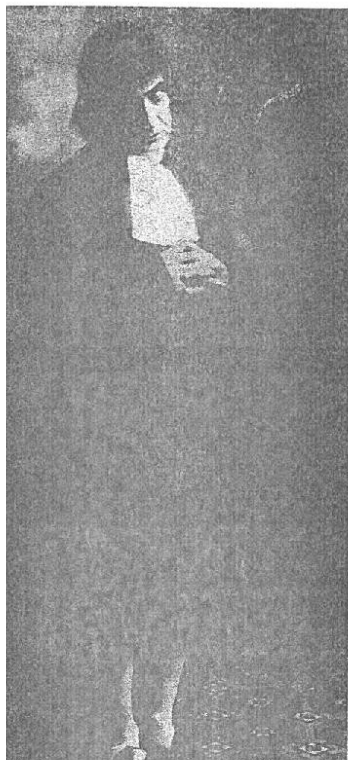
³²⁹ Εφ. Νέα Εφημερίς, ό.π.

³³⁰ Εφ. Νέα Εφημερίς, ό.π.

³³¹ Εφ. Νέα Εφημερίς, 29/01/1922, σ.2

³³² Εφ. Νέα Εφημερίς ό.π.

³³³ Εφ. Νέα Εφημερίς, ό.π.

21. Illustration: Ο ηθοποιός Χριστόφορος Νέζερ ως «Ταρτούφος» του Molière- Συλλογικό έργο, *Χριστόφορος Νέζερ: Πενήντα Χρόνια Θέατρο*, Αθήνα, Δίφρος, 1959, σ.116

Στις 2 Φεβρουαρίου, ο θίασος ανεβάζει το έργο *Το έγκλημα του Ποτρό* σε τιμητική παράσταση για τον Αιμίλιο Βεάκη.³³⁴ Την ίδια μέρα πριν παιχτεί η παράσταση, ο τύπος δημοσιεύει φωτογραφία του ηθοποιού, τονίζει αφενός το θεατρικό ταλέντο του πρωταγωνιστή και αφετέρου την σημασία που έχει η παρουσία όσο το δυνατόν περισσότερων θεατών, καθώς έτσι θα αποδειχθεί η εκτίμηση των Ηρακλειωτών στο πρόσωπο του. Το επόμενο θεατρικό έργο που ανεβάζει είναι ο *Οιδίπους Τύραννος*,³³⁵ μάλιστα το δράμα παίζεται σε επαναληψεις και σε ώρες, έτσι ώστε να μπορούν να το παρακολουθήσουν οι μαθητές των σχολείων του Ηρακλείου. Στον τύπο αναφέρεται ότι η αρχαία τραγωδία παίζεται σε μετάφραση και σκηνοθεσία του Φώτου Πολίτη.³³⁶

Ο θίασος Βεάκη-Ιατρίδη-Νέζερ επισκέπτεται το Ρέθυμνο, πιθανότα στις 6 Φεβρουαρίου, όπου παραμένει με σκοπό να δώσει 10 παράστασεις.³³⁷ Την 1η Φεβρουαρίου δημοσιεύεται η είδηση της αναχώρησης για το Ρέθυμνο και αναγγέλλονται οι παραστάσεις των έργων *Σαν τα φύλλα* και *Άμλετ*, που ανεβαίνουν το ίδιο βράδυ στο Ηράκλειο.

«[...]Η εφημερίς μας λυπείται διότι ένεκα λόγων ανεξαρτήτων της θελήσεως της, δεν έκρινε ως ήρμοζε τα έργα άτινα ο άριστος ούτος θίασος ανεβίβασεν επί της σκηνης του θεάτρου μας. Εκπληρούσα όμως σήμερα επιτακτικήν αξιώσιν του παρακολουθήσαντος τας παραστάσεις κοινού, διαβιβάζει προς τον καλόν θίασον τας ευχαριστίας του διά την υπέροχον τέχνην του και τα εκλεκτά του έργα και παρακαλεί τον κ. Βεάκην όπως το ταχύτερον επιστρέψη εκ Ρεθύμνης διά να δώση τας υπόλοιπους παραστάσεις του.»³³⁸

Αφού περάσουν οι γιορτές των Αποκριών και ο χώρος του θεάτρου σταματήσει να

³³⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 02/02/1922, σ.3

³³⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 05/02/1922, σ.2

³³⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 06/02/1922, σ.2

³³⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 01/02/1922, σ.2

³³⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, ό.π.

χρησιμοποιείται από Φιλανθρωπικά Σωματεία, ο θίασος επιστρέφει στην σκηνή του Ηρακλείου στις 16 Φεβρουαρίου, με την παράσταση *ο Έμπορος της Βενετίας* (*The Merchant of Venice*) του Shakespeare.³³⁹ Η επιστροφή του «άριστου»³⁴⁰ θιάσου θα χαροποιήσει τον τύπο, που θα εκφράσει την πεποίθηση ότι τα εισιτήρια των παραστάσεων θα εξαντληθούν, λόγω της συμπάθειας του κοινού προς τους ηθοποιούς. Ο θίασος δίνει τις δυο τελευταίες παράστασεις του στις 9 και 10 Μαρτίου, επιλέγοντας αυτές να είναι επιθεωρήσεις, με έντονο μουσικό χαρακτήρα. Για το λόγο αυτό συνεργάζονται με τους μαέστρους ορχήστρας Μπιφέρνο και Μουχτάρ Χανιαλάκη.³⁴¹ Πριν φύγει από το νησί, ο θίασος έχει προγραμματίσει ορισμένες εμφανίσεις στα Χανιά. Οι συνδρομές για τις συγκεκριμένες παραστάσεις είναι πολλές, κατά τους δημοσιογράφους.³⁴² Αυτό δείχνει ότι οι εντυπώσεις από τις παραστάσεις που έχουν ήδη δοθεί στο Ρέθυμνο και στο Ηράκλειο λειτούργησαν ως η καλύτερη διαφήμιση του θιάσου στο νέο του κοινό στα Χανιά. Από τις 10 έως 30 Μαρτίου, ο θίασος δίνει παραστάσεις με επιτυχία στα Χανιά,³⁴³ απ' όπου συνεχίζει την περιοδεία του ταξιδεύοντας για την Καλαμάτα.³⁴⁴

Κατασκευή θεάτρου στο Ηράκλειο (1922)

Ένα ιδιαίτερο σημαντικό γεγονός για τη θεατρική ζωή και εξέλιξη του Ηρακλείου είναι η κατασκευή θεάτρου στην πόλη.³⁴⁵ Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από τον τοπικό τύπο, το θέατρο είναι έργο του γνωστού στην Αθήνα μηχανικού, Αχιλλέα Γεωργιάδη. Το νέο θέατρο, πέρα από την αίθουσα θεάτρου και του βοηθητικούς χώρους, περιλαμβάνει και χώρο καφενείου. Σε αυτό θα στεγάζονται οι θίασοι τόσο τη χειμερινή όσο και τη θερινή θεατρική περίοδο, ενώ αυτός που έχει αναλάβει να συμβάλει και να προωθήσει την κατασκευή του ονομάζεται Αλέξανδρος Πουλακάκης. Το θέατρο αναμένεται να είναι έτοιμο μετά τον Ιανουάριο του 1922.

Ο θίασος Ροζαλίας Νίκα (1922)

Τον Ιούλιο, αντιπρόσωπος από το θίασο της Ροζαλίας Νίκα επισκέπτεται το Ηράκλειο, έχοντας ως σκοπό να εμφανιστεί ο θίασος στο θέατρο «Πουλακάκη». Όμως οι οικοδομικές εργασίες δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα και όπως γράφεται, ο δήμος του Ηρακλείου δεν έχει συνεισφέρει καθόλου για την ανέγερση του θεάτρου. Οι συζητήσεις με τον απεσταλμένο του θιάσου φαίνεται πως προχωρούν θετικά και οι εγγραφές των συνδρομητών αρχίζουν δυο μέρες αργότερα. Σε περίπτωση που οι εγγραφές δεν θα είναι πολλές και δεν θα συμπληρωθούν το συντομότερο δυνατό, ο θίασος δεν θα περιοδεύσει στο Ηράκλειο. Η *Νέα Εφημερίς* γνωστοποιεί την είδηση των εγγραφών και αναφέρεται στην καλλιτεχνική αξία της πρωταγωνίστριας και στην ποικιλία του δραματολογίου του θιάσου, που θα συμπεριλαμβάνει δράματα, κωμωδίες, επιθεωρήσεις και ελαφρές οπερέττες.

«Ο αντιπρόσωπος του θιάσου Ροζαλίας Νίκα αφίχθη προχθές και από χθές ήρξατο η εγγραφή των συνδρομητών. Αν κρίνωμεν από τα αποτελούμενα αυτόν πρόσωπα και από το ρεπερτόριο του περιλαμβάνον δράματα, κωμωδίες, επιθεωρήσεις και ελαφράς οπερέττας, ο θίασος θα ικανοποιήσει πλήρως τας απαιτήσεις του κοινού η διεύθυνσις του θιάσου θα επιδιώξη την επικράτησιν του είδους εκείνου που θ' αρέση.

Αν μέχρι της αύριον έχη συγκεντρωθή ο απαιτούμεος αριθμός συνδρομητών ο θίασος θέλει

³³⁹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 16/02/1922, σ.2

³⁴⁰ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 17/02/1922, σ.3

³⁴¹ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 08/03/1922, σ.3

³⁴² Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 09/03/1922, σ.2

³⁴³ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 20/03/1922, σ.2

³⁴⁴ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 30/03/1922, σ.2

³⁴⁵ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 28/12/1921, σ.2

αφιχθή μέχρι τέλους της εβδομάδας συμπληρωμένων εν τω μεταξύ των προπαρασκευών της πλατείας του θεάτρου, το οποίον δεν θα διακόψη εις το εξωτερικόν του τμήμα την ανέγερσιν.

Το όνομα της κ. Ροζαλίας Νίκα- τόσο γνωστόν εις όλους- εξασφαλίζει πλήρως την επιτυχίαν της εφετεινής θεατρικής περιόδου με την οποίαν θα κάμη έναρξιν το νέο μας θέατρον.»³⁴⁶

Στις 10 Ιουλίου δημοσιεύεται ότι οι συνδρομές συνεχίζονται, αλλά δεν έχουν συμπληρωθεί ακόμη, υπενθυμίζοντας ότι απ' αυτό εξαρτάται το αν θα τους επισκεφτεί ο θίασος. Δεν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες για το θίασο κι αν τελικά επισκέφτηκε την Κρήτη. Το καλοκαίρι του 1922 σημαδεύεται από τα αιματήρα γεγονότα της Μικρασιατικής Καταστροφής. Η Κρήτη, όπως και η υπόλοιπη Ελλάδα, δέχεται τους πρόσφυγες, που πρέπει να περιθάλψει και να βοηθήσει να ενταχθούν. Τα θέατρα είναι από τους χώρους που «φιλοξενούν» τους πρόσφυγες και μέσα στο κλίμα της εθνικής τραγωδίας, οι θεατρικές και κοσμικές εκδηλώσεις αναβάλλονται, όπως είναι φυσικό.

Ο θίασος των Σμυρναίων προσφύγων

Όταν περάσουν οι πρώτοι μήνες μετά την καταστροφή, τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν. Κρίνεται σημαντικό να ενταχθούν οι πρόσφυγες μέσα στο υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο και να μπορέσουν να κτίσουν τη ζωή τους από το μηδεν σε νέες συνθήκες, όχι τόσο φιλόξενες, στην πραγματικότητα. Στην Κρήτη αυτή η επιθυμία ένταξης και συμμετοχής στα κοινωνικά και καλλιτεχνικά γίνεσθαι εκφράζεται και μέσα από το «προσφυγικό» θέατρο. Τον Δεκέμβριο του 1922 στο θέατρο «Πανελλήνιον», ο Θίασος Σμυρναίων προσφύγων δίνει παραστάσεις. Το δραματολόγιο του θιάσου αποτελείται από δραματικά έργα με πατριωτικό χαρακτήρα, όπως το θεατρικό έργο *Στα Ελληνοτουρκικά σύνορα*, που ανεβαίνει στις 4 Δεκεμβρίου.³⁴⁷

Οι παραστάσεις του θιάσου δίνονται καθημερινά, ανεβάζοντας γνωστά έργα στο κρητικό κοινό.

«Ο θίασος των προσφύγων συνεχίζει καθ' εκάστην τας παραστάσεις εις το «Πανελλήνιον» εν μέσω πολλού και εκλεκτού κόσμου με διάφορα έργα, επιθεωρήσεων, δραμάτων και λοιπά. Σήμερον Πέμπτην δίδεται η τιμητική της Δίδος Χρυσής Καπλαντζή, Ιωάννου Σταθοπούλου και Ιωάννου Καρολίδου με το έξοχον δράμα *ο Ναύτης Βανβρούστ*. Εις τα διαλείμματα θα παιανίζη ολόκληρος η μουσική του Απόλλωνος.»³⁴⁸

Οι πληροφορίες για τον εν λόγω θίασο σταματούν στις 18 Δεκεμβρίου 1922. Ο ημερήσιος τύπος ενημερώνει το κοινό ότι ο θίασος θα παρουσιάσει στο πρώτο μέρος του προγράμματός του, ανάμεικτη *Επιθεώρηση* και στο δεύτερο το έργο *Μίχος Γιούρος*. Τα δημοσιεύματα υποδηλώνουν ότι οι Ηρακλειώτες παρακολουθούν τις παραστάσεις των προσφύγων ηθοποιών και ενισχύουν την προσπάθεια αυτή, που πολλές φορές αποκτά πολιτικά και εθνικά χαρακτηριστικά. Ενδεικτικό του κλίματος της εποχής και της πολιτικής κατάστασης είναι ότι την ημέρα της γιορτής του Αγίου Ελευθερίου κατά τα διαλείμματα των παραστάσεων παίζεται ο ύμνος του Ελευθερίου Βενιζέλου.

³⁴⁶ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 05/07/1922, σ.2

³⁴⁷ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 04/12/1922, σ.2

³⁴⁸ Εφ. *Νέα Εφημερίς*, 15/12/1922, σ.2

ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Το ερασιτεχνικό θέατρο στην Κρήτη εκείνη την εποχή περιλαμβάνει κυρίως μαθητικές παραστάσεις, καθώς οι ερασιτεχνικοί φιλολογικοί σύλλογοι ασχολούνται κατά βάση με μουσικές εσπερίδες. Έτσι τον Ιανουάριο του 1903, οι μαθητές του Γυμνασίου των Χανίων προχωρούν στο ανέβασμα ενός σημαντικού έργου, όπως η αρχαία ελληνική τραγωδία *Οιδίπους Τύραννος* του Σοφοκλή. Η παράσταση του σχολείου δίνεται στο πλαίσιο της εορτής των Τριών Ιεραρχών και μέσα στο κατάμεστο θέατρο παρευρίσκονται οι σύμβουλοι Παιδείας και Εσωτερικών, καθώς κι οι πρόξενοι της Γαλλίας και Ιταλίας. Το αποτέλεσμα σύμφωνα με τον τύπο,³⁴⁹ είναι ανώτερο από τις απαιτήσεις του κοινού, εφόσον οι μαθητές ερμηνεύουν τους ρόλους τους με επιτυχία. Βέβαια δεν η πρώτη φορά που υπάρχει αναφορά σε μαθητική παράσταση της συγκεκριμένης τραγωδίας. Ο συγγραφέας Νίκος Καζαντάκης υποδύεται τον Κρέοντα σε μια μαθητική παράσταση ως μαθητής γυμνασίου, πιθανότατα γύρω στο 1899.³⁵⁰ Και τα επόμενα χρόνια οι μαθητικές γιορτές συμπεριλαμβάνουν πολλές φορές, εκτός από τις καθιερωμένες γυμναστικές επιδείξεις, τραγούδια, απαγγελίες ποιημάτων, χορό και σύντομους θεατρικούς διαλόγους.³⁵¹ Πολλές φορές μάλιστα σ' αυτές τις παραστάσεις χρησιμοποιείται ο χώρος του θεάτρου της πόλης. Μια τέτοια περίπτωση είναι κι η σχολική γιορτή που δίνεται στις 2 Μαΐου του 1921 στο θέατρο του Ηρακλείου «Πολυθέαμα».³⁵²

Στα Χανιά το 1922, υπάρχει όμιλος ερασιτεχνών ηθοποιών, που ανεβάζει γνωστά θεατρικά έργα, όπως οι *Φοιτηταί*³⁵³ του Γρηγορίου Ξενόπουλου. Επηρεασμένος από τις παραστάσεις των επαγγελματικών θιάσων, επιλέγει να ανεβάσει ένα έργο, γνωστό στην τοπική κοινωνία. Πρόκειται για το *Κουρέλι* του Dario Niccodemi, που ανεβαίνει στις 5 Μαΐου του 1922,³⁵⁴ ενώ δεν λείπουν και τα πατριωτικά έργα, κυρίως μετά την μικρασιατική καταστροφή, γι αυτό λίγες μέρες αργότερα παρουσιάζουν το πατριωτικό έργο *Οι Καλλέργαι* του Σπυρίδωνος Βασιλειάδη. Το έργο αυτό αναφέρεται στην Κρητική επανάσταση και παραστάθηκε για πρώτη φορά το 1868, με τους αθηναίους κριτικούς να σχολιάζουν θετικά τον ελληνικό και πατριωτικό του χαρακτήρα, αλλά όχι την σκηνική του παρουσίαση.³⁵⁵

Το 1921 στο Ρέθυμνο δημιουργείται ο «Όμιλος των φιλόμουσων». Η κίνηση αυτή είναι πολύ σημαντική, αν λάβει κανείς υπόψιν του πως στην πόλη αυτή υπήρξε μέχρι εκείνη τη στιγμή ελάχιστη θεατρική κίνηση. Αρχές Απριλίου, παρουσιάζεται ενώπιον των Ρεθυμνιωτών η πρώτη «θεατρικοφιλολογική παράσταση»³⁵⁶ του Ομίλου. Τα θεατρικά έργα, που επιλέγονται για τις παραστάσεις είναι το δράμα *Η ιστορία του Ορφανοτροφείου* του Γεώργιου Τσοκοπούλου και η κωμωδία *Η καϊμένη η Δασκάλα* του Νικόλαου Λάσκαρη. Η δράση του Ομίλου συνεχίζεται με διάφορες καλλιτεχνικές εσπερίδες, όπου τα εσοδα δίνονται για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Παράλληλα με τον Όμιλο, λειτουργεί και ο «Σύλλογος κυριών Ρεθύμνου», ο οποίος διοργανώνει βραδιές με μουσικό πρόγραμμα, με τους μουσικούς να παίζουν αποσπάσματα από γνωστές όπερες, όπως η *Τραβιάτα* (*La Traviata*) του Giuseppe Verdi.

³⁴⁹ Εφ.Κήρυξ, 31/01/1903, σ. 2

³⁵⁰ Πετράκου Κυριακή, *Ο Καζαντάκης και το Θέατρο*, Αθήνα, Εκδόσεις Μίλητος, 2005, σ. 52

³⁵¹ Εφ.Νέα Εφημερίς, 13/06/1920, σ. 2

³⁵² Εφ.Νέα Εφημερίς 30/04/1921, σ.3

³⁵³ Εφ.Νέα Εφημερίς, 08/03/1921, σ.2

³⁵⁴ Εφ.Νέα Εφημερίς, 27/04/1922, σ.3

³⁵⁵ Γεωργοπούλου, *Η θεατρική κριτική στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*, ό.π., σ.24

³⁵⁶ Εφ.Νέα Εφημερίς, 06/04/1921, σ.3

22. Illustration: Σχολική θεατρική παράσταση - από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ.277

Οι πληροφορίες για το ερασιτεχνικό θέατρο είναι πενιχρές, καθώς υπάρχουν ελάχιστα δημοσιεύματα και αναφορές για ερασιτεχνικούς θιάσους στον τοπικό τύπο. Όμως δείχνουν πως στην «αυγή» της τρίτης δεκαετίας του εικοστού αιώνα εμφανίζεται η τάση για την ανάπτυξη του στην Κρήτη. Αυτή η στροφή στο «οργανωμένο» ερασιτεχνικό θέατρο οφείλεται άμεσα ή έμμεσα στις παραστάσεις του επαγγελματικού θεάτρου, που ενέπνευσαν και καλλιέργησαν, στο βαθμό που μπορούσαν και με τα μέσα που είχαν στη διάθεση τους, την εκτίμηση και αγάπη για την θεατρική τέχνη.

23. **Illustration:** Ρέθυμνο. Μπροστά διακρίνονται οι ρώσικοι στρατώνες. Πίσω η Φορτέτζα - από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ.58

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το 1906, ο νεαρός τότε Νίκος Καζαντζάκης γράφει τις εντυπώσεις του από τις παραστάσεις του Ηρακλείου.

«Πηγαίνω στο θέατρο. Κοιτάζω σ' ένα θεωρείο και κατά διαλείμματα κοιτάζω στην σκηνή».³⁵⁷

Σ' άλλη καταγραφή των εντυπώσεών του, από τις παραστάσεις και αιτιολογεί το γιατί δεν πηγαίνει συχνά στο θέατρο.

«...διότι λίγες φορές στη ζωή μου επήγα στο θέατρο, καθώς εδώ έχουμε μόνο φασουλήδες και περιφερόμενους Ελλ. θιάσους και αυτούς όχι κάθε χρόνο.»³⁵⁸

Αν και ο Νίκος Καζαντζάκης φαίνεται αρκετά αυστηρός στην κριτική του, όσα γράφει, ισχύουν ως ένα βαθμό. Τη χρονική περίοδο, που γράφονται αυτά, η θεατρική κίνηση κάνει ουσιαστικά τα πρώτα της «βήματα». Οι περιοδεύοντες θίασοι είναι ακόμα λίγοι και πράγματι το θέατρο του Φασουλή είναι ιδιαίτερα δημοφιλές και γνωστό στο Ηράκλειο και τα Χανιά, όπου εμφανίζονται επαγγελματίες και ερασιτέχνες, που δίνουν παραστάσεις με τον εν λόγω ήρωα. Όμως όλα αυτά είναι λογικό να συμβούν κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες. Πρέπει να τονιστεί ότι ακόμη και στην Αθήνα οι θίασοι και οι θεατρικές παραστάσεις πολλές φορές παρουσιάζαν δυσκολίες και ορισμένες ανεπάρκειες σε σχέση με τις απαιτήσεις μιας μερίδας του κοινού και τις εξελίξεις στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Σε μια κοινωνία, που αντιμετωπίζει σοβαρά εθνικά και πολιτικά προβλήματα, η προώθηση της θεατρικής τέχνης και παιδείας κατά κανόνα δεν αποτελεί βασική προτεραιότητα. Μια τέτοια κοινωνία είναι η κρητική από το 1896 έως το 1922. Η απόσταση από το κέντρο των καλλιτεχνικών και πνευματικών εξελίξεων του τότε ελληνικού κράτους, η

³⁵⁷ Πετράκου, *Ο Καζαντζάκης και το Θέατρο*, ό.π., σ.53

³⁵⁸ Πετράκου, ό.π.

απουσία θεατρικών εγκαταστάσεων, η έλλειψη οργανωμένης πολιτιστικής δραστηριότητας, η αβεβαιότητα των θιάσων για την προσέλευση του κοινού και για τα χρηματικά οφέλη λειτουργούν αρνητικά για να επισκεφτούν την Κρήτη. Ωστόσο, οι παραστάσεις των ελληνικών θιάσων αρχίζουν σχεδόν αμέσως μετά την απελευθέρωση του νησιού από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Καθώς η Κρήτη δεν διαθέτει γηγενείς καλλιτεχνικούς θιάσους, η θεατρική ζωή περιορίζεται στις επισκέψεις των αθηναϊκών ή ξένων θιάσων. Το κοινό τις περισσότερες φορές «αγκαλιάζει» τους νεοαφιχθέντες θιάσους, δείχνοντας την ανάγκη για θεατρικές παραστάσεις και τις δυνατότητες εδραίωσης θεατρικής ζωής στην Κρήτη. Οι περιοδείες των θιάσων, είτε αποτελούνται από γνωστούς έλληνες ηθοποιούς, όπως η Ευαγγελία Παρακευοπούλου, η Μαρίκα Κοτοπούλη και ο Αιμίλιος Βεάκης, είτε είναι παραστάσεις λαϊκού θεάτρου, με το πέρασμα των χρόνων και φτάνοντας έως την Μικρασιατική Καταστροφή αυξάνονται.

Φαίνεται ότι οι θίασοι επισκέπτονται κυρίως τα Χανιά και το Ηράκλειο και σε ελάχιστες περιπτώσεις στους «σταθμούς» των περιοδειών συγκαταλέγεται το Ρέθυμνο, ενώ ο Άγιος Νικόλαος δεν αναφέρεται καθόλου. Η θεατρική κίνηση μπορεί να χαρακτηρίζεται ως άνιση, συμβάλλει ωστόσο καθοριστικά στη διαμόρφωση της θεατρικής παιδείας της νήσου, αλλά και στη διαπίστωση της ανάγκης συγκρότησης ερασιτεχνικών θιάσων, που παρατηρείται πιο έντονα, λίγο πριν το 1922. Στη δύση της δεύτερης δεκαετίας του εικοστού αιώνα έχει αρχίσει ήδη να εδραιώνεται μια συστηματικότερη σχέση με το σταθερό κρητικό κοινό, που θεωρεί τη θεατρική κίνηση απαραίτητη για την κοινωνική ζωή των μεγάλων αστικών κέντρων του νησιού, δηλαδή του Ηρακλείου και των Χανίων και σε ορισμένες περιπτώσεις είναι αρκετά κριτικό και απαιτητικό από τους ηθοποιούς και θεατρικούς συγγραφείς

Είναι βέβαιο πως οι θεατές υποτίμησαν ορισμένα θεατρικά έργα και παραστάσεις είτε γιατί τα θεώρησαν προκλητικά είτε γιατί δεν είχαν τις γνώσεις και την παιδεία να τα εκτιμήσουν. Όμως είναι αξιοσημείωτο πως ο ημερήσιος τύπος δεν αρκέστηκε στο να ενημερώνει τους Κρητικούς με απλές εξαγγελίες παραστάσεων, αλλά προσπάθησε να ασκήσει κριτική στα σκηνικά, στα κοστύμια και τις ερμηνείες των ηθοποιών. Τέλος, η ποικιλία στα θεατρικά θεάματα έδωσε την ευκαιρία στους Κρητικούς να δούν παραστάσεις λαϊκού θεάτρου αλλά και γνωστά μελοδραματικά έργα, ακόμη κι αν δεν ήταν σε θέση να κατανοήσουν τη σημασία τους ή την καλλιτεχνική τους αξία. Όλη η αυτή θεατρική κίνηση με τα αντιφατικά της χαρακτηριστικά, την προχειρότητα, τα προκλητικά έργα και τις υπερβολές αναμφισβήτητα συνέβαλε στην ανάπτυξη θεατρικής «συνείδησης» και στην ψυχαγωγία του κρητικού λαού. Η Κρήτη κατάφερε μέσα σε 26 χρόνια να γίνει σταθερός σταθμός περιοδειών μεγάλων αθηναϊκών θιάσων και να αναδειχθεί σε προσοδοφόρα αγορά για θεατρικές δραστηριότητες, παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες όπως η απόσταση από το κέντρο της θεατρικής ζωής του ελληνικού κράτους και η απουσία των κατάλληλων θεατρικών εγκαταστάσεων.

24. **Illustration:** Χανιά. Η εφημερίδα του Ελευθέριου Βενιζέλου «Κήρυξ» (οδός Χάληδων)- από το αρχείο του Περικλή Διαμαντόπουλου, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988, σ. 39

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εφημερίδες

Εμπρός, (Αθηνών): 1900, 1901
Κήρυξ, (Χανίων): 1902, 1903, 1908, 1910 - 1912,
Λευκά Όρη, (Χανίων): 1910, 1911
Νέα Έρευνα, (Χανίων): 1902, 1907, 1910
Νέα Εφημερίς, (Ηρακλείου): 1919-1922
Πατρίς, (Χανίων): 1901
Το Σύνταγμα, (Χανίων): 1907-1912
Υψηλά Λευκά Όρη, (Χανίων): 1907, 1908, 1920

Πρόγραμμα Παραστάσεων

[Από το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής]
Δοντάς Νίκος (επιμ), *Η Κρητικοπούλα, Σπυρίδων Φιλίσκος Σαμάρας [1861-917], Πρόγραμμα Εθνικής Λυρικής Σκηνής*, 2011

Πηγή από το Διαδίκτυο

Seiragakis E. (2014), *LEBLEBIDJI HOR-HOR AGA, AGLORIOUS OTTOMAN DEDDLER*, από <https://www.academia.edu/>, (τελευταία πρόσβαση στις 03/02/2016)

Μελέτες

- Αλτουβά Αλεξία, *Ο Βεντετισμός στη νεοελληνική θέατρο*, Αθήνα, Ηρόδοτος, 2013
- Βακαλόπουλος Ε. Απόστολος, *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985*, Αθήνα, Βάνιας, 1993
- Βασιλάκου - Σταματοπούλου Χρυσόθεμις, « Το ελληνικό θέατρο στην Κωνσταντινούπολη το 19ο αιώνα», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1990
- Γεωργοπούλου Βαρβάρα Σπ., *Ο Διόνυσος στο Ιόνιο : Το θέατρο στην Κεφαλονιά 1900-1953*, Αθήνα, Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, 2010
- Γεωργοπούλου Βαρβάρα, *Η θεατρική κριτική στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*, Α' τόμος, Αθήνα, Αιγόκερως, 2008
- Γλυτζουρή Αντώνης, *Η σκηνοθετική τέχνη στην Ελλάδα : Η ανάδυση και εδραίωση του σκηνοθέτη στο νεοελληνικό θέατρο*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2011
- Δετοράκης Θεοχάρης, *Ιστορία της Κρήτης*, Αθήνα, 1897
- Δημητριάδης Αντρέας, *Σαιζπηριστής άρα περιττός*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2006
- Ελευθερίου Μάνος, *Το θέατρο στην Ερμούπολη του Εικοστού αιώνα, (θέατρο- μουσική- παιδεία- κοινωνική ζωή)*, Τρίτος Τόμος: 1907-1912, Σύρος, Δήμος Ερμούπολης, 1999
- Ελευθερίου Μάνος, *Το θέατρο στην Ερμούπολη του Εικοστού αιώνα, (θέατρο- μουσική- παιδεία- κοινωνική ζωή)*, Δεύτερος Τόμος: 1904-1906, Σύρος, Δήμος Ερμούπολης, 1995
- Ελευθερίου Μάνος, *Το θέατρο στην Ερμούπολη του Εικοστού αιώνα, (θέατρο- μουσική- παιδεία- κοινωνική ζωή)*, Πρώτος Τόμος: 1901-1903, Σύρος, Δήμος Ερμούπολης, 1993
- Ελευθερίου Μάνος, *Το θέατρο στην Ερμούπολη του Εικοστού αιώνα, (θέατρο- μουσική- παιδεία- κοινωνική ζωή)*, Τέταρτος Τόμος: 1913-1921, Σύρος, Δήμος Ερμούπολης, 2000
- Έξαρχος Θόδωρος, *Έλληνες Ηθοποιοί «Αναζητώντας τις ρίζες»* Πρώτος Τόμος: Από τα τέλη του 18ου αιώνα μέχρι του 1899, Αθήνα-Γιάννινα, Δωδώνη, 1995
- Ευαγγελάτος Σπύρος Α., *Ιστορία του θεάτρου εν Κεφαλληνία (1600-1900), μετά δραματολογικής αναλύσεως των σημαντικότερων έργων και της πρώτης κριτικής εκδόσεως του παλαιότερου κεφαλληνιακού θεατρικού κειμένου*, Αθήνα, Φιλοσοφική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, 1970
- Ζέη Ελευθερία, *Χώρος και Φωτογραφία Το Ηράκλειο από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Κρητική Πολιτεία*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα, 2005
- Ηλιάδης Φ[ρίξος], *Μαρίκα Κοτοπούλη*, Αθήνα, Δωρικός, 1996
- Λαυράγκας Διονύσιος, *Τ' απομνημονεύματά μου*, Αθήνα, Γκοβόστης Εκδοτική Α.Β.Ε.Ε, 2009
- Μαγουλιώτης Αποστόλος Ν., 1997, « Ιστορία του Νεοελληνικού κουκλοθέατρου- Φασουλής», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 1997
- Μουσμώτης Διονύσης Ν., *Το θέατρο στην πόλη της Ζακύνθου 1860-1953* ΤΟΜΟΣ Β' 1901-1915, Αθήνα, Μπάστας, 1999
- Μπρεντάνου Κατερίνα, «Η θεατρική ζωή του Πειραιά (από την πρώτη παράσταση έως το 1922)», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2010
- Ξεπαπαδάκου Αύρα, *Παύλος Καρρέρ*, Αθήνα, Fagotto Books, 2013
- Πεζοπούλου Γιούλη, «Το θέατρο στην Κωνσταντινούπολη 1900-1922», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2004
- Πετράκου Κυριακή, *Ο Καζαντάκης και το Θέατρο*, Αθήνα, Εκδόσεις Μίλητος, 2005
- Πετράκου Κυριακή, *Οι θεατρικοί Διαγωνισμοί (1870- 1925)*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1999
- Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, «Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ», στο Νικόλαος Μ. Παναγιωτάκης (επιμ.) *ΚΡΗΤΗ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ* Τόμος Δεύτερος, Κρήτη, Τυποκρέτα, 1988
- Σειραγάκης Μανώλης, *Το ελαφρό μουσικό θέατρο στη μεταπολεμική*, Αθήνα, Καστανιώτης, 2009
- Σιδέρης Γιάννης, *Ιστορία του νέου ελληνικού θεάτρου 1794-1944*, Τόμος Δεύτερος, Αθήνα, Καστανιώτης, 1999

Σιδέρης Γιάννης, *Το αρχαίο θέατρο στη νεα ελληνική σκηνή Α' 1871-1932*, Ίκαρος, Αθήνα, χ.χ
 Σταρίδα Λιάνα, *Η Λέσχη των Ευγενών του Χάνδακα*, Ηράκλειο, Δοκιμάκης, 2008
 Στιβανάκη Ευανθία Ε., *Θεατρική ζωή, κίνηση και δραστηριότητα στην Πάτρα: από το 1820 έως το 1900*, Πάτρα, Περί Τεχνών, 2001
 Συλλογικό έργο, *Αικατερίνη Βερώνη*, Αθήναι, 1954
 Συλλογικό έργο, *Η Κρήτη στις αρχές του Αιώνα μας*, Αθήνα, 1988
 Συλλογικό έργο, *Χριστόφορος Νέζερ: Πενήντα Χρόνια Θέατρο*, Αθήνα, Δίφρος, 1959
 Τσίβης Δημ. Γιάννης, *Χανιά 1252-1940*, Αθήνα, Γνώσεις
 Χασάπη-Χριστοδούλου Ευσεβία, *Τάσεις Ανανέωσεις στο Νεοελληνικό Θέατρο: Ο Νουμάς και τα περιοδικά της Αριστεράς (1903-1931)*, Αθήνα, Ζήση, 2012
 Χατζηπανταζής Θόδωρος, *Από του Νείλου μέχρι του Δουνάβεως* Τόμος Β1: Το χρονικό της ανάπτυξης του ελληνικού επαγγελματικού θεάτρου στο ευρύτερο πλαίσιο της Ανατολικής Μεσογείου, από την ίδρυση του ανεξάρτητου κράτους ως τη Μικρασιατική Καταστροφή, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Αισχύλος, 23, 32
 Αλκαίου Σαπφώ, 32
 Αλκαίου Τασία, 63
 Αλταβέλλη Κριμαία, 36
 Αμηράς [Άγγελος], 59, 62
 Άννινος Μπάμπης, 46
 Αργυρόπουλος Βασίλης, 32
 Αρνωτάκη Ελένη, 36
 Αρνωτάκης Μιχάηλ, 36
 Αστεριάδης, 53
 Αφεντάκη Έλλη, 57
 Αφεντάκης Νίκος, 54, 57
 Βάζα Μαρίκα, 38, 41, 44, 47, 49
 Βάζας Άγγελος, 49
 Βακαλόπουλος Γιώργος, 64
 Βαλτετσιώτης Στέφανος, 20
 Βασιλάκη Ειρήνη, 44, 45, 46, 47, 49
 Βασιλάκης, 47
 Βασιλειάδης Σπυρίδων, 69
 Βάσσος Τιμόθεος, 3
 Βεάκης Αιμίλιος, 62, 64, 66, 71
 Βέλμος Νίκος, 23
 Βέλμου Τάνια, 23
 Βενιζέλος Ελευθέριος, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 68
 Βενόστα, 9
 Βεντούρας Κωνσταντίνος, 11, 14, 15, 17, 22, 24, 44, 60
 Βερβέρης Νίκος, 23
 Βερναδάκης Δημήτριος, 10, 13, 23
 Βερώνη Αικατερίνη, 12, 13, 34, 35

Βλαντής, 9
Βονασέρας Ευτύχιος, 37, 39, 41,44
Βορεάδης Αντώνης, 29, 30,
Βότσαρης Ιωάννης, 62
Βρυώνη Ελένη, 58
Βώττης Αντώνης, 61
Γεωργιάδης Αχιλλέας, 67
Γεώργιος Α', 3, 4, 5, 24, 48
Γεώργιος Β' , 3, 4, 5
Γεωργόπουλος, 30
Γιαμαλάκης Ν., 3
Γιαννίδης Αντώνης, 64
Δαγκλής Παναγιώτης, 8
Δάλλας Δημήτρης, 22, 23, 25
Δεληκατερίνης Ιωάννης, 27,60
Δεπάστας Τίμος, 45
Δηλιγιάννης Θεόδωρος, 3
Δημητρακόπουλος Πολύβιος, 43,45, 58,59
Δημήτριος Κόκκος, 16
Δημητρίου Νίτσα, 23
Δημοπούλου Βάσω, 38, 42
Δραγούμης Στέφανος, 7
Δρακοπούλου Αικατερίνη, 10
Δρακοπούλου Μέλω, 10
Ευριπίδης, 26
Ζαΐμης Αλέξανδρος, 6
Ζαμπέλιος Ιωάννης, 10
Ζάττας Δημοσθένης, 52, 53
Ζαχαράκης Ι., 3
Ζήνων Β., 38
Ησαΐα Σμαράγδα, 9
Θεοδορίδης Ι[ωάννης], 44,46, 51
Θησεύς Περικλής, 26
Ιατρίδου Σωτηρία, 62
Καβάδα Λίζα, 39, 40,41, 43, 44, 45, 46, 47, 49
Καβάδας Αθανάσιος, 39, 41, 43, 44, 45,49,64
Καββαδίας, 44,49
Καζαντάκη Γαλάτεια, 33
Καζαντάκης Νίκος, 69,71
Καζούρης Δημήτρης, 44, 45, 56
Καλλιγιάννης, 30
Καλογερίκος Πάνος, 28, 65
Καλογερόπουλος, 62
Καλοκαιρινός Λυσίμαχος, 3
Καμπάνης Άριστος, 32
Καμπότη Ελένη, 38
Κανδύλη Σωσώ, 51, 52, 54, 55
Καπλαντζή Χρυσή, 68
Καραγιώργος 44,
Καραμπάσης Σ. Αγησίλαος, 32
Καρολίδης Ιωάννης, 68
Καρρέρ Παύλος, 9, 18
Κοκκίνη Στέλλα, 17

Κόκκος Νικόλαος, 58, 61,62
Κόκκου Ανθήπη, 58, 60, 61, 62
Κόκκου Νίνα, 57,58
Κόκκου Φρόσω, 57, 59,61,62
Κονιτσιώτης Χρήστος, 20,21,25,28
Κονταράτος Απόστολος, 43
Κορομηλάς Δημήτριος, 16,34, 45, 46,61
Κοτοπούλη Μαρίκα, 23, 31, 32, 33, 71
Κοτοπούλης Δημήτριος, 23
Κουκουδάκη Ελένη, 38
Κουνελάκης Μιχάλης, 64
Κουντουριώτης Παύλος, 8
Κοφινιώτης Μιχαήλ, 51
Κυβέλη, 29, 57
Κυπαρίσσης Αλέκος, 57
Κυπρίσσης Σ. 51, 53
Κυριακίδη Χαρίκλεια 16
Κυριακίδης Νίκος, 14, 15, 22, 25 , 43, 46,47
Κυριακός Ν. Αριστείδης, 16, 30
Κωνσταντινίδης, 25
Κωνσταντινοπούλου Μέλω, 11,12
Κωνσταντίνος Α΄, 7, 8
Λαβών Γαβριέλλα, 10
Λαζαρίδης Πέτρος, 36
Λαλαούνης Παναγιωτης, 16, 45,46
Λαμπελέτ Ναπολέον, 52,
Λάμπρου, 42
Λάσκαρης Νικόλαος, 11, 12, 43, 53,61, 69
Λαυράγκας Διονύσιος, 17, 19
Λεκάκης Γεώργιος, 22
Λεκατσάς Νικόλαος, 14
Λεπενιώτη Μ., 38, 41
Λεπενιώτης Σπυρίδων, 40, 41
Λεπενιώτης Τηλέμαχος, 38
Λιδωρίκης Μιλτιάδης, 44
Λούη Φωτεινή, 32
Λούης Λουδοβίκος, 32
Λουκίσση, 44, 45
Λούλουδας Τ., 52
Λύτρα Μ., 38, 41
Μαδράς Αχιλλέας, 37
Μαρίκος Αθανάσιος, 32, 38, 40,44, 49, 63
Μαρίκου Αιμίλιος, 32
Μαρκεσίνη Αικατερίνη, 36
Μαρκεσίνη Ανδρέας, 36
Μαυρέλ Γ., 10
Μέγγουλας Νικόλαος, 9
Μελάς Σπύρος, 25
Μινωτής Αλέξης, 64
Μισιτζής Δημοσθένης, 21
Μιστριώτης Γεώργιος, 26
Μοδάτσος, 6
Μουστάκα Νίτσα, 14, 15, 22

Μουστάκας Κωνσταντίνος, 14
Μπάρκας Κ., 44,
Μπάρτζος Σπύρος, 51, 52, 54
Μπιφέρνο, 67
Μυλωνογιαννάκης Γ., 3
Μυράτ Μήτσος, 31, 32
Μυράτ Χρυσούλα, 32
Μωραΐτης Νίκος, 17,
Μωραϊτίνης Τίμος, 30, 34, 58
Νέζερ Θεμιστοκλής, 38, 45
Νέζερ Μερόπη, 38
Νέζερ Χριστόφορος, 63, 64
Νέρη Σοφία, 36
Νέρης Δημοσθένης, 36
Νίκα Ροζαλία, 67
Νίκας Αντώνης, 42
Νικολάρας Ανδρέας, 21
Ξενόπουλος Γρηγόριος, 26, 29,31, 58, 60, 62, 69
Ξύδης, 44
Οικονόμου Θωμάς, 28
Παντόπουλος Ευάγγελος, 14
Παντοπούλου Βρυσούλα, 38
Παπαγεωργίου Νίκος, 32
Παπαδάκης Αντώνης, 20,21
Παπαϊωάννου Γιάννης, 32
Παπαμαστοράκης Γεώργιος, 6
Παπαντωνίου Ζαχαρίας, 48
Παπαστεφάνου, 12
Παπαχατζής Αλ., 6
Παρασκευάς Νίκος, 58, 59, 62
Παρασκευοπούλου Ευαγγελία, 9, 13, 16
Παρασκευοπούλου Ζηνοβία, 39, 40, 41
Παράσχος Αχιλλέας, 35
Παυλάτου Πολυξένη, 26
Περεσιάδης Σπυρίδων, 15,22, 60
Περίδης Αθανάσιος, 32
Περίδου Αγαθή, 32
Πεταλάς Θεοδόσης, 16
Πετρίδης [Ιωάννης], 13
Πετρίδης Γιώργος, 10,13
Πέτρου, 44
Πίστης Δημ., 10
Πλεμενίδης Περικλής, 30
Πλέσσα Ξένη, 51,55
Πλέσσας Νικόλαος, 51,53
Πολιτάκη Ιουλία, 27
Πολιτάκη Φιλία, 25, 26, 27
Πολίτης Φώτης, 66
Ποταμιάνος Δημήτρης, 34
Πουλακάκης Αλέξανδρος, 67
Ποφάντης Θεόδωρος, 9
Προβελέγγιος Αριστομένης, 45
Πωλογεώργης, 6

Ράλλης Δημήτριος, 37
Ροτζάιρο Μάριος, 50
Ρουσσάκη - Γερμανού Αθηνά, 14
Σαγιώρ Κωνσταντίνος, 29
Σακελλαρίδης Θεόφραστος, 42, 52, 53
Σαμάρας Σπύρος, 43
Σαμαρτζίδης Χριστόφορος, 21
Σαντορινιός Ιωάννης, 31
Σαραντίδης Γιαννούλης, 64
Σιγανός Λ., 47
Σίσυφος Αθανάσιος, 36
Σουρής Γεώργιος, 26
Σούτσα Πολυξένη, 10, 36
Σούτσας Παντελής, 10, 36
Σοφοκλής, 68
Σπηλιόπουλος, 63
Σταθόπουλος Ιωάννης, 68
Σταθόπουλος Τιμολέων, 48
Σταματιάδης Αλέξανδρος, 22
Σταματοπούλος Παναγιώτης, 12
Σταματοπούλου [Ευδοξία], 12
Σταματοπούλου Άννα, 38, 40, 41
Σταματοπούλου Ι., 38
Σταματοπούλου Λέλα, 40, 41
Στεφάνου Βασιλεία, 23, 24, 29, 43, 48
Σύλβα [Νίνα], 44, 45
Συράκος Δημήτρης, 38
Συριώτης, 63
Συρράκου Ζ. (Ιωάννα), 38
Σφακιανάκης Ι., 3
Σχοινά Νίτσα, 29
Ταβουλάρη Χαρίκλεια, 32
Ταβουλάρης Διονύσιος, 36
Ταβουλάρης Πάνος, 32
Ταβουλάρης Σοφία, 36
Ταβουλάρης Σπυρίδων, 36
Ταβουλαρίδου Σοφία, 29
Τασσόγλου Αντώνιος, 36
Τιβερίου Σαφώ, 9
Τσερτίνη Χ., 32
Τσοκόπουλος Γεώργιος, 46, 69
Φουμής Κ.Μ., 6
Χαλκιοπούλος Α., 9
Χαλκιοπούλος Ηρακλής, 59, 62, 63
Χαλκιοπούλος Νίκος, 13, 38, 29, 30
Χαλκιοπούλου Σοφία, 29, 38, 44
Χανιαλάκη Μουχτάρ, 67
Χατζηαποστόλου Νίκος, 51, 52, 54
Χατζηδάκης Γ., 3
Χατζηλουκάς Νίκος, 38
Χέλμη Ελένη, 29, 30
Χέλμης [Κωνσταντίνος], 13
Χέλμης Επαμεινώνδας, 23

Χουρμούζης Μ., 22
Χρηστομάνος Κωνσταντίνος, 26,
Χριστουλάκης Νίκος, 15
Χριστοφορίδη Στέλλα, 59, 60
Χριστοφορίδης [Γεώργιος], 59, 61, 62
Χρυσάφης Γεώργιος, 10
Ψηλορείτη Πετρούλα, 33

Agguccini M., 20
Aicard Jean, 42, 59
Andreoli, R, 20
Armont Paul, 60
Augiet Émile, 45
Aurdan Admond, 45
Bard Leo, 55
Bataille Henri, 30
Baxton, 21
Bellobono L., 20
Bernard Tr., 45, 65
Bernhardt Sarah, 37
Bernstein Henry, 27, 33, 61
Berr Georges, 62
Bilhaud Alf., 24
Bisson Alexandre, 15, 26, 34, 41, 42, 44, 52, 65
Boudet Edward, 59
Bouget Paul, 44
Brandon Thomas, 16, 55
Brieux Eugène, 44, 61, 65
Caillavet Arman Gaston de, 42
Capes Richard, 33
Capus Alfred, 40
Carré Fr., 20, 44
Castelvecchio Ricardo di, 24
Cavallotti Felice, 47
Charvey Robert, 22
Cicconi Luigi, 61
Dennery A, 11
Desvallières Maurice, 52
Dumanoir P.F., 11
Dumas Alexandre (fils), 13, 34, 57, 61
Dumas Alexandre, 40
D' Annunzio Gabriel, 59
Eshegaray José, 11
Fabre Émile, 24
Farrere Claude, 46
Feydau Georges, 52, 59, 60, 62
Fleurs Robert de, 42
Fournier M., 35
Friedrich von, 44, 64, 65
Garand Charles, 30

Gavault Paul, 22, 42
Gerbidon Marcel, 60
Giacometti Paolo, 38
Giacosa Guisepe, 33,59
Gide André, 41
Gilbert Jean, 53
Giradin Émile de, 34
Grillparzer Franz, 25
Guitry Sacha, 58
Hennequin Maurice, 25, 39, 41
Hervé Florimond, 42
Hofmannsthal Hugo von, 32, 58, 65
Hornsteins Jacques, 35
Ibsen Henrik, 23, 29, 39
Jacoby L. , 58
Jules Lemaître, 61
Kálmán Emmerich, 52, 54
Kéroul Henri, 47
Kneisel Radolf, 45
Labiche Eugène, 10, 12
Lavedan Henri, 43
Legouvé Eugène, 65
Lehár Franz, 51, 52, 55
Lopez S., 60
Maeterlinck Maurice, 23
Mariani, 61
Martino Giovanni, 20
Max Nordau, 61
Mayo Margaret, 58
Méré Charles, 44, 64, 65
Meschery William, 34
Meyer H., 35
Molière, 10, 21, 65
Niccodemi Dario, 40, 58, 62, 69
Nietzche Friedrich, 28
Ohnet Georges, 34, 41, 47
Ordonneau Maurice, 58
Paulton Harry, 34, 59
Praga Marco, 61
Puccini Giacomo, 20
Revers A. de, 20
Rovetta Gerolamo, 13
Sandeau Jules, 45
Sardou Victorien, 12, 14, 56,60
Schiller Friedrich, 21
Scribe Eugène, 65
Shakespeare William, 12, 14, 24, 34, 50, 58, 62, 65, 67
Sheridan Richard, 48
Simon Maximilian Südfeld,61
Strauss, 52
Sudermann Hermann, 14, 22, 39, 60
Sylva Carmen, 65
Tchouhadjian Dikran,49

Tedeschi, 61
Tolstoy Leo, 32
Valabrègue Albin, 58
Veber Pierre, 25, 41, 42
Verdi Giuseppe, 18, 20, 69
Verneuil Louis, 58, 62
Victore Hugo, 10
Voss Richard, 11, 40
Voss Richardo, 40
Wilde Oscar, 41
Wolf, 47, 60

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

20 μέρες στο φρέσκο, 25
Αγαθόπουλος ο Ξηροχωρίτης, 21
Αγνή Σουζάνα, 53
Άμλετ, 63, 65, 66
Ανακριτής, 48
Ανάμεικτη Επιθεώρησης, 61
Άννα Καρένινα, 32
Αντίζηλος, 48
Αρλεκίνος, 51
Αρματωλοί και κλέπται, 21
Αρχιτσιγγάνος, 52, 53, 55, 56
Άτιμοι, 13
Βαλεντίνος, 52
Βάσανος Γυναικός, 34
Βασίλισσα Σαββά, 61
Γαμβρός του κ. Πουαριέ (Le Gendre de m. Poirier), 58
Γέρωσ Λεμπονάρ, 42, 43, 59
Γεφυράκι, 57
Για την αγάπη της, 59
Γκάρρετ, 15
Γκόλφω, 22, 23, 59, 60
Δακτυλογράφος, 52
Διά το χρήμα, 29
Διαζύγιο, 47
Δονυσία (Denise), 13, 57
Δουράν και Δουράν (Durand & Durand), 58
Εκείνας ας απατώσιν, 10
Εκκεντρικές Ενωμοτίες, 52, 54
Ένα φλυτζάνι τσάι, 24, 35
Ένστικτον, 58
Επιθεώρησης, 67
Επίσκοπος και Σία, 59
Ερνάνη, 18
Έρωσ Ατσιγγάνων, 52, 53, 55, 56
Έρωτας και Ραδιουργία, 21

Ερωτευμένοι, 51, 54
Ερωτική Περιπέτεια, 42
Ερωτικό Μάθημα, 58
Εσμέ η Τουρκοπούλα, 15
Εύα, 11
Εύθυμη Χήρα, 52, 55
Ζηλιάρα, 65
Ζωζέττα, 22
Η επιστροφή του ασώτου (*Le retour de l'enfant prodigue*), 41
Η επιστροφή του ασώτου, 45
Η θεατρίνα, 46
Η θεία του Κορόλου, 16, 55
Η ιστορία του ορφανοτροφείου, 69
Η Κασσιανή, 16, 30
Η καϋμένη η Δασκάλα, 69
Η Κρήτη Παλαιούσα, 29
Η Κρητικοπούλα, 43
Η Κυρία με τις Καμέλιες, 34, 35
Η Κυρία του αριθμ. 32, 52
Η Λύρα του γερώ - Νικόλα, 45
Η Μαργαρώ η Μενιδιάτισσα, 21
Η ξεχωριστή κρεββατοκάμαρα, 41
Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι, 14, 40, 58
Η Τανάλια, 15
Η Τιμή, 14, 22, 34
Η τύχη της Μαρούλας, 45
Η Φρόνη, 24
Η ψυχοκόρη (ή/και ο λήσταρχος Κρικέλας), 62
Ηθοποιός Γκάρικ, 59
Ηλέκτρα, 32
Θεατρίνοι, 52
Ιωσίας ο ακτοφύλαξ, 35
Κασσιανή και Ακύλας, 21
Κατά φαντασίαν Ασθενής, 65
Καταστροφή, 27
Κάτι ξέρω, 45
Καϋμένος ο Πέτρος, 47
Κούκλες, 58
Λα Μποέμ (*La Bohème*), 20
Λα Πουπέ (*La Poupée*), 45, 46
Λα Τραβιάτα (*La Traviata*) 20, 69
Λευκός Γάμος, 61
Λίγο απ' όλα, 23
Μαγδα, 60
Μακαρίτης Τουπινέλ, 41
Μαλλιά Κουβάρια, 11, 61
Μαμζέλ Νιτούς (*Mam' zelle Nitouche*), 42, 47, 48
Μαντάμ ντέ Τέμπε, 51, 55
Μαραθώνιος Δρόμος, 34
Μαρία Πενταγιώτισσα, 30
Μαριονέττες, 47
Μάρκος Μπότσαρης, 9, 18
Με κάθε θυσία, 33

Μερόπη, 23
Μήδεια, 26
Μήπως έχετε τίποτα να δηλώσετε; , 41
Μήπως σας ενοχλώ ή η Φωνή του Αίματος, 57, 60
Μια τρελλή ιδέα, 64, 65
Μίχος Γιούρος, 68
Μονάκριβη, 60
Μονμάρτη, 42
Μόννα Βάννα, 23
Μονομαχία Κυριών, 65
Μονομαχία, 43
Μοντέρνα Καμαριέρα, 52, 53, 54
Μπάλ – Μασκέ, 15
Μωρά Παρθένος, 30
Μωρό μου (Mon bébé), 39
Ναύτης Βαμπρούστ, 48, 67
Νιόβη, 34, 59
Ντέιβιντ Γκάρρικ, 34
Νυκτοφύλαξ, 59
Ο Αντίπαλος, 33
Ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας, 34, 45, 55, 61
Ο Άνθρωπος που σκότωσε (L' homme qui assassina) , 46
Ο Αρχισιδηρουργός, 34, 41, 46, 48
Ο Γυιός του Ίσκιου, 25, 28
Ο Γύρος του Κόσμο, 53
Ο Έμπορος της Βενετίας, 67
Ο Ένοχος, 40
Ο εραστής της σελήνης, 21
Ο Έρωσ αγρυπνεί, 42
Ο Ηθοποιός Κήν, 41
Ο Ιατρός των Γυναικών, 60
Ο Κλέφτης, 42
Ο Κολοκοτρώνης ή ο Γέρωσ του Μωρηά, 34
Ο Κόμης του Λουξεμβούργου, 53
Ο κομήτης Χάλει, 30
Ο Κύριος με τα κομμένα..., 59
Ο κύριος Μπεβερλαί, 62
Ο Μέγας Γαλεότο (El Gran Galeoto), 11, 12
Ο Μικρός Λόρδος, 44
Ο Παράδεισος του Μωάμεθ, 61
Ο Πειρασμός, 29, 58
Ο Πρίγκηψ και Σ.ι.α, 40, 41
Ο σαθρός οίκος, 24
Ο Σοκολατένιος Στρατιώτης, 52, 55
Ο Τρελλός Κατάδικος, 65
Ο Τυχοδιώκτης, 40
Ο Φιάκας, 21
Ο Φιλάργγυρος, 62, 65
Ο φόβος του Γρονθοκοπήματος, 10
Ο χαρτοπαίκτης, 22
Οθέλλος, 12, 34, 36, 65
Οι Βρυκόλακες, 39
Οι Καλλέργαι, 69

Οι Κατακτηταί, 64
Οι Φοιτηταί, 69
Οιδίππους Τύραννος, 53, 64, 66, 69
Όνειρο Θερινής Νυκτός, 24
Ορέστεια, 23
Παναθήναια του 1918, 46
Παναθήναια, 29
Πανόραμα, 58, 60
Πάρε με Ανδριάννή μου, 58, 63
Πατρική Κατάρα, 27
Πεθερά, 11, 12
Περουζέ, 53
Πολιτικός Θάνατος, 38
Πριγκίπισσα Τζάρντα, 52, 54
Πριγκίπισσα της Βαγδάτης, 61
Προσωπάρχης, 26, 44
Πώς μιλούμε τ' Αγγλικά;, 45, 65
Ράπτης των Γυναικών, 60
Ριγολέττο (Rigoletto), 20
Ρουβίκωνας, 59
Ρωμαίος και Ιουλιέττα, 62, 63
Σαλώμη, 41
Σαμψών, 61
Σαν τα φύλλα, 33, 59, 66
Σινεμά - Καμπαρέ, 45, 46, 57, 58, 61
Σοκολάτα, 42
Στα Ελληνοτουρικά Σύνορα, 68
Στα Παραπήγματα, 52, 53
Στέλλα Βιολάντη, 31
Στο τηλέφωνο, 45
Σφύρα Ποτέντζα, 42
Σχολείο Κοκκοτών, 60
Σωματέμπορας, 9
Σωπέν (Le Chôrin), 47
Τα στηρίγματα της κοινωνίας, 23
Ταρτούφος, 65
Τετραπέρατη, 52
Τζιότικο Ραβαΐσι, 44
Το αγαπημένο ανδρόγυνο, 60
Το αριστερό χέρι, 42
Το έγκλημα του Ποτρό, 66
Το ένσαρκον άγαλμα, 60
Το έργο του Σατανά, 22
Το Κοριτσάκι, 52
Το Κουρέλι, 40, 58, 69
Το μωρό μου (Baby Mine), 57
Το νανάγιον της πτωχής Μαρίας, 23
Το ορφανά της Βενετίας, 30
Το στοιχείο του πύργου, 25
Το ταξίδι του κυρίου Περισσών (Le voyage de M. Perrichon), 12
Το τέλος του κόσμου, 58
Τόσκα, 16
Τρεις γαμβροί και μια νύφη, 21

Τρικομίες, 60
Τρίχας, 27
Τρουμπετιέρης, 41
Υπνοβάτης, 42
Φαιδώρα, 12, 60
Φάυστα, 13
Φερνάνδη, 58
Χαμίνια, 60
Χαστούκι, 52
Χιονάτη, 62, 65
Χόρχε- Αγάς: Δεμπλεμιτζής Χορ-Χορ αγάς, 49

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Έτος	Μήνας	Ημέρα	Θίασος	Τόπος	Θέατρο	Δημιουργός	Έργο	Πρώτη/Τελευταία	Αριθμός παραστάσεων	Συντελεστές	Διανομή	Πηγές	Σχόλια	
1900	Ιούλιος		Θίασος της Ευαγγελίας	Χανιά						Ευαγγελία Παρασκευοπούλο		Εμπρός, 27/07/1900, σ.4		Δημοσίευμα
1901	Ιανουάριος	6	Θίασος της Σμαράγδας Ησαΐου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Venosta	Ο Σωματέμπορος			Σμαράγδα Ησαΐου, Α. Χαλικιόπουλος.		Πατρίς, 06/01/1901, σ. 3	Το έργο δόθηκε στα πλαίσια τιμητικής βραδιάς υπέρ της Σμαράγδας Ησαΐου	Δημοσίευμα
1901	Ιανουάριος	6	Θίασος της Σμαράγδας Ησαΐου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου		Η επάνοδος του Εραστού			Σμαράγδα Ησαΐου, Α. Χαλικιόπουλος.		Πατρίς, 06/01/1901, σ. 3	Το έργο δόθηκε στα πλαίσια τιμητικής βραδιάς υπέρ της Σμαράγδας Ησαΐου	Δημοσίευμα
1901	Ιανουάριος	6	Θίασος της Σμαράγδας Ησαΐου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Πάυλος Κορρέρ	Μάρκος Βότσαρης			Σμαράγδα Ησαΐου, Α. Χαλικιόπουλος.		Πατρίς, 06/01/1901, σ. 3	Το έργο δόθηκε στα πλαίσια τιμητικής βραδιάς υπέρ της Σμαράγδας Ησαΐου. Από το συγκεκριμένο έργο, ερμηνεύθηκε η μονωδία "Νάνι Νάνι".	Δημοσίευμα
1901	Ιανουάριος	10(;))	Θίασος "Σοφοκλής"	Χανιά								Πατρίς, 20/01/1901, σ.4	Ο θίασος ευχαριστεί το φιλόμουσο κοινό της πόλης και το θεατρώνη Πέτρο Παπαναστασίου.	Δημοσίευμα
1901	Μαΐος	24	όμιλος Παρισινών αιδιών	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Γ. Κουρτελέν	Οι γάμοι της Ιωαννέτας/Ο φόβος του γρονθοκοπήματος/Εκείνας απάτων			Γαβριέλλα Λαβών, Μαυρέλ Γ.		Πατρίς, 26/05/1901, σ. 3		Δημοσίευμα
1901	Νοέμβριος	24	Θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα-Μέλπω Κωνσταντινοπούλου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Νικόλαος Λάσκαρης	Τα μαλλιά Κουβάρια			Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινοπούλου		Πατρίς, 24/11/1901, σ.3		Δημοσίευμα

1901	Νοέμβριος	25	Θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα-Μέλπης Κωνσταντινούπολου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Richard Voss	Εύα			Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινούπολου		Πατρίς, 24/11/1901, σ.3		Δημοσίευμα
1901	Νοέμβριος	28	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεωργίου Γεννάδη	Ηράκλειο		Victorien Sardou	Φαιδώρα			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος	Αικατερίνη Βερώνη (Φαιδώρα), Γεννάδης Γεώργιος (Ιπτανώφ)	Πατρίς, 01/12/1901, σ.3	“Το θέατρον ήταν κατάμεστον θεατών αμφοτέρων φύλων σπευσάντων να θαυμάσωσι και ιδίοις όμμασι την τοσοούτω πεφημισμένην Ελληνίδα καλλιτέχνηδα”	Δημοσίευμα
1901	Νοέμβριος	29	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεωργίου Γεννάδη	Ηράκλειο		Alexandre Dumas (fils)	Διονυσία			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος, Χέλμης	Αικατερίνη Βερώνη (Διονυσία)	Πατρίς, 01/12/1901, σ.3	“Εν γένει όλος ο θίασος είνε κάλλιστα κατηρτισμένος και αν’ωτερος παντών όσοι μέχρι τούδε επισκέφθησαν την πόλιν μας”	Δημοσίευμα
1901	Νοέμβριος	29	Θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα-Μέλπης Κωνσταντινούπολου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου		Τα τρία καπέλα			Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινούπολου, Παπαστεφάνου, Σταματοπούλου.		Πατρίς, 01/12/1901, σ. 3		Δημοσίευμα
1901	Δεκέμβριος	1	Θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα-Μέλπης Κωνσταντινούπολου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Victorien Sardou	Ποιός βάζουμε στα σπίτια μας;			Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινούπολου, Παπαστεφάνου, Σταματοπούλου.		Πατρίς, 01/12/1901, σ. 3		Δημοσίευμα
1901	Δεκέμβριος	6	Θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα-Μέλπης Κωνσταντινούπολου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	José Eshegaray	Μέγας Γαλέτος (El Gran Galeoto)			Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινούπολου, Παπαστεφάνου, Σταματοπούλου.	Κωνσταντίνος Βεντούρας(Ιουλιανός), Μέλπω Κωνσταντινούπολου (Θεοδώρα), Παπαστεφάνου (Ερνέστο)	Πατρίς, 01 /12/1901, σ.3		Δημοσίευμα

1901	Δεκέμβριος	8	Θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα-Μέλπως Κωνσταντινούπολου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Ad. Denney & P.F. Dumanoir	Πεθερά		Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινούπολου, Παπαστεφάνου, Σταματοπούλου.		Πατρίς, 08 /12/1901, σ.3		Δημοσίευμα
1902	Ιανουάριος	24	Θίασος Κωνσταντίνου Βεντούρα-Μέλπως Κωνσταντινούπολου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Eugène Labiche	Το ταξίδι του κυρίου Περισών (Le voyage de M. Perrichon)		Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινούπολου, Παπαστεφάνου, Σταματοπούλου.		Νέα Έρευνα, 22/01/1902, σ.2	Ευεργετική παράσταση του Σταματοπούλου	Δημοσίευμα
1902	Φεβρουάριος		Θίασος Βντούρα-Κωνσταντινούπολου	Ρέθυμνο					Κωνσταντίνος Βεντούρας, Μέλπω Κωνσταντινούπολου, Παπαστεφάνου, Σταματοπούλου.		Νέα Έρευνα, 05/02/1902, σ.2		Δημοσίευμα
1902	Μάρτιος	21	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεωργίου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	G. Rovetta/,Δημήτριος Βερναρδάκης	Άιτιμοι, 5' πράξη: Φαύστα		Αικατερίνη Βερώμη, Γεννάδης Γεώργιος, Πετρίδης, Χέλμης		Κήρυξ, 22/03/1902, σ.2		Δημοσίευμα
1902	Οκτώβριος	30	μέλος του Ελληνικού Μελοδράματος	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου				Αθηνά Ρουσσάκη-Γερμανού		Κήρυξ, 01/11/1902, σ.2	Πρόκειται για μουσικές συναυλίες με υψίφωνο του Ελλ. Μελοδράτος	Δημοσίευμα
1902	Νοέμβριος	2	μέλος του Ελληνικού Μελοδράματος	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου				Αθηνά Ρουσσάκη-Γερμανού		Κήρυξ, 01/11/1902, σ.2	Πρόκειται για μουσικές συναυλίες με υψίφωνο του Ελλ. Μελοδράτος	Δημοσίευμα
1902	Νοέμβριος		Θίασος Ευάγγελου Παντόπουλου	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου				Ευάγγελος Παντόπουλος	15	Κήρυξ, 22/11/1902, σ.2	Ο αρθρογράφος ζητά από το θίασο να δώσει περισσότερες από 15 παραστάσεις.	Δημοσίευμα
1903	Οκτώβριος		Νικόλαος Λεκατσάς								Σαξοφωνιστής άρα περιττός, Αντρέας Δημητριάδης	Ο Λεκατσάς συνεργάστηκε με ερασιτέχνες ηθοποιούς	Έκδοση

1907	Μάρτιος	17	Ελληνικός Δραματικός Θίασος Αθηνών	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	William Shakespeare	<i>Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι</i>	Πρώτη Παράσταση:17 Μαρτίου	Νίτσα Μουστάκα, Νίκος Κυριακίδης, Μουστάκας, Κυριακίδη, Καζούρης	Νίτσα Μουστάκα(στρίγγλα), Νίκος Κυριακίδης (Ιλαρχος Πέτρος Πετρούκος)	<i>Λευκά Όρη, 15/03/1907, σ. 2</i>	Δημοσίευ μα	
1907	Μάρτιος	28	Ελληνικός Δραματικός Θίασος Αθηνών	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Hermann Sudermann	<i>Η τιμή</i>		Νίτσα Μουστάκα, Νίκος Κυριακίδης, Μουστάκας, Κυριακίδη, Καζούρης	Νίκος Κυριακίδης (Ροβέρτος Χαϊνέκε)	<i>Σύνταγμα, 30/03/1907, σ.2</i>	Ο Κυριακίδης χαρακτηρίστη κε ως «έξοχος» στο ρόλο του.	
1907	Μάρτιος	30	Ελληνικός Δραματικός Θίασος Αθηνών	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Al. Bisson	<i>Μπάλ- Μασκέ</i>		Νίτσα Μουστάκα, Νίκος Κυριακίδης, Μουστάκας, Κυριακίδη, Καζούρης		<i>Σύνταγμα, 30/03/1907, σ.2</i>		
1907	Απρίλιος	11	Ελληνικός Δραματικός Θίασος Αθηνών	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου		<i>Τανάλια</i>		Νίτσα Μουστάκα, Νίκος Κυριακίδης, Μουστάκας, Κυριακίδη, Καζούρης	Νίτσα Μουστάκα (Ειρήνη)	<i>Σύνταγμα, 13/04/1907, σ.3</i>	Δημοσίευ μα	
1907	Απρίλιος	12	Ελληνικός Δραματικός Θίασος Αθηνών	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου		<i>Γκάρρετ</i>		Νίτσα Μουστάκα, Νίκος Κυριακίδης, Μουστάκας, Κυριακίδη, Καζούρης	Νίκος Κυριακίδης (Γκάρρετ)	<i>Νέα Έρευνα, 14/04/1907, σ.2</i>	Δημοσίευ μα	
1907	Απρίλης	14	Ελληνικός Δραματικός Θίασος Αθηνών	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Σπυρίδων Περεσιάδης	<i>Εσμέ η Τουρκοπούλ α</i>		Νίτσα Μουστάκα, Νίκος Κυριακίδης, Μουστάκας, Κυριακίδη, Καζούρης		<i>Υψηλά Λευκά Όρη, 19/04/1907,σ.2</i>	Τα έσοδα της παράστασης θα δοθούν για την ίδρυση Κρητικού Σκοπευτηρίου και στα διαλείμματα της παράστασης, θα απαγγελθούν ποίηματα	Δημοσίευ μα
1907	Ιούνιος	9	Θίασος Πεταλά	Χανιά	Ορφεύς	Victorien Sardou	<i>Τόσκα</i>	Πρώτη Παράσταση:9 Ιουνίου			<i>Το Σύνταγμα , 15/06/1907, σ. 3</i>	“Λαμπρή” επιτυχία της παραστάσης	Δημοσίευ μα
1907	Ιουλιος	4	Θίασος Παρασκευοπ ούλου	Χανιά	[Θέατρο Δημοτικού Κήπου]	Δημήτριος Κορομηλάς	<i>Η τύχη της Μαρούλας.</i>		Ευαγγελία Παρασκευοπούλο υ, Λαλαούνης		<i>Υψηλά Λευκά Όρη, 05/07/1907,σ.2</i>	Ο κόσμος ήταν “αραιός”	Δημοσίευ μα

1907	Ιούλιος	5	Θίασος Παρασκευοπούλου	Χανιά	[Θέατρο Δημοτικού Κρήτου]	Thomas Brandon	Η Θεία του Καρόλου			Ευαγγελία Παρασκευοπούλου, Παρασκευοπούλους		Υψηλά Λευκά Όρη, 05/07/1907, σ.2	Δημοσίευμα	
1907	Σεπτέμβριος	1		Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κρήτου	Αριστείδης Ν. Κυριακός	Η Κασσιανή					Νέα Έρευνα, 01/09/1907, σ.2	Δημοσίευμα	
1907	11 [20]		Ελληνικό μελόδραμα	Ηράκλειο	Καφενείο του Κυρ-Παναγιώτη	Καρρέρ Παύλος	Μάρκος Μπότσαρης					Τα απομνημονεύματά μου, Διονύσιος Λαυράγκας, εφ. Έστια (Αθήνα) 20/11/1907 σ. 4	Δημοσίευμα σε εφημερίδα στις 20 Νοεμβρίου αναφέρει ότι ο θίασος βρίσκεται στη Ζάκυνθο και πρόκειται να πάει στην Κρήτη. Η πληροφορία για τη Ζάκυνθο δεν ισχύει. Όμως, ο θίασος όντως πήγε στην Κρήτη. Αποτυχία Παραστάσεων	Αυτοτελής Έκδοση, δημοσίευμα
1907	12		Ελληνικό μελόδραμα	Χανιά	Δημοτικός Κήπος	Giuseppe Verdi	Ερνάνης			Διεύθυνση Ορχήστρας: Διονύσιος Λαυράγκας	N. Μωραΐτης (tr), Ιωάννης Κοκκίνης(tr)	Τα απομνημονεύματά μου, Διονύσιος Λαυράγκας	Ο θίασος έφυγε από τα Χανιά Πρωτοχρονιά του 1908. Οι παραστάσεις είχαν επιτυχία, διορθώνοντα τα οικονομικά του θιάσου.	Αυτοτελής Έκδοση
1908	Ιανουάριος		Ιταλικός Θίασος [L. Bellobono]	Χανιά	«Ακταΐον»	Giuseppe Verdi/ Giacomo Puccini	[Rigoletto/Travatore, /La Bohème]			Διεύθυνση Ορχήστρας: Στέφανος Βαλτετσιώτης, R. Andreoli	M. Agguccini (s), Giovanni Martino (bs), A. De Revers (s)	Υψηλά Λευκά Όρη, Ιανουαρίου, σ.2, Το θέατρο στην Ερμούπολη τον εικοστό αιώνα, Ελευθερίου Μάνος,	Το "Ακταΐον" είναι ζυθοπωλείο	Δημοσίευμα, Αυτοτελής έκδοση

1908	Φεβρουάριος	28	Θίασος «Ανδρείκελων» Χρήστου Κονιτσιώτη	Χανιά	«Ακταΐον»			Πρώτη Παράσταση:28 Φεβρουαρίου. Τελευταία παράσταση: Απρίλης		Χρήστος Κονιτσιώτης		Υψηλά Λευκά Όρη, 28/02/1908,σ.2	«Ο Χρήστος Κονιτσιώτης θεωρείται και είναι ο βασιλεύς της γελωτοθεραπείας, ανακηρυχθήδε ως αριστεύς του είδους τούτου της καλλιτεχνίας.»	Δημοσίευμα
1908	Μάρτιος	20	Θίασος «Ανδρείκελων» Χρήστου Κονιτσιώτη	Χανιά	«Ακταΐον»	Μ. Χουρμούζη	Μέρος Α' : Διάφοροι Χοροί υπό Ισπανών υπαξιωματικών και Στρατιωτικών". Μέρος Β: Τα Έργα του Στανά". Μέρος Γ': Ο Χαρτοπαίκτης			Χρήστος Κονιτσιώτης		Υψηλά Λευκά Όρη, 20/03/1908, σ.2	Εμπορική επιτυχία των παραστάσεων	Δημοσίευμα
1908	Μάρτιος	23	Θίασος «Ανδρείκελων» Χρήστου Κονιτσιώτη	Χανιά	«Ακταΐον»					Χρήστος Κονιτσιώτης		Υψηλά Λευκά Όρη, 21/03/1908,σ.2	Ο Χρήστος Κονιτσιώτης θα μείνει όλη τη διάρκεια της σαρακοστής στα Χανιά	Δημοσίευμα
1908	Ιούλιος	12	Θίασος Νίκου Κυριακίδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Gavault & Charvey	Ζωζέττα			Νίκος Κυριακίδης, Νίτσα Μουστάκα, Χαρίκλεια Κυριακίδη,Σπύρος Μηλιάδης		Το Σύνταγμα, 11/07/1908, σ.3	Η παράσταση δίδεται για δεύτερη φορά	Δημοσίευμα
1908	Ιούλιος	20	Θίασος «Ανδρείκελων» Δημητρίου Δάλλα	Χανιά	Καφενείο (του Γεώργιου Λεκάκη)	Δημήτριος Μαριδάκης	Το ναυάγιον της πτωχής Μαρίας			Δημήτριος Δάλλας		Υψηλά Λευκά Όρη, 24/07/1908, σ.3	Κοσμοσυρροή στην παράσταση	Δημοσίευμα
1908	Ιούλιος	13	Θίασος Νίκου Κυριακίδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Σπυρίδων Περεισιάδης	Γκόλφω			Νίκος Κυριακίδης, Νίτσα Μουστάκα, Χαρίκλεια Κυριακίδη,Σπύρος Μηλιάδης		Το Σύνταγμα, 11/07/1908, σ.3		Δημοσίευμα

1908	Ιουλίου	26	Θίασος Νίκου Κυριακίδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Hermann Sudermann	Η τιμή			Νίκος Κυριακίδης, Νίτσα Μουστάκα, Χαρίκλεια Κυριακίδη, Σπύρος Μηλιάδης	Νίκος Κυριακίδης (Ροβέρτος)	Υψηλά Λευκά Όρη, 24/07/1908, σ.3	Είναι η τιμητική παράσταση των Χαρίκλεια Κυριακίδη, Νίκου Κυριακίδη και Σπύρου Μηλιάδου	Δημοσίευμα
1908	Φεβρουάριος	13	Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα Βουλευτηρίου	Émile Fabre/ Alf. Bilhaud	Ο σαθρός οίκος/Ένα φλυτζάνι τσάι	Πρώτη Παράσταση:13 Φεβρουαρίου		Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Δημητρίου, Τάνια Βελμού, Κυριακίδου Χαρίκλεια, Βεντούρας, Βελμός, Κυριακίδης Νίκος, Βέρβερης, Χέλμης		Νέα Έρευνα, 19/02/1910, σ.2	Οι παραστάσεις δόθηκαν συγκέντρωσαν πολύ κόσμο.	Δημοσίευμα
1910	Φεβρουάριος	14	Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα Βουλευτηρίου	Castelvecchio Riccardo	Φρόνη			Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Δημητρίου, Τάνια Βελμούμ Κυριακίδου Χαρίκλεια, Βεντούρας, Βελμός, Κυριακίδης Νίκος, Βέρβερης, Χέλμης		Νέα Έρευνα, 19/02/1910, σ.2	Η παράσταση καταχειροκροτήθηκε	Δημοσίευμα
1910	Φεβρουάριος	16	Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα Βουλευτηρίου	Pierre Veber & Maurice Hennequin	20 μέρες στο φρέσκο			Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Δημητρίου, Τάνια Βελμού, Κυριακίδου Χαρίκλεια, Βεντούρας, Βελμός, Κυριακίδης Νίκος, Βέρβερης, Χέλμης		Νέα Έρευνα, 19/02/1910, σ.2		Δημοσίευμα
1910	Φεβρουάριος	18	Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα Βουλευτηρίου					Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Δημητρίου, Τάνια Βελμούμ Κυριακίδου Χαρίκλεια, Βεντούρας, Βελμός, Κυριακίδης [Νίκος], Βέρβερης, Χέλμης		Νέα Έρευνα, 19/02/1910, σ.2	Δόθηκε παράσταση υπέρ των Κυριών του συλλόγου της "Παραμυθίας"	Δημοσίευμα

1910	Μάρτιος		Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα Βουλευτηρίου	Franz Grillparzer	Το στοιχείο του πύργου			Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Δημητρίου, Τάνια Βελμού, Κυριακίδου Χαρίκλεια, Βεντούρας, Βελμός, Κυριακίδης Νίκος, Βέρβερης, Χέλμης		Το Σύνταγμα, 16/03/1910, σ.2	Η παράσταση χαρακτηρίζεται από έλλειψη σκηνικών	Δημοσίευμα
1910	Μάρτιος	16	Θίασος Βασιλείας Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα Βουλευτηρίου	Σπύρος Μελάς	Ο γυιός του ίσκου			Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Δημητρίου, Τάνια Βελμού, Κυριακίδου Χαρίκλεια, Βεντούρας, Βελμός, Κυριακίδης Νίκος, Βέρβερης, Χέλμης	Νίκος Κυριακίδης	Το Σύνταγμα, 16/03/1910, σ.2	Αν και οι ηθοποιού ερμήνευσαν με επιτυχία τους ρόλους, το περιεχόμενο, οι ιδέες και η γλώσσα του έργου θεωρήθηκαν ακατάλληλες.	Δημοσίευμα
1910	Μάρτιος	27	Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα Βουλευτηρίου	Georges Henriote	Η Ανάκρισις. Θα συνοδευτεί απο δύο κωμωδίες.			Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Δημητρίου, Τάνια Βελμού, Κυριακίδου Χαρίκλεια, Βεντούρας, Βελμός, Κυριακίδης Νίκος, Βέρβερης, Χέλμης				Δημοσίευμα
1910	Αύγουστος	14	Θίασος Φιλίας Πολιτάκη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου			Πρώτη 15 Παράσταση:14 προγραμματισμένες παραστάσεις		Φιλία Πολιτάκη, Περικλής Θησεύς, Πολυξένη Παυλάτου, Ιουλία Πολιτάκη		Κήρυξ, 17/08/1910, σ.2		Δημοσίευμα
1910	Σεπτέμβριος	9	Θίασος Φιλίας Πολιτάκη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Al. Bisson & F. Carré	Προσωπάρχης			Φιλία Πολιτάκη, Περικλής Θησεύς, Πολυξένη Παυλάτου, Ιουλία Πολιτάκη		Κήρυξ, 08/09/1910, σ.4	Η παράσταση είναι ευεργετική υπέρ των ηθοποιών Περικλέους Θησεύς και Πολυξένης Παυλάτου	Δημοσίευμα
1910	Οκτώβριος	19	Θίασος Φιλίας Πολιτάκη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Ευρυπίδης	Μήδεια			Φιλία Πολιτάκη, Περικλής Θησεύς, Πολυξένη Παυλάτου, Ιουλία Πολιτάκη	Φιλία Πολιτάκη (Μήδεια)	Λευκά Όρη, 22/10/1910, σ.3		Δημοσίευμα

1910	Οκτώβριος		Θίασος Φιλίας Πολιτάκη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Bernstein	Καταστροφή		Φιλία Πολιτάκη, Περικλής Θησεύς, Πολυξένη Παυλάτου, Ιουλία Πολιτάκη	Φιλία Πολιτάκη, Ιουλία Πολιτάκη	Λευκά Όρη, 22/10/1910, σ.3		Δημοσίευμα
1910	Οκτώβριος		Θίασος Φιλίας Πολιτάκη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Ιωάννης Δεληκατερίνης	Πατρική Κατάρα/ Τρίχας		Φιλία Πολιτάκη, Περικλής Θησεύς, Πολυξένη Παυλάτου, Ιουλία Πολιτάκη		Λευκά Όρη, 22/10/1910, σ.3	Η παράσταση ήταν ευεργετική των σχολείων της Χαλέπας	Δημοσίευμα
1910	Δεκέμβριος		Θίασος «Ανδρείκελων» Χρήστου Κονιτσιώτη	Χανιά	Καφενείο (παράρτημα του ξενοδοχείου της Γαλλίας)				Χρήστος Κονιτσιώτης		Το Σύνταγμα, 10/12/1910, σ.5	Οι παραστάσεις χαρακτηρίζονται επιτυχημένες	Δημοσίευμα
1910	Δεκέμβριος		Θίασος Θωμάς Οικονόμου και Πάνου Καλογερίκου	Χανιά	[Θέατρο Δημοτικού Κήπου]			Πρώτη Παράσταση:25 Δεκεμβρίου	Θωμάς Οικονόμου, Πάνος Καλογερίκος		Το Σύνταγμα, 31/12/1910, σ.3	Οι παραστάσεις του θιάσου δεν προσελκύουν το κοινό, με εξαίρεση μόνο τις πρώτες παραστάσεις.	Δημοσίευμα
1910	Φεβρουάριος	26	Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσόστομου»	Ιωάννη Δεληκατερίνη	Δια το Χρήμα	Πρώτη Παράσταση:26 Φεβρουαρίου	Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλημη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκιοπούλος		Το Σύνταγμα, 04/03/1911, σ.2	Η παράσταση ήταν επιτυχημένη	Δημοσίευμα
1911	[Φεβρουάριος]		Θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσόστομου»	Γρηγόριος Ξενόπουλος	Πειρασμός		Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλημη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκιοπούλος		Το Σύνταγμα, 04/03/1911, σ.2	Το θεατρικό κείμενο θεωρήθηκε ατελές, ενώ η παράσταση άρεσε στο κοινό	Δημοσίευμα

1911	Μάρτιος	θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσστόμου»	Αντώνη Βορεάδου	Η Κρήτη Παλαιούσα			Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος	Βασιλεία Στεφάνου (Σοφία δε Μολίν), Ελ. Χέλη (Κοντολέοντα), Πλεμενίδη, Π. Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος	Το Σύνταγμα, 04/03/1911, σ.2	Η κριτική τελειώνει με την παράκληση να επαναληφθεί η συγκριμένη παράσταση	Δημοσίευμα
1911	Μάρτιος	θίασος Βασιλείας Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσστόμου»	Γιώργος Τσοκόπουλος, Μπάμπης Αννίνος	Παναθήναια			Διεύθυνση θεάτρου Ιερεμίας. Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος		Το Σύνταγμα, 11/03/1911, σ.2	Η παράσταση θεωρήθηκε προκλητική, λόγω κάποιων τολημρών, γατα ήθη της Κρήτης, σκηνές.	Δημοσίευμα
1911	Μάρτιος	θίασος Βασιλείας Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσστόμου»	Αριστείδης Ν. Κυριακός	Κασσιανή			Διεύθυνση θεάτρου: Ιερεμίας. Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος		Το Σύνταγμα, 11/03/1911, σ.2	Η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία.	Δημοσίευμα
1911	Μάρτιος	θίασος Βασιλεία Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσστόμου»	Αριστείδης Ν. Κυριάκος, Τίμος Σταθόπουλος	Μαρία η Πενταγιώτισσα			Διεύθυνση θεάτρου: Ιερεμίας. Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος		Το Σύνταγμα, 11/03/1911, σ.2	Η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία.	Δημοσίευμα

1911	Μάρτιος	12	Θίασος Βασιλείας Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστόμου»		Η Κρήτη Σρεφαναυμένη		Διεύθυνση θεάτρου: Ιερεμίας, Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλμη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος		Το Σύνταγμα, 11/03/1911, σ.2		Δημοσίευμα
1911	Μάρτιος		Θίασος Βασιλείας Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστόμου»	Τίμος Μωραϊτίνης	Ο κομήτης του Χάλεϋ		Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλμη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος		Το Σύνταγμα, 11/03/1911, σ.2		Δημοσίευμα
1911	Μάρτιος	13	Θίασος Βασιλείας Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστόμου»	Charles Garand	Τα ορφανά της Βενετίας		Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλμη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος	Α. Γεωργόπουλος (Δόν Φόσης)	Το Σύνταγμα, 18/03/1911, σ.2		
1911	Μάρτιος	24	Θίασος Βασιλείας Στεφάνου	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστόμου»	Henri Bataille	Μωρά Παρθένος		Βασιλεία Στεφάνου, Νίτσα Σχοινά, Βιργινία Ταβουλαρίδου, Σοφία Χαλκιοπούλου, Ελ. Χέλμη, Πλεμενίδη, Γεωργόπουλος, Νίκος Χαλκικόπουλος	Νίτσα Σχοινά (Παρθένος)	Κήρυξ, 29/03/1911, σ. 4	Λίγοι θεατές παρακολούθησαν την παράσταση.	Δημοσίευμα
1911	Ιούνιος	[10]	Θίασος Ανδρείκελων Ιωάννου Σαντορινιού.	Χανιά	καφενείο Μανούσου Βλήτα				Ιωάννης Σανταρινιός		Το Σύνταγμα, 10/06/1911, σ.3	Στις παραστάσεις συγκεντρώνεται πολύς κόσμος.	Δημοσίευμα

1911	[Ιανουάριος]	Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη	Ηράκλειο	Leo Tolstoy	Άννα Καρένινα	Μαρίκα Κοτοπούλη, Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Λουδοβίκος Λούης, Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου, Χαρίκλεια Ταβουλάρη, Πάνος Ταβουλάρης, Αγαθή Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωργίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Χ. Τσερτίνη	Μαρίκα Κοτοπούλη (Άννα Καρένινα)	Το Σύνταγμα, 10/02/1912, σ.3	Η Κοτοπούλη απέσπασε διθυραμβικές κριτικές	Δημοσίευμα
1912	Ιανουάριος	Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη	Ηράκλειο	Αισχύλος	Ορέστεια	Μαρίκα Κοτοπούλη, Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Λουδοβίκος Λούης, Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου, Χαρίκλεια Ταβουλάρη, Πάνος Ταβουλάρης, Αγαθή Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωργίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Χ. Τσερτίνη		Φ. Ηλιάδης, Μαρίκα Κοτοπούλη, Δωρικός, Αθήνα, 1996, σ.155		

1912	Ιανουάριος	[21]	Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη	Ηράκλειο	Hugo von Hoffmansthal	Ηλέκτρα	Μαρίκα Κοτοπούλη, Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Λουδοβίκος Λούης,Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου,Χαρίκλεια Ταβουλάρη, Πάνος Ταβουλάρης, Αγαθή Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωργίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Χ. Τσερτίνη	Ηλιάδης, Μαρίκα Κοτοπούλη, ό.π.,σ.155		
1912	[Ιανουάριος]		Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη	Ηράκλειο	Πετρούλα Ψηλορείτη	Με κάθε θυσία	Μαρίκα Κοτοπούλη, Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Λουδοβίκος Λούης,Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου,Χαρίκλεια Ταβουλάρη, Πάνος Ταβουλάρης, Αγαθή Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωργίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Χ. Τσερτίνη	Μαρίκα Κοτοπούλη (Ρίτα) Το Σύνταγμα, 10/02/1912, σ.3	Η παράσταση δόθηκε ως τιμητική.Τοσό το θεατρικό κείμενο όσο κι η παράσταση άρεσε στο κοινό.	Δημοσίευμα

1912	[Ιανουάριος]	Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη	Ηράκλειο	Giuseppe Giacosa	Σαν τα φύλλα	Μαρίκα Κοτοπούλη, Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Λουδοβίκος Λούης,Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου,Χαρίκλει α Ταβουλάρη, Πάνος Ταβουλάρης, Αγαθή Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωργίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Χ. Τσερτίνη			Το Σύνταγμα, 10/02/1912, σ.3	Δημοσίευ μα
1912	[Ιανουάριος]	Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη	Ηράκλειο	Henry Bernstein	Ο Κλέπτης	Μαρίκα Κοτοπούλη, Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Λουδοβίκος Λούης,Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου,Χαρίκλει α Ταβουλάρη, Πάνος Ταβουλάρης, Αγαθή Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωργίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Χ. Τσερτίνη			Το Σύνταγμα, 10/02/1912, σ.3	Δημοσίευ μα

1912	[Φεβρο υάριος]	Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη	Ηράκλειο		Richard Capes	Αντίπαλος		Μαρίκα Κοτοπούλη, Μήτσος Μυράτ, Χρυσούλα Μυράτ, Φωτεινή Λούη, Λουδοβίκος Λούης,Σαπφώ Αλκαίου, Αθανάσιος Μαρίκος, Αιμιλία Μαρίκου,Χαρίκλει α Ταβουλάρη, Πάνος Ταβουλάρης, Αγαθή Περίδου, Αθανάσιος Περίδης, Νίκος Παπαγεωργίου, Βασίλης Αργυρόπουλος, Χ. Τσερτίνη		Το Σύνταγμα, 10/02/1912, σ.3		Δημοσίευ μα
1912	Ιούνιος	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη- Γεώργιου 2 Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	William Meskery	Ντέιβιντ Γκάρρικ		Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Κήρυξ, 05/06/1912, σ.4		Δημοσίευ μα
1912	Ιούνιος	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη- Γεώργιου 3 Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Al. Bisson	Άγνωστος		Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Το Σύνταγμα, 15/06/1912, σ.3		Δημοσίευ μα
1912	Ιούνιος	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη- Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	William Shakespeare	Οθέλλος		Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Το Σύνταγμα, 15/06/1912, σ.3		Δημοσίευ μα
1912	Ιούνιος	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη- Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Harry Paulton	Νιόβη		Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Το Σύνταγμα, 15/06/1912, σ.3		Δημοσίευ μα
1912	Ιούνιος	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη- Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Émile de Girardin, Al.Dumas (fils)	Βάσανος Γυναικός(Le supplice d' une femme)		Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Το Σύνταγμα, 15/06/1912, σ.3		Δημοσίευ μα
1912	Ιούνιος	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη- Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Τίμος Μωραϊτίνης	ο Μαραθώνιος δρόμος.		Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Το Σύνταγμα, 15/06/1912, σ.3		Δημοσίευ μα

1912	Ιούνιος		Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Georges Ohnet.	Αρχισιδηρουργός			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Το Σύνταγμα, 15/06/1912, σ.3	Ο Γεώργιος Γεννάδης είχε στον όμονόμο ρόλο εξαιρετική επιτυχία	Δημοσίευμα
1912	Ιούνιος	16	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Al.Dumas (fils)	η Κυρία με τις Καμέλιες.			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος	Αικατερίνη Βερώνη (Μαργαρίτα Γκωτιέ)	Το Σύνταγμα, 15/06/1912, σ.3		Δημοσίευμα
1912	Ιούνιος	24	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Δημήτριος Κορομηλάς	ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Κήρυξ, 26/06/1912, σ.4		Δημοσίευμα
1912	Ιούνιος	25	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Ποταμιάνος Σ.	ο Κολοκοτρώνης ή ο Γέρωσ του Μωρηά"			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Κήρυξ, 26/06/1912, σ.4		Δημοσίευμα
1912	Ιούνιος	28	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Alf. Bilhaud/M. Fournier & H. Meyer/ Αχιλλέας Παράσχος	Ενα Φλυτζάνι Τσάι/Ιωσίας ο Ακτοφύλαξ/ο Κανάρης (μονόλογος)			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος		Κήρυξ, 26/06/1912, σ.3	Πρόκειται για τη τιμητική εσπερίδα του Γεωργίου Γεννάδη.	Δημοσίευμα
1912	Ιουλίου	4	Θίασος Αικατερίνης Βερώνη-Γεώργιου Γεννάδη	Χανιά	Θέατρο Δημοτικού Κήπου	Al.Dumas (fils)	η Κυρία με τις Καμέλιες.			Αικατερίνη Βερώνη, Γεννάδης Γεώργιος	Αικατερίνη Βερώνη (Μαργαρίτα Γκωτιέ)	Κήρυξ, 03/07/1912, σ.3	Πρόκειται για τη τιμητική εσπερίδα της Αικατερίνης Βερώνη	Δημοσίευμα
1912	Αύγουστος	23	Θίασος «Μένανδρος»	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσστόμου»			Πρώτη Παράσταση:23 Αυγούστου				Το Σύνταγμα, 24/08/1912, σ.3		Δημοσίευμα

1912	Μάιος	2	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Paolo Giacometti	Πολιτικός Θάνατος	Πρώτη Παράσταση: 20 Μαΐου	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,, Σ. Χαλκιοπούλου	Ευτύχιος Βονασέρας (Ροδόλφος), Αθ. Μαρίκος (Αββα), Β. Ζήνων (γιατρός), Σταματοπούλου (Εμμα)	Νέα Εφημερίς, 02/05/1919, σ.4. Νέα Εφημερίς, 21/04/1919, σ.4	Δημοσίευμα
1919	Μάιος	3	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Maurice Hennequin/ Paolo Giacometti	Το μωρό μου/Ο πολιτικός θάνατος		Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,, Σ. Χαλκιοπούλου		Νέα Εφημερίς, 03/05/1919, σ. 4	Δημοσίευμα

1919	Μάιος	6	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Hermann Sudermann	Η τιμή	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Καβάδα, Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Ι. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου			Νέα Εφημερίς, 08/05/1919, σ.1	Δημοσίευ μα
1919	Μάιος	9	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Dario Niccodemi	Το κουρέλι	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	Καβάδα Λίζα (Αιμιλία), Μ. Λύτρα(Φράγκα)		Νέα Εφημερίς, 09/05/1919, σ.4. Νέα Εφημερίς, 11/05/1919, σ.3	Η παράσταση είχε επιτυχία. Δημοσίευ μα

1919	Μάϊος	12	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος	Επιθεώρησης του 1918		Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδας,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Σ. . Χαλκιοπούλου			Νέα Εφημερίς, 12/05/1919, σ.3	Δημοσίευμα
1919	Μάϊος	13	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Richard Voss	Ο ένοχος		Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδας,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Σ. . Χαλκιοπούλου	Αθ. Μαρίκος (ένοχος), Αθ.Καβάδας (εισαγγελέας)		Νέα Εφημερίς, 15/05/1919, σ.1	

1919	Μάϊος	14	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	William Shakespeare	Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι		Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	Λίζα Καβάδα (η στρίγγλα)	Νέα Εφημερίς, 14/05/1919, σ.4.	Δημοσίευ μα	
1919	Μάϊος	19	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλ ος	Νέα Επιθεώρησις		Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου		Νέα Εφημερίς, 19/05/1919, σ.4	Το θεατρικό έργο θα δοθεί και στην απογευματινή και βραδινή παράσταση.	Δημοσίευ μα

1919	Μάιος	20	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Σπυρίδων Λεπενιώτης	Πρίγκιψ και Σία	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδας, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκίopoulos, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	Νέα Εφημερίς, 20/05/1919, σ.1	Η οπερέττα του Σπ. Λεπενιώτη είχε εμπορική επιτυχία και απέσπασε θετικές κριτικές.	Δημοσίευ μα
1919	Μάιος	21	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Σπυρίδων Λεπενιώτης	Πρίγκιψ και Σία	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδας, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκίopoulos, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	Νέα Εφημερίς, 21/05/1919, σ.4		Δημοσίευμα

1919	Μάιος	22	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Alfred Capus	Τυχοδιώκτης	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου			Νέα Εφημερίς, 24/05/1919, σ.4		
1919	Μάιος	24	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al.Dumas	ο ηθοποιός Κήν	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	Ευτύχιος Βονασέρας (Έντουαρντ Κήν)		Νέα Εφημερίς, 26/05/1919, σ.1	Η παράσταση είναι τιμητική υπέρ του Ευτυχίου Βονασέρα. Ο ηθοποιός απέπασε θετικές κριτικές για την ερμηνεία του.	Δημοσίευμα

	Μάιος														
		25	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Pierre Veber & M	<i>Έχετε να δηλώσετε; τίποτε;</i>	Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ . Σταματοπούλου, Σ . Χαλκιοπούλου					<i>Νέα Εφημερίς, 25/05/1919, σ.4</i>	Το έργο θεωρήθηκε ακατάλληλο για τις δεσποινίδες.	Δημοσίευ μα
1919	Μάιος	27	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	θέατρο «Πολυθέα μα»	Σπυρίδων Λεπενιώτης/ΑΙ. Bisson	<i>Πρίγκιψ και Σία/Ο Μακαρίτης Τουπινέλ</i>	Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Κα ββαδά, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Ι. Σταματοπούλου, Σ . Χαλκιοπούλου				<i>Νέα Εφημερίς, 27/05/1919, σ.4</i>		Δημοσίευ μα	

1919	Μάιος		Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Alfred Capus	Ο Τυχοδιώκτης		Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδας, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου		Νέα Εφημερίς, 29/05/1919, σ.4	
1919	Μάιος	31	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»		Ο Τρουμπιετίερ ης		Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Κα ββαδά, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Ι. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου		Νέα Εφημερίς, 31/05/1919, σ.4	Πρόκειται για επιθεωρησια- κή οπερέττα. Δημοσίευ μα

1919	Ιούνιος	1	Θίασος Ευτύχιου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Pierre Veber	<i>Η ξεχωριστή κρεβατοκάμαρα</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς, 01/06/1919 , σ.4</i>	Δημοσίευμα
1919	Ιούνιος	2	Θίασος Ευτύχιου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Alexandre Dumas	<i>ο ηθοποιός Κήν</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς, 02/06/1919, σ.4</i>	Δημοσίευμα

1919	Ιούνιος	4	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	André Gide	<i>Η επιστροφή του Ασώτου</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδας, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	Ζηνοβία Παρασκευοπούλου (Δεσποινίς Ντορές)	<i>Νέα Εφημερίς, 04/06/1919, σ.4</i>	Δημοσίευ μα
1919	Ιούνιος	8	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Ohnet	<i>Ο Αρχισιδηρου ργός</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος, Λ. Καβάδας, Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου, Λ. Σταματοπούλου, Σ. Χαλκιοπούλου	Ευτύχιος Βονασέρας (Φίλιππος Δαρβλέ)	<i>Νέα Εφημερίς, 06/06/1919, σ.4</i>	Η παράσταση είναι τιμητική υπέρ του Αθανάσιου Μαρίκου Δημοσίευ μα

1919	Ιούνιος	11	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Oscar Wilde	Σαλώμη	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ. Σταματοπούλου,Σ. Χαλκιοπούλου	Ζηνοβία Παρασκευοπούλου (Σαλώμη), Αθ. Μαρίκος (Τετράρχης), Μ. Λύτρα (Ηρωδιάδα), Ζήνων (Σύρος), Βάζας (Προφήτης Ιωάννης)	<i>Νέα Εφημερίς, 11/06/1919, σ.4. Νέα Εφημερίς, 14/06/1919, σ.1</i>	Η παράσταση είναι τιμητική υπέρ της Ζηνοβίας Παρασκευοπούλου Δημοσίου μα
1919	Ιούνιος	15	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Paul Gavault	Σοκολάτα	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλου, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ. Σταματοπούλου,Σ. Χαλκιοπούλου		<i>Νέα Εφημερίς, 15/06/1919, σ.4</i>	Η παράσταση είναι τιμητική υπέρ του ζεύγους Καβαδά Δημοσίου μα

1919	Ιούνιος	16	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	André Gide	<i>Η επιστροφή του Ασώτου</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς, 15/06/1919, σ.4</i>	Δημοσίευ μα
1919	Ιούνιος	18	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Robert de Fleurs & Gaston Arman de Caillavet	<i>ο Έρωτας αγρυπνεί</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς,18/06/1919 , σ.4</i>	Στην παράσταση θα εμφανιστεί για πρώτη φορά η ηθοποιός Βάσω Δημοπούλου. Η παράσταση απέσπασε θετικά σχόλια. Δημοσίευ μα

1919	Ιούνιος	19	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Pierre Veber	<i>Το αριστερό χέρι</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς,19/06/1919 , σ.4</i>	Δημοσίευ μα
1919	Ιούνιος	20	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Πολύβιος Δημητρακόπουλ ος	<i>Επιθεώρησις</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς, 20/06/1919, σ.4</i>	Δημοσίευ μα

1919	Ιούνιος	21	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Al. Bisson	<i>Σφύρα Παρτέντζα</i>	Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς, 21/06/1919, σ.4</i>	Δημοσίευ μα	
1919	Ιούνιος	23	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Henry Bernstein	<i>Κλέπτης</i>	Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	Βάσω Δημοπούλου (Μαρί), Ευτύχιος Βονασέρας (Ρεσάρ), Λάμπρος (Φερνάρδο), Μαρίκος (Λόγκαρ),Βάζα (Ζαμπόε)	<i>Νέα Εφημερίς, 23/06/1919, σ.1</i>	Δημοσίευ μα

1919	Ιούνιος	24	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Ερωτική περιπέτεια.	Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	Βάσω Δημοπούλου (Ελένη)	Νέα Εφημερίς, 26/06/1919, σ.1	Δημοσίευμα
1919	Ιούνιος	26	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Θεόφραστος Σακελλαρίδης Υγνοβάτης	Ευτύχιος Βονασέρας, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου		Νέα Εφημερίς, 26/06/1919, σ.1	Δημοσίευ μα

1919	Ιούνιος	27	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Florimond Hervé <i>Mam'zelle Nitouche</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς, 26/06/1919, σ.1</i>	Δημοσίευ μα
1919	Ιούλιος	6	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Al. Bisson <i>Άγνωστος</i>	Ευτύχιος Βονασέρα, Αθανάσιος Μαρίκος, Θεμιστοκλής Νέζερ, Α. Λάμπρος,Λ. Καβάδα,Αθ. Καβάδας Α. Βάζα, Ν. Χαλκιάπουλος, Δ. Σιμόπουλος. Β. Ζήνων, Δ. Χατζηλάκος, Σ. Λεπενιώτης, Ζ. Συρράκος, Β. Δημοπούλου, Ζ. Παρασκευοπούλο υ, Δ. Συράκου, Μ. Βάζα, Ε. Κουκουδάκη, Μ. Λύτρα, Ε. Λεπενιώτου, Μ. Νέζερ, Α. Σταματοπούλου,Λ . Σταματοπούλου,Σ . Χαλκιοπούλου	<i>Νέα Εφημερίς, 06/07/1919, σ.4</i>	Δημοσίευ μα

1919	Ιούλιος	21	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Jean Aicard	<i>Ο Γέρων Λεμπονάρ</i>	Βονασέρας Ευτύχιος, Αθανάσιος Μαρκός, Βάσω Δημοπούλου, Βάζας, Μ. Λύτρα	<i>Νέα Εφημερίς, 23/07/1919, σ.1</i>	
1919	Ιούλιος	24	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου		<i>Μονμάρτη</i>	Βονασέρας Ευτύχιος, Αθανάσιος Μαρκός, Βάσω Δημοπούλου, Βάζας, Μ. Λύτρα	<i>Νέα Εφημερίς, 26/07/1919, σ.1</i>	Οι δημοσιογράφοι σχολίασαν αρνητικά την έλλειψη σκηνικών. Δημοσίευμα
1919	Ιούλιος	27	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Σπύρος Σαμάρας	<i>Κρητικοπούλα</i>	Βονασέρας Ευτύχιος, Αθανάσιος Μαρκός, Βάσω Δημοπούλου, Βάζας, Μ. Λύτρα	<i>Νέα Εφημερίς, 27/06/1919 , σ.1</i>	Δημοσίευμα
1919	Ιούλιος	29	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Henri Lavedan	<i>Μονομαχία</i>	Βονασέρας Ευτύχιος, Αθανάσιος Μαρκός, Βάσω Δημοπούλου, Βάζας, Μ. Λύτρα	<i>Νέα Εφημερίς, 28/07/1919, σ.4</i>	Δημοσίευμα
1919	Αύγουστος	1	Θίασος Ευτυχίου Βονασέρα	Ηράκλειο	Θερινό θέατρο Ηρακλείου	Jean Aicard	<i>Ο Γέρων Λεμπονάρ</i>	Βονασέρας Ευτύχιος, Αθανάσιος Μαρκός, Βάσω Δημοπούλου, Βάζας, Μ. Λύτρα	<i>Νέα Εφημερίς, 01/08/1919, σ.1</i>	η ευεργετική παράσταση για τη Μ. Λύτρα Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	4	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»		Πρώτη Παράσταση:04 Δεκεμβρίου	Ειρήνη Βασιλάκη, Καβάδα Λίζα, Λουκίση, Κυριακίδου, Πέτρου, Βάζα, Σύλβα, Χαλκιοπούλου, Κοντολέων, Μαρίκος, Βάζας, Καβάδας, Σίλβας, Μπάρκας, Καζούρης, Ξύδης, Θεοδωρίδης, Χαλκίopoulos, Κοντολέων, Κυριακίδης, Βασιλάκης, Καραγιώργος, Καββαδίας (μουσικός).	<i>Νέα Εφημερίς, 04/12/1919, σ.3 Νέα Εφημερίς, 01/12/1919, σ.2</i>	Νίκος Κυριακίδης (Δε Σερζάκ), Λίζα Καβάδα (Σιμόνη), Σύλβας (Μισέλ Μινιέ), Μαρίκος (Μινιέ) Δημοσίευμα

1919	Δεκέμβριος	5	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al. Bisson & F. Carré	Προσωπάρχης		Δημήτρης Καζούρης, Νέζερ, Βασιλάκη, Μπάρκας, Βάζας, Ξύδης		Νέα Εφημερίς, 07/12/1919, σ.1	“Στον Προσωπάρχη προχθές το βράδυ μας δόθηκε η ευκαιρία να εκτιμήσω με τον θίασον της Δημοσίου κ. Βασιλάκη”	μα
1919	Δεκέμβριος	7	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δημήτριος Κορομηλάς/Paul Bourget	Η τύχη της Μαρούλας/ο Μικρός Λόρδος		Δημήτρης Καζούρης, Νέζερ, Βασιλάκη, Μπάρκας, Βάζας, Ξύδης	Δημήτρης Καζούρης (Μπάρμπα Λινάρδου), Μπάρκας (Κωνσταντής), Βάζας (Χρήστος), Ξύδης (Νικόλας)	Νέα Εφημερίς, 08/12/1919, σ.2, Νέα Εφημερίς, 10/12/1919, σ.2		Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	8	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δημήτριος Κορομηλάς/Émile Augiet & Jules Sandeau	Η τύχη της Μαρούλας/Γαμβρός του κ. Πουαριέ		Δημήτρης Καζούρης, Νέζερ, Βασιλάκη, Μπάρκας, Βάζας, Ξύδης	Δημήτρης Καζούρης (Μπάρμπα Λινάρδου), Μπάρκας (Κωνσταντής), Βάζας (Χρήστος), Ξύδης (Νικόλας)	Νέα Εφημερίς, 08/12/1919, σ.2, Νέα Εφημερίς, 10/12/1919, σ.2		Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	9	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al. Bisson & F. Carré	Προσωπάρχης		Κυριακίδης Νίκος, Λίζα Καβάδα, Κυριακίδη, Σύλβας, Λουκίση		Νέα Εφημερίς, 11/12/1919, σ.2	Επιτυχία της παράστασης	Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	10	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Άγνωστος	Μυλωνάδες		Καζούρης, Δημήτριος, Καβάδα Λίζα, Κυριακίδη		Νέα Εφημερίς, 12/12/1919, σ.2		Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	12	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Τίμος Δεπάστας	Τζιτώτικο Ραβαΐσι				Νέα Εφημερίς, 13/12/1919, σ.2		Δημοσίευμα
1905	Δεκέμβριος	13	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος	Σινεμά-Καμπαρέ		Βασιλάκη, Καβάδα, Λουκίση, Σύλβα, Βάζας	Καβάδα Λίζα (τσιγγάνα)	Νέα Εφημερίς, 13/12/1919, σ.2 Νέα Εφημερίς, 17/12/1919, σ.2		Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	16	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Αριστομένη Προβελέγγιου	Επιστροφή του Ασώτου		Βασιλάκη, Βάζας, Σύλβας, Μπάρκας, Κυριακίδη, Μάρικος		Νέα Εφημερίς, 18/12/1919, σ.1		
1919	Δεκέμβριος	17	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Rudolf Kneised	Κάτι Ξέρω Στο τηλέφωνο, Πως μιλούμε τ'		Βασιλάκη, Βάζας, Σύλβας, Μπάρκας, Κυριακίδη, Μάρικος		Νέα Εφημερίς, 17/12/1919, σ.2		Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	18	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Tr. Bernard	Αγγλικά(μονόπρακτη κωμωδία)		Αθ. Μάρικος/Θεοδωρίδη, Καβάδα		Νέα Εφημερίς, 18/12/1919, σ.1, Νέα Εφημερίς, 20/12/1919, σ.2		Δημοσίευμα

1919	Δεκέμβριος	19	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος	Σινεμά-Καμπαρέ			Βασιλάκη, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας, Α. Βάζας, Θεοδωρίδης, Μπάρκας		Νέα Εφημερίς 21/12/1919, σ.2	Δημοσίευμα	
1919	Δεκέμβριος	20	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Τίμος Δεπάστας	Τζιωτικό Ραβαΐσι			Βασιλάκη, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας, Α. Βάζας, Θεοδωρίδης, Μπάρκας	Η παράσταση θα δοθεί ύστερα από απαίτηση του κοινού	Νέα Εφημερίς 20/12/1919, σ.2	Δημοσίευμα	
1919	Δεκέμβριος	21	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δημήτριος Κορομηλάς	ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας			Βασιλάκη, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας, Α. Βάζας, Θεοδωρίδης, Μπάρκας		Νέα Εφημερίς 21/12/1919, σ.2	Δημοσίευμα	
1919	Δεκέμβριος	22	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος/Δημήτριος Κόκκος	Σινεμά-Καμπαρέ, Λύρα του Γέρων Νικόλα			Βασιλάκη, Λ. Καβάδα, Αθ. Καβάδας, Α. Βάζας, Θεοδωρίδης, Μπάρκας		Νέα Εφημερίς 22/12/1919, σ.2	Δημοσίευμα	
1919	Δεκέμβριος	23	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Edmond Audran	La Poupe	Αριθμός παραστάσεων:3		Βασιλάκη, Ξύδης, Μπάρκας	Βασιλάκη (κούκλα), Μπάρκας (Λανσελότος)	Νέα Εφημερίς 25/12/1919, σ.2	Το έργο σημείωσε μεγάλη επιτυχία	Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	25	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Edmond Audran	La Poupe			Βασιλάκη, Ξύδης, Μπάρκας	Βασιλάκη (κούκλα), Μπάρκας (Λανσελότος)	Νέα Εφημερίς 27/12/1919, σ.3		
1919	Δεκέμβριος	28	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δημήτριος Κόκκος/ Cl. Farrere	Το Τέλος της Μαρούλας/ Άνθρωπος που σκότωσε (L' homme qui assassina)			Βασιλάκη, Καζούρης/ Κυριακίδης	Βασιλάκη (Μαρούλα), Καζούρης (Λινάρδος)/ Κυριακίδης (Ιάκωβος)	Νέα Εφημερίς 27/12/1919, σ.3	Το έργο Τέλος της Μαρούλας παίζεται για πρώτη φορά στην Κρήτη.	Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	29	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Edmond Audran	La Poupe			Βασιλάκη, Ξύδης, Μπάρκας	Βασιλάκη (κούκλα), Μπάρκας (Λανσελότος)	Νέα Εφημερίς 29/12/1919, σ.3		Δημοσίευμα
1919	Δεκέμβριος	30	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος	Σινεμά-Καμπαρέ			Καβάδα, Μπάρκας, Σύλβα		Νέα Εφημερίς 01/01/1920, σ.4		Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	1	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Άννινος Μπάμπης, Τσοκόπουλος Γιώργος	Παναθήναια					Νέα Εφημερίς 03/01/1920, σ.2	Το θέατρο ήταν ασφυκτικά γεμάτο.	Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	3	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Ι. Θεοδωρίδη	Θεατρίνα					Νέα Εφημερίς 03/01/1920, σ.2	Στην παράσταση θα παίξει και ο ίδιος ο συγγραφέας.	Δημοσίευμα

1920	Ιανουάριος	5	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Ohnet	Ο Αρχισιδηρουργός			Νίκος Κυριακίδης, Ειρήνη Βασιλάκη, Αθ. Μαρίκος, Δημήτρης Καζούρης, Ξύδης	Νίκος Κυριακίδης (Δερβλαίρ), Ειρήνη Βασιλάκη (Κλαίρη)	Νέα Εφημερίς 08/01/1920, σ.2		Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	8	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Florimond Hervé	Mam'zelle Nitouche			Βασιλάκη Ειρήνη.		Νέα Εφημερίς 10/01/1920, σ.3	Η εκτέλεση του έργου χαρακτηρίστηκε ως άρτια	Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	10	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Henri Keroul, Albert Barre	Le Chopin					Νέα Εφημερίς 10/01/1920, σ.3	Το έργο είναι απογορευμένο για τις δεσποινίδες	Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	13	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Wolf	Μαριονέττες			Λίζα Καββαδά, Βάζας, Μαρίκος, Βασιλάκης	Λίζα Καββαδά (Φερνάνδη), Βάζας (Δε Μοντλάρ), Βασιλάκης (Νεζερόλ), Μαρίκος (Φέρνε)	Νέα Εφημερίς 11/01/1920, σ.3, Νέα Εφημερίς, 15/01/1920, σ.3	Η παράσταση δεν σημείωσε την αναμενόμενη επιτυχία	Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	14	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Victorien Sardou	Διαζύγιο					Νέα Εφημερίς 14/01/1920, σ.3	Η τελευταία παράσταση συνδρομής	Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	17	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Felice Cavallotti	Καϊμένος ο Πέτρος			Νίκος Κυριακίδης	Νίκος Κυριακίδης(Πέτρος)	Νέα Εφημερίς 19/01/1920, σ.2	Τιμήτικη υπέρ του Νίκου Κυριακίδη	Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	19	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Florimond Hervé/Georges Ohnet	Mam'zelle Nitouche/ Αρχισιδηρουργός			Νίκος Κυριακίδης, Ειρήνη Βασιλάκη, Αθ. Μαρίκος, Δημήτρης Καζούρης, Ξύδης	Νίκος Κυριακίδης (Δερβλαίρ), Ειρήνη Βασιλάκη (Κλαίρη)	Νέα Εφημερίς 19/01/1920, σ.2		Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	20	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Richard Sheridan	Αντίζηλος			Βάζας, Λίζα Καββαδά		Νέα Εφημερίς 19/01/1920, σ.2, Νέα Εφημερίς, 22/01/1920, σ.2		Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	21	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»		Ρεκόρ					Νέα Εφημερίς 21/01/1920, σ.2		Αυτοτελής Έκδοση
1920	Ιανουάριος	23	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Ohnet	Ο Αρχισιδηρουργός			Νίκος Κυριακίδης, Ειρήνη Βασιλάκη, Αθ. Μαρίκος, Δημήτρης Καζούρης, Ξύδης	Νίκος Κυριακίδης (Δερβλαίρ), Ειρήνη Βασιλάκη (Κλαίρη)	Νέα Εφημερίς 25/01/1920, σ.2		Δημοσίευμα

1920	Ιανουάριος	24	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Nancy & Armont	Ανακριτής				Αθ. Μαρίκος, Ειρήνη Βασιλάκη		Νέα Εφημερίς 24/01/1920, σ.2	Πρίν την έναρξη της παράστασης, ο γιατρός Δρακόπουλος θα αναλύσει το έργο με βάση την επιστήμη του. Η παράσταση είναι τιμητική υπέρ του Αθ. Μαρίκου.	Δημοσίευμα
1920	Ιανουάριος	25	Θίασος Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Dirkan Tchouhadjian/Felice Cavallotti	Ναύτης Βαμπρούσι/Χορχόρ - Αγάς/Καυμένος ο Πέτρος				Μπάρκας, Ξύδης, Χαλικιόπουλος		Νέα Εφημερίς 24/01/1920, σ.2 Νέα Εφημερίς, 25/01/1920, σ.2		Δημοσίευμα
1920	Φεβρουάριος		Θίασος Βασιλάκη	Ρέθυμνο					Αριθμός παραστάσεων:8				Νέα Εφημερίς 30/01/1920, σ.3		Δημοσίευμα
1920	Μάρτιος	29	όμιλος υπό την Ειρήνη Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»						Μαρίκα Βάζα, Άγγελος Βάζας, Λίζα Καβάδα, Αθ. Μαρίκο		Νέα Εφημερίς 21/03/1920, σ.4, Νέα Εφημερίς, 29/03/1920, σ.2	Θα δοθεί απογευματινή παράσταση με δυο κωμωδίες.	Δημοσίευμα
1920	Μάρτιος	31	όμιλος υπό την Ειρήνη Βασιλάκη	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»						Μαρίκα Βάζα, Άγγελος Βάζας, Λίζα Καβάδα, Αθ. Μαρίκο		Νέα Εφημερίς, 29/03/1920, σ.2	Πρόκειται για συναυλία, όπου θα ερμηνευθούν κομμάτια από επιτυχημένες παραστάσεις της Αθήνας	Δημοσίευμα
1920	Ιούνιος	3	Μάριος Ροτζαΐρος	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»			Πρώτη Παράσταση:03 Μαρτίου			Μάριος Ροτζαΐρος		Νέα Εφημερίς, 03/06/1920, σ.2	Οι παραστάσεις του περιλαμβάνουν μιμήσεις και μεταμφιέσεις	Δημοσίευμα
1920	Ιούνιος	6	Μάριος Ροτζαΐρος	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»						Μάριος Ροτζαΐρος	Λίνα Ντεκόλ (πιανίστρια), Γκρίμπεργκ (βιολονίστας)	Νέα Εφημερίς, 06/06/1920, σ.2	Η παρουσία του κοινού είναι αθρόα.	Δημοσίευμα
1920	Ιούνιος	[13]	Μάριος Ροτζαΐρος	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»						Μάριος Ροτζαΐρος		Νέα Εφημερίς, 11/06/1920, σ.2	Η παράσταση έχει φιλανθρωπικό χαρακτήρα.	Δημοσίευμα
1920	Ιούλιος		Κουκλοθέατρο	Ηράκλειο	Τρεις Καμάρες						Φασουλής, Πασχάλης		Νέα Εφημερίς, 17/07/1920, σ.2		Δημοσίευμα
1920	Ιούλιος	19	Κουκλοθέατρο	Ηράκλειο	Τρεις Καμάρες						Φασουλής, Πασχάλης		Νέα Εφημερίς, 21/07/1920, σ.2		

1920	Ιούλιος	20	Κουκλοθέατρο	Ηράκλειο	Τρείς Καμάρες		[η πτώση της Ανδριανούπολης]			Φασουλής, Πασχάλης	Νέα Εφημερίς, 20/07/1920, σ.2	Οι παραστάσεις του Φασουλή είναι εμπνευσμένες από την επικαιρότητα και τις στρατιωτικές εξελίξεις στη Μικρά Ασία.	Δημοσίευμα
1920	Αύγουστος		Κουκλοθέατρο	Ηράκλειο	Τρείς Καμάρες					Φασουλής, Πασχάλης	Νέα Εφημερίς, 02/08/1920, σ.2	Οι παραστάσεις του Φασουλή συνεχίζονται κανονικά κάθε βραδυ σύμφωνα με δημοσίευμα στις 2 Αυγούστου.	Δημοσίευμα
1920	Νοέμβριος	18	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Franz Lehár	Μαντάμ ντε Τεμπέ		Ν. Πλέσσας, Σ. Μπάρτζος, Λούλουδας, Κ. Ρίζος, Ν. Σύλβας, Χρ. Κρομμύδα, Ν. Νούλη, Ι. Παπά, Σ. Γρηγοριάδης, Δ. Νταϊδήμου, Δ. Αφεντάκη, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Καλ. Πλέσσα, Άννα Ρίζου, Λόλα Φαρδούλη, Πίτσα Μπισαδάκη, Τερέζα Γεωργίου, Μαρία Λούλη, Φρόσω Παπά.	Διευθυντής Ορχήστρας: Κυπαρίσσης	Νέα Εφημερίς, 20/11/1920, σ.3, Νέα Εφημερίς 19/11/1920, σ.4	Όλοι οι ηθοποιοί ήταν μελετημένοι και καλά προετοιμασμένοι.	Δημοσίευμα

1920	Νοέμβριος	19	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Γρηγόριος Ξενόπουλος	Δεν είμ' εγώ	
1920	Νοέμβριος	20	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νίκος Χατζηαποστόλου	Τριαντάφυλλα	
1920	Νοέμβριος	21	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Γρηγόριος Ξενόπουλος	Το Φιόρο του Λεβάντε	
1920	Νοέμβριος	24	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»		ο Αρλεκίνος	
1920	Νοέμβριος	26	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νίκος Χατζηαποστόλου	Οι Ερωτευμένοι	
1920	[Νοέμβριος]		Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Θ. Συνοδινός	Τετραπέρατη	

Ν. Πλέσσας, Σ. Μπάρτζος, Λούλουδας, Κ. Ρίζος, Ν. Σύλβας, Χρ. Κρομμύδα, Ν. Νούλη, Ι. Παπά, Σ. Γρηγοριάδης, Δ. Νταϊδήμου, Δ. Αφεντάκη, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Καλ. Πλέσσα, Άννα Ρίζου, Λόλα Φαρδούλη, Πίτσα Μπισαδάκη, Τερέζα Γεωργίου, Μαρία Λούλη, Φρόσω Παπά.	Νίκος Πλέσσας (Πέτρος Παπαπέτρου)	Νέα Εφημερίς 19/11/1920, σ.4		Δημοσίευμα
Ν. Πλέσσας, Σ. Μπάρτζος, Λούλουδας, Κ. Ρίζος, Ν. Σύλβας, Χρ. Κρομμύδα, Ν. Νούλη, Ι. Παπά, Σ. Γρηγοριάδης, Δ. Νταϊδήμου, Δ. Αφεντάκη, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Καλ. Πλέσσα, Άννα Ρίζου, Λόλα Φαρδούλη, Πίτσα Μπισαδάκη, Τερέζα Γεωργίου, Μαρία Λούλη, Φρόσω Παπά.	Νίκος Πλέσσας(Νιόνιο Νιονιάκη)	Νέα Εφημερίς, 20/11/1920, σ.3, Νέα Εφημερίς 21/11/1920, σ. 4	Η παράσταση άρεσε πολύ στους θεατές.	Δημοσίευμα
Νίκος Πλέσσα, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα	Νίκος Πλέσσας(Νιόνιο Νιονιάκη)	Νέα Εφημερίς 21/11/1920, σ.4		Δημοσίευμα
Νίκος Πλέσσα, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα	Νίκος Πλέσσας (Γέρ. Μπουλούκη)	Νέα Εφημερίς 24/11/1920, σ.2		σ
Νίκος Πλέσσα, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα	Νίκος Πλέσσα (Μπάρμπα Γιώργο), Σωσώ Κανδύλη (Πιτίνον), Ξένη Πλέσσα (Κατίνα)	Νέα Εφημερίς 26/11/1920, σ.4	Ο θίασος απέσπασε θετικές κριτικές	Δημοσίευμα
Νίκος Πλέσσα, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα		Νέα Εφημερίς 04/12/1920, σ.3		Δημοσίευμα

1920	Δεκέμβριος	2	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al. Bisson/Emmeric h Kálmán	Η κυρία υπ' αριθ. 23/Αρχιατσίγανος	
1920	Δεκέμβριος	[3]	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Franz Lehár	Έρωσ Ατσιγγάνων	
1920	Δεκέμβριος	4	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Feydeau & Maurice Desvallieres	το Χαστούκι	
1920	Δεκέμβριος	5	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Franz Lehár/ Νίκος Χατζηαποστόλου	Έρωσ Ατσιγγάνων/ Μοντέρνα Καμμαριέρα (οπερέττα)	
1920	Δεκέμβριος	6	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Θ. Συνοδινός/Franz Lehár	Τετραπέρατη / Έρωσ Ατσιγγάνων	
1920	Δεκέμβριος	10	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Θ. Συνοδινός(διασκεύη), Franz Lehár	η Εύθυμη Χήρα	
1920	Δεκέμβριος	11	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Franz Lehár	η Εύα	

Νίκος Πλέσσα, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα	Νίκος Πλέσσας (Λαγκριφούλ)	Νέα Εφημερίς 01/12/1920, σ.4	Απέσπασε αρνητικές κριτικές	Δημοσίευμα
Λούλουδας, Κανδύλη, Μπάρτζος, Ξ. Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας	Μαέστρος: Ζάττας/ Κανδύλη (Ζόρικα), Πλέσσας Νίκος (Γαϊτάνος), Ξ. Πλέσσα (Κοροσχάζη)	Νέα Εφημερίς 04/12/1920, σ.3	Η παράσταση πήρε θετικές κριτικές	Δημοσίευμα
Ν. Πλέσσας, Σ. Μπάρτζος, Λούλουδας, Κ. Ρίζος, Ν. Σύλβας, Χρ. Κρομμύδα, Ν. Νούλη, Ι. Παπά, Σ. Γρηγοριάδης, Δ. Νταϊδήμου, Δ. Αφεντάκη, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Καλ. Πλέσσα, Άννα Ρίζου, Λόλα Φαρδούλη, Πίτσα Μπισαδάκη, Τερέζα Γεωργίου, Μαρία Λούλη, Φρόσω Παπά.	Νίκος Πλέσσας (Δήμαρχος του Βαλφονταίν), Σωσώ Κανδύλη (Μιράντα), Ξένη Πλέσσα(κυρία Δημάρχου)	Νέα Εφημερίς 04/12/1920, σ.3		Δημοσίευμα
Λούλουδας, Κανδύλη, Μπάρτζος, Ξ. Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας	Μαέστρος: Ζάττας/ Κανδύλη (Ζόρικα), Πλέσσας Νίκος (Γαϊτάνος), Ξ. Πλέσσα (Κοροσχάζη)	Νέα Εφημερίς 05/12/1920, σ.2	Η παράσταση Έρωσ Ατσιγγάνων δίνεται για τους μαθητές.	Δημοσίευμα
Λούλουδας, Κανδύλη, Μπάρτζος, Ξ. Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας	Μαέστρος: Ζάττας/ Κανδύλη (Ζόρικα), Πλέσσας Νίκος (Γαϊτάνος), Ξ. Πλέσσα (Κοροσχάζη)	Νέα Εφημερίς 05/12/1920, σ.2		Δημοσίευμα
Λούλουδας, Κανδύλη, Μπάρτζος, Ξ. Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας		Νέα Εφημερίς 10/12/1920, σ.2	Η παράσταση θα είναι απογευματινή και θα δοθεί για τους μαθητές και τους στρατιώτες.	Δημοσίευμα
Νίκος Πλέσσας Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Μπάρτζος	Νίκος Πλέσσας (Λαγκομπέρτον), Σωσώ Κανδύλη (Εύα)	Νέα Εφημερίς 11/12/1920, σ.3		λδ

1920	Δεκέμβριος	12	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Θ. Συνοδινός(διασκεύη)	Τετραπέρατη		Ν. Πλέσσας, Σ. Μπάρτζος, Λούλουδας, Κ. Ρίζος, Ν. Σύλβας, Χρ. Κρομμύδα, Ν. Νούλη, Ι. Παπά, Σ. Γρηγοριάδης, Δ. Νταϊδήμου, Δ. Αφεντάκη, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Καλ. Πλέσσα, Άννα Ρίζου, Λόλα Φαρδούλη, Πίτσα Μπισαδάκη, Τερέζα Γεωργίου, Μαρία Λούλη, Φρόσω Παπά.		Νέα Εφημερίς 12/12/1920, σ.2	Δημοσίευμα
1920	Δεκέμβριος	13	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Jean Gilbert/ Franz Lehár	Αγνή Σουζάννα/Εύα		Λούλουδας, Κανδύλη, Μπάρτζος, Ξ. Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας		Νέα Εφημερίς 12/12/1920, σ.2	Δημοσίευμα
1920	Δεκέμβριος	16	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νίκος Χατζηποστόλου	η Μοντέρνα Καμαριέρα		Ν. Πλέσσας, Σ. Μπάρτζου, Λούλουδας, Κ. Ρίζος, Ν. Σύλβας, Χρ. Κρομμύδα, Ν. Νούλη, Ι. Παπά, Σ.		Νέα Εφημερίς 16/12/1920, σ.3	Δημοσίευμα
1920	Δεκέμβριος	18	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Γρηγόριος Ξενόπουλος	Κοριτσάκι		Νίκος Πλέσσας	Νίκος Πλέσσας (Κοριτσάκι)	Νέα Εφημερίς 18/12/1920, σ.3	Δημοσίευμα
1920	Δεκέμβριος	19	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νίκος Χατζηποστόλου	Οι Ερωτευμένοι		Ν. Πλέσσας, Σ. Μπάρτζος, Λούλουδας, Κ. Ρίζος, Ν. Σύλβας, Χρ. Κρομμύδα, Ν. Νούλη, Ι. Παπά, Σ. Γρηγοριάδης, Δ. Νταϊδήμου, Δ. Αφεντάκη, Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Καλ. Πλέσσα, Άννα Ρίζου, Λόλα Φαρδούλη, Πίτσα Μπισαδάκη, Τερέζα Γεωργίου, Μαρία Λούλη, Φρόσω Παπά.	Νίκος Πλέσσα (Μπάρμπα Γιώργο), Σωσώ Κανδύλη (Πιτίνον), Ξένη Πλέσσα (Κατίνα)	Νέα Εφημερίς 19/12/1920, σ.3	Δημοσίευμα

1920	Δεκέμβριος	20	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νικόλαος Λάσκαρης/ Franz Lehár	Οι εκκεντρικές ενωμοτίες, ο Κόμη του Λουξεμβούργου	Νίκος Πλέσσας (χωροφύλακα Θανάση)/ (Πρίγκιψ Βασίλοβοτς)	Νέα Εφημερίς 20/12/1920, σ.3	Δημοσίευμα	
1920	Δεκέμβριος	21	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νικόλαος Λάσκαρης, Θεόφραστος Σακελλαρίδης	Στα Παραπήγματα	Νίκος Πλέσσας (Μαρδόχη), Σώσω Κανδύλη (Αδα Ραφά), Ξένη Πλέσσα (Κλεία Φούρκα), Αφεντάκης (Λοχίας)	Νέα Εφημερίς 20/12/1920, σ.3, Νέα Εφημερίς 23/12/1920, σ.3	Η οπερέτα άρεσε πολύ στο κοινό.	Δημοσίευμα
1920	Δεκέμβριος	22	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Jean Gilbert	Αγνή Σουζάνα	Νίκος Πλέσσας (Ομπρέ), Σώσω Κανδύλη (Αγνή Σουζάννα)	Νέα Εφημερίς 22/12/1920, σ.2	Δημοσίευμα	
1920	Δεκέμβριος	23	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Frantz Lehár/ Γρηγόριος Ξενόπουλος	Έρωσ Ατσιγγάνων/το Καρτσάκι	Νίκος Πλέσσας (Ομπρέ), Σώσω Κανδύλη (Αγνή Σουζάννα)	Νέα Εφημερίς 23/12/1920, σ.2	Δημοσίευμα	
1920	Δεκέμβριος	25	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νικόλαος Λάσκαρης, Θεόφραστος Σακελλαρίδης	Στα Παραπήγματα ο Γύρος του Κόσμου	Νίκος Πλέσσας (Ομπρέ), Σώσω Κανδύλη (Αγνή Σουζάννα)	Νέα Εφημερίς 25/12/1920, σ.2	Δημοσίευμα	
1920	Δεκέμβριος	27	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νίκος Χατζηπαυστόλου	Οι Ερωτευμένοι /η Μοντέρνα Καμαριέρα	Νίκος Πλέσσας, Σώσω Κανδύλη, Μπάρτζος, Λούλουδας, Τζίφος, Νούλης	Νέα Εφημερίς 27/12/1920, σ.3	Δημοσίευμα	
1920	Δεκέμβριος	28	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Emmerich Kálmán	Πριγκίπισσα Τζάρντα (Die Csárdásféüristip)	Νίκος Πλέσσας, Σώσω Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Μπάρτζος, Λούλουδας, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Νίκος Πλέσσας, Σώσω Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Μπάρτζος, Λούλουδας, Νίκος Πλέσσας, Σώσω Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Μπάρτζος, Λούλουδας, Νούλης	Νέα Εφημερίς 30/12/1920, σ.2, Νέα Εφημερίς 29/12/1920, σ.3	Η παράσταση είχε επιτυχία.	Δημοσίευμα
1920	Δεκέμβριος	30	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Franz Lehár	η Εύθυμη Χήρα	Νίκος Πλέσσα (Νιεγάς), Σωσώ Κανδύλη (Άννα Γκλάβερ), Ξένη Πλέσσα (Βαλετίνη)	Νέα Εφημερίς 30/12/1920, σ.2	Δημοσίευμα	
1920	Δεκέμβριος	31	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δημητρακόπουλος	Πρωτοχρονιάτικη Επιθεώρησης	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Νούλης	Νέα Εφημερίς 31/12/1920, σ.2	Δημοσίευμα	
1921	Ιανουάριος	1	Θίασος Πλέσσα-Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Emmerich Kálmán	Αρχαϊστίγγανος	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Νούλης	Νέα Εφημερίς 03/01/1921, σ.3	Στην παράσταση ξεχώρισε ο Λουλούδας με τις φωνητικές του ικανότητες.	Δημοσίευμα

Ιανουάρ 1921 ιος	2	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»	Emmerich Kálmán/ Th. Brandon	Αρχιασιγγαν ος, η Θεία του Καρόλου	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 03/01/1921, σ.3, Νέα Εφημερίς 01/01/1921, σ.2	Δημοσίευ μα
Ιανουάρ 1921 ιος	5	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»	Leo Bard	Μαντάμ ντέ Τέμπε	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 05/01/1921, σ.2	Τιμητική υπέρ του Πλέσσα μα
Ιανουάρ 1921 ιος	6	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»	Kálmán/Strauss	Αρχιασιγγαν ος/ Ο σοκολατένιος Στρατιώτης	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 06/01/1921, σ.2	Δημοσίευ μα
Ιανουάρ 1921 ιος	8	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»			Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 08/01/1921, σ.2	Τιμητική υπέρ της Κανδύλη. μα
Ιανουάρ 1921 ιος	10	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»	Kálmán/Strauss	Αρχιασιγγαν ος/ Ο σοκολατένιος Στρατιώτης	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 10/01/1921, σ.3	Τιμητική υπέρ της Ξένης Πλέσσα. Η τελευταία παράσταση του θιάσου στο Ηράκλειο μα
Ιανουάρ 1921 ιος	12	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Χανιά	αίθουσα «Χρυσόστο μος»	Leo Bard	Μαντάμ ντέ Τέμπε	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 14/01/1921, σ.2	Δημοσίευ μα
Ιανουάρ 1921 ιος	13	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Χανιά	αίθουσα «Χρυσόστο μος»	Franz Lehár	Έρωσ Ατσιγγάνων	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 14/01/1921, σ.2	Δημοσίευ μα
Ιανουάρ 1921 ιος	18	Θίασος Πλέσσα- Κυπαρίσση	Χανιά	αίθουσα «Χρυσόστο μος»	Emmerich Kálmán	Αρχιασιγγαν ος	Σωσώ Κανδύλη, Ξένη Πλέσσα, Νίκος Πλέσσας, Μπάρτζος, Λούλουδας, Σύλβας	Νέα Εφημερίς 19/01/1921, σ.2	Είναι η τελευταία παράσταση του θιάσου στα Χανιά. μα
1921 Ιούνιος		Θίασος Ανδρείκελων Ιωάννου Σαντορινιού.	Χανιά	Καφενεϊόν «Ακταΐον»				Νέα Εφημερίς 11/06/1921, σ.2	
1921 Ιούλιος	3	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»	Al.Dumas (fils)	Διονυσία		Νέα Εφημερίς 03/07/1921, σ.2	Δημοσίευ μα

1921 Ιούλιος	4	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	η Φωνή του Αίματος			Νέα Εφημερίς 03/07/1921, σ.2	Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	5	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Γεφυράκι		Νίνα Κόκκου, Φρόσω Κόκκου, Χριστοφορίδης, Αμηνάς.	Νέα Εφημερίς 04/07/1921, σ.3 Νέα Εφημερίς 08/07/1921, σ.2	Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	7	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Maurice Ordonneau, Valabrègue Albin Δουράν και Δουράν		Νίνα Κόκκου, Φρόσω Κόκκου, Χριστοφορίδης, Αμηνάς. Κολυβάς	Νέα Εφημερίς 07/07/1921, σ.2, Νέα Εφημερίς 09/07/1921, σ.2	Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	8	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Ερωτικό μάθημα		Παρασκευάς, Βρυώνη	Νέα Εφημερίς 08/07/1921, σ.2 Νέα Εφημερίς 10/07/1921, σ.2	Απέσπασε θετικές κριτικές Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	9	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Marco Praga Για την αγάπη της		Παρασκευάς	Νέα Εφημερίς 09/07/1921, σ.2	Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	10	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Margaret Mayo Το μωρό μου.			Νέα Εφημερίς 10/07/1921, σ.2	Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	11	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	H. Kistemaeckers Ένστικτον		Αντίπη Κόκκου, Βρυώνη, Φρόσω Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χριστοφορίδης, Ν. Παρασκευάς, Κολυβάς Αντίπη Κόκκου, Βρυώνη, Φρόσω Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χριστοφορίδης, Ν. Παρασκευάς, Κολυβάς	Νέα Εφημερίς 13/07/1921, σ.3	Οι ερμηνείες των ηθοποιών απέσπασαν θετικά σχόλια. Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	13	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Θεόφραστος Σακελλαρίδης Πάω να ιδώ τον Πάπα		Χριστοφορίδης, Ν. Παρασκευάς, Κολυβάς Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Βρυώνη, Χριστοφορίδης, Κολυβάς, Παρασκευάς, Αμηνάς	Νέα Εφημερίς 13/07/1921, σ.3	Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	14	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος Σινεμά-Καμπαρέ		Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Βρυώνη, Χριστοφορίδης, Κολυβάς, Παρασκευάς, Αμηνάς	Νέα Εφημερίς 14/07/1921, σ.3	Δημοσίευμα
1921 Ιούλιος	15	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος Σινεμά-Καμπαρέ		Χριστοφορίδης, Κολυβάς, Παρασκευάς, Αμηνάς	Νέα Εφημερίς, 15/07/1921, σ.2	Δημοσίευμα

1921	Ιούλιος	17	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος Dario Niccodemi/	Σινεμά-Καμπαρέ	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Ανθήπιτη Κόκκου, Βρυώνη, Χριστοφορίδης, Κολυβάς, Παρασκευάς, Αμηνάς			Νέα Εφημερίς, 17/07/1921, σ.3	Η επιθεώρηση παρουσιάζεται στο κοινό με νέα τραγούδια και κωμικά επεισόδια.	Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	18	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος	Το κουρέλι/ Σινεμά-Καμπαρέ				Νέα Εφημερίς, 18/07/1921, σ.3		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	19	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Γρηγόριος Ξενόπουλος	ο Πειρασμός	Νίνα Κόκκου	Νίνα Κόκκου (Καλλιόπη)		Νέα Εφημερίς, 18/07/1921, σ.3		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	20	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	William Meskery	ο ηθοποιός Γκάρικ	Νίκος Κόκκος, Νίνα Κόκκου,	Νίκος Κόκκος (Γκάρικ), Νίνα Κόκκου (Βιολέτα)		Νέα Εφημερίς, 20/07/1921, σ.2		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	21	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Sacha Guitry	Νυκτοφύλαξ Το τέλος του Κόσμου ή Ο κομήτης Χάλε ΰ Η Στρίγγλα που έγινε αρνάκι				Νέα Εφημερίς, 21/07/1921, σ.2		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	22	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	L. Jacoby	Χάλε ΰ Η Στρίγγλα που έγινε αρνάκι				Νέα Εφημερίς, 22/07/1921, σ.2		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	24	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	William Shakespeare	ο Παπά Λεμπονάρ	Νίνα Κόκκου	Νίνα Κόκκου (Στρίγγλα)		Νέα Εφημερίς, 24/07/1921, σ.3		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	25	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Jean Aicard	ο Παπά Λεμπονάρ				Νέα Εφημερίς, 25/07/1921, σ.3		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	27	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Giuseppe Giacosa	Σαν τα φύλλα	Νίνα Κόκκου Παρασκευάς, Νίκος Κόκκος	Νίνα Κόκκου (Νενέλα), Παρασκευάς (Μάξιμος)		Νέα Εφημερίς, 29/07/1921, σ.2		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	28	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος	Σινεμά-Καμπαρέ				Νέα Εφημερίς, 28/07/1921, σ.2		Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	29	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Louis Verneuil	Πάρε με Ανδριάννα μου	Νίνα Κόκκου, Φρόσω Κόκκου, Αμηνάς, Παρασκευάς			Νέα Εφημερίς, 31/07/1921, σ.3, Νέα Εφημερίς, 29/07/1921, σ.2	Οι ηθοποιοί απέσπασαν θετικά σχόλια	Δημοσίευμα
1921	Ιούλιος	30	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Μωραϊτίνης Τίμος	Πανόραμα				Νέα Εφημερίς, 31/07/1921, σ.3		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	1	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Victorien Sardou	Φερνάνδη		Ανθήπιτη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Παρασκευάς			Νέα Εφημερίς, 01/08/1921, σ.2 Νέα Εφημερίς, 03/08/1921, σ.3	Το θέατρο ήταν κατάμεστο από θεατές.	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	2	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Μωραϊτίνης Τίμος	Πανόραμα					Νέα Εφημερίς, 01/08/1921, σ.2		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	3	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δημητρακόπουλος Πολύβιος	Κούκλες		Νίνα Κόκκου, Παρασκευάς, Αμηνάς			Νέα Εφημερίς, 05/08/1921, σ.3		Δημοσίευμα

Αύγουστος 1921	4	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Edward Bourdet	<i>Ρουθίκωνα</i>			<i>Νέα Εφημερίς 04/08/1921, σ.2</i>	Το έργο ήταν απαγορευμένο για τις δεσποινίδες.	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	5	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Dario Niccodemi	<i>Το κουρέλι</i>	Νίνα Κόκκου		<i>Νέα Εφημερίς 05/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	6	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Harry Paulton	<i>Νιόβη</i>	Αντίπη Κόκκου, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Στέλλα	Αντίπη Κόκκου (Νιόβη), Χαλκιάπουλος (Ντούν)	<i>Νέα Εφημερίς 05/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	8	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Gabriele D'Annunzio	<i>Επίσκοπος και Σία</i>	Χριστοφορίδου, Φρόσω Κόκκου, Χαλκιάπουλος, Αμηνάς	Παρασκευάς (Επίσκοπος), Φρόσω Κόκκου (Τζινέρβα), Χριστοφορίδης(Βάντσερ)	<i>Νέα Εφημερίς 10/08/1921, σ.2</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	9	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δημητρακόπουλος, Μωραϊτίνη Τίμος	<i>Πανόραμα</i>			<i>Νέα Εφημερίς 11/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	10	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Feydeau	<i>Ο ιατρός των γυναικών</i>	Παρασκευάς, Χριστοφορίδης, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος, Κολυβάς, Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου		<i>Νέα Εφημερίς 13/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	11	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Louis Verneuil	<i>Πάρε με Ανδριάννα μου</i>	Παρασκευάς Αμηνάς, Κολυβάς, Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου		<i>Νέα Εφημερίς 13/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	12	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	S.Lopez	<i>Τρικυμίες</i>	Παρασκευάς, Χριστοφορίδης, Αμηνάς, Κολυβάς, Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου	Φρόσω Κόκκου (Σαββίνα)	<i>Νέα Εφημερίς 14/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	13	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Paul Armont & Marcel Gerbidon	<i>Σχολείο των Κοκκοτών</i>	Παρασκευάς Αμηνάς, Χριστοφορίδη		<i>Νέα Εφημερίς 13/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	14	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος/Μωραϊτίνη Τίμος	<i>Σινεμά-Καμπαρέ/Πανόραμα</i>	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδη		<i>Νέα Εφημερίς 14/08/1921, σ.3</i>		Δημοσίευμα

Αύγουστος 1921	15	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Hermann Sudermann	Μάγδα	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη	Αντίπη Κόκκου (Μάγδα)	Νέα Εφημερίς 14/08/1921, σ.3, Νέα Εφημερίς 17/08/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	16	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»		Μήπως σας ενοχλώ ή η φωνή του αίματος;	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη		Νέα Εφημερίς 18/08/1921, σ.2	
Αύγουστος 1921	17	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Paul Armont & Marcel Gerbidon	Σχολείο των Κοκκοτών	Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη		Νέα Εφημερίς 17/08/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	18	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Feydeau	Ο κύριος με τα κομμένα...	Παρασκευάς, Χριστοφορίδη, Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Φρόσω Κόκκου		Νέα Εφημερίς 18/08/1921, σ.2, Νέα Εφημερίς 20/08/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	19	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Γρηγόριος Ξενόπουλος	Μονάκριβη	Παρασκευάς, Αμηνά.		Νέα Εφημερίς 19/08/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	20	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος/Μωραϊτίνης Τίμος	Σινεμά/Πανόραμα	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη, Νίκος Κόκκος, Κολυβάς		Νέα Εφημερίς 22/08/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	21	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Σπυρίδων Περεισιάδης	Γκόλφω	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη, Νίκος Κόκκος, Κολυβάς		Νέα Εφημερίς 21/08/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	22	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Victorien Sardou	Η πριγκίπισσα Ρωμαζώφ ή Φαιδώρα	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη, Νίκος Κόκκος, Κολυβάς		Νέα Εφημερίς 22/08/1921, σ.3	Δημοσίευμα

Αύγουστος 1921	24	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Feydeau	ο ράπτης των γυναικών	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 26/08/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	25	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Maurice Hennequin	Το μωρό μου.	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 26/08/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	26	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Mariani & Tedeschi	ο Παράδεισος του Μωάμεθ	Νίνα Κόκκου, Χαλκιάπουλος, Αμηνάς, Χριστοφορίδης, Κολυβάς	Νέα Εφημερίς 26/08/1921, σ.2, Νέα Εφημερίς 28/08/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	27	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Roberto Bracco	Το ξινό φρούτο	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 27/08/1921, σ.2	Η παράσταση μεταώθηκε λόγω κακοκαιρίας Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	28	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δήμητριος Κορομηλάς	ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 27/08/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	29	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Bernstein	Σαμψών	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 29/08/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	30	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Roberto Bracco	Το ξινό φρούτο	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 29/08/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Αύγουστος 1921	31	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Roberto Bracco	Το ξινό φρούτο	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 02/09/1921, σ.2	Δημοσίευμα

Σεπτέμβριος 1921	1	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Wolf	Τ' αγαπημένο ανδρόγυνο	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Χριστοφορίδης, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 03/09/1921, σ.3	
Σεπτέμβριος 1921	2	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Σπυρίδων Περραιβάδης	η Γκόλφω	Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος	Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος	Νέα Εφημερίς 02/09/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	4	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Luigi Cicconi	Το έναρκον άγαλμα	Χριστοφορίδης, Φρόσω Κόκκου	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αμηνάς, Χριστοφορίδης, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Χριστοφορίδου	Νέα Εφημερίς 07/09/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	6	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Δήμητριος Κορομηλάς	ο Αγαπητικός της Βοσκοπούλας	Αντίπη Κόκκου (Μάρω), Νίνα Κόκκου (Κρουστάλλω), Αμηνάς (Λιάκος)	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αμηνάς, Χριστοφορίδης, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Χριστοφορίδου	Νέα Εφημερίς 08/09/1921, σ.3 σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	7	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al. Dumas (fils)	Η πριγκίπισσα της Βαγδάτης	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδης	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδης	Νέα Εφημερίς 07/09/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	8	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος, Τίμος Μωραϊτίνης	Ανάμεικτον Καμπαρέ-Πανόραμα	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδης	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδης	Νέα Εφημερίς 08/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	9	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al.Dumas (fils)	Η πριγκίπισσα της Βαγδάτης	Χριστοφορίδης, Χαλκιάπουλος, Χριστοφορίδης	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδης	Νέα Εφημερίς 11/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	10	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Πολύβιος Δημητρακόπουλος, Τίμος Μωραϊτίνης	Ανάμεικτον Καμπαρέ-Πανόραμα	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδης	Αντίπη Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνάς, Χριστοφορίδης	Νέα Εφημερίς 10/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα

Σεπτέμβριος 1921	11	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νικόλαος Λάσκαρης	Μαλλιὰ Κουβάρια	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 10/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	12	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Max Nordau	Δικαίωμα ο έρωας;	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 12/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	13	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Αντώνης Βώττης	Παπαγάλος	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 12/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	15	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	S. Lopez	Τρικυμίες	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 15/09/1921, σ.2	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	16	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Jules Lemaître	Λευκόν γάμον	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Ν. Παρασκευάς, Χαλκιάπουλος, Αντίπη Κόκκου	Νέα Εφημερίς 15/09/1921, σ.2, Νέα Εφημερίς 18/09/1921, σ.3	Η παράσταση ήταν τιμητική υπέρ της Φρόσως Κόκκου
Σεπτέμβριος 1921	18	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	K. Laoufs	Το Φρενοκομείο	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Αντίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 18/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	19	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Dario Niccodemi	Σκιά	Αντίπη Κόκκου, Ν. Παρασκευάς, Φρόσω Κόκκου, Χαλκιάπουλος, Αμηνά; Νίνα Κόκκου, Ν. Παρασκευάς, Αντίπη Κόκκου, Ηρακλής Χαλκιάπουλος, Αμηνά	Νέα Εφημερίς 18/09/1921, σ.3, Νέα Εφημερίς 21/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	20	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Marco Praga	Βασίλισσα του Σαββά	Αμηνά, Νίνα Κόκκου (Άλμπα)	Νέα Εφημερίς 20/09/1921, σ.3, Νέα Εφημερίς 22/09/1921, σ.3	Τιμητική παράσταση υπέρ της Νίνας Κόκκου

Σεπτέμβριος 1921	21	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Feydeau	Ο κύριος με τα κομμένα...	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Ανθήπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνρά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς, 21/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα	
Σεπτέμβριος 1921	23	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	H. Kistemaeckers	Ένστικτον	Ανθήπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Ν. Παρασκευάς, Χριστοφορίδης	Νέα Εφημερίς, 23/09/1921, σ.2, Νέα Εφημερίς 25/09/1921, Σ.3	Δημοσίευμα	
Σεπτέμβριος 1921	24	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Ι.Βότσαρης	η Ψυχοκόρη	Αμηνράς, Χριστοφορίδης, Χαλκιάπουλος, Χριστοφορίδου, Στέλλα	Νέα Εφημερίς, 24/09/1921, σ.3, Νέα Εφημερίς 26/09/1921, σ.3	Τιμητική υπέρ του Χριστοφορίδη	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	25	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Bernstein	Ο Κλέπτης	Αμηνράς	Ν. Παρασκευάς (Ρισάρ)	Νέα Εφημερίς 25/09/1921, Σ.3	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	26	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Georges Ohnet	Ο Αρχισιδηρογρός	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Ανθήπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνρά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 26/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα	
Σεπτέμβριος 1921	29	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	William Shakespeare	Ρωμαίος και Ιουλιέττα	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Ανθήπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνρά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 29/09/1921, σ.3, Νέα Εφημερίς 01/10/1921, σ.2	Τιμητική εσπερίδα υπέρ της Ανθήπης Κόκκου. Η παράσταση απέσπασε αρνητικές κριτικές.	Δημοσίευμα
Σεπτέμβριος 1921	30	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Dario Niccodemi/Mariani & Tedeschi	Το κουρέλι/Ο παράδεισος του Μωάμεθ	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Ανθήπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιάπουλος, Παρασκευάς, Αμηνρά, Χριστοφορίδη	Νέα Εφημερίς 30/09/1921, σ.3	Δημοσίευμα	
Οκτώβριος 1921	1	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al. Bisson	ο Άγνωστος	Νίνα Κόκκου, Ν. Παρασκευάς, Αγγ. Αμηνράς, Φρόσω Κόκκου, Ηρ. Χαλκιάπουλο	Νέα Εφημερίς 01/10/1921, σ.2, Νέα Εφημερίς 03/10/1921, σ.3	Τιμητική παράσταση υπέρ του Άγγελου Αμηνρά.	Δημοσίευμα

Οκτώβρ 1921 ιος	6	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»	George Berr & Louis Verneuil	<i>Ο Κορ Μπερβερλαί</i>		N. Παρασκευάς, Ηρ . Χαλκιόπουλος, Φρόσω Κόκκου, Ανθίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Αγγ. Αμηνράς, Κολυβάς	N. Παρασκευάς (Κορ Μπερβερλαί)	<i>Νέα Εφημερίς</i> 08/10/1921, σ.3	Τιμητική παράσταση υπέρ του Ν. Παρασκευά.	Δημοσίευ μα
Οκτώβρ 1921 ιος	8	Θίασος αδελφών Κόκκου.	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέα μα»		τρία μόνοπρακτα και δύο απαγγελίες	Φρόσω Κόκκου, Νίνα Κόκκου, Ανθίπη Κόκκου, Νίκος Κόκκος, Χαλκιόπουλος, Πα ρασκευάς, Αμηνρά, Χριστοφορίδη		<i>Νέα Εφημερίς</i> 08/10/1921, σ.3	Τιμητική υπέρ Ηρ. Χαλκιόπουλου και Τασίας Αλκαίου.	Δημοσίευ μα	
Δεκέμβ 1921 ριος	12	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου- Νέζερ	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστό μου»	Molière	<i>Φιλάργγυρος</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ Χριστόφορος Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ		<i>Νέα Εφημερίς</i> 14/12/1921, σ.2	Οι εντυπώσεις από την παράσταση ήταν άριστες.	Δημοσίευ μα	
Δεκέμβ 1921 ριος	14	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου- Νέζερ	Χανιά	Θέατρο «Πολυθέα μα»	E. Scribe	<i>Μονομαχία γυναικών</i>	Χριστόφορος Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ		<i>Νέα Εφημερίς</i> 16/12/1921, σ.2		Δημοσίευ μα	
Δεκέμβ 1921 ριος	15	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου- Νέζερ	Χανιά	Θέατρο «Πολυθέα μα»	Giuseppe Giacosa	<i>Σαν τα φύλλα</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ Χριστόφορος		<i>Νέα Εφημερίς</i> 16/12/1921, σ.2		Δημοσίευ μα	
Δεκέμβ 1921 ριος	17	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου- Νέζερ	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστό μου»	William Shakespeare	<i>Οθέλλος</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ Χριστόφορος		<i>Νέα Εφημερίς</i> 18/12/1921, σ.3		Δημοσίευ μα	
Δεκέμβ 1921 ριος	29	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου- Νέζερ	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστό μου»	Eugène Brieux	<i>η Χιονάτη</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ		<i>Νέα Εφημερίς</i> 18/12/1921, σ.3		Δημοσίευ μα	
Ιανουάρ 1921 ιος	4	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου- Νέζερ	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστό μου»	von Friedrich	<i>Μία τρελή ιδέα</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ Χριστόφορος		<i>Νέα Εφημερίς</i> 05/01/1922, σ.2		Δημοσίευ μα	
Ιανουάρ 1922 ιος	8	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου- Νέζερ	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσοστό μου»	Σοφοκλής	<i>Οιδίπους Τύραννος</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ Χριστόφορος	Αιμίλιος Βεάκης (Οιδίποδας)	<i>Νέα Εφημερίς</i> 08/01/1922, σ.2	Σύμφωνα με τις εφημερίδες ο θίασος είναι ανώτερος απο αυτός της Κοτοπούλη.	Δημοσίευ μα	

1922	Ιανουάριος	14	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Charles Méré	<i>Οι κατακτηταί</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Συριώτης Πέτρος, Σπηλιόπουλος Χαράλαμπος, Καλογερόπουλος	Αιμίλιος Βεάκης (Μπράντον), Σωτηρία Ιατρίδου (Μπελμόν), Συριώτης Πέτρος	<i>Νέα Εφημερίς</i> 15 /01/1922, σ.3	Οι παράσταση απέσπασε θετικά σχόλια και ειδικά η ερμηνεία του Βεάκη.	Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	15	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»		<i>Η κατάκτηση της Ανδριανής</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ	Χριστόφορος	<i>Νέα Εφημερίς</i> 14 /01/1922, σ.2		Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	16	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Molière	<i>Φιλάργγυρος</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ	Χριστόφορος	<i>Νέα Εφημερίς</i> 16 /01/1922, σ.2		Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	20	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	von Friedrich	<i>Μια τρελή ιδέα</i>	Αιμίλιος Βεάκης, Σωτηρία Ιατρίδου, Νέζερ	Χριστόφορος	<i>Νέα Εφημερίς</i> 20 /01/1922, σ.3	Η παράσταση παίζεται για πρώτη φορά στο Ηράκλειο.	Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	21	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Molière	<i>Καταφαντασίαν ασθενής</i>	Χριστόφορος Νέζερ, Αιμίλιος Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη	Μπέμπα Βεάκη(Λουίζα)	<i>Νέα Εφημερίς</i> 21 /01/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	22	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Al. Bisson	<i>Ζηλιάρα</i>	Χριστόφορος Νέζερ, Αιμίλιος Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		<i>Νέα Εφημερίς</i> 22 /01/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	23	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Molière/Shakespeare	<i>Ο Καταφαντασίαν ασθενής/Οθέλλος</i>	Χριστόφορος Νέζερ, Αιμίλιος Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		<i>Νέα Εφημερίς</i> 22 /01/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	26	Θίασος Βεάκη-Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Sylva Carmen/Tr. Bernard	<i>ο Τρελός Κατάδικος/ Πως μιλούμε τ' αγγλικά;</i>	Χριστόφορος Νέζερ, Αιμίλιος Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		<i>Νέα Εφημερίς</i> 26 /01/1922, σ.2		Δημοσίευμα

1922	Ιανουάριος	27	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Molière	ο Ταρτούφος	Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη	Τιμητική παράσταση υπέρ του Αθανάσιου Καβάδα.	Νέα Εφημερίς 26/01/1922, σ.2	Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	29	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Eugène Brioux	η Χιονάτη	Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 29/01/1922, σ.2	Δημοσίευμα
1922	Ιανουάριος	30	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Eugène Scribe & Eugène Legouvé	Μοναμαχία Κυριών/Ένα ερωτικό μάθημα	Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 29/01/1922, σ.2	Δημοσίευμα
1922	Φεβρουάριος	1	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Giuseppe Giacosa	Σαν τα φύλλα	Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 01/02/1922, σ.2	Δημοσίευμα
1922	Φεβρουάριος	2	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»		Το έγκλημα του Ποτρώ	Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 02/02/1922, σ.2	Δημοσίευμα Η παράσταση είναι τιμητική υπέρ του Αμιλίου Βεάκη. Στον τύπο δημοσιεύεται φωτογραφία του.
1922	Φεβρουάριος	[06]	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ρέθυμνο				Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη	Αριθμός παραστάσεων: 10	Νέα Εφημερίς 01/02/1922, σ.2	Δημοσίευμα

1922	Φεβρουάριος	16	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»				Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 17/02/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Φεβρουάριος	18	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Charles Méré	Οι κατακτηταί		Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 17/02/1922, σ.3	Τιμήτικη υπέρ του Δ. Ζαφειρίου	Δημοσίευμα
1922	Φεβρουάριος	20	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	von Friedrich	Ένα ερωτικό μάθημα/ Μιά τρελή ιδέα		Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 20/02/1922, σ.2		Δημοσίευμα
1922	Φεβρουάριος	26	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	William Shakespeare	Η Στρίγγλα που έγινε αρνάκι		Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη	Λίζα Καβάδα (Στρίγγλα)	Νέα Εφημερίς 26/02/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Μάρτιος	19	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσόστομου»				Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 19/03/1922, σ.2		Δημοσίευμα
1922	Μάρτιος	30	Θίασος Βεάκη Ιατρίδου-Νέζερ	Χανιά	Αίθουσα «Χρυσόστομου»				Χριστόφορος Νέζερ, Αμιλίο Βεάκης, Λίζα Καβάδα, Σωτηρία Ιατρίδου, Αθανάσιος Καβάδας, Γαλάτη, Μπέμπα Βεάκη		Νέα Εφημερίς 30/03/1922, σ.2	Είναι η αποχαιρετιστήρια παράσταση του θιάσου.	Δημοσίευμα

1922	Νοέμβριος	20	Θίασος Αλέκος Κυπαρίσση-Πλέσσα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Χατζηποστόλου	Τριαντάφυλλα			Μπάρτσος, Κανδύλη, Πλέσσας, Ξένη Πλέσσα.		Νέα Εφημερίς 22/11/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Νοέμβριος	22	Θίασος Αλέκος Κυπαρίσση-Πλέσσα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Γρηγόριος Ξενόπουλος/Leo Bard	Φιόρε του Λεβάντε/Μαντάμ ντε Τεμπέ					Νέα Εφημερίς 22/11/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Νοέμβριος	23	Θίασος Αλέκος Κυπαρίσση-Πλέσσα	Ηράκλειο	Θέατρο «Πολυθέαμα»	Νικόλαος Λάσκαρης, Δημοσθένης Ζάττας	Εκκεντρικές ενωματίες			Διευθυντής Ορχήστρας: Δημοσθένης Ζάττας		Νέα Εφημερίς 22/11/1922, σ.3		Δημοσίευμα
1922	Νοέμβριος	25	Θίασος προσφύγων ηθοποιών	Ηράκλειο	Πανελλήνιον							Νέα Εφημερίς 25/11/1922, σ.2	Στις παραστάσεις τους συγκεντρώνεται αρκετός κόσμος.	Δημοσίευμα
1922	Δεκέμβριος	4	Θίασος προσφύγων ηθοποιών	Ηράκλειο	Πανελλήνιον		Στα Ελληνοτουρκικά σύνορα. Ο κατάσκοπος. Η Ανάσταση του Λαζάρου					Νέα Εφημερίς 04/12/1922, σ.2		Δημοσίευμα
1922	Δεκέμβριος	5	Θίασος προσφύγων ηθοποιών	Ηράκλειο	Πανελλήνιον		Τρίβε- Τρίβε					Νέα Εφημερίς 04/12/1922, σ.2	Η παράσταση είναι ευεργετική υπέρ της ηθοποιού Παπαϊωάννου.	Δημοσίευμα
1922	Δεκέμβριος	15	Θίασος προσφύγων ηθοποιών	Ηράκλειο	Πανελλήνιον					Χρυσή Καπλαντζή, Ιωάννης Σταθόπουλος, Ιωάννης Καρολίδης		Νέα Εφημερίς 14/12/1922, σ.3, Νέα Εφημερίς 17/12/1922, σ.3	Η παράσταση είναι ευεργετική υπέρ των Χρυσή Καπλαντζή, Ιωάννης Σταθόπουλος, Ιωάννου Καρολίδης. Στα διαλείμματα, παιζόταν ο ύμνος του Ελευθερίου Βενιζέλου λόγω της ονομαστικής του εορτής.	Δημοσίευμα
1922	Δεκέμβριος	18	Θίασος προσφύγων ηθοποιών	Ηράκλειο	Πανελλήνιον		Ναύτης Βαμπρούστ Ανάμεικτον Δίπρακτον Επιθεώρησις. Μίχος Γιούρος					Νέα Εφημερίς 18/12/1922, σ.3		Δημοσίευμα

